

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI**

**YEŞİLHİSAR İLÇESİNİN
BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI**

Serkan KÖKSAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
EYLÜL-2012**

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI**

**YEŞİLHİSAR İLÇESİNİN
BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI**

DANIŞMAN: Prof. Dr. Mehmet TIRAŞ

Serkan KÖKSAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
EYLÜL-2012**

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

YEŞİLHİSAR İLÇESİNİN
BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI

Serkan KÖKSAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kod No :

**Bu Tez .../.../2012 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oy Birliği/Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.**

Prof. Dr. Mehmet TIRAŞ
BAŞKAN

Yrd. Doç. Dr. Emin TOROĞLU
ÜYE

Doç. Dr. Memet YETİŞGİN
ÜYE

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Doç. Dr. Murat KARABULUT
Enstitü Müdürü

Not: Bu projede kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve Fotoğrafğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YEŞİLHİSAR İLÇESİNİN
BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI

Serkan KÖKSAL

DANIŞMAN : Prof. Dr. Mehmet TIRAŞ

Yıl : 2012, Sayfa: 120+12

Jüri : Prof. Dr. Mehmet TIRAŞ (Başkan)
: Yard. Doç. Dr. Emin TOROĞLU(Üye)
: Doç. Dr. Memet YETİŞGİN(Üye)

Araştırma konumuzu oluşturan Yeşilhisar İlçesi İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak Bölümünde, Kayseri ili sınırları içerisinde yer almaktadır. İdari bakımdan Kayseri iline bağlı olan Yeşilhisar, il merkezinin güneybatısında ve il merkezine 67 km uzaklıktadır. İlçenin idari alanı yaklaşık 89303 hektar kadardır. İlçenin Kuzeybatısından başlayarak batı ve güneybatısını plato sahası ve bu saha üzerinde yer alan tepelik alanlar kaplamaktadır. İlçenin batısında ise Develi Ovası ve Yay gölü bulunmaktadır. İlçede, İç Anadolu Bölgesi'nde görülen karasal iklim hâkimdir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır. Yeşilhisar ilçesinde idari bakımdan 1 ilçe merkezi görevi üstlenmiş kasaba ve 21 köy yerleşmesi bulunmaktadır. 2010 yılı itibariyle 16950 olan ilçe toplam nüfusunun % 53'ü ilçe merkezliğini üstlenmiş kasaba yerleşmesinde, % 47'si ise köylerde yaşamaktadır. İlçede fiziki coğrafya şartlarına bağlı olarak ürün çeşitliliği olmakla birlikte genel olarak tahıllar ve bazı endüstri bitkileri üzerine yoğunlaşmıştır. Toplam 41153 hektar tarım sahasının % 42,38'inde (12270 hektar) tahıl tarımı, % 32,03'ünde (9650 hektar) endüstri bitkileri tarımı, % 21,14'ünde (6370 hektar) yem bitkileri tarımı % 3,32'sinde (1000 hektar) bakliyat tarımı yapılırken % 1,13'ünde (339 hektar) ise sebze tarımı yapılmaktadır. Araştırma sahası turizm açısından zengin değerlere sahip olmasına rağmen, bu turizm değerlerinden yeteri kadar yararlanamamaktadır. Turizm amaçlı değerlerden en önemlileri Sultan Sazlığı Milli Parkı ve Soğanlı vadisinde yer alan peribacaları ve kaya kiliseleridir. Yeşilhisar ilçesi ulaşım açısından iyi sayılabilecek bir konumdadır, Kayseri-Niğde karayolu (E-23) ile demiryolu ilçenin içinden geçmektedir. İlçe ticaretinin daha çok Kayseri ile yapmaktadır. Ayrıca ilçede büyük ölçekli sanayi tesisleri bulunmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeşilhisar, Nüfus, Yerleşme, Ekonomi, Turizm

**DEPARTMENT OF GEOGRAPHY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY**

ABSTRACT

MA THESIS

**HUMAN AND ECONOMIC GEOGRAPHY
OF YEŞİLHİSAR TOWN**

Serkan KÖKSAL

Supervisor : Prof. Dr. Mehmet TIRAŞ

Year : 2012, Pages: 120+12

**Jury : Prof. Dr. Mehmet TIRAŞ (Chairperson)
: Asst. Prof. Dr. Emin TOROĞLU (Member)
: Assc. Prof. Dr. Memet YETİŞGİN (Member)**

The town Yeşilhisar, which is our research subject, is located in Eastern Anatolia, in the Central Anatolia Region Kızılırmak in Kayseri. Yeşilhisar, administratively dependent to Kayseri, is in the southwest of the city center and 67 km away from it. The administrative area of Yeşilhisar is about 89303 hectares. Starting from the northwest of the town, the west and southwest is covered by plateau area and hilly areas. Develi Plain and Yay Lake are located in the west part of the city. Continental climate, mostly seen in Central Anatolia Region, prevails in this city. Summers are hot and dry, and the winters are cold and snowy. In Yeşilhisar town, administratively, there are 1 town and 21 villages. In 2010 the total population is 16950 and 53% of the population lives in the places where there is town and 47% lives in villages. According to the physical geographical conditions, product types are generally focused on grains and some industrial plants. In the 42.38% of the total 41153 hectares of agricultural area (12270 hectares) grains are being cultivated, in 32.03% (9650 hectares) industrial crops are being cultivated, in 21.14% (6370 hectares) forage crops are being cultivated, in 3.32% (1000 hectares) pulses are being cultivated and in 1.13% (339 hectares) vegetables are being cultivated. Although the town Yeşilhisar has rich touristic values, these values have not been evaluated well. The most important values for tourism are Sultan Sazlığı National Park, rock churches and Peribacaları which are located in Soğanlı valley. Yeşilhisar town can be considered as good location in terms of transportation. Kayseri-Nigde highway (E-23) and the railway runs through the town. Trades of the town mostly done with Kayseri. Also, the town has no large-scale industrial facilities.

Keywords: Yeşilhisar, Population, Location, Economy, Tourism

ÖN SÖZ

“Yeşilhisar İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası” isimli çalışmamız 2009-2012 yılları arasında bir yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Yeşilhisar ilçesi Kayseri ilinin güneybatısında Niğde ve Nevşehir illeri ile olan sınırında yer almaktadır. Bu çalışmamız coğrafya ilminin yöntem ve teknikleri kullanılarak, Yeşilhisar ilçesindeki temel beşeri ve ekonomik faaliyetler ile doğal çevre koşullarının birbiriyle olan ilişkisi incelenmeye çalışılmış ve bu ilişkiler bilimsel çerçevede neden ve sonuçlara dayandırılmıştır.

Daha önce üzerinde bir herhangi bir çalışma yapılmamış olan Yeşilhisar ilçesi ile ilgili de detaylı bir çalışma bulunmamaktadır. Yeşilhisar ilçesiyle ilgili fiziki ve beşeri özellikte çalışmaların bulunmaması, bu çalışmanın tamamlanmasında zorluklara neden olmuştur. Bütün bunlara rağmen araştırmamız sonucunda Yeşilhisar ilçesinin kendine has iklimi, bitki örtüsü, yeryüzü şekilleri beşeri ve ekonomik yapısı ile ilgili özellikleriyle böyle bir çalışmanın gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Tez altı bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde, çalışmanın konusu, kapsamı, tezin hazırlanması aşamasında izlenen yöntem ve teknikler açıklanmıştır. İkinci bölümde, bu bölge için yapılan eski çalışmalara kısaca değinilmiştir. Üçüncü bölümde, ilçenin fiziki coğrafya özellikleri, dördüncü bölümde, ilçenin nüfus ve yerleşme özellikleri, beşinci bölümde, ekonomik coğrafya özellikleri, altıncı ve sonuç bölümünde ise çalışmadan elde edilen sonuçlar özet halinde verilmiştir.

Tez konusunun belirlenmesinde ve çalışmanın bitimine kadar geçen süre içerisinde titizlikle, sabırla, görüş, düşünce ve eleştirileriyle çalışmaya yön veren ve en önemlisi manevi desteğiyle bana yol gösteren Danışman Hocam Prof. Dr. Mehmet TIRAŞ'a ve çalışmam esnasında gerek fikirlerini, gerekse yardımlarını benden esirgemeyen saygıdeğer hocam Yard. Doç. Dr. Emin TOROĞLU'na ve diğer hocalarıma teşekkür ediyorum. Yine bu çalışmayı yaparken çeşitli işlemlerde yol göstericilik yapan Arş. Gör. Serkan SABANCI ve diğer Araştırma Görevlisi arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Çalışmalarında ve arazide kolaylık sağlayan Yeşilhisar halkına ve Yeşilhisar belediyesi çalışanlarına teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca eşime ve aileme bana vermiş oldukları destek ve güvenlerinden dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Serkan KÖKSAL

EYLÜL-2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar LİSTESİ	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ	VIII
HARİTALAR LİSTESİ	X
FOTOĞRAFĞRAFLAR LİSTESİ	XI
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırma Alanının Yeri ve Sınırları	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi	4
2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR	6
3. YEŞİLHİSAR'IN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ	7
3.1. Jeoloji ve Jeomorfolojisi	7
3.1.1. Jeoloji	7
3.1.2. Jeomorfolojisi	9
3.1.2.1. Plato Sahaları	9
3.1.2.2. Ova Alanları	12
3.2. İklim	15
3.2.1. İklim Faktörleri	16
3.2.1.1. Planetar Faktörler	16
3.2.1.2. Coğrafi Faktörler	17
3.2.1.3. Güneş Işınlarnının Geliş Açısı	18
3.2.2. İklim Özellikleri	19
3.2.2.1. Sıcaklık	19
3.2.2.1.(1). Yıllık Ortalama Sıcaklık	19
3.2.2.1.(2). Mutlak Ekstremler	21
3.2.2.1.(3). Don Olaylı Günler	22
3.2.2.2. Basınç ve Rüzgârlar	23
3.2.2.2.(1). Basınç	23
3.2.2.2.(2). Rüzgârlar	24
3.2.2.3. Buharlaşıma, Nemlilik ve Yağış	26
3.2.2.3.(1). Buharlaşıma	26
3.2.2.3.(2). Nispi Nem	27
3.2.2.3.(3). Bulutluluk	28
3.2.2.3.(4). Yağış	29
3.2.2.3.(4).(a). Yağış Rejimi	29
3.2.2.3.(4).(b). Kar Yağışlı Günler	31
3.3. Hidrografya	34
3.3.1. Akarsular	34
3.3.2. Göller ve Bataklıklar	36
3.3.3. Yeraltı Suyu ve Kaynaklar	42
3.3.3.1. Sığ Kuyular	42
3.3.3.2. Sondaj Kuyuları	43
3.4. Toprak	44
4. YEŞİLHİSAR İLÇESİNİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ	48
4.1. Nüfus	48
4.1.1. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Kombinasyonu	52

4.2. Kır Nüfusu.....	56
4.2.1. Kır Nüfusunun Gelişimi	56
4.2.2. Göçler	59
4.2.3. Köy Nüfusu, Dağılışı ve Yoğunluk	60
4.3. Şehir Nüfusu.....	62
4.3.1. Nüfusun Gelişimi.....	62
4.3.2. Nüfusun Okur Yazar Oranları	64
4.4. Yeşilhisar'da Yerleşme	66
4.4.1. Kır Yerleşmeleri	66
4.4.1.1. Kır Yerleşmelerinin Tarihçesi	66
4.4.1.2. Kır Yerleşmelerini Etkileyen Faktörler	67
4.4.1.3. Kır Yerleşme Tipleri	70
4.4.1.3.(1). Köyler	70
4.4.1.3.(2). Mahalle	72
4.4.1.3.(3). Çardaklar	73
4.4.1.3.(4). Yaylalar	74
4.4.2. Kasaba	75
4.4.3. Fonksiyonel Yapısı	76
5. ARAZİDEN FAYDALANMA VE EKONOMİK COĞRAFYA	81
5.1. Tarım Ürünleri	84
5.1.1. Tahıllar	84
5.1.1.1. Buğday	85
5.1.1.2. Arpa	86
5.1.1.3. Yulaf- Çavdar	87
5.1.2. Endüstri Bitkileri	87
5.1.2.1. Şeker Pancarı	88
5.1.2.2. Ayçiçeği	88
5.1.2.3. Patates	89
5.1.2.4. Mısır	90
5.1.2.5. Kabak	90
5.1.3. Sebze Üretimi	90
5.1.4. Meyve Üretimi.....	91
5.2. Hayvancılık	93
5.2.1. Küçükbaş Hayvancılık.....	93
5.2.2. Büyükbaş Hayvancılık.....	94
5.2.3. Kümes Hayvancılığı	95
5.2.4. Arıcılık.....	96
5.3. Turizm	97
5.3.1. Turizm Değerleri	97
5.3.2. Doğal Değerler	98
5.3.2.1. Peribacaları	98
5.3.2.2. Sultan Sazlığı	98
5.3.2.3. İçmeceler.....	105
5.3.3. Tarihi Değerler	107
5.3.4. Ticaret ve Sanayi	111
5.4. Ulaşım	112
6. SONUÇ VE TARTIŞMA	115
KAYNAKLAR	118
ÖZ GEÇMİŞ	121

TABLULAR LİSTESİ

<u>Tablolar</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri.....	20
Tablo 2: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Maximum Sıcaklık Değerleri	21
Tablo 3: Yeşilhisar İlçesi çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Minimum Sıcaklık Değerleri.....	22
Tablo 4: Yeşilhisar İlçesi çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Donlu Günler Ortalaması	23
Tablo 5: Develi’de Ortalama Yerel Basıncın Aylara Dağılışı (hPa).	24
Tablo 6: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Ortalama Nisbi nem Değerleri.	27
Tablo 7: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Ortalama Bulutluluk Değerleri.....	28
Tablo 8: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Ortalama Yağış Değerleri.....	30
Tablo 9: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Ortalama Kar Yağışlı Gün Değerleri	31
Tablo 10: Develi Meteoroloji İstasyonuna Ait Su Bilançosu	33
Tablo 11: Yeşilhisar ilçesinin Kır, Şehir ve Toplam nüfusu (1935-2010)	49
Tablo 12: Yeşilhisar’da nüfusun büyüme oranları (1935-2010)	50
Tablo 13: Yeşilhisar ilçesi köylerinin gelişimi (1935-2010).....	51
Tablo 14: Yeşilhisar da Nüfusun 3 Ana Yaş Grubuna Oransal Bölünüşü (2010).....	53
Tablo 15: Yeşilhisar Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2010).....	53
Tablo 16: Yeşilhisar Kır nüfusu gelişimi (1935-2010).....	56
Tablo 17: Yeşilhisar’da Kır, Şehir ve Toplam Nüfus (1935-2010).....	58
Tablo 18: Yeşilhisar ilçesinin köy büyüklükleri (2010).	60
Tablo 19: Yeşilhisar köylerinin Topoğrafik konuma göre dağılışı.....	61
Tablo 20: Yeşilhisar’ın Şehir Nüfusu (2010).	62
Tablo 21: Yeşilhisar’da Nüfusun Okuryazar Oranları (2010).	64

Tablo 22: Yeşilhisar’da Okur-Yazar Nüfusun Eğitim Kurumlarına Bölünüşü (2010). .	64
Tablo 23: Yükselti Basamaklarına Göre Yeşilhisar Köyleri	68
Tablo 24: Yeşilhisar’da Toplam Arazi Varlığının Dağılımı (2010).....	811
Tablo 25: Yeşilhisar’da Tarla Ürünleri Ekilişinin Oransal Dağılımı (2010).....	844
Tablo 26: Hububat Ürünleri Ekiliş ve Üretim Durumu (2010)	866
Tablo 27: Endüstri Ürünleri Ekiliş ve Üretim Durumu (2010)	899
Tablo 28: Sebze Ürünleri Ekiliş ve Üretim Durumu (2010).	900
Tablo 29: Meyve Ürünleri Ekiliş ve Üretim Durumu (2010).	911
Tablo 30: Yeşilhisar’da Hayvan Varlığı (2010).	93
Tablo 31: İlçede Küçükbaş Hayvanlarının Türlerine Göre Dağılımı (2010).....	944
Tablo 32: İlçede Büyükbaş Hayvanlarının Cinslere Göre Dağılımı (2010).	955
Tablo 33: İlçede Kümes Hayvanlarının Cinslere Göre Dağılımı (2010).....	955

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekiller</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 1: Türkiye’yi etkileyen hava kütleleri	16
Şekil 2: Yeşilhisar İlçesi ve Çevresinde Bulunan Bazı İstasyonlara Ait Aylık Ortalama Sıcaklık Değişimi	20
Şekil 3: Yeşilhisar İlçesi Ve Çevresinde Bulunan Bazı İstasyonlara Ait Aylık Maximum Sıcaklık Değişimi	21
Şekil 4: Yeşilhisar İlçesi çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Minimum Sıcaklık Değişimi	22
Şekil 5: Yeşilhisar İlçesi çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Donlu Günler Ortalaması	23
Şekil 6: Develi’de Ortalama Yerel Basıncın Aylara Dağılışı (hPa)	24
Şekil 7: Nevşehir İlinin hakim rüzgar yönü (Yıllık).....	25
Şekil 8: Develi ilçesinin hakim rüzgar yönü (Yıllık).....	25
Şekil 9: Niğde İlinin hakim rüzgar yönü (Yıllık)	26
Şekil 10: Yeşilhisar İlçesi Ve Çevresinde Bulunan Bazı İstasyonlara Ait Aylık Ortalama Nisbi Nem Değerleri	27
Şekil 11: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Ortalama Bulutluluk Değerleri.....	29
Şekil 12: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Ortalama Yağış Değerleri.....	30
Şekil 13: Yeşilhisar İlçesi Ve Çevresinde Bulunan Bazı İstasyonlara Ait Ortalama Kar Yağışlı Gün Değerleri	31
Şekil 14: Develi Meteoroloji İstasyonuna Ait Su Bilançosu.	32
Şekil 15: Yeşilhisar Çayı Aylık Akım Grafiği (2010).....	35
Şekil 16: Dünderlı Çayı Aylık Akım Grafiği (2010).....	36
Şekil 17: Yeşilhisar ilçesinin nüfus grafiği (1935-2010).....	50
Şekil 18: Yeşilhisar Nüfusu Yaş Piramidi (2010)	54
Şekil 19: Yeşilhisar Kır Nüfusu Grafiği (1935-2010)	57
Şekil 20: Yeşilhisar’da Kır, Şehir ve Toplam Nüfusun Grafiği (1935-2010)	58
Şekil 21: Yeşilhisar’ın Şehir Nüfusu Grafiği (2010).....	63
Şekil 22: Yeşilhisar’da Toplam Arazi Varlığının Oransal Dağılımı.	811
Şekil 23: Yeşilhisar’da Tarla Ürünleri Ekilişinin Oransal Dağılımı (2010).....	855

Şekil 24: Yeşilhisar’da Hububat Ürünleri Ekilişinin Oransal Dağılımı (2010).....	866
Şekil 25: Yeşilhisar’da endüstri bitkilerinin oransal dağılışı (2010)	87
Şekil 26: İlçede Hayvan Varlığının Oransal Dağılımı (2010).....	94
Şekil 27: İlçede Kümes Hayvanlarının Cinslere Göre Dağılımı (2010)	96

HARİTALAR LİSTESİ

<u>Haritalar</u>	<u>Sayfa</u>
Harita 1: Yeşilhisar İlçesinin Lokasyon Haritası.....	2
Harita 2: Yeşilhisar İlçesinin Topoğrafya Haritası.....	3
Harita 3: Yeşilhisar İlçesinin Jeoloji Haritası.....	8
Harita 4: Yeşilhisar İlçesinin Fiziki Haritası.....	11
Harita 5: Yeşilhisar İlçesinin Hidroğrafya Haritası.....	39
Harita 6: Yeşilhisar İlçesinin Toprak Haritası.....	46
Harita 7: Yeşilhisar İlçesinin Nüfus Büyüklüğü Haritası.....	55
Harita 8: Yeşilhisar Kasabası Fonksiyon Alanları Haritası.....	777
Harita 9: Yeşilhisar İlçesinin Arazi Kullanım Haritası.....	83
Harita 10: Yeşilhisar İlçesinin Turizm Haritası.....	10000
Harita 11: Yeşilhisar İlçesinin Ulaşım Ağı Haritası.....	11414

FOTOĞRAFĞRAFLAR LİSTESİ

<u>Fotoğraflar</u>	Sayfa
Fotoğraf 1: Keşlik Köyü yakınlarında bulunan ignimbirit plato, peribacaları ve dik yamaçlı arazi.....	10
Fotoğraf 2: Derince Yarılmış Bir Vadi.	12
Fotoğraf 3: Develi Ovasının, Yeşilhisar'ın Yüksek Kesiminden Görünüşü.	14
Fotoğraf 4: Sultan Sazlığının Batısından Bir Görünüm.....	38
Fotoğraf 5: Sultan Sazlığı Boşaltım Kanallarından Bir Tanesi (Musahacılı Köyü).	40
Fotoğraf 6: Gülbayır ve Erdemli Köyünün Doğusunda Sondaj Kuyularıyla Sulanan Bir Arazi.	44
Fotoğraf 7: Kovalı Köyü Yerleşimi ve Develi Ovasının Görünümü.....	68
Fotoğraf 8: Tarımsal Arazilerden ve Su Kaynaklarından Yoksun Keşlik Köyünden Bir Görünüm.....	69
Fotoğraf 9: Başköy'den Taş Yapılı Evlere Bir Örnek.	71
Fotoğraf 10: Kavak Köyde, Köylüler Tarafından Yapıtılan Fırınların Birinde Halk Kendi Ekmeğini Pişirirken.	72
Fotoğraf 11: Yeşilhisar Kasaba Meydanından Bir Görünüm.	788
Fotoğraf 12: Yeşilhisar Kasabasındaki Devlet Hastanesinden Bir Görünüm.....	788
Fotoğraf 13: Yeşilhisar Kasabasındaki Eski Taş Yapılı Konutlara Bir Örnek.	799
Fotoğraf 14: Yeşilhisar Kasabasındaki Yeni Dönem Yapılara Bir Örnek.....	800
Fotoğraf 15: Yeşilhisar Kasabasındaki Son Dönem Yapılara Bir Örnek.	800
Fotoğraf 16: İlçe Köylerinde Bulunan Patates Depolarından Bir Görünüm.	899
Fotoğraf 17: İlçede Son Yıllarda Tarımında Büyük Artış Gözlenen Elma Bahçelerinin Birinden Görünüm.....	922
Fotoğraf 18: İlçede Giderek Yok Olmaya Başlayan Bağ Alanlarından Bir Görünüm. ..	93
Fotoğraf 19: İlçede Bulunan Arı Kovanlarının Birinden Görünüm.	997
Fotoğraf 20: Keşlik Köyünde Bulunan Peribacalarından Bir Görünüm.....	988
Fotoğraf 21: Sultan Sazlığı ve Burada Konaklayan Kuş Türlerinden Bir Görünüm.10101	
Fotoğraf 22: Sultan Sazlığının Kuş Gözlem Kulesinden Görünümü.	10101
Fotoğraf 23: Sultan Sazlığına Panoramik Bir Bakış.	10202
Fotoğraf 24: Sultan Sazlığı Sulak Alanından Bir Görünüm.	10202
Fotoğraf 25: Sultan Sazlığı Kuş Gözlem Kulesi (Ovaçiftlik Köyü).	10404

Fotoğraf 26: Sultan Sazlığı Kuş Gözlem Kulesi Ve Kuş Müzesi.....	10404
Fotoğraf 27: İçmece Köyünde Bulunan Dutluk İçmecesini Ve Dut Ağaçları.....	10606
Fotoğraf 28: Dutluk İçmecesinde Bulunan Pansiyonun Son Hali.....	10606
Fotoğraf 29: Soğanlı Köyünde Bulunan Kaya Kiliselerinden Bir Görünüm (Karabaş Kilisesi).....	10808
Fotoğraf 30: Soğanlı Köyünde Bulunan Kaya Kiliselerinden Bir Görünüm.....	10808
Fotoğraf 31: Soğanlı Köyünde Bulunan Kaya Kiliselerinden Bir Görünüm (Kubbeli Kilise).....	109
Fotoğraf 32: Köylülerin Geçim Kaynaklarından Birini Oluşturan Soğanlı Bebekleri ve El İşlemeleri.....	110
Fotoğraf 33: Soğanlı Köyü El Sanatları Pazarı.....	110
Fotoğraf 34: Yeşilhisar Küçük Sanayi Sitesinden Bir Görünüm.....	112
Fotoğraf 35: Sanayi Sitesinde Bulunan Küçük İşletmelerden Birkaçı.....	112

1. GİRİŞ

1.1. Araştırma Alanının Yeri ve Sınırları

Yeşilhisar İlçesi İç Anadolu Bölgesinin Orta Kızılırmak Bölümünde yer alan Kayseri iline bağlı ilçesidir. Kayseri'nin 67 km. güneybatısında yer almaktadır. İlçeyi kuzeyden İncesu ilçesi, Nevşehir iline bağlı Ürgüp ilçesi, batıda Nevşehir iline bağlı Derinkuyu ilçesi, güneybatıda Niğde il merkezi, güneyde Yahyalı ilçesi ve doğuda Develi ilçesi sınırlandırmaktadır (Harita 1).

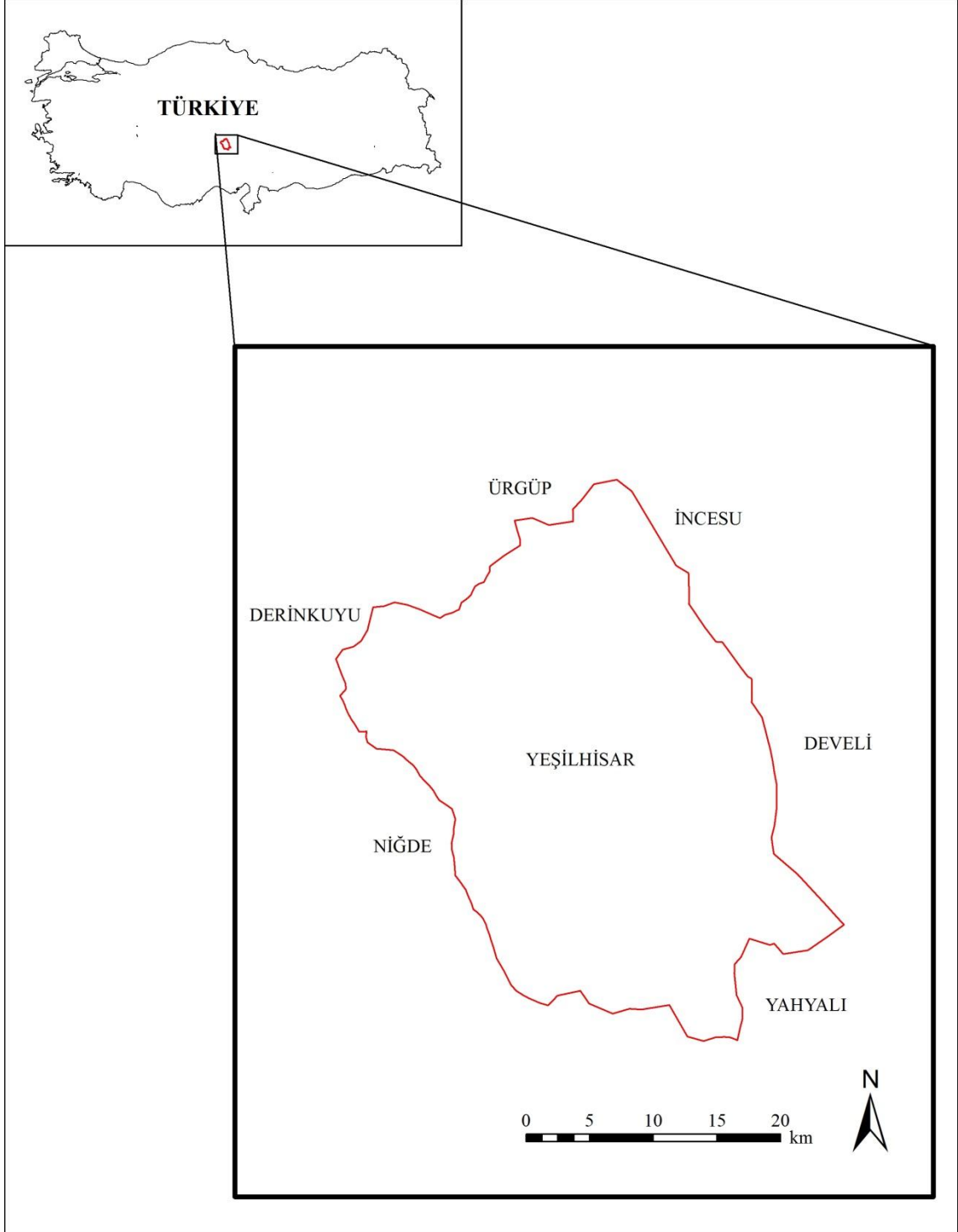
İlçenin idari sınırı kuzeyde Çöl Gölü'nün güneyinde batıya doğru Develi karayolunu takip eder. Hodul dağı'nın (1973 m), güneyinden geçerek batıda plato sahasına ulaşan sınır güneye yönelir. Plato üzerinde Soğanlı deresi su toplama havzasını içine alır. Güneyde sınır Aladağların kuzeye bakan yamaçlarının eteklerinden geçer. Sınır doğuda Develi Ovası'nın ortasından geçerek ovayı ikiye ayırır. Sultan Sazlığı'nı içine alıp Yay Gölü'nün bir kısmını Develi ilçesinde bırakarak Çöl Gölü'nün doğu ucuna ulaşır (Harita 2).

İlçe merkezi esas alındığında ilçenin batı yarısında kabaca kuzey-güney uzanışa sahip Miyosen yaşlı volkanik tüf, ignimbrit ve volkanitlerin yer aldığı ortalama 1600 m. yükseltiye sahip platolar yer almaktadır. Bu plato Erol (1993:13) tarafından Hodul Dağı- Derinkuyu platosu olarak isimlendirilmiştir. Bu plato Develi Ovası'na boşalan Yeşilhisar Suyu ve kolları tarafından yer yer derince yarılmıştır. İlçenin doğu yarısını ise bütünüyle Develi Ovası kaplamaktadır. Erol(1993:16)'a göre bu ova üst miyosen'de oluşmaya başlamış ve Kuvaterner'de 300 m kalınlığında alüvyonlarla dolmuştur. Develi Ovasının en çukur yerinde (1071 m) Yay Gölü teşekkül etmiştir. Yeşilhisar ilçesinin güneyinde yer alan Çadırkaya Köyü ise Aladağların kuzey ucunda yer alır. İlçenin en yüksek tepesi (Şişişipkayası Tepe- 1793 m) ise burada yer almaktadır.

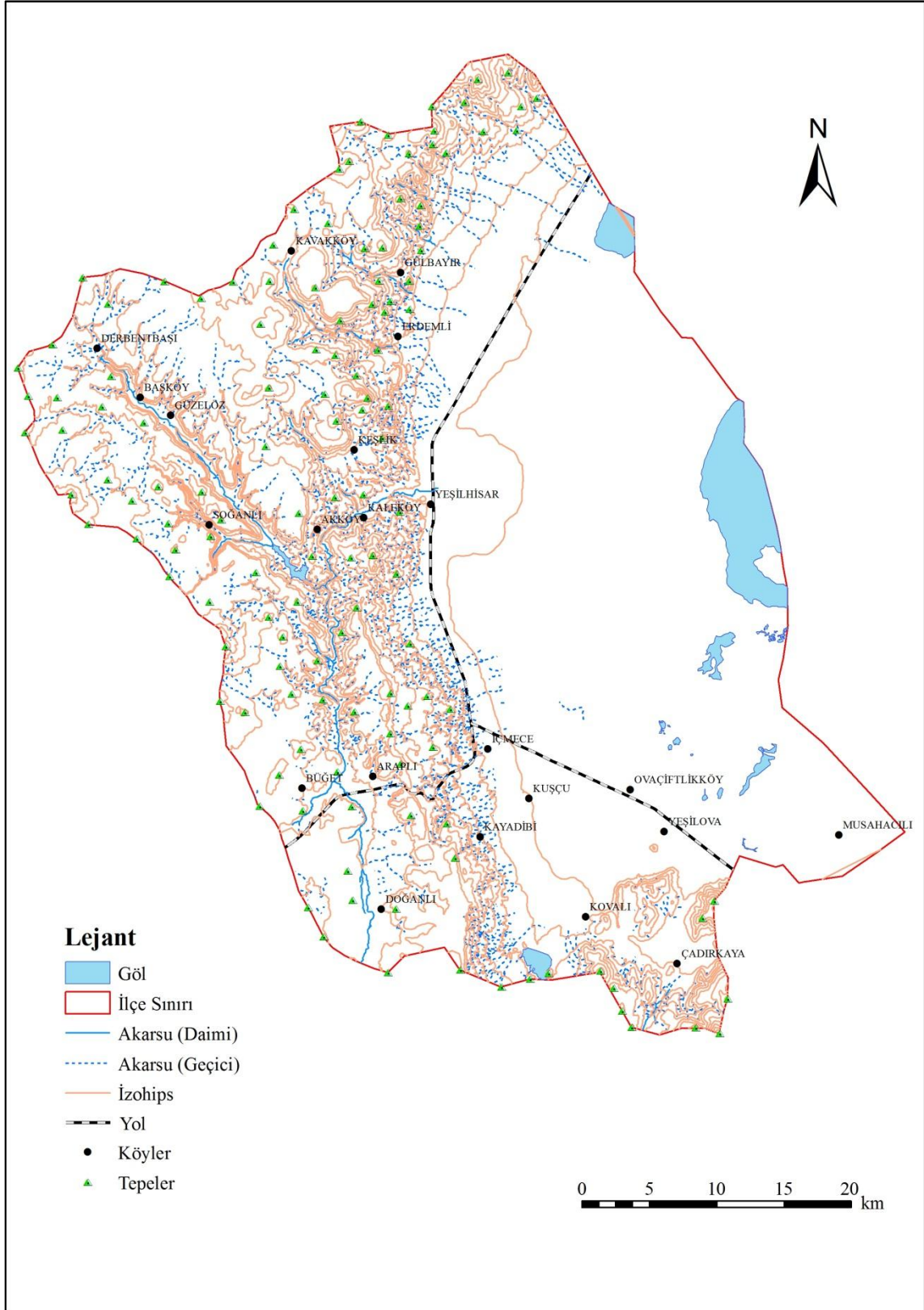
Yeşilhisar ilçesinin başlıca akarsuyu Yeşilhisar Suyu ve Dünderli Deresi'dir. Bu derelerin açtığı vadi tabanlarında sulu tarım yapılabilen alanlar oldukça dardır. Develi ovasının kapalı bir havza özelliği göstermesi nedeniyle çok fazla sayıda dere ve çay bulunmamaktadır. Burada yer alan akarsular bahar mevsiminin başlamasıyla birlikte yağmur suları ve kar erimeleri sonucunda akışa geçmekte, yazın ise kurumaktadırlar.

Yeşilhisar ilçesinin kırsal nüfusunun 1935'den günümüze gelişmesine bakacak olursak, üç döneme ayırabiliriz. 1935-1960,1965-1980 ve 1985-2010. Kırsal nüfusu ilk dönemde bir artış göstermektedir. 1960'dan sonra ise nüfusun bir ölçüde duraklamaya uğradığı görülmektedir. 1985'den sonra da ciddi miktarlarda nüfus kaybetmiştir. Yeşilhisar şehir nüfusu ise 1935'den 1975 yılına kadar geçen süre boyunca büyüme kaydetmiştir. Bu büyüme içinde bazı dönemlerde kırsaldan aldığı göçler etkili olmuştur. 1980-1985 döneminde tekrar hızla artan şehir nüfusu bu tarihten sonra bir artış ve bir tane de ciddi bir azalışla 9051 kişi olmuştur. Şehir nüfusu 1985 yılında tarihinin en yüksek seviyesine ulaşarak 13711 kişi olduktan sonra bir daha bu rakamı görememiştir.

İlçe topraklarının büyük bir bölümünü mera alanları kaplamaktadır (%45,91). Tarım alanlarının kapladığı oran ise %46,08'dir. Bunların dışında kalan; çayır alanları, sazlık kayalık alanlar ve yerleşim yerleri ise %8,01'dir. Yeşilhisar'da ekimi yapılan tarım ürünleri arasında tahıl bitkilerinin en fazla alan kapladığını görmekteyiz. Bunu sırasıyla endüstri bitkileri, yem bitkileri, baklagiller ve sebzeler izlemektedir.

Harita 1: Yeşilhisar İlçesinin Lokasyon Haritası.

Harita 2: Yeşilhisar İlçesinin Topoğrafya Haritası.

Yeşilhisar turizm değerleri açısından oldukça önemli bir potansiyele sahip olmasına rağmen, bu potansiyeli iyi değerlendirememektedir. Sultan Sazlığı Milli Parkı ve bu park içerisinde yer alan ornito turizmi, doğal güzellikleri, tarihi ve kültürel değerleri ve en önemli turizm faaliyetleridir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu tezin hazırlanma amacı, Yeşilhisar ilçesinin beşeri ve iktisadi özelliklerini ortaya koyarak, kır nüfusunda görülen sayısal ve ekonomik gerilemenin nedenlerini, şehir nüfusunun gelişmesi ve sorunlarını, Yeşilhisar'ın yerleşme ve ekonomik özelliklerini ortaya çıkarmaktır. Gerek geçmişteki, gerek günümüzdeki durumu ve gerekse buna bağlı olarak geleceğe yönelik bir takım öneriler sunmaktır.

Tez alanı olarak Yeşilhisar ilçesinin seçilmesinde, burada daha önce yapılan çalışmaların azlığının yanı sıra, ilçe sınırları esas alınarak yapılan çalışmaların olmaması, bunun yanında incelenen idari birim için daha yararlı ve anlamlı olacağı düşüncesidir.

İlçenin beşeri coğrafya özellikleri incelenirken olaylar bir bütün olarak ele alınmaya çalışılmış, sebep-sonuç ilişkilerine önem verilmiştir. Ancak bazen ayrıntıya da girilerek olaylar incelenmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır. Diğer taraftan bazı konular ise genişlikleri sebebiyle kısaltılarak ele alınmış, ayrıntıya gitmeden meselelerin özü verilerek işlenmiştir.

Tezin hazırlanması aşamasında öncelikle konuyla ilgili bibliyografya taranmış, gerekli bilgiler edinildikten sonra konuya yönelik olarak arazi çalışmaları yapılmıştır. Arazi çalışmaları sırasında ilçenin tüm köyleri tek tek gezilerek durumları yakından incelenmiş ve konuya yönelik olarak anketler düzenlenmiş, ayrıca köylülerle bazı konular uzunca görüşülerek sorunlar dinlenmiş ve köylülerin kendi ürettikleri çözüm önerileri not alınmıştır. Konuyu desteklemek amacıyla çok sayıda Fotoğrafğraf da çekilmiştir.

Arazi çalışmalarından elde edilen veriler, hem haritalara dönüştürülerek görsel anlam kazandırılmış, hem de sorunların çözümlerine yönelik olarak değerlendirme yapılmasına imkân sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada 1/25000 ölçekli topografya haritaları kullanılmıştır. Araştırma alanı 13 paftayı kapsamaktadır. Bu haritalarda yer alan 10 m. izohipsleri kullanılarak ilçenin sınırlarını içine alan sayısal topoğrafya haritaları hazırlanmıştır. Bu haritaların içine izohips çizgileri, göller, akarsular, tepeler, köy yerleşmelerinin konumları ve yollar yerleştirilerek ilçe için detay oluşturan unsurların bir arada ve birbirleriyle etkileşimi ortaya konmaya çalışılmış ve bu amaca uygun haritalar yapılmıştır.

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Araştırma Genel Müdürlüğüne bağlı Coğrafi Bilgi Sistemleri biriminden Yeşilhisar ilçesinin idari sınırları dijital ortamda alınarak hazırlanan haritalarda altlık olarak kullanılmıştır. Bu harita üzerinde son güncelleştirmeler yapılarak ilçenin idari sınırları belirlenmiştir.

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Araştırma Genel Müdürlüğünden Yeşilhisar ilçesinin toprak bilgileri elektronik ortamda alınmış ve bu bilgilerden arazi kullanım haritası ve toprak haritası üretilmiştir. İlçeye ait iki adet son arazi kullanımı bilgileri değerlendirilerek ve yapılan arazi çalışmasıyla güncel arazi kullanım haritası hazırlanmıştır.

Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğünden alınan 1/100000 ölçekli jeoloji haritaları önce tarama yöntemiyle raster formatına dönüştürülerek bilgisayar ortama

aktarılmıştır. Bilgisayar ortamına aktarılan bu verilere koordinat atılarak kullanıma hazır hale getirilmiştir. Böylece jeoloji haritası çizilerek hazırlanmıştır.

Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğünden alınan verilerle, ilçede 2010 yılında hasatı yapılan ürünlerin miktarı ve bu ürünleri almak için ekilip-dikilen arazi miktarları hesaplanmış, bu hesaplar neticesinde ortaya çıkan sonuçlar tablo ve grafik olarak gösterilmiştir. Bu grafikler ise bize ilçenin tarım ekonomisi hakkında bilgiler vermiştir.

Çalışma aşamasında iki kez araziye çıkılmıştır. 2011 yılının Haziran ayında ilçe merkezi gezilerek incelemelerde bulunulmuştur. 2012 yılının Mayıs ayında ise ilçeye bağlı köyler gezilerek halkın sorunları dinlenmiş ve ilçenin köyleri hakkında bilgiler alınmıştır.

Arazi çalışmaları sonucunda ilçeye ait turizm haritası ve yerleşmelerin dağılışı haritası çizilmiştir.

Yeşilhisar Belediyesinden 1/5000 ölçekli imar haritası elektronik ortamda alınmış ve bu haritadan fonksiyon alanlarının dağılışı haritası çizilmiştir.

TUIK'ten geçmiş yıllara ve günümüze ait veriler alınmıştır. Bu verilerle ilçenin nüfus özellikleri tablo ve grafiklerle incelenmiştir.

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nden çalışma alanı ve yakın çevresinin iklim verileri alınmıştır. Alınan bu veriler düzenlenerek iklim kısmında yer alan tablo ve şekiller yapılmıştır.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nden alınan planlama ve proje eserlerinden çalışma alanının hidrografya özellikleri anlatılmış ve bazı tablo ve şekiller üretilmiştir.

Çalışmada önce geniş bir kaynak taraması yapılmıştır. Araziden alınan bilgiler ve arazi gözlemleri bu bilgilere eklenerek Yeşilhisar İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası ortaya konulmuştur.

2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR

İZBIRAK (1953), Develi Ovası ve Ekonomik Gelişimi adlı çalışmada, ova çevresinin jeolojik ve jeomorfolojik yapısı incelenmiş, ovanın; iklim, toprak, hidrografiya özellikleri üzerinde durulmuştur. Ovadaki fiziki faktörlerin yerleşmeyi nasıl etkilediğine değinilerek, bölgenin sorunları ortaya konulmaya çalışılmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

SÜR (1972), Türkiye'nin Özellikle İç Anadolu'nun Genç Volkanik Alanlarının Jeomorfolojisi adlı çalışmada, bu bölge içinde yer alan yerlerin jeolojik zaman dilimi içinde gösterdiği değişimler üzerinde durulmuştur. Çalışma alanımız özellikle incelenmek yerine konumundan dolayı bu eser içerisinde kısaca yer almıştır.

EROL (1993), Sultan Sazlığı ve Çevresinin Jeomorfolojisi Hakkında Rapor adlı çalışmada, ova çevresinde yer alan bölgenin jeomorfolojik üniteleri ayrı ayrı olarak ve detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Böylece bu çalışma bize bölge hakkında daha aydınlatıcı bilgiler vermektedir.

KÜÇÜK (2000), Yeşilhisar (Develi) Ovası ve Çevresinin İklimi adlı çalışmada, ova çevresinde yer alan merkezler ve ovanın iklimi hakkında bilgiler bulunmaktadır. Ayrıca, Develi, Yeşilhisar, İncesu ve Yahyalı ilçelerini iklimi elde edilebilen iklim verileri tarafından değerlendirilmiştir.

3. YEŞİLHISAR'IN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

3.1. Jeoloji ve Jeomorfolojisi

3.1.1. Jeoloji

Araştırma sahasındaki en eski birimleri Kovalı ve Çadirkaya köyleri arasında kendini gösteren Üst Permiyen yaşlı rekrystalize kireçtaşlarından oluşmuştur. Gri, siyah renkli kireç taşları tabakalı bir yapıya sahip olup, Aladağların kuzey ucunu oluşturmaktadır. Fosil bakımından oldukça zengin olan birimin yaşı Geç Permiyen'dir.

Jura-Kretase yaşlı rekrystalize kireçtaşları ve dolomitten oluşan jeolojik birimler ise kuzeyde Çadirkaya köyünden, güneyde Yahyalı'ya kadar Ecemiş fayının doğusunda gözükmektedir. Birim içerisinde yaş verecek fosile rastlanılmamıştır. Ancak konum itibariyle yaşı Jura-Kretase olarak alınmıştır (Harita 3).

Çalışma alanında Doğanlı, Araplı köyleri çevresinde Üst-Kretase yaşlı gabro ve ofiyolit kökenli kayalar bulunmaktadır. Birim içerisinde krom işletmeleri yer almaktadır.

Sahanın Orta-Üst Eosen yaşlı arazileri alt kesimi açık renkli kireçtaşı, üst kesimleri kumtaşı-silttaşı aralanmasından oluşmuştur. Alt dokanağı tektonik olan birimin üstü sığ denizel (kıyı resifi) bir ortamda çökelmiştir.

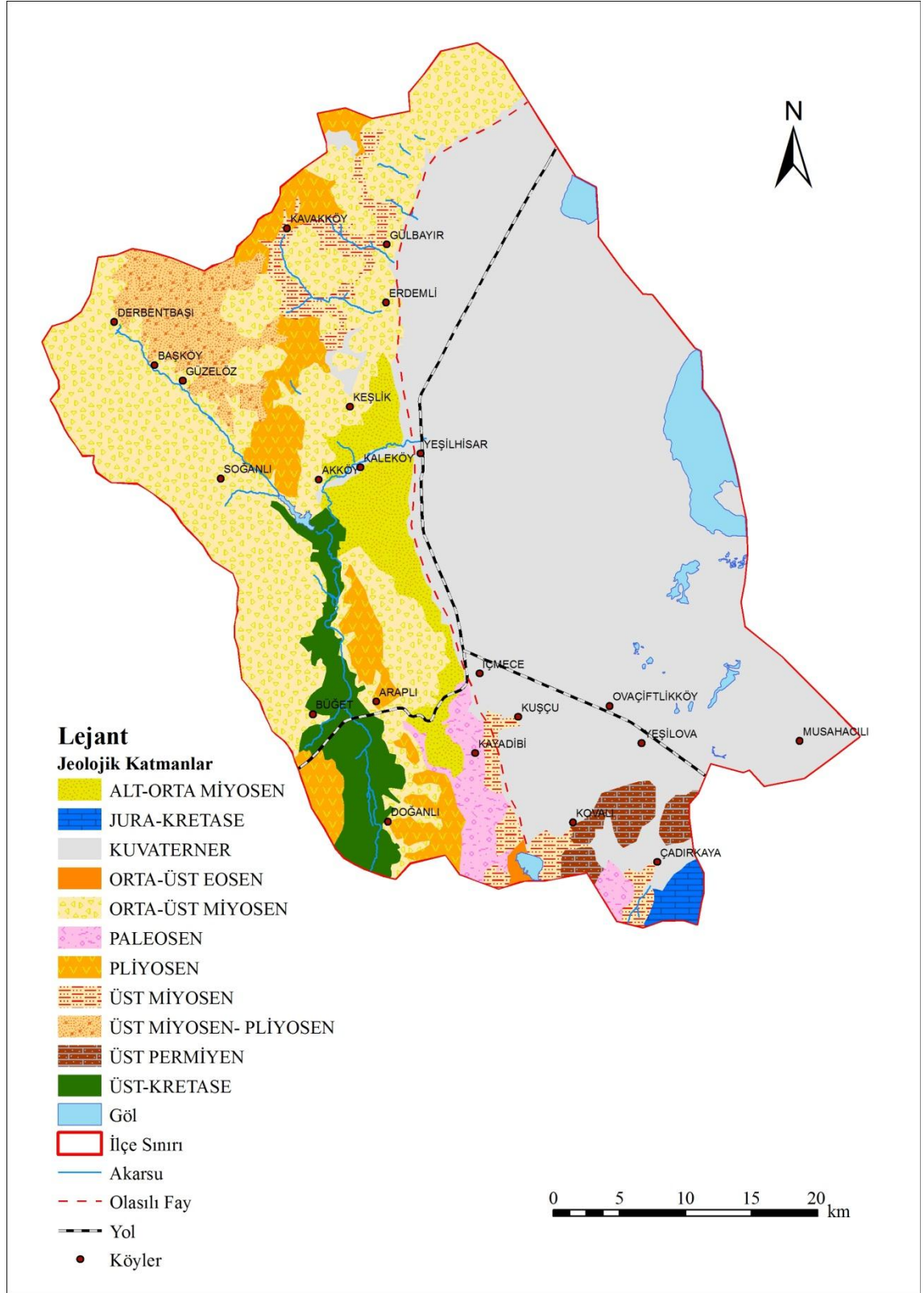
Alt-Orta Miyosen Gri, boz, yeşilimsi, kırmızı, şarabi renkli yer yer kalın-orta tabakalı kumtaşı, çakıltası, kıltaşı, çamurtaşı ve jips içerikli birim Yeşilhisar formasyonu olarak adlandırılmıştır (Dönmez ve diğerleri, 2003). Yeşilhisar formasyonunu, Yeşilhisar civarında Derviştepe volkanitleri ve Ürgüp formasyonuna ait gösel çökeller uyumsuz olarak üzerler. Yeşilhisar formasyonu çökelim yaşının Erken-Orta Miyosen olduğu düşünülmektedir. Birim akarsu, göl ve taşkın ovası ortamında çökelmiştir.

Üst Miyosen yaşlı volkanik ara seviyeli, göl ve akarsu çökellerinden oluşan jeolojik birimler Yeşilhisar güneyinde Kavakköy, Kuşçu köyü ve Kayadibi köyleri arasında ve batı kesimlerindeki plato sahalarında yüzeyleyir. Kızıl-kahve renkli, katmansız veya az belirgin katmanlı, çakıltası, kumtaşı, çamurtaşı, jips ve anhidrit ile kireçtaşı ve ignimbirit ara düzeylerinden oluşan ve karasal koşullarda çökelen birim, altındaki birimlere göre malzemesi değişir.

Araştırma sahasındaki Orta-Üst Miyosen; Gri, beyaz, sarı, pembe renkli, iri-orta taneli feldispat ve hornblend fenokristalli andezitler ve piroklastiklerden oluşmuştur. Bütünüyle plato sahası üzerindeki Derviştepe, Küçükçiç Tepe, Kılıçlanmış Tepe ve Sapça Tepe'de yayılım gösterir. Gülbayır ve Erdemli köyleri üzerinde bulunmaktadır.

Çalışma alanında Hoduldağ'ın güneyinde yüzeyleyir bazalt, olivin bazalt, olivin toleyit bileşimli lav ve piroklastiklerden oluşan volkanitlerden oluşur. Volkanizmadan Geç Miyosen'den itibaren başladığı düşünülmektedir. Yeşilhisar'ın kuzeyinden başlayarak güneybatısında Güzelöz köyü sınırlarına kadar uzanır.

Yeşil, beyaz renkli, eşit tane boyutlu andezitik-dasitik lavlar Yeşilhisar ilçesinin güneyinde yüzeyleyir ve Yeşilhisar formasyonunu keserek çıkmış volkan çivilerinden oluşur. Silisyum oranının yüksekliğinden dolayı dasit olarak adlandırılır. Keşlik-Kurdağ volkanitlerinin altında Cemilköy ignimbirit üyesi ve dolayısıyla Ürgüp formasyonu, üzerinde ise Kızılkaya ignimbiriti yer alır. Bu dokanak ilişkileri göz önüne alındığında, birimin yaşının Geç Miyosen olduğu düşünülmektedir.

Harita 3: Yeşilhisar İlçesinin Jeoloji Haritası (MTA'dan alınan verilerle derlenmiştir 2012).

Gri, beyaz renkli volkanik ve ofiyolitik kayaç parçaları içeren bol pomzalı birimdir. Çalışma alanı içerisinde Akköy-Keşlik ve Araplı-Doğanlı köyleri arasında uzanmaktadır. Soğanlı vadisinde bir birinden farklı birkaç seviye ignimbirit düzeyleri yer almaktadır. Birimin yaşı Geç Miyosen'dir.

Sahadaki Paleosen yaşlı birimler; çalışma alanı içerisinde kırmızı, kahve ve gri renkli, paralel çapraz katmanlı, az köşeli, yuvarlak taneli, orta-iyi, yer yer gevşek tutturulmuş karasal çakıtaşı, kumtaşı ve çamurtaşı ardalanmasından oluşan birimdir. Geç Miyosen-Pliyosen çökelleri tarafından uyumsuzlukla örtülür. Birimin kalınlığı, yöreye göre değişmektedir. Yaş verilecek bir bulgu elde edilemeyen birim, stratigrafik konumuna göre Oligosen yaşlı olmalıdır. Karasal ortam ürünüdür. Çoğunluğunu marn, çamurtaşı, silttaşı, kumtaşı ve kırıntılı kireçtaşı ardalanmasından oluşan birimdir. İlçede Kayadibi köyü üzerinde yer alır. Birimin yaşı Orta-Geç Paleosen'dir.

Pliyosen, Açık gri beyaz renkli, gözenekli, kalın tabakalı, az yuvarlak ve köşeli çakıllar içeren kireçtaşından oluşmaktadır. Göl kalkeri özelliğindedir. Özellikle ilçenin kuzeybatı kesiminde, Başköy, Güzelöz ve Derbentbaşı köylerinin kullanım alanı içerisinde yer almaktadır. Kalınlığı 20 m. kadar olan katman Pliyosen yaşlıdır

Pliyosen birimler ise sarı, beyaz renkli, yer yer alt kesimlerinde kiltası, killi kireçtaşlarının yer aldığı ve egemen olarak gösel kireçtaşlarından oluşur. Özellikle Yeşilhisar ilçesinin batı kesimlerinde yaygındır ve burada düzlükleri oluşturur. Çoğu yerlerde ince tabakalanmalı olup tabaka kalınlıkları bir kaç cm kalınlığa kadar düşer. Buralarda tarla toprağı şeklinde izlenir. Kendinden önceki tüm birimleri uyumsuzlukla örter. Geç Pliyosen yaşlı olduğu düşünülmektedir. Kırmızı, kahverengi renkli ignimbiritler, özellikle Yeşilhisar ilçesinin batı ve güneybatı kesimlerinde, Hoduldağı güneyinde geniş düzlükleri oluşturur. Birimin yaşı Erken Pliyosen'dir.

Sahanın en genç jeolojik birimleri ise Kuvaterner yaşlıdır. Çalışma alanında eski vadi, vadi ve akarsu yatakları ile ova düzlüklerini oluşturan çakıl, kum, kil depolarıdır. Develi Ovası içerisinde ova tabanını kaplamaktadır. Kuvaterner yaşlıdır. Büyük dağ eteklerinde ve tektonik bölgelerde gözlenen çakıl, blok boyutunda tutturulmamış kayaç parçalarından oluşan birimlerdir (MTA Jeoloji Etütleri Dairesi).

3.1.2. Jeomorfolojisi

Yeşilhisar ilçesi iki büyük jeomorfografik üniteye ayrılmaktadır. Bunlar; plato sahaları ve ova tabanıdır (Harita 4).

3.1.2.1. Plato Sahaları

Yeşilhisar Ovası batı kenarında ortalama yüksekliği 1500 m. ova tabanından görünen yüksekliği 400 m. olan yaygın bir plato düzlüğü uzanır. Ovadan batıya bakıldığında yüksekçe tepeler gibi görünen ve ovaya yönelik kısa akarsular tarafından derince yarılmış olan plato yüzeyi yer alır (Erol, 1993:13).

Plato Sahaları olarak tanımlanan morfolojik birim Yeşilhisar ilçesinin batı kesiminde yer almakta ve kabaca K-G. doğrultusunda uzanmaktadır. Bu yüksek sahalarda Develi Ovası çukuru alanı ile Kızılırmak havzası arasında yüksek bir plato görünümünde eşik arazi oluşturmaktadır. Bu eşik arazi çalışma sahasında Kuzeyde Hodul Dağı (1751 m)'nden başlayarak güneyde Doğanlı Köyü'nden Misli Ovasına kadar uzanır. Bu alan üzerinde Küçük Kale Tepesi (1633 m.) Büyük Kale Tepesi (1575 m) Kurt Dağı (1640 m) ve Karaone Tepesi (1626 m) yer almaktadır. Bu eşik arazi Develi Ovasının batı kenarını sınırlayan bir fay ile ovoidan belirgin bir diklikle ayrılmaktadır.

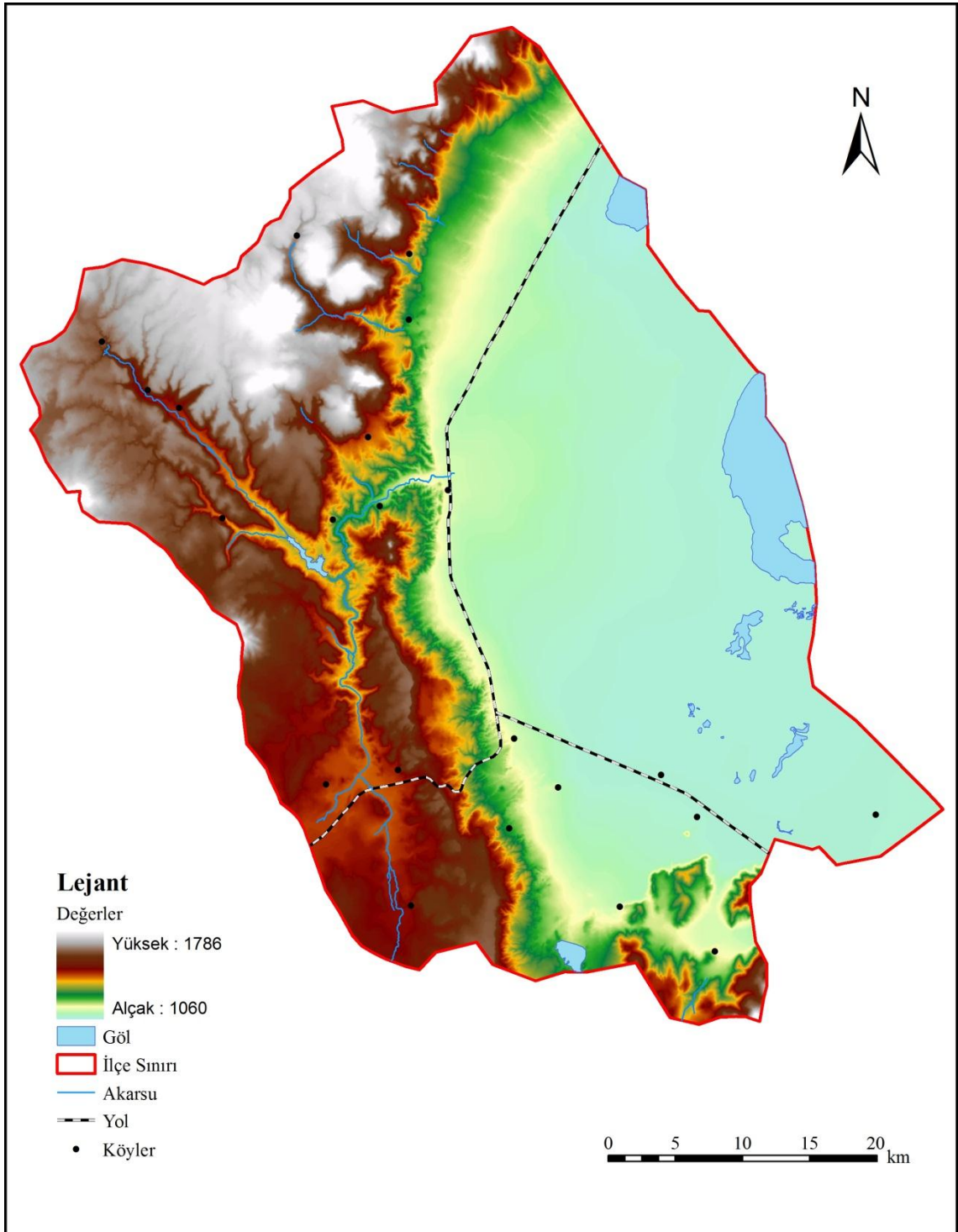
Bu sınırın batısında volkaniklere geçilir. Batıdaki volkanik kayalar, Erciyes'te Üst Miosen'de başlayan volkanizmanın ilk ürünleridir. Tüf-İgnimbrit serisi başlangıç volkanizması döneminde gelişmiş olan en yaygın birimdir (Sür, 1972). Bu alandaki tüfler ve ignimbritler yer yer derince yarılmıştır. İgnimbrit platolarının parçalanması sonucu özellikle en üst seviyelerde sert ignimbritlerin bulunduğu yerlerde kornişler ve dik yamaçlar görülmektedir. Bunların altında bulunan yumuşak türlerin meydana çıktığı yerlerde hafif eğimli yamaçlar ve yamaçlar üzerinde peribacaları meydana gelmiştir (Somuncu, 1987: 36), (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1: Keşlik Köyü yakınlarında bulunan ignimbirit plato, peribacaları ve dik yamaçlı arazi.

Akarsular tarafından derince yarılmış volkanik platoda tarım, plato yüzeyleri ve vadilerde olmak üzere iki sahada yapılır. Plato yüzeyleri üzerinde geniş ölçüde tahıl tarımı yapılır. Tahıl tarımında ve ekilen alanlarda buğday ilk sırayı alır. Buğdaydan sonra arpa ve çavdar üretimi gelir. Patates, nohut ve mercimek de ekilmektedir. Plato sahasında tahıl üretiminin yapılmadığı yerler stebe terk edilmiş olup, bu sabalarda küçükbaş hayvan sürüleri toplanmıştır.

Plato sahasında tarımın ağırlık kazandığı yerler vadi içleridir (Fotoğraf 2). Bu sahalarda dere ve çayların getirdiği sulardan yararlanılarak sulu tarım yapılır. Vadilerde kültür bitkileri, baklagiller ve çeşitli sebzeler yetiştirilir. Üretim içinde fasulye ilk sırayı alır. Bunu diğer baklagil türleri ile sebzeler izler. Vadi tabanlarının en önemli özelliği meyveciliğin yoğun olmasıdır. Burada senelerden beri kayısı, armut, erik, badem, dut, ceviz gibi meyveler üretilmekte ve buradaki köylere önemli bir gelir sağlamaktadır. Meyvecilikteki asıl büyük gelişme cumhuriyetten sonra olmuştur.

Harita 4: Yeşilhisar İlçesinin Fiziki Haritası.

Fotoğraf 2: Derince Yarılmış Bir Vadi.

3.1.2.2. Ova Alanları

Sahadaki tek tabanlı vadi, buradaki kayalar içinde Yeşilhisar Deresi tarafından açılmıştır. Yeşilhisar Deresi volkanik kayalar içine gömülmüş durumdadır. Kayaların yumuşak olması, akarsuyun burada derine gömülerek vadi tabanını genişletmesine neden olmuştur. (Somuncu, 1987: 37) Yeşilhisar Deresi geniş bir beslenme alanına sahiptir. Yeşilhisar Deresi vadi tabanı oldukça yüksek bir tarımsal potansiyele sahiptir. Daha öncede belirtildiği gibi vadi tabanında sulu tarım yapılmakta ve en önemli özelliği meyveciliğin gelişmiş olmasıdır.

Yeşilhisar Deresinin düzlük alana ulaştığı yerde Yeşilhisar birikinti yelpazesi meydana gelmiştir (Fotoğraf 3). Geniş bir yatağa sahip olan Yeşilhisar Deresi Aladağların kuzey yamaçlarından Kocakapız Deresi adıyla doğar. Akarsu, batıda tüfler içine gömülmüş olan derin ve yer yer geniş olan yatağında menderesler yaparak akar ve çevreden birçok yan dereyi bünyesine alır. Bundan dolayı, akarsuyun ovaya ulaştığı alanda meydana getirmiş olduğu yelpaze az eğimli ve geniş alanlı olmuştur. Yamaca yakın bölümde 1° - 2.5° arasında olan eğim değeri, yelpazenin orta ve etek bölümünde 0.5° 'den azdır. Yelpaze 5.5 km. uzunluğunda olup, en fazla genişlediği alanda 9 km. enindedir ve 3375 hektar alanı kaplamaktadır. (Somuncu, 1987: 43) Yelpaze üzerindeki volkanik orijinli alüvyal topraklar tarımsal potansiyelinin artmasına neden olmuştur. Yelpaze üzerinde yoğun bir şekilde tarım yapılmaktadır. Yelpazenin orta kesimine kadar bağ bahçe tarımı yapılmaktadır. Yelpaze üzerinde meyveciliğin önemli bir yeri vardır. Kayısı ve elma bahçeleri geniş bir alan kaplar. Bunların yanında armut, erik, badem, dut, ceviz gibi meyveler ilçe halkına önemli bir gelir sağlamaktadır. Meyve bahçelerinin arasında sebze bahçeleri yer alır. Meyve ve sebze bahçelerinin sınırları Yeşilhisar deresinin getirdiği suyun miktarı saptır. Yelpazenin etek bölümünde ticari kültür bitkileri, baklagiller ve tahıl tarımı yapılmaktadır. Üretim içinde şekerpancarı ilk sırayı alır. Bunu ayçiçeği ve fasulye izler. Tahıl tarımında buğday başta gelmedir.

Yeşilhisar İlçesi Develi Ovası'nın batısında yer alır. Develi Ovası Erciyes Dağının güney ve güneybatıdan çevreleyen kapalı bir havzadır. Ovası güneyden

Aladağlar, doğudan Develi dağları kuzeydoğudan Erciyes Dağı, batıdan volkanik platolar ve kuzeyden İncesu eşik arazisi çevreler.

Develi Ovası tektonik çöküntü ovasıdır. Develi Ovası'nın çöküntülerle teşekkül etmesi yenidir. Pliyosen sonu ile Kuaterner başında meydana gelmiştir. (İzbırak, 1953: 4). Bununla birlikte Develi (Yeşilhisar) Ovasının nasıl oluştuğu hakkında çeşitli düşünceler de vardır. Bartsch (1935)'a göre bu ovanın doğu ve batı kenarlarının kırık hatlarıyla (faylarla) çevrili olduğu belirtilmiştir. Bartsch Kuzey kenarının ise Erciyes volkanik kütleleriyle çevrili olduğunu ifade etmiş, güney kenarını Toroslara doğru uzatmıştır. Böylece 2 ana fay hattı arasındaki bir çöküntü sahasının Develi Ovasının yerine oluştuğunu ortaya koymuştur. İzbırak (1953:2); Yukarı Kızılırmak bölgesinde kuzeydoğu-güneybatı istikametindeki yükselme eksenleri (bugünkü Hınzır-Korumaz dağları ve Erciyes ile kuzeyde Akdağ ve uzantıları) arasında yine aynı yönde bir çöküntü ekseninin, daha Neojende belirmiş olduğunu, bu çöküntü ekseninde birbirinden sadece alçak eşiklerle ayrılmış bir takım alüvyal ovalar dizisinin (Şarkışla, Gemerek, Sarioğlan, Palas, Kayseri ovaları) meydana geldiğini söylemiştir. Develi ovasının da bu tektonik sistem içindeki ovalardan biri olması gerektiğini ileri sürmüştür. Böylece Develi ovasının bir çöküntü ovası olduğu düşüncesine varmıştır. Calvi ise, bu çöküntülerin sebeplerini volkan patlamalarında aramış, İç Anadolu'nun bu bölümünde, yaklaşık olarak Tersiyer ortalarından tarih çağlarına kadar geniş ölçülü volkan püskürmeleri olmuş bulunduğunu, bu sırada büyük volkanik maddelerin (lav, tüf) derinlerden yukarılara çıkmış ve yerüstüne yığılmış olduğunu belirtmiştir (İzbırak 1953:3). Bu kütlelerin dışarıya çıkışı sonucunda, bu bölgenin derinlerinde büyük boşlukların doğmuş bulunduğunu, buralarda yer yer çöküntüler meydana gelerek çevresine göre çukur olan sahalardan meydana geldiğini söylemiştir. Ona göre Erciyes volkanik kütlelerini çevreleyen ovalar bu şekilde oluşmuştur ki, Develi ovası (Develi çanağı) da bunlardan biridir. Bu düşünceye göre de Develi ovası yine bir çöküntü ovasıdır. Buna göre, bu ova üzerine çalışmış bulunan çeşitli araştırmacılar arasında sonuç bakımından benzerlik vardır. R. İzbırak'a göre, Develi Ovası da Kayseri, Palas, Sarioğlan, Gemerek, Sarkışla ovaları gibi Yukarı Kızılırmak çöküntü kuşağının çukurlaşma (çanaklaşma) sahalardan biri olmakla beraber, Erciyes çevresinin volkan boşlukları sahasında bulunmakla bu çöküntüler kendini daha çok hissettirmiş, kesin faylar ve fleksürler belirmiş, daha geniş ölçekli ovaların ana yapıları meydana çıkmıştır. Buna göre de R. İzbırak ile S. Calvi'nin görüşleri, sonuç bakımından, birbirine aykırı değildir. Bu çöküntüler sırasında, bugünkü ovaların (bu arada Develi ovasının) kenarlarında kırılmalar (fay) ve bükülmeler (fleksür) olmuş, böylece fay ve fleksür sistemleri meydana gelmiştir ki, burada da R. İzbırak ile Bartsch'ın düşünceleri arasında benzerlik varsa da Bartsch, faylara daha geniş ölçüde yer vermek istemiştir. Bu kırılmalar sırasında Neojen göl tortulları yer yer kesilmiş, çok defa geniş alan kaplayan bu tabakaların bir kısmı çöküntü sahasına denk gelerek alçakta yer almış, bir kısmı da ovanın yamacını ve kenarını oluşturacak şekilde yüksekte kalmıştır. Bunun örneklerini Kayseri ovasının kuzey kenarında (Bartsch ve İzbırak'ın araştırmalarına göre) ve özellikle Erkilet çevresinde (R. İzbırak ve İ. Yalçınlar'ın araştırmalarına göre) görmek mümkün olduğu gibi, Develi ovasının batı kenarında da görmek mümkündür. Buna göre, Kayseri ovasının olduğu gibi, Develi ovasının da temelini veya hiç olmazsa temelini çok yerini, yani alüvyon örtüsünün temelini, bu Neojen tortul tabakaların (kalker, killi kalker, marn, kumtaşı, konglomera) oluşturması gerekir. Develi ovasının hepsinin veya büyük bir kısmının karstik kaynaklı olup olmadığına gelince, bu geniş ovanın bir karst çukurluğu olmadığı kesindir. Her ne kadar ovanın güney kenarında Torosların kalker formasyonları uzanmakta ise de, bilhassa bu kalkerler

sahasında geniş ölçülü karst olaylarının gelişmemiş olması, ovanın diğer kenarlarının volkanik oluşumlardan bir yapı göstermesi ve yine ovanın batı ve doğu kenarlarındaki fay ve fleksürlerin gerek jeolojik ve gerekse morfolojik özellikleriyle bugün belli olmaları ve sonuçta güney kenarında da yer yer (meselâ Yahyalı'nın batısında) kalkerler üzerinde yer alan volkanik örtü parçalarının tektonik bir çöküntüyü ifade edecek bir şekilde yama halinde bulunmaları, Develi ovasının yerinin karstik değil, tektonik kaynaklı bir çöküntü sahası olduğunu göstermektedir.

Fotoğraf 3: Develi Ovasının, Yeşilhisar'ın Yüksek Kesiminden Görünüşü.

Develi ovasının bu çöküntülerle oluşması yenidir ve herhalde Pliyosen sonu ile Kuaterner başında çöküntülerin olmuş olabileceğini ve daha sonra da bir müddet devam ettiğini düşünebiliriz. Yoksa Neojen tabakalarının bu çöküntülerle ilgili olarak kırılmış bulunması, bu kırılmalara Pliyosen ve yeni lav örtülerinin (Pliyosen ve Kuaterner yaşlı) de katılması bu düşüncüyü kuvvetlendirmiştir. Buranın üstündeki daha yeni tabakalar (Pliyosen tortulları ve Kuaterner tortul ve lavları) kırılmalara uğradıklarına göre, bu çöküntülerin çok yeni olmaları gerekir ki, bunu karşılaştırma yoluyla Develi ovasına da uygulamak mümkündür.

Bu çöküntülerden sonra çukurlukta (geniş çanakta), etraftan gelen akarsuların ve bu arada sellerin taşıyıp yığıdığı kum, çakıl, kil gibi maddeler birikmeye başlamış ve bu durum zamanımıza kadar devam etmiştir. Develi ovasındaki bu alüvyal birikintilerin kalınlığı kesin olarak bilinmemekle beraber Kayseri ovasındakilerle karşılaştırılırsa, bunun 10-30 m gibi bir değer gösterdiği tahmin edilebilir. Bu kalın alüvyal örtü, bütün Develi ovasını kaplamış, sadece ovanın kenarlarındaki bazı arazi kabartıları (İlitepe, Adatepe, Topraktepe gibi) tepeler halinde alüvyonlar dışında kalmıştır. Ovanın bu az sayıda tepeleri dışında kalan bütün orta tarafları ve her tarafı gözün alabildiği kadar geniş ova düzlükleri halindedir (İzbırak, 1953: 2-5)

Ovanın ortalama yükseltisi 1075 m. olup 1000 km²'lik bir yüz ölçüme sahiptir. Ova tabanında biri sürekli suyu olan ancak mevsimlere göre alanı değişen Yay Gölü ve bunun kuzeyinde, suları Haziran ortalarında tamamen çekilen Çöl Gölü olmak üzere iki göl bulunmaktadır.

Yay Gölünün çevresi bataklık ve sazlıklarla çevrilidir. Yay Gölünün güneyinde "Sultan Sazlığı" olarak da bilinen bu alan Manyas Gölünden sonra yurdumuzun ikinci kuş cennetidir. Burası birçok kuş türü ve diğer canlıların yaşadığı ilginç bir ekosistemdir. Bugüne kadar Sultan Sazlığında 301 kuş türü tespit edilmiştir. (Türkiye'nin Sulak Alanları, 1993: 166).

Develi Ovasında geniş alanların göl ve bataklık, sazlıklarla kaplı olması nedeniyle, tarım ovanın kenarlarında yapılmaktadır. Ovanın batısında birikinti yelpazesi üzerinde bağ-bahçe tarımı yapılmaktadır. Birikinti yelpazesinin doğusunda K-G

doğrultusunda uzanan alan üzerinde sulu tarım yapılmakta ve ovanın ortasına doğru olan alanlarda sulu tarım alanlarının arasında kuru taran alanları yer almaktadır. Birikinti yelpazesinin kuzeyinde ova tabanı ile yamaçlar arasındaki hafif eğimli alanlarda da kuru tarım yapılmaktadır. Ovanın güneyinde de sulu ve kuru tarım alanları yer almaktadır.

Sulu tarım alanlarında yetiştirilen ürünlerin başında şekerpancarı, ayçiçeği ve fasulye gelmektedir. Kuru tarım alanlarında ise buğday ve arpa ekilmektedir. Geniş alanlarda drenaj yetersizliğinden kaynaklanan su basmaları ve topraklarda tuzlanma sorunu olduğu için ovanın büyük bir bölümü çayır ve mera durumundadır.

3.2. İklim

Hava ve iklim koşullarındaki değişimler günlük yaşantımızı büyük ölçüde etkilemektedir. Özellikle alışılmadık şekilde soğuk geçen kışlar, yaz mevsiminde görülen sıcak dalgaları, kuraklıklar veya aşırı yağışlarla birlikte ortaya çıkan seller, iklimin doğal değişkenliği sırasında ortaya çıkan ekstrem olaylar olup, önlem alınmadığında doğal ve beşeri kaynakların zarar görmesine neden olmaktadır (Erlat, 1999:196). Ayrıca; İklim yer şekilleri oluşumu açısından önemlidir. Yer şekillerini işleyen dış güçlerin etkinliğini, yani morfodinamik süreçleri denetler (Erol, 1992:1). Türkiye engebeli, yüksek ve ortalama yükseltisi 1100 m kadar olan, kütleli yapıya sahip bir ülkedir. Ülkenin deniz seviyesine göre yüksek olması, kıyıya paralel dağ sıralarının varlığı, denize yakınlık ve uzaklık gibi coğrafi faktörlerin etkisiyle de iklim özellikleri daha çok çeşitlenir. Bir başka anlatımla, konum ve rölyef özelliklerinin ülkenin iklim koşulları üzerinde derin etkileri vardır (Koçman, 1993:1). Tüm bu nedenlerden dolayı bir yerin ikliminin belirlenmesi yaşantının devamlılığı açısından büyük önem taşımaktadır.

İklim, coğrafi çevrenin şekillenmesini ve insan yaşamını çok yakından kontrol eden bir etmendir. İklimin etkisi uzun yıllar boyunca kendini gösterdiği gibi cansız çevrede ve özellikle bütün canlıların yaşamındaki yıllık değişimleri de iklim düzenler (Erol, 2004:1).

İklim bir yerin fiziki şekillenmesinde ve insan yaşamı üzerinde etkili olan en önemli coğrafi faktörlerden birisidir. İklimin jeomorfolojik özellikler, toprak, bitki örtüsü, akarsuların rejimi gibi çeşitli fiziki faktörler yanında insan faaliyetleri üzerindeki etkisi çok önemlidir. İklim tasnifleri bilimsel bakımdan olduğu gibi, pratik gayeler bakımından da büyük değer ifade eder. Çünkü bu şekilde yalnız bilimsel karşılaştırmalar yapılmış ve problemler belirlenmekle kalınmaz, aynı zamanda herhangi bir coğrafi mekânın iklim şartlarına bağlı kapasitesi veya potansiyeli de ortaya konmuş olur. Ziraat, planlama, ulaşım, yerleşme, sulama gibi mekândan faydalanma ile ilgili hemen bütün hayati konular geniş ölçüde iklimle alakalıdır (Erinç, 1996:255).

Yerleşmeleri etkileyen faktörlerin başında gelen iklim; sıcaklık, yağış, nem, ışık, basınç ve rüzgâr gibi meteorolojik olayların bütünüdür. Yerleşmeler ve onları oluşturan meskenler iklim elemanlarının ortak etkileri sonucunda şekillenir. Ancak bazen bu elemanlardan herhangi birisi, bulunduğu yere göre, yerleşmeler açısından önemli bir rol alarak ağır basabilir. Sahada yerleşmeler ile iklim ilişkilerini ortaya koyabilmek için, inceleme alanı içinde ve çevresinde yer alan Niğde, Develi, Nevşehir ve Yeşilhisar meteoroloji istasyonlarının verileri esas alınmıştır.

Elde ettiğimiz veriler, inceleme alanımız olan Yeşilhisar ilçesinde belli bir dönemden sonra ölçümlerin yapılmaması nedeniyle çevre istasyonlardan alınan verileri sıcaklığın dağılışında gerçeğe daha yakın değerlere ulaştırmak amacıyla enterpolasyon

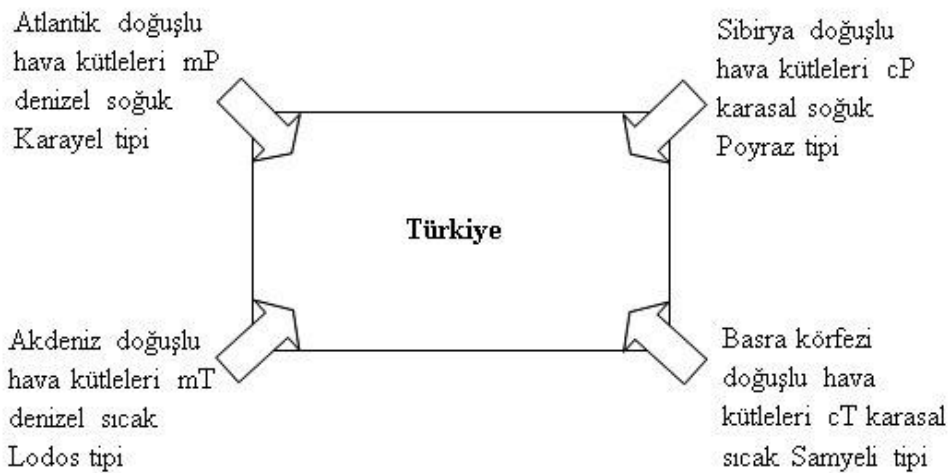
metodu uygulanmıştır. Bu metodun uygulanmasında dört farklı istasyonun verileri kullanılmaya çalışılmıştır. Enterpolasyon yöntemiyle çizilen sıcaklık dağılışı haritası, inceleme alanımızdaki sıcaklık dağılışı tam anlamıyla yansıtmamasına rağmen bölgenin sıcaklık verilerinin birbirine yakınlığı bize çalışma alanı için gerçeğe yakın bir bilgi sunmaktadır.

3.2.1. İklim Faktörleri

3.2.1.1. Planetar Faktörler

Oldukça geniş bir bölge içinde ve uzun yıllar boyunca değişmeyen ortalama hava koşullarına iklim denilir. Başka bir deyişle iklim, kısa süreli günlük hava durumlarının uzun zaman içerisindeki ortalamasıdır (Erol, 2004: 10). Sıcaklık, ışık, basınç, rüzgâr, nem ve yağış gibi atmosfer olaylarının bütünü iklim ya da hava ile ifade edilir. İklim, bu atmosfer olaylarının kısa sürede değişmeyen ortalama durumudur. Buna karşılık hava uzun süre devam etmeyen yani geçici atmosfer olaylarının bütünüdür. Kuru ve soğuk bir havanın yerini birkaç gün ya da bir iki hafta sonra başka bir hava alabilir. Nemli ve sıcak hava kısa bir süre sonra kuru ve sıcak bir hale dönebilir. Oysa yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı diye tarif edilen Akdeniz iklimi, yüzyıllar boyunca büyük bir değişikliğe uğramadan süregelen atmosfer olaylarının ortalama halidir (Dönmez, 1990: 1).

Türkiye 36°-42° paralelleri arasında yer alan kütleli bir kara parçasıdır. Makro klima kuşakları bakımından incelendiği takdirde, Türkiye belli bir hava kütesinin bütün yıl boyunca egemenliği altında kalan bir çekirdek sahası üzerinde bulunmaz. Aksine bu alan konumu itibarıyla yıl içinde farklı kökenli hava kütlelerinin etkisi altında kalır (Koçman, 1993: 2). Dinamik, jenetik bakımından bir geçiş alanı üzerinde yer almakla beraber, Türkiye genel olarak subtropikal kuşakta, kıtaların batı tarafında gerçekleşen ve Akdeniz iklim tipi olarak tanımlanan jenetik bir makroklima alanı içinde bulunur. Yani Türkiye bu makroklimayı oluşturan faktörlerin etkisi altındadır. Bu sahanın kuzeyinde kutbi hava kütlelerinin, güneyinde ise tropikal hava kütlelerinin çekirdek sahaları yer almıştır. Bu nedenle Türkiye'nin de bulunduğu alan kışın kutbi, yazın tropikal kökenli hava kütlelerinin etkisi altında kalır (Erinç, 1996: 295).

Şekil 1: Türkiye'yi etkileyen hava kütleleri (Erol, 2004)

Türkiye'yi yazın ve kışın dört ana hava tipi (hava kütlesi) etkiler (Şekil 1). Kuzeyli (polar) soğuk hava kütleleri kış ve sonbahar aylarında, güneyli (tropikal) hava kütleleri yaz ve bahar aylarında daha çok etkilidirler. Genellikle hava durumuna göre farklılık göstermekle birlikte bu kütlelerin Anadolu'yu etkileme sırası saat ibrelerinin hareket yönüne uygun bir gidiş gösterir. Şöyle ki; kış ve bahar aylarında batıdan Anadolu'ya doğru ilerleyen gezici bir alçak basınç, doğudan ve güneydoğudan kuru, serin-soğuk, karasal hava kütlelerini çeker. Alçak basınç merkezi Türkiye'ye yaklaştıkça güney ve güneybatıdan hızı gittikçe artan, çoğunlukla yağış getiren lodos rüzgârları esmeye başlar. Alçak basıncın soğuk cephesi yağışların başlamasıyla kesilir. Soğuk cephe gerisinden soğuk nemli karakterli, kışın kar yağışlı, yazın sağanaklı karayel fırtınası başlar. Karayel fırtınasını, genellikle daha az hızlı esen, kar yağışlı karasal soğuk hava kütlelerinin oluşturduğu kış poyraz rüzgârları izler. Güneydoğudan esen serin kuru rüzgârlar ile başlayan dizi güney güneybatılı ılık ve yağışlı lodos rüzgârları ile devam eder, sonra kuzeybatı kuzey yönlü serin-soğuk kar yağışlı karayele döner ve kuzeydoğu yönlü kuru soğuk poyrazla sona erer. Yazın Anadolu, Orta Avrupa'daki yüksek basınç kuvvetlendiğinde kuzeydoğu yönlü serin kuru yaz poyrazı, Basra alçak basıncı kuvvetlendiğinde güneydoğu yönlü sıcak kuru samyeli etkisinde kalır. İlkbaharda Boğazlar Ege ya da Doğu Akdeniz'de bir Akdeniz depresyonu yerleşmiş ise kuzeydoğudan esen yaz poyrazı kuvvetlenir, kuzeyden nemli serin hava kütleleri çekerek, kırkikinci yağışlarının oluşmasına neden olur (Erol, 2004: 345).

Çalışma sahamızı oluşturan Yeşilhisar ilçesi Türkiye'yi etkileyen hava kütleleri gibi kuzeyden kutbi güneyden tropikal hava kütlelerinin etkisi altında yer alır. Bu bakımdan çalışma alanı dinamik-jenetik klima açısından geçiş alanı üzerindedirler. Yeşilhisar ilçesi denizden çok uzak, geniş anakaraların içerisinde yer almaz. Nihayet denizden en uzak kesimi Akdeniz'e kuş uçuşu 190-200 km kadardır. Denize en yakın yeri ise yaklaşık kuş uçuşu 160 km'dir. Buna rağmen ana iklim karakteri denizel etki altında değildir. Öncelikle sahip olduğu 1000 m'nin üzerindeki yükselti yanında ilçenin güneyini bir set oluşturacak şekilde çevreleyen Orta Toros silsilesi denizel etkinin iç kısımlara ulaşmasına müsaade etmez. Ayrıca hâkim olan genel hava sirkülasyonları da denizel etkinin zayıflamasına yardımcı olmaktadır. Tüm bu nedenlerden dolayı sahada yağış azamisi ilkbaharda olan karasal iklim hüküm sürmektedir.

3.2.1.2. Coğrafi Faktörler

Bu gruba giren etmenler, planetar etmenlere bağlı olarak meydana gelen makro klima şartlarında bölgesel değişikliklere yol açarlar ve böylece çeşitli bölgelerin iklim karakterlerini belirler. Bunları, ülkenin fiziki coğrafya şartlarına bağlı olarak makro klima karakterlerinde meydana gelen termik ve dinamik modifikasyonlar olarak değerlendirmek doğru olur. Yükselti, yer şekilleri, karasallık derecesi de dâhil olmak üzere kara-deniz dağılışı bu modifikasyonları meydana getiren başlıca fiziki coğrafya etmenleridir (Erinç, 1996: 301).

Türkiye yüksek bir ülkedir ve ortalama yükseltisi 1100 m'den fazladır. Örnek olarak ülkemizin deniz seviyesi ile 500 m arasında kalan alçak alanları ancak % 17,5 kadar iken, 1000 m'den daha yüksek alanları ülke yüzölçümünün % 55'den fazlasını meydana getirir (Tanoğlu, 1947). Bu durumun Türkiye'nin iklim koşulları üzerinde çok önemli etkiler yapacağı açıktır. Her şeyden önce birbirine yakın yerler arasında büyük yükselti farklılıklarının varlığı, yerel farkların ortaya çıkmasına ve özellikle yağış ve sıcaklık koşullarının yatay ve düşey yönde hızlı değişimler göstermesine neden olmaktadır. Nitekim kıyı bölgelerinden iç kısımlara ve batıdan doğuya doğru

yükseltinin artması ve ülke yüzölçümünün yarıdan fazla bir kısmının 1000 m'den daha yüksek olması yüzünden buralarda kış aylarının soğuk ve sert geçeceği, yaz mevsiminin ise kısa süreceği ise kolayca kestirilebilir. Bununla birlikte; yükseltinin iklim şartlarına etkisi, yalnız sıcaklık farkları ve dağılışı yönünden değil, yağış ve nemlilik yönünden de olur. Gerçekten ülkemizde yüksek dağlar ve platolar en fazla yağış alan yerler olurken dağlarla çevrili İç Anadolu ve havzalarda yağış tutarlarının çok düşük olduğu tespit edilir. Nemli rüzgârlara karşı olan yüksek dağlar, yağışların dağılışında doğrudan doğruya etkili olurken, yükselti faktörü aynı zamanda yağış şeklini de tayin etmektedir (Koçman, 1993: 7).

Araştırma sahamızın yer aldığı Develi, Yeşilhisar ve Tomarza'da iklim elemanları üzerinde rölyefin etkisi çok belirgindir. Örneğin yağış miktarları bakımından yapılacak bir değerlendirmede yüksek kesimlerin yağış miktarı alçak kesimler göre daha fazladır. Yüksek dağlık alanlara gidildikçe yağış miktarları artar, buna karşılık sıcaklık değerleri azalır. Bu durum ziraat faaliyetlerini de etkiler.

3.2.1.3. Güneş Işınlarnın Geliş Açısı

Bir yere gelen güneş ışınlarının geliş açısı ne kadar fazla ise ısınma o kadar çok, ne kadar az ise ısınma da o kadar az olur. Bilindiği gibi güneş doğduğu zaman ufuk üzerinde yükselmeye başlar, saat 12.00'da en büyük yükseltiye ulaşır ve yavaş yavaş alçalarak akşam ufkun altında kaybolur. Bu sürenin yükseltisi güneşin yükseltisine bağlıdır. O yerin ufkunda güneş ne kadar yükselmişse güneşlenme süresi o kadar fazla olacak ve o yer daha fazla ısınacaktır; buna karşılık güneşin ufuk üzerindeki yükseltisi az ise güneşlenme süresi kısılacak o yer daha az ısınacaktır. Güneşin ufuk üzerindeki yükseltisi mevsimlere ve coğrafi enleme göre değişir (Dönmez, 1990: 11). Belirli bir yüzeye dik ve yatık gelen güneş ışınlarının getirdikleri enerji miktarları arasında belirgin bir fark vardır. Çünkü bir ışık demeti dik geldiğinde daha dar bir yüzeyi aydınlattığı halde, aynı ışık demeti eğik geldiği zaman daha geniş yeri aydınlatır. Işınların geliş açısı daraldıkça aynı ışın demetinin enerjisi daha geniş alana yayıldığı için ısıtma etkisi azalır. Buna ek olarak bir yüzeye eğimli gelen ışınlar daha fazla yansıdığı için, enerjisi zaten az olan bu ışınların etkisi büsbütün zayıflar. Sonuç olarak, güneş ışınlarının dik vurduğu yerler, yatık ışın alan yerlerden daha çok enerji almakta ve ısınmaktadır. Güneşten alınan enerji, ışınların dik geliş kadar, aydınlanma süresinin uzunluğu oranında fazla olur. Çünkü enerjinin alınması zamana bağlı bir olaydır ve bir yüzey ne kadar uzun zaman güneşlenirse aldığı enerji değeri de o kadar çok olur. İşte bu iki etmenin, yani geliş açısı ve aydınlanma süresinin etkisi ile güneş ışınlarının oldukça büyük açıyla geldiği öğlenleri hava, sabah ve akşamdan sıcaktır. Orta enlemlerde günlerin daha uzun ve ışınların daha dikçe olduğu yaz günleri, kış günlerinden daha sıcaktır (Erol, 2004: 36–37).

Türkiye, 36°-42° kuzey enlemleri ve 26°-45° doğu meridyenleri arasındaki güneş bandında bulunmaktadır. Türkiye'nin yıllık ortalama güneş ışınımı 1303 kWh/m²-yıl, ortalama yıllık güneşlenme süresi ise 2623 saattir. Bu rakam günlük 3,6 kWh/m güne, günde yaklaşık 7,2 saat, toplamda ise 110 günlük bir güneşlenme süresine denk gelmektedir. 9,8 milyon TEP ısı uygulamalara olmak üzere yıllık 36,2 milyon TEP enerji potansiyeli mevcuttur. Yılın on ayı boyunca teknik ve ekonomik olarak toplam ülke yüzölçümünün %63'ünde ve tüm yıl boyunca %17'sinden yararlanılabilir. Güneşten dünyaya saniyede yaklaşık olarak 170 milyon m mW enerji gelmektedir. Güneşten bir saniyede dünyaya gelen güneş enerjisi miktarı, Türkiye'nin yıllık enerji üretiminin 1700 katıdır (Yalkı, 2007:14-15).

Ekvator ve dönenceler arası güneş ışınlarını yıl içerisinde dik ve dike yakın açı ile alırken, en eğik alan bölgeler ise kutuplardır. Orta Kuşakta ise güneş ışınlarının geliş açısı yıl içinde büyük değişiklikler gösterir. Türkiye’de orta kuşakta yer aldığı için yıl içinde güneş ışınlarında büyük farklılıklar gözlemlenir. Türkiye’nin coğrafi bölgelerinin arasındaki farklılıklarda enlem, yükselti ve bakı gibi faktörler etkilidir.

Çalışma sahasında güneş ışınlarının 21 Haziran tarihinde geliş açısı Yeşilhisar’a 75°05' Niğde’ye 75°29’lik açı ile gelirken 21 Aralık tarihinde Yeşilhisar’a 28°11', Niğde’ye 28°35', açıları ile gelmektedir. Güneş ışınlarının geliş açıları aynı zamanda gün uzunluğu ve güneşlenme süresini de belirlediğinden, güneş ışınlarının dik açı ile geldiği ve güneşlenme süresinin arttığı yaz aylarında birim alanın aldığı ısı miktarı artacağından yaz ayları sıcak geçmektedir. Kış aylarında ise bunun tam tersi şartlar hakim olduğundan kış ayları da soğuk geçmektedir.

3.2.2. İklim Özellikleri

İklim doğrudan ve dolaylı etkileriyle doğal çevreyi biçimlendiren ve tüm canlıların yaşam koşullarını belirleyen en önemli coğrafi unsurlardan birisidir (Erlat, 2009: 3). İklim insan ve faaliyetleri, doğal ortamın şekillenmesi gibi birçok konuda hissedilen önemli bir unsurdur. Sıcaklık farkları ve don olayları fiziksel parçalanma bakımından oldukça önemlidir ve yine sıcaklık ve yağış, kimyasal ayrışma sürecini hızlandıran unsurlardır. İklim mekânın şekillenmesi, tarımsal faaliyetler ve insan faaliyetleri gibi birçok konuda oldukça önemlidir. Bu bölümde çalışma alanındaki istasyonların sıcaklık, yağış ve rüzgâr gibi iklim elemanları incelenecek ve iklim özellikleri değerlendirilecektir.

3.2.2.1. Sıcaklık

Sıcaklık, hava ve iklimin temel öğelerinden biridir. Genel olarak, hava sıcaklığı, yağış ve rüzgârın yanı sıra hava durumu raporlarında en çok üzerinde durulan öğelerdendir (Türkeş, 2010: 111). Bilindiği gibi yeryüzünde esas enerji kaynağı güneştir. Güneş enerjisinin bir kısmı atmosferi geçerek yeryüzüne ulaşır ve buradaki cisimleri ısıtarak, bunların da atmosfere doğru ısı yaymasına neden olur. Böylece atmosfer, yeryüzünden farklı olarak, hem güneşin gönderdiği ışınlarla, hem de sıcaklığın yerden geri verilmesiyle ısınır. Atmosferin yerden aldığı ısının, güneşten aldığı ısıdan daha fazla olması bununla ilgilidir. Atmosferde yükseldikçe sıcaklığın azalmasının başka bir ifade ile atmosferin alt tabakalarının daha sıcak olmasının nedeni budur (Dönmez, 1990: 10). Güneş ışınlarının ancak yarıya yakın kısmı yeryüzüne ulaşır. Güneşten gelen bu enerji yeryüzündeki hayatın temelini oluşturan en önemli etkidir (Ardel, 1973: 40). Sıcaklık elemanı iklim için oldukça önemli bir öğedir. Bu nedenle çalışma sahasının sıcaklık değerleri, yıllık, aylık ve ekstrem değerler ve bunların gösterdikleri değişiklikler olarak incelenmiştir.

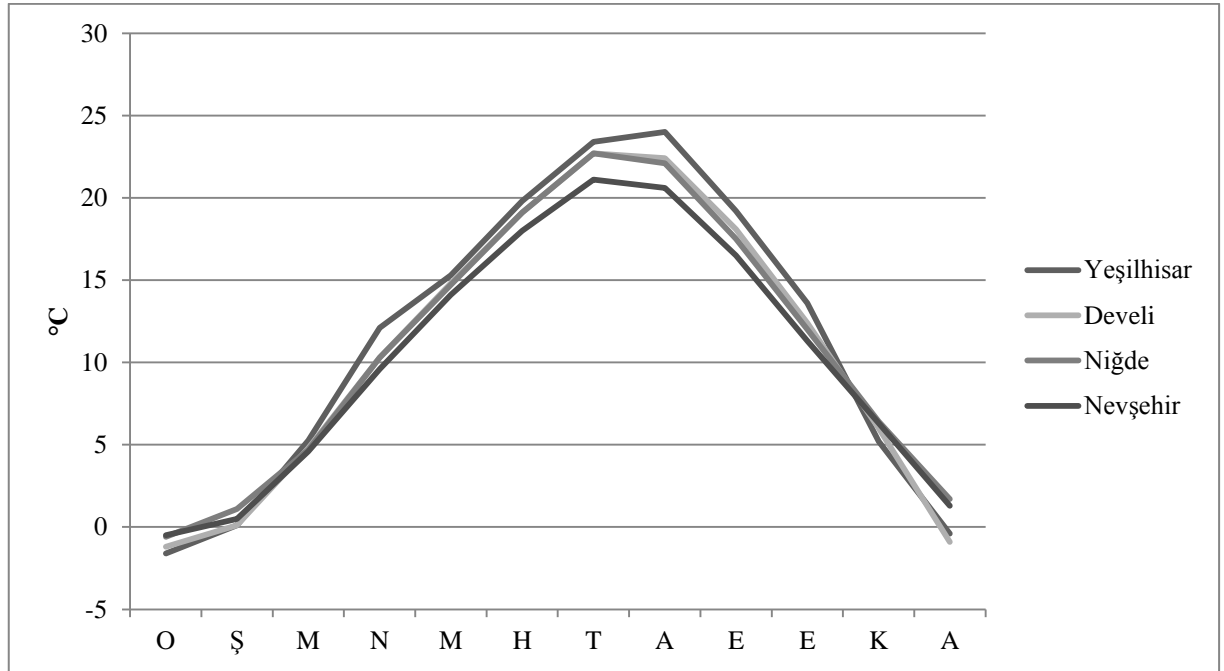
3.2.2.1.(1). Yıllık Ortalama Sıcaklık

Çalışma Sahası İstasyonlarına ait sıcaklık verileri incelendiğinde Yeşilhisar’da yıllık ortalama sıcaklık 11,3 °C; Develi’de 10,7 °C; Niğde’de 10,9 °C, Nevşehir’de 10,2 °C’dir. İstasyonlarda ortalama sıcaklık değerleri arasında fazla bir fark görülmez (Tablo 1, Şekil 2). Yeşilhisar’da yıllık amplütüd 25 °C; Develi’de 23,9 °C, Niğde’de 23,3 °C; Nevşehir’de ise 21,6 °C’dir. Yeşilhisar’da en sıcak ay 24 °C ile Ağustos ayı, Develi’de

22,4 °C Temmuz ayı, Niğde'de 22,7 °C ile Temmuz ayı, Nevşehir'de ise 21,1 °C ile Temmuz ayıdır. En soğuk aya baktığımızda bütün istasyonlarda en soğuk ay Ocak ayıdır. En soğuk ay; Yeşilhisar'da -1,6 °C, Develi'de -1,2 °C, Niğde'de -0,6 °C, Nevşehir'de ise -0,5 °C'dir.

Tablo 1: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

İstasyon	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Ort.
Yeşilhisar	-1.6	0.1	5.25	12.1	15.3	19.8	23.4	24.0	19.2	13.6	5.2	-0.4	11.3
Develi	-1.2	0.1	4.8	10.3	14.8	19.1	22.7	22.4	18.1	12.4	6.0	-0.9	10.7
Niğde	-0.6	1.1	4.7	10.3	14.7	19.1	22.7	22.1	17.5	12.0	6.4	1.7	10.9
Nevşehir	-0.5	0.5	4.6	9.6	14.1	18.0	21.1	20.6	16.5	11.3	6.3	1.3	10.2

Şekil 2: Yeşilhisar İlçesi ve Çevresinde Bulunan Bazı İstasyonlara Ait Aylık Ortalama Sıcaklık Değişimi (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

Sahada, ocak ayından temmuz ayına kadar sıcaklıklar sürekli yükselme gösterirken, ağustos ayından ocak ayına kadar olan aylarda, ortalama sıcaklıklarda düşüş gözlenir. Nisan ayı ortalama sıcaklıkları, yıllık ortalama sıcaklıklara yaklaşıyor. Bu aydan itibaren 6 ay boyunca sıcaklık yıllık ortalamaların üzerinde seyrediyor. Nihayet kasım ayı ile birlikte sıcaklıklar yıllık ortalamaların altındadır. Sahada kış sıcaklıklarının düşük oluşu, hakim hava kütesinin karakteri yanında, yükselti ve karasallık ile ilgilidir. Yaz sıcaklıklarının 20°C ile 24°C arasında olması, yaz aylarının sıcak geçtiğini göstermektedir. Buna karşılık kış mevsiminde sıcaklıklar bir hayli düşüktür.

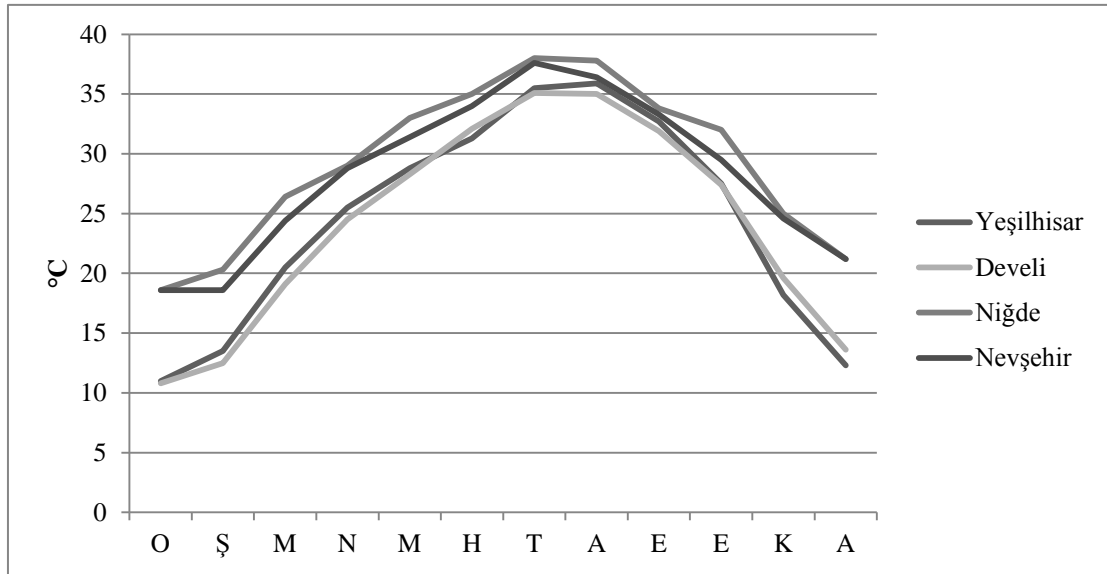
3.2.2.1.(2). Mutlak Ekstremler

Sıcaklık incelemeleri yapılırken ortalama sıcaklıklar yanında ekstrem değerler de oldukça önemlidir ve bu nedenle sıcaklık ile ilgili değerlendirmelerde dikkate almak gerekir.

Rasat devresi esnasında ölçülmüş olan en yüksek sıcaklık değerine mutlak maksimum sıcaklık denir (Erinç, 1996: 417). Çalışma sahası meteoroloji istasyonunda incelenen rasat devresi içinde mutlak maksimum sıcaklığın en yüksek olduğu ay bütün istasyonlarda Temmuz ayıdır. Yeşilhisar'da 35,9 °C, Develi'de 35,1 °C, Niğde'de 37,8 °C, Nevşehir'de ise 37,6 °C'dir (Tablo 2, Şekil 3). En düşük maksimum sıcaklık değerler ise Ocak ayına aittir. Yeşilhisar 11 °C, Develi 10,8 °C, Niğde ve Nevşehir ise 18,6 °C'dir.

Tablo 2: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Maximum Sıcaklık Değerleri (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Ort.
Yeşilhisar	11	13.5	20.5	25.5	28.8	31.3	35.5	35.9	32.7	27.5	18.2	12.3	24.3
Develi	10.8	12.5	19.1	24.5	28.3	32.1	35.1	35.0	31.9	27.4	19.6	13.6	24.1
Niğde	18.6	20.3	26.4	29.0	33.0	35.0	38.0	37.8	33.8	32.0	25.0	21.2	29.1
Nevşehir	18.6	18.6	24.4	28.8	31.4	34.0	37.6	36.4	33.3	29.5	24.6	21.2	28.2

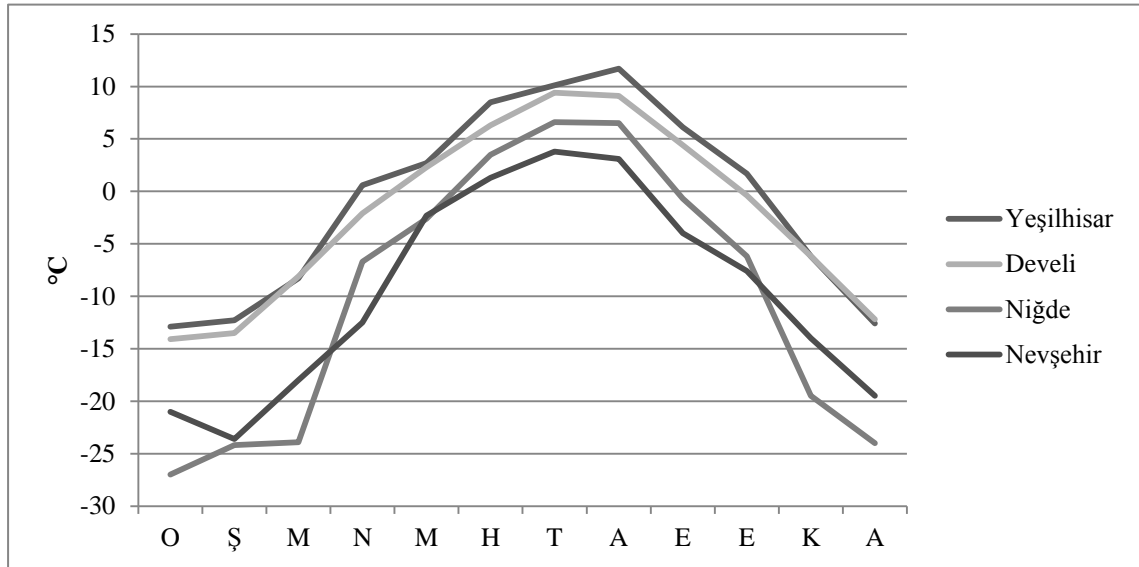
Şekil 3: Yeşilhisar İlçesi Ve Çevresinde Bulunan Bazı İstasyonlara Ait Aylık Maximum Sıcaklık Değişimi (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

Rasat devresi esnasında ölçülmüş olan en küçük sıcaklık değerine mutlak minimum sıcaklık denir (Erinç, 1996: 417). Çalışma alanında Meteoroloji İstasyonunun minimum sıcaklıklarını incelediğimizde mutlak minimum sıcaklığın en düşük olduğu değer bütün istasyonlarda Ocak ayında ölçülmüştür. Niğde -27 °C, Nevşehir -21 °C, Develi -14,1 °C, Yeşilhisar ise -12,9 °C'dir (Tablo 3, Şekil 4). En yüksek minimum

sıcaklıklar ise Yeşilhisar'da 11,7 °C ile Ağustos ayında, diğer istasyonlarda ise Temmuz ayındadır (Develi 9,4 °C, Niğde 6,6 °C, Nevşehir 3,8 °C).

Tablo 3: Yeşilhisar İlçesi çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Minimum Sıcaklık Değerleri (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Ort.
Yeşilhisar	-12.9	-12.3	-8.3	0.6	2.7	8.5	10.1	11.7	6.1	1.7	-6.2	-12.6	-0.9
Develi	-14.1	-13.5	-8.1	-2.1	2.3	6.3	9.4	9.1	4.4	-0.4	-6.2	-12.2	-2.0
Niğde	-27.0	-24.2	-23.9	-6.7	-2.6	3.5	6.6	6.5	-0.7	-6.2	-19.5	-24.0	-9.8
Nevşehir	-21.0	-23.6	-18.0	-12.5	-2.3	1.3	3.8	3.1	-4.0	-7.6	-14.0	-19.5	-9.5

Şekil 4: Yeşilhisar İlçesi çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Minimum Sıcaklık Değişimi (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

3.2.2.1.(3). Don Olaylı Günler

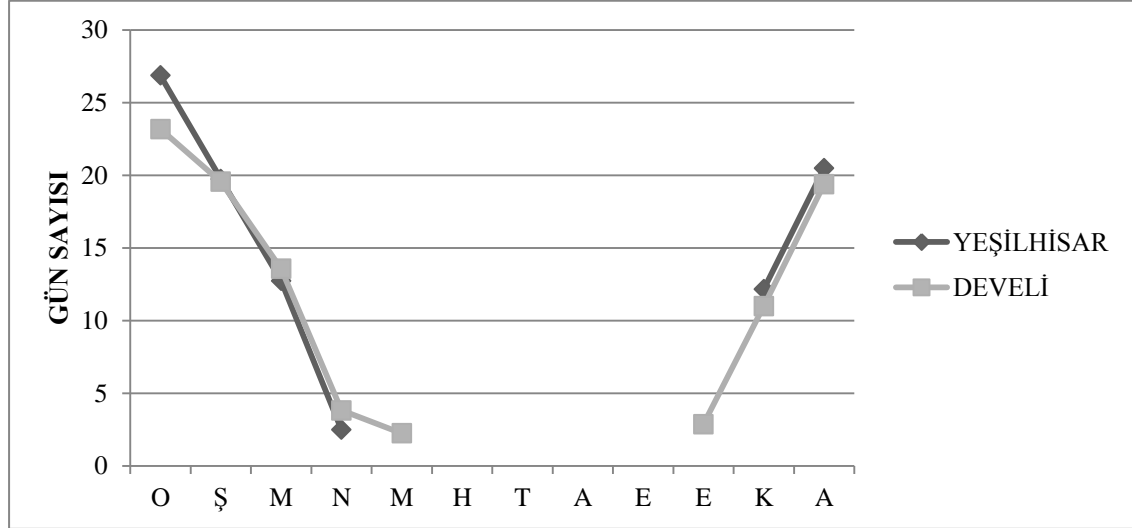
Bilindiği gibi günlük minimumun 0 °C'nin altına düştüğü günlere donlu gün, minimumun -10 °C'nin altına düştüğü günlere de şiddetli donlu gün denir. Şüphesiz ki donun şiddeti ve etkisi yalnız bu eşik değerlerinin erişilmesine değil, fakat bu değerler altında kalış süresine de bağlıdır. Don olayları ile ilgili olarak klimatolojik araştırmalarda üç önemli hususun göz önünde bulundurulması gerekir: Bunlar donun şiddeti, süresi ve zamanıdır. Donun etkisi bir yandan eşik değerinin ne kadar aşıldığı, bir yandan da bu durumun ne kadar sürmüş olduğuna bağlıdır (Erinç, 1996: 451–453).

Çalışma sahasındaki istasyonlardan Yeşilhisar ve Develi İstasyonlarını incelediğimizde donlu gün sayısının oldukça yüksek olduğu göze çarpmaktadır (Tablo 4). Yeşilhisar'da en fazla donlu gün Ocak ayında 27 gündür. Ocak ayını Aralık ve Şubat ayları takip eder ve ayrıca sonbahar ve İlkbahar aylarında da donlu günler görülmektedir (Şekil 5). Develi'ye baktığımızda en fazla donlu gün yine Ocak ayındadır (Ocak 23,2 gün, Şubat 19,6 gün, Aralık 19,4 gün). Bu tabloyu göz önüne aldığımızda donlu gün

sayısının oldukça fazla olması yetiştirme devresini sonbahardan, ilkbahar sonuna kadar kesintiye uğratmaktadır.

Tablo 4: Yeşilhisar İlçesi çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Donlu Günler Ortalaması (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
Yeşilhisar	27	20	13	3							12	21
Develi	23,2	19,6	13,6	3,8	2,3					2,9	11,0	19,4

Şekil 5: Yeşilhisar İlçesi çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Donlu Günler Ortalaması (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

3.2.2.2. Basınç ve Rüzgârlar

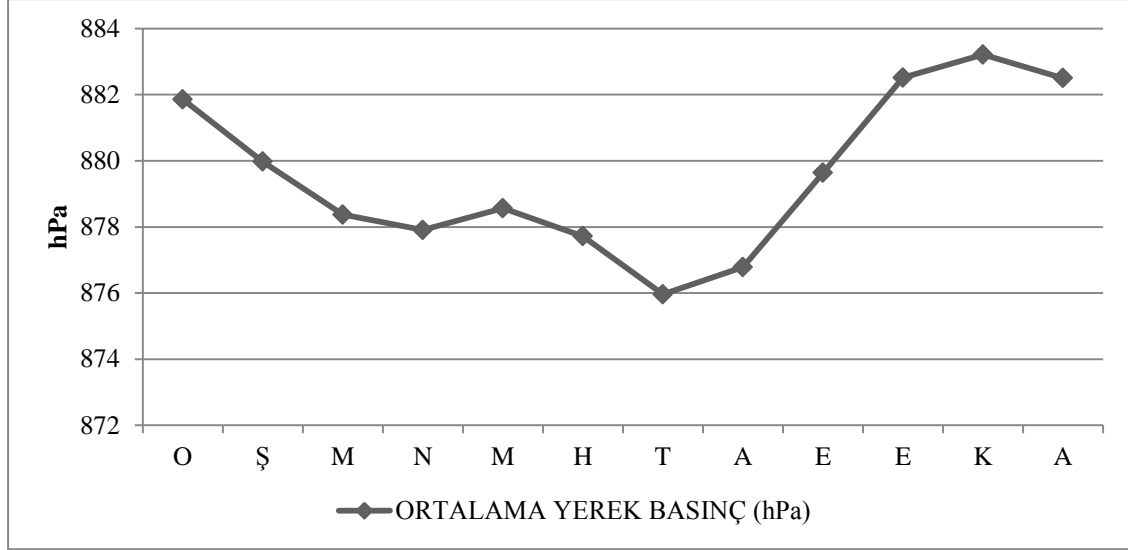
Bu bölümde Meteoroloji İstasyonunun verilerine dayanarak basınç ve rüzgâr şartları değerlendirilecektir.

3.2.2.2.(1). Basınç

Ağırlığı olan her cisim gibi hava da bulunduğu yüzeye basınç yapar. Bir yerdeki atmosfer basıncı, atmosferin o noktadaki ağırlığıdır (Erinç, 1996: 77). Basınç değişiklikleri, çeşitli hava ve iklim öğeleri içinde dikkati en az çekenler arasında yer alır. Hava tahmin raporlarını dinlerken ya da okurken, genellikle, yağış, sıcaklık, nem ve rüzgâr koşulları ve değişiklikleri ile daha fazla ilgileniriz. Özel ilgisi bulunanlar ve balıkçılar-denizciler gibi meslekleri gereği ilgilenmek zorunda olanlar dışında, hava basıncı ve değişimleri ile ilgilenenler ise çok değildir. Hava basıncındaki saatlik ve günlük değişimler, insanlar tarafından fazla hissedilmemesine karşın, bu değişimler, özellikle kısa sürede gerçekleşenlerin, hava olaylarının gelişmesinde ve değişmesinde önemli rol oynar. Hava basıncının bir yerden bir yere gösterdiği değişiklik, hava hareketinin yani rüzgârın oluşmasından da sorumludur. Ayrıca, iki yer arasındaki basınç değişiklikleri hava tahmini yapılırken dikkate alınan en önemli etmenler arasındadır. Hava basıncı bir neden-etki ya da neden-sonuç ilişkisi ile birçok değişkene yakından bağlıdır (Türkeş, 2010:139).

Tablo 5: Develi'de Ortalama Yerel Basıncın Aylara Dağılışı (hPa), (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Ort.
Develi	881,9	880,0	878,4	877,9	878,6	877,7	876,0	876,8	879,6	882,5	883,2	882,5	879,6

Şekil 6: Develi'de Ortalama Yerel Basıncın Aylara Dağılışı (hPa), (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

Develi Meteoroloji İstasyonunun verilerine göre basıncın durumu inceleyecek olursak; Yıllık ortalama yerel basıncın 879,6 hPa olduğu görülür (Tablo 5, Şekil 6). Yıllık ortalama yerel basınç Kasım ayında 883,2 hPa ile en yüksek seviyededir. Temmuz ayında ise 876,0 hPa ile en düşük seviyededir. En yüksek yerel basınçlar ile en düşük yerel basınçlar arasındaki farklar incelendiğinde yüksek genlik değerlerinin kış aylarına, düşük genlik değerlerinin yaz aylarına denk geldiği görülmektedir.

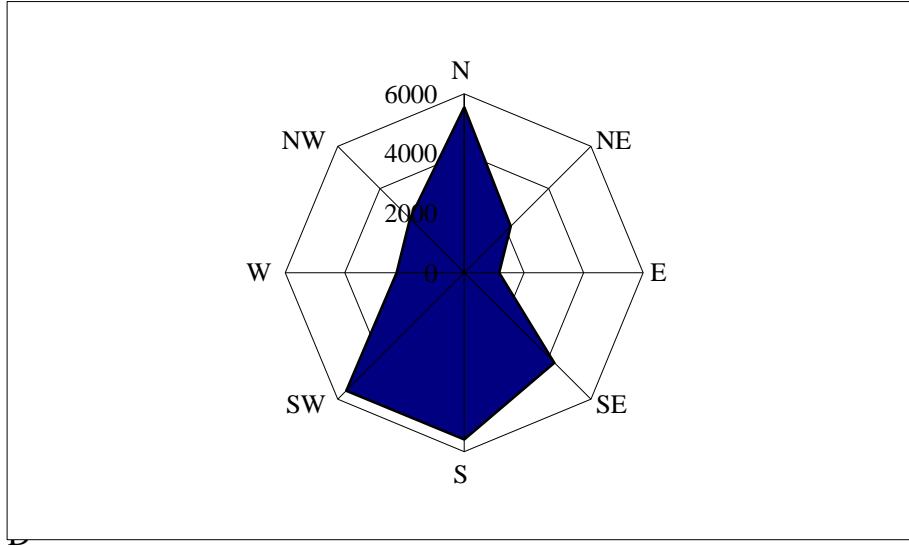
3.2.2.2.(2). Rüzgârlar

Rüzgâr yatay yönde yer değiştiren bir hava kütesinin hareketidir. Rüzgâr etkileri bakımından üç belirgin özelliği olan bir iklim ögesidir. Bu özellikler rüzgarın yönü, hızı (şiddeti) ve esiş sıklığı (frekansı)'dır (Erol, 2008:123). Bilindiği gibi rüzgârlar geldikleri bölgenin hava koşullarını etkili oldukları bölgeye taşırlar. Ayrıca hızlı ve devamlı estiklerinde bitkilerin deformasyona uğramalarına neden olmaktadır. Bazı bitki türlerinin tohumları tüylü ve kanatlı olanları rüzgâr aracılığı ile kolay bir şekilde taşınarak geniş alanlara yayılabilirler (Atalay, 2010:380). Rüzgârlar yüksek basınç alanından alçak basınç alanına doğru hareket ederler, Coğrafi olarak birçok konuda olduğu gibi rüzgârlarla ilgili özelliklerin de bilinmesi, iklim hakkında bizlere bilgi verdiğinden inceleme sahasının rüzgâr durumu da değerlendirilmiştir. Hâkim rüzgâr yönünün belirlenmesi için kullanılan çeşitli formüller vardır. Bunlardan biri olan Rubinstein formülü, hâkim rüzgâr yönünü belirli yönler bağli olmadan derece cinsinden gösterilmesini sağladığı gibi, bu yönlerden esen rüzgârların yüzde olarak esiş frekansını da vermektedir (Dönmez, 1990: 127–128).

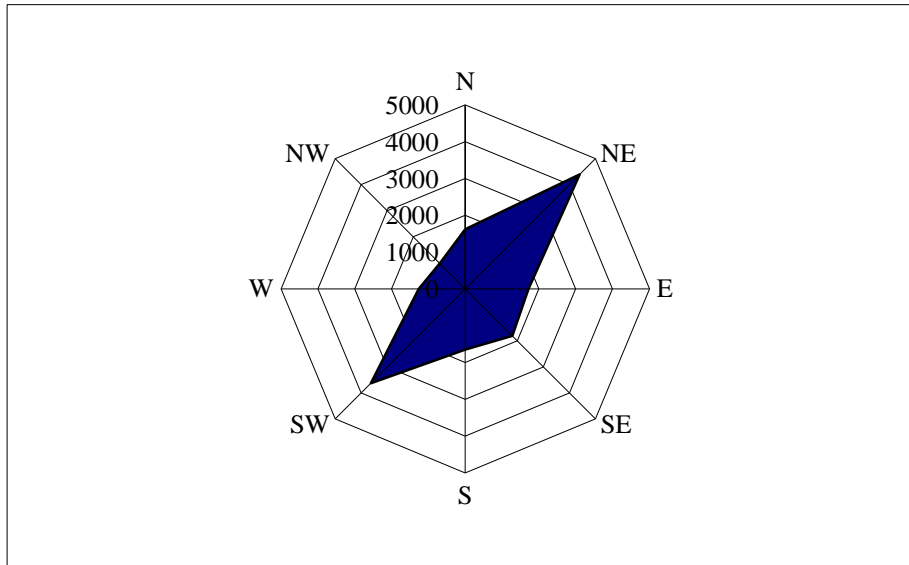
Rüzgârların yıllık frekansları yanında hızları, mevsimlik durumları bitki örtüsü bakımından da önemlidir. Yağışın az olduğu kurak dönemlerde nemli yerlerden gelen

rüzgârlar yağış getirerek kuraklığı bir ölçüde azaltırlar. Buna karşılık, kurak ortamlardan gelen rüzgârlar buharlaşmayı artırarak bitkiler üzerinde olumsuz etki yaparlar (Avcı, 1993–1996: 204–206).

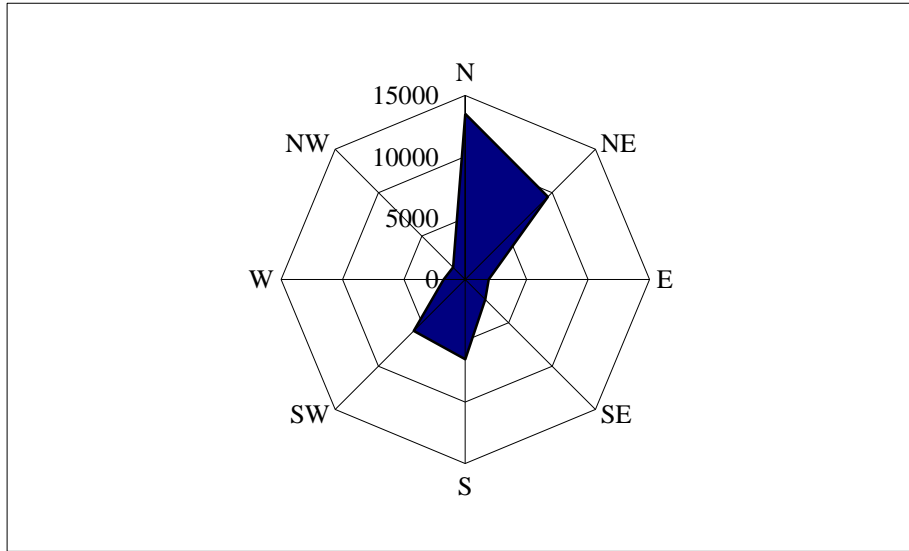
İnceleme alanının rüzgâr şartlarını ortaya koymak için, Niğde, Nevşehir ve Develi istasyonlarına ait rüzgâr rasatlarından faydalanarak, rüzgârgülü diyagramları hazırlanmıştır. İstasyonların rüzgâr gücü diyagramları incelendiğinde, yıllık ortalamalara göre Develi’de kuzeydoğu, Niğde kuzey ve Nevşehir’de güney yönlü rüzgârların hakim olduğu dikkati çekmektedir. Ancak her üç istasyonda da hakim rüzgâr yönleri ile istasyonların buldukları yerin topoğrafik özelliği arasında bir ilişki bulunmaktadır (Şekil 7,8,9).

Şekil 7: Nevşehir İlinin hakim rüzgar yönü (Yıllık), (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

Şekil 8: Develi ilçesinin hakim rüzgar yönü (Yıllık), (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

Şekil 9: Niğde İlinin hakim rüzgar yönü (Yıllık) (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

3.2.2.3. Buharlaşma, Nemlilik ve Yağış

3.2.2.3.(1). Buharlaşma

Atmosferdeki su buharının kaynağı yeryüzündeki sudur. Başta denizler olmak üzere, göl yüzeyleri, bitki örtüsü ve nemli toprak, kar ve buz yüzeylerinden buharlaşarak atmosfere karışır (Erol, 2008: 208). Buharlaşma bir yerin iklimini ortaya koymada önemli bir faktördür. İklim, bitkilerin yetişme şartlarının başında gelir. Bitkilerin yetismeleri esnasında suya en fazla ihtiyaç gösterdikleri devreler, buharlaşmanın en fazla olduğu devreler ise, başka bir deyişle buharlaşma yağışlardan fazla ise, genellikle o yerde bitkiler için yaşama olanağı zorlaşır. Bundan dolayı, buharlaşma miktarının bilinmesi, bitki coğrafyası bakımından da büyük önem taşır. Gerek buharlaşmanın, gerek evapotranspirasyonun iki çeşidi vardır. Zeminde yeterli ve devamlı su bulunduğu takdirde o yerdeki sıcaklık şartlarının imkân vereceği en çok buharlaşma miktarına potansiyel buharlaşma; yine aynı şartlar altında meydana gelebilecek evapotranspirasyon miktarına da potansiyel evapotranspirasyon denir. Potansiyel buharlaşma ile potansiyel evapotranspirasyon ancak yağışın buharlaşmadan ve evapotranspirasyondan fazla olduğu, yani zeminin daima nemli olduğu zamanlarda meydana gelir (Dönmez, 1990: 139–140).

Buharlaşmayı etkileyen etmenler ise çeşitlidir. Havanın bağıl nemi buharlaşma üzerinde en önemli etkisi bulunan etmendir. Bağıl nem az ise, buharlaşma fazla, bağıl nem çok ise buharlaşma azdır. Sıcaklık bağıl nemi etkileyerek buharlaşmayı azaltır ya da çoğaltır. Gerçekten sıcaklık arttıkça buharlaşma artar, sıcaklık azaldıkça buharlaşma azalır. Buharlaşma hava hareketlerinin hızına bağlıdır. Rüzgâr veya dikey hava hareketleri ne kadar hızlıysa, buharlaşma o kadar çok olur. Hava basıncı da buharlaşmayı etkiler. Basıncın yüksekliği ölçüsünde havanın alabileceği gerçek (mutlak) nem artıp, onunla ters orantılı olarak da bağıl nem azaldığından, basınç arttıkça, yeryüzünden buharlaşma artar. Buharlaşma olan yüzeyin genişliği ve buharlaşmanın tümünü karşılayabilecek kadar su bulunup bulunmaması da, buharlaşma miktarını etkiler. Toprak özelliği ve bitkilerin terlemesi buharlaşmaya etkisi olan bir başka etmendir (Erol, 2008: 209).

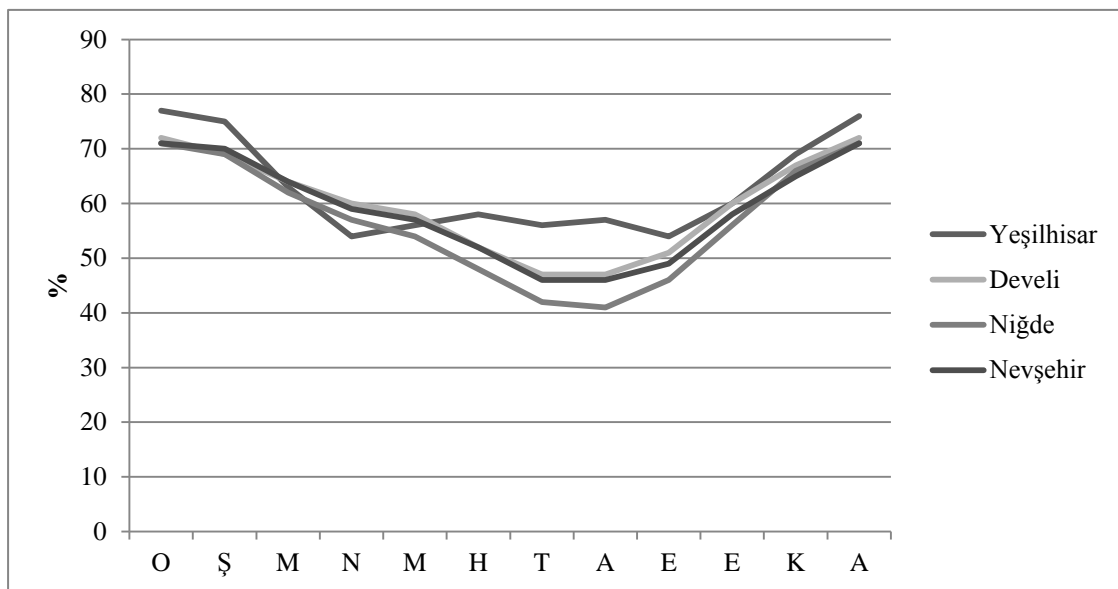
3.2.2.3.(2). Nispi Nem

Havanın içinde bulunan su buharı miktarı ile aynı sıcaklıkta bu havanın kazanabileceği en çok su buharı miktarı arasındaki orana nispi nem denir (DÖNMEZ, 1990: 141). Genellikle sıcaklık yükseldikçe nispi nemlilik azalır, alçaldıkça yükselir. Bu sebeptendir ki, en küçük değerlere yazın ve gündüzün erişilir (ERİNÇ, 1996: 105). Bağıl nem (nispi nem), havadaki mevcut nem (yani mutlak nem) ile sıcaklığın yakından denetimi altındadır. Havadaki su buharı miktarının azalıp çoğalması bağıl nemi etkiler (Erol, 2008: 205).

Çalışma sahasındaki nispi nemliliğin yıllık ortalama dağılışına baktığımızda; Yeşilhisar % 62,9, Develi % 59,9, Niğde %56,9, Nevşehir ise % 59'dur. En yüksek nispi nem değerlerine Ocak ve Aralık aylarında, en düşük nispi nem değerlerine ise yaz aylarında ulaşılır (Tablo 6, Şekil 10).

Tablo 6: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Ortalama Nisbi nem Değerleri (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Ort.
Yeşilhisar	77	75	63	54	56	58	56	57	54	60	69	76	62.9
Develi	72	69	64	60	58	52	47	47	51	60	67	72	59.9
Niğde	71	69	62	57	54	48	42	41	46	56	66	71	56.9
Nevşehir	71	70	64	59	57	52	46	46	49	58	65	71	59

Şekil 10: Yeşilhisar İlçesi Ve Çevresinde Bulunan Bazı İstasyonlara Ait Aylık Ortalama Nisbi Nem Değerleri (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

3.2.2.3.(3). Bulutluluk

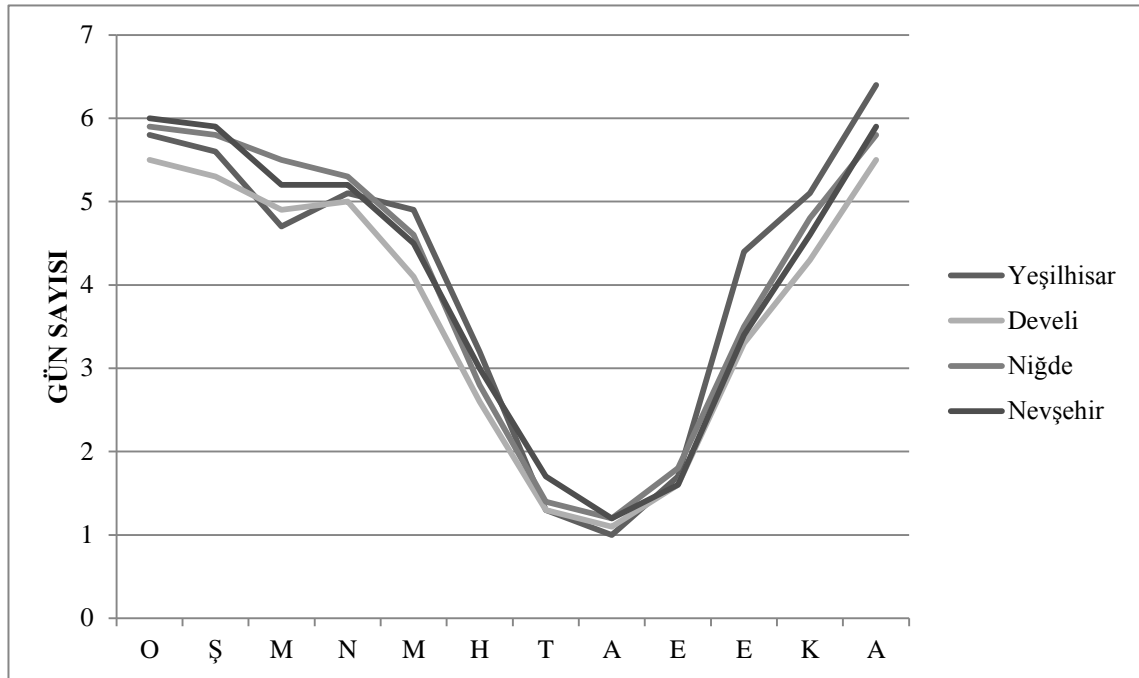
Bulutlar taşıdıkları özellikleri ile hava tahminlerinin yapılmasında rol oynarlar. Çok değişik şekillerde göründüklerinden bulutların tanınmalarını kolaylaştırmak bakımından, bunlar yüksekliklerine göre bir takım gruplara, şekillerine göre de cinslere ayrılmışlardır. Bulutluluk derecesi ya da sadece bulutluluk, belli bir anda gökyüzünün bulutlarla kaplı kısmının, gökyüzünün bütününe oranıdır. Bulutluluk derecesi 0 ile 10 arasında değişir ve tahmin yoluyla bulunur. Sıfır gökyüzünün tamamen bulutsuz olduğunu 10 ise tamamen kapalı olduğunu gösterir (Dönmez, 1990: 148). Bulutlar, hava koşullarını ve yağış olasılığını geniş ölçüde belirledikleri gibi, güneş ışınlarına da engel olarak yeryüzünün ısınmasını denetimleri altında bulundurlar. Bu nedenle, bulutların gökyüzünde oluşturduğu örtü, yani bulutluluk meteoroloji ve klimatoloji bakımından önemlidir. Bulut örtüsünün sık ve kalın olması oranında, güneş ışınlarının yere ulaşma oranı azalır (Erol, 2008: 228). Yıllık ortalama bulutluluk oranının coğrafi dağılışı ile nispi nemliliğin dağılışı arasında da büyük benzerlik vardır (Erinç, 1996: 349).

Bulutluluğun aylara dağılışına baktığımızda (Tablo 7, Şekil 12) en yüksek değer Aralık ayında iken (6,4), en düşük değere ise Ağustos ayında (1) rastlanır. Yeşilhisar'daki yıllık ortalama bulutluluk 4,1'dir. Ortalama bulutluluğun mevsimlere dağılışı incelendiğinde en yüksek değerler kış mevsiminde, en düşük değerler de yaz mevsiminde görülür.

Bulutlu günler incelendiğinde (Tablo 7, Şekil 12); çalışma sahasında uzun yıllar bulutlu gün sayısı yaklaşık ortalaması Yeşilhisar'da 4,1 gün, Niğde ve Nevşehir'de 4 gün, Develi'de ise 3,7 gündür. Ortalama bulutlu günler sayısı kış ve bahar aylarında, yaz aylarına göre yüksektir (Tablo 7; Şekil 11).

Tablo 7: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Ortalama Bulutluluk Değerleri (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Ort.
Yeşilhisar	5.8	5.6	4.7	5.1	4.9	3.2	1.3	1	1.7	4.4	5.1	6.4	4.1
Develi	5.5	5.3	4.9	5	4.1	2.6	1.3	1.1	1.6	3.3	4.3	5.5	3.7
Niğde	5.9	5.8	5.5	5.3	4.6	2.8	1.4	1.2	1.8	3.5	4.8	5.8	4.0
Nevşehir	6.0	5.9	5.2	5.2	4.5	3.0	1.7	1.2	1.6	3.4	4.6	5.9	4.0

Şekil 11: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Ortalama Bulutluluk Değerleri (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

3.2.2.3.(4). Yağış

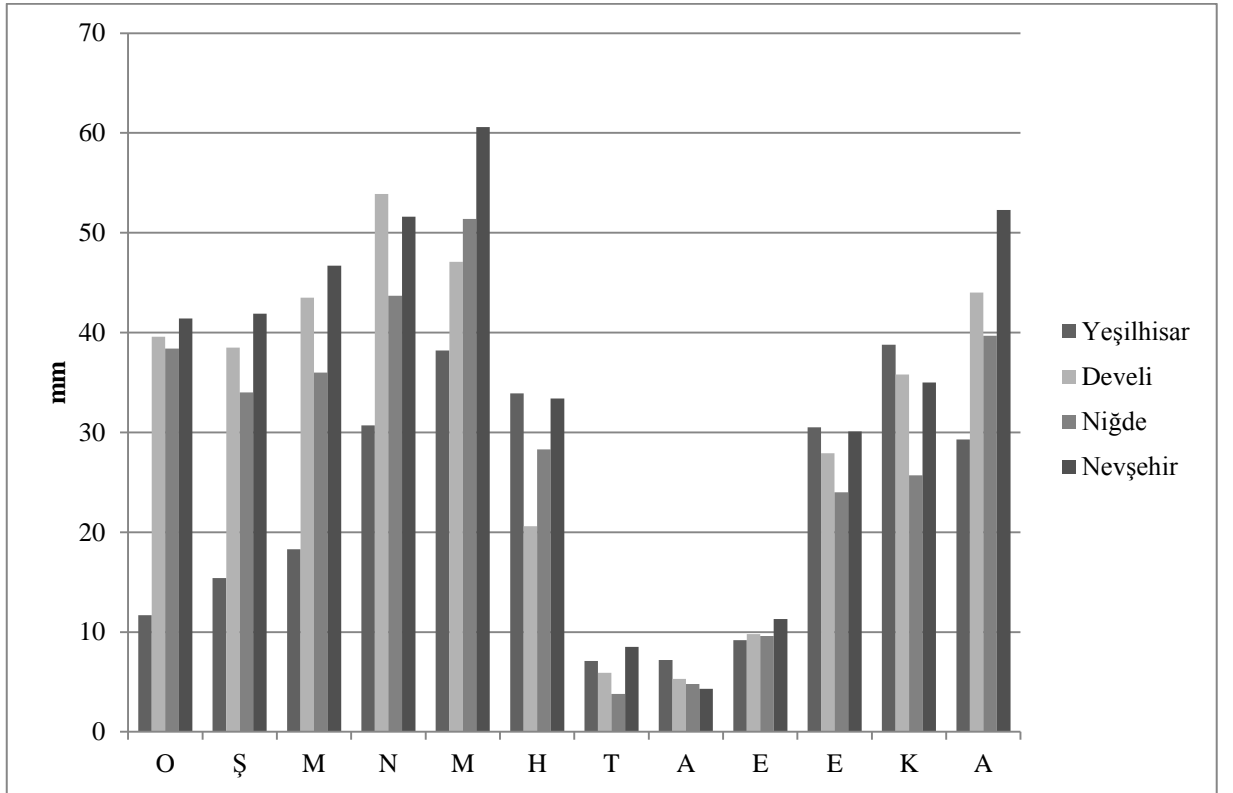
Havadaki su buharının yoğunlaşması ile meydana gelen su damlacıklarının çapı, bulutları meydana getiren damlacıkların çapından daha fazla büyürse, başka bir deyimle bu su damlacıklarının çapı m'nin en az 1/10'unu aşarsa, bu durumda su damlacıkları bulutlarda olduğu gibi havada asılı kalamazlar, yer çekiminin tesiri ile düşerler ve yağmuru meydana getirirler. Yağmura neden olan su damlacıklarının çapları genelde 1-5 mm arasındadır. Havadaki su damlacıkları her zaman yağmur halinde değil, bazen kar veya çığ şeklinde de düşer. Bu sebepten yağmur, kar, çığ gibi bütün bu yağış şekillerini ifade için yağmurdan başka bir terim olan "yağış" kullanılır (Dönmez, 1990: 154). Türkiye'de kısa mesafelerde yağış miktarında önemli değişiklikler olmaktadır. Bunda coğrafi faktörler; özellikle yükselti ve karasallık derecesi, kara ve denizlerin dağılışı önemli rol oynar.

3.2.2.3.(4).(a). Yağış Rejimi

Bir bölgede yağışın yıl içinde aylara ve mevsimlere dağılışına "yağış rejimi" denir. Yağış rejimleri belirli koşullar altında belirdiği gibi, her yıl hemen hemen aynı tip bir gidiş gösterir ve kendine has yağış rejimleri olan bölgeler belirir. Yağış rejimleri, aylık yağış miktarları ve daha derli toplu olarak mevsimlik yağışlar olarak ifade olunur (Erol, 2008: 258).

Tablo 8: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Ortalama Yağış Değerleri (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Ort.
Yeşilhisar	11.7	15.4	18.3	30.7	38.2	33.9	7.1	7.2	9.2	30.5	38.8	29.3	270.3
Develi	39.6	38.5	43.5	53.9	47.1	20.6	5.9	5.3	9.8	27.9	35.8	44	371.9
Niğde	38.4	34	36	43.7	51.4	28.3	3.8	4.8	9.6	24	25.7	39.7	339.4
Nevşehir	41.4	41.9	46.7	51.6	60.6	33.4	8.5	4.3	11.3	30.1	35	52.3	417.1

Şekil 12: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Aylık Ortalama Yağış Değerleri (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

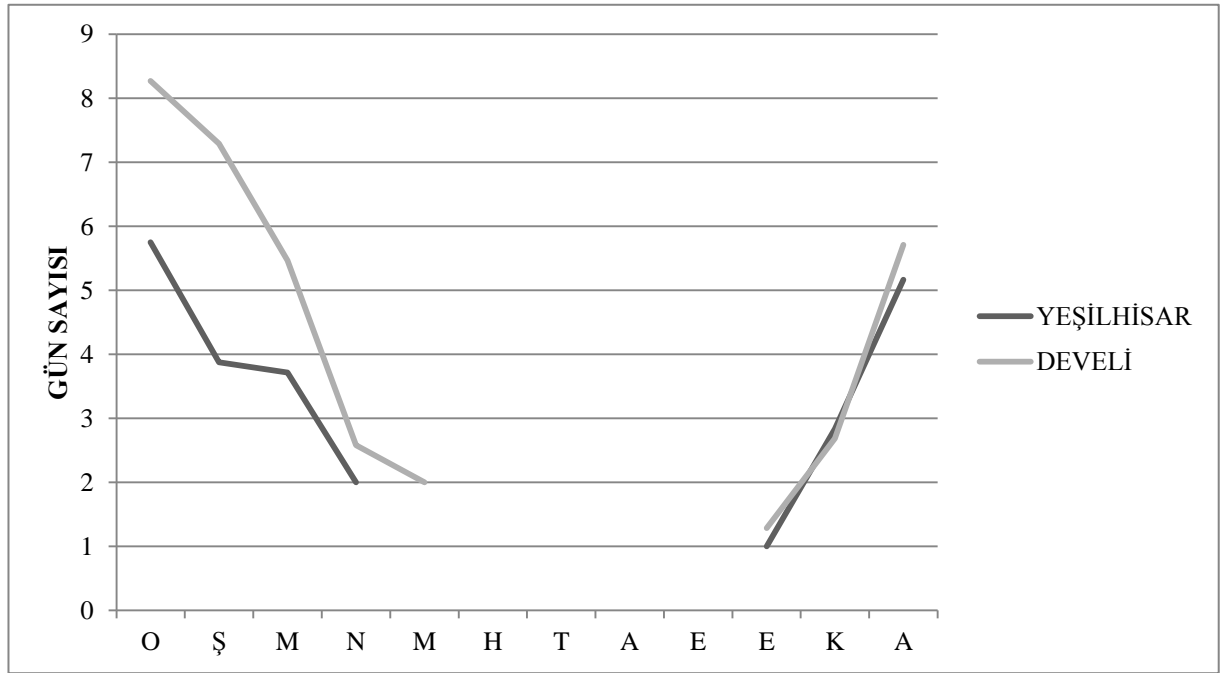
Yağışın uzun yıllık ortalamasının aylara dağılımına baktığımızda; Çalışma sahasında en yüksek yağış ortalaması 417,1 mm ile Nevşehir istasyonudur. Develi 371,9 mm; Niğde 339,4 mm; Yeşilhisar 270,3 mm'dir. Çalışma sahasında en yüksek yağış değerlerine İlkbahar mevsiminde ulaşılırken, en düşük değerlere ise yaz mevsiminde ulaşılır (Tablo 8; Şekil 12).

3.2.2.3.(4).(b). Kar Yağışlı Günler

Çalışma sahasında yıllık ortalama kar yağışlı gün sayısı (Tablo 9; Şekil 13) Yeşilhisar'da 24,3; Develi'de 35,3 gündür. En fazla kar yağışının olduğu ay Ocak ayıdır (Yeşilhisar 5,8 gün; Develi 8,3).

Tablo 9: Yeşilhisar ilçesi ve çevresinde bulunan bazı istasyonlara ait Ortalama Kar Yağışlı Gün Değerleri (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Toplam
Yeşilhisar	5,8	3,9	3,7	2,0						1,0	2,8	5,2	24,3
Develi	8,3	7,3	5,5	2,6	2,0					1,3	2,7	5,7	35,3

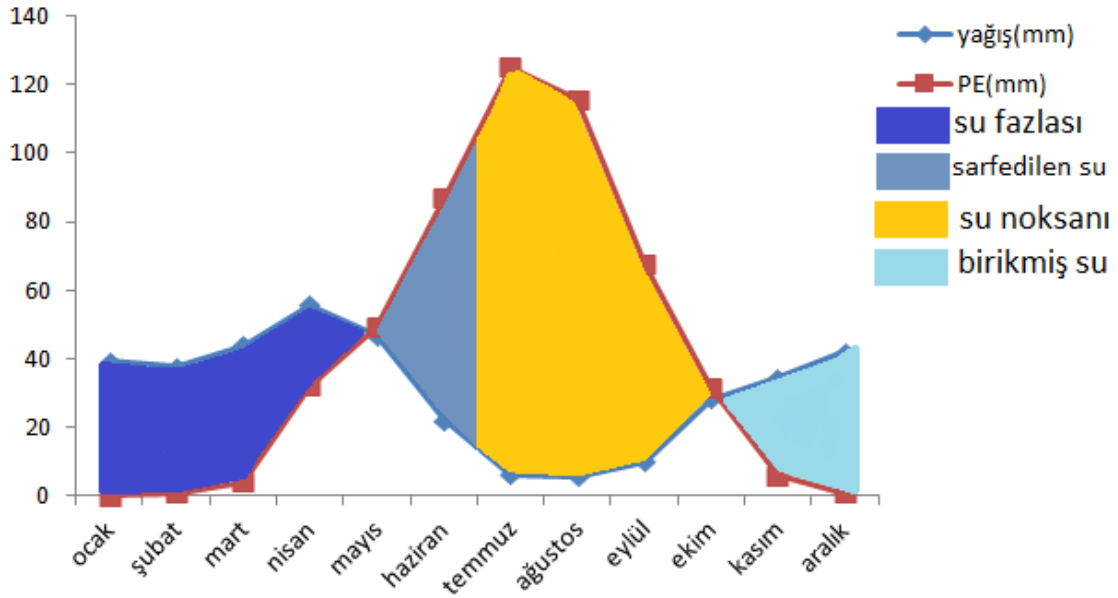

Şekil 13: Yeşilhisar İlçesi Ve Çevresinde Bulunan Bazı İstasyonlara Ait Ortalama Kar Yağışlı Gün Değerleri (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

Thorntwaite'in iklim tasnifi, esas olarak, yağışla evapotranspirasyon ve sıcaklıkla evapotranspirasyon arasındaki ilişkilere dayanan bir yöntemdir. Thorntwaite'e göre yağışın evapotranspirasyondan devamlı fazla olduğu yerlerde toprak doymuş haldedir ve bu alanlarda bir su fazlalığı vardır. Dolayısıyla bu sahaların iklimi nemlidir. Bunun aksine, yağışların evapotranspirasyondan devamlı az olduğu yerlerde toprakta su birikmemekte ve bu toprak bitkilerin ihtiyaç duyduğu suyu verememektedir. Bu gibi yerlerde su noksanlığı vardır. O halde bu yerin iklimi kuraktır. Thorntwaite'in tasnifindeki iklim tipleri, işte bu iki ekstrem arasında oynar (Dönmez, 1990: 257).

Develi istasyonuna ait su bilançosu tablosu hazırlanmıştır (Tablo 10). Bu tablo, toprakta birikmiş suyun aylık değişmesini, yıllık gerçek evapotranspirasyon miktarını, topraktaki su fazlasını, su noksanını, akış ve nemlilik oranlarını göstermektedir. Develi istasyonundan elde edilen değerler ile su bilançosuna ait tablo ortaya konulduktan sonra yine bu veriler kullanılarak her iki istasyona ait su bilançosunu gösteren diyagramlar çizilmiştir (Şekil 14).

Develi'de yağışlar Kasım, Aralık, Ocak, Şubat, Mart ve Nisan aylarında potansiyel evapotranspirasyondan fazladır. Bu nedenle Kasım ayından itibaren toprakta su birikmeye başlamaktadır. Aralıkta yağış birikmeye devam etmekte, Ocak ayında ise toprak artık doymuş hale gelir. Yani birikmiş suyun değeri 100'dür. Ocak, Şubat ve Mart aylarında yağışın evapotranspirasyondan fazla olması nedeniyle su fazlası meydana gelmektedir. Mayıs ayından itibaren potansiyel evapotranspirasyon yağıştan fazla olmaktadır. Sıcaklığın bu aydan itibaren artmaya başlamasıyla birlikte birikmiş su kullanılmaya başlar. Nisan ve Mayıs aylarında su noksanlığı yoktur. Haziran ayından itibaren birikmiş suyun bitmesiyle birlikte toprakta su açığı belirir. Topraktaki suyun bitmesi durumunda buharlaşma miktarı ancak yağış kadar olmaktadır. Tabloda dikkat çeken önemli noktalardan birisi de kurak dönem içinde Temmuz ve Ağustos aylarında su noksanlığı oldukça fazladır. Eylül ve Ekim aylarından itibaren yağış artmaya başlar, ancak potansiyel yağış, evapotranspirasyondan fazla değildir. Bu durum Kasım ayına kadar devam eder. Kasımda yeniden yağış, potansiyel evapotranspirasyondan fazla olmaya başladığından toprakta su birikmeye başlar.

Şekil 14: Develi Meteoroloji İstasyonuna Ait Su Bilançosu.

Tablo 10: Develi Meteoroloji İstasyonuna Ait Su Bilançosu (Devlet Meteoroloji İstasyonu).

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Sıcaklık	-1,1	0,2	5	10,3	14,6	19	22,5	22,2	18	12,5	6,1	1,1	
Sıcaklık İndisi	0	0,01	1	2,99	5,07	7,55	9,75	9,55	6,95	4	1,35	0,1	130,4
Düzeltilmemiş pe	0	1	4	29	40	70	100	99	65	33	7	1	
Düzeltilmiş pe	0	0,8	4,1	31,9	49,2	86,8	125	115,8	67,6	31,6	5,8	0,8	449
Yağış	39,3	37,8	43,9	55,8	46,8	22,1	6,2	5,6	10	28,3	34,5	42,1	519,4
Yağış-pe	39,3	37	39,8	23,9	-2,4	-64,7	-118,8	-110,2	-57,6	-3,3	28,7	41,3	
Birikmiş Suyun													
Aylık Değişmesi	29	0	0	0	-2,4	-64,7	-32,9	0	0	0	28,7	42,3	
Birikmiş su	100	100	100	100	97,6	32,9	0	0	0	0	28,7	71	
Hakiki													
Evapotranspirasyon	0	0,8	4,1	31,9	49,2	86,8	39,1	5,6	10	28,3	5,8	0,8	
Su Noksanı	0	0	0	0	0	0	85,9	110,2	57,6	3,3	0	0	262,4
Su Fazlası	10,3	37	39,8	23,9	0	0	0	0	0	0	0	0	257
Akış	5	21	30	27	14	7	4	2	1	0	0	0	111
Nemlilik Oranı		45,25	8,707317	-0,25078	-1,04878	-1,74539	-1,9504	-1,95164	-1,85207	-1,10443	3,948276	50,625	

3.3. Hidrografya

Yeşilhisar ilçesi Develi ovasının su toplama havzası içinde yer alır. Bu nedenle bu bölümde Develi ovasının hidrografik özelliklerinden ve tarıma etkisinden bahsedilecektir. Develi havzası, dışa akışı olmayan, kapalı bir havza durumundadır. Ancak 1970 yılından beri D.S.İ. Genel Müdürlüğü'nce yürütülen "Develi Projesi" ile havza drenaj kanalları ile Kızılırmak'a bağlanmış ve bir nevi dış drenaja açılmıştır.

Develi Ovası 1000 km²lik bir alan kaplamaktadır. Develi Ovasının su toplama havzasının sınırları ise kuzeyde Erciyes'in zirve yakınlarına, Tekir yaylasına ve İncesu eşik arazisine, batıda Nevşehir ile Yeşilhisar arasındaki dağlık sahaya, güneyde Torosların Aladağ sınırının kuzey eteklerine ve kısmen yamaçlarına, doğuda Develi dağlarının batı yamaçlarına kadar uzanır ve 3200 km² lik bir alanı kaplar. Yarı kurak bir alanda olmasına rağmen bu denli geniş bir yağış havzasına sahip olması ve çevresinin yüksek dağlarla çevrili olması ovanın hidrografik durumunu olumlu yönde etkilemektedir (İzbrak, 1953: 12-13). Develi ovasının beslenmesi 2 şekilde olmaktadır:

1-Dağlardan inen ve ovaya yönelen akarsularla (dere-çay-sel) beslenme.

2-Dağlarda dibe sızan ve ovaya dönük yamaçlardan büyüklü küçüklü kaynaklar halinde yüze çıkan sularla beslenme (İzbrak, 1953:12-13).

3.3.1. Akarsular

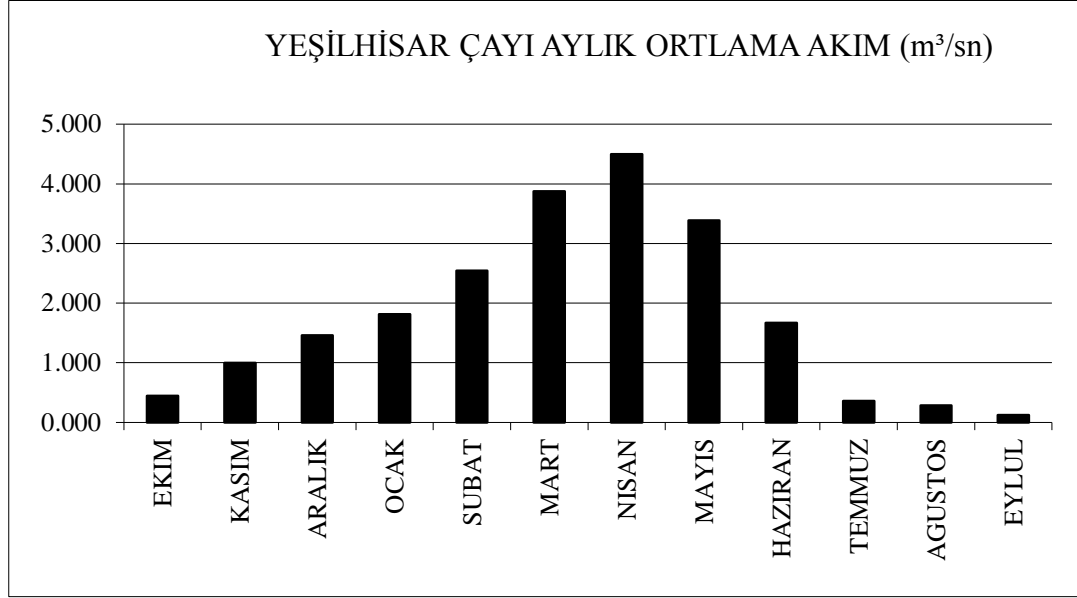
Kapalı bir havza olduğundan büyük ve önemli akarsu mevcut değildir. Ancak kaynakların dağlık alanlardan alarak ovaya yönelen dere ve çaylar vardır. Bunların bir kısmı sürekli akarsudur ve yılın her mevsimi akar. Bir kısmı ise yalnızca yağışlı mevsimlerde veya kar erimeleri zamanı olan ilkbaharda ve ani sağanak yağmurları sırasında akar, diğer zamanlarda kuru kalır. Bu nitelikteki akarsular Yahyalı, Ağcaşar, Develi, Yeşilhisar ve Dünderlı sularıdır. Çalışma alanı içerisinde Yeşilhisar ve Dünderlı suları yer alır (Harita 5).

Yeşilhisar deresi Aladağların kuzeye bakan yamaçlarından Kocakapız deresi adıyla doğar. Önce kuzeybatı sonra kuzey istikametinde akar. Dikilitaş ve Aşlama köyleri yakınından geçerken sağ ve soldan birçok küçük dere ve pınar suyunu alır ve buradan itibaren demiryolu güzergâhını takiben yoluna devam eder. Daha kuzeyde Asarcık (Soğanlı) deresini alır ve Akköy civarında doğuya yönelerek Yeşilhisar İlçesinin kuzeyinde Yeşilhisar birikinti yelpazesi üzerinde çeşitli kollara ayrılır ve birkaç km. sonra kaybolur (DSİ Develi Projesi Planlama Raporu; 1970).

Yeşilhisar deresinin suları bol olmadığı gibi, yolu boyunca da sulama işlerinde kullanıldığından, ovaya indiğinde cılızlaşmış durumdadır. Akarsuyun taşkın zamanı, kar erimelerinin ve yağışlarının fazla olduğu ilkbahar mevsimine, çekim zamanı ise, yağışların azalış, sıcaklığın yükseldiği ve buharlaşmanın arttığı yaz mevsimine karşılık gelmektedir. Bu nedenle de düzensiz bir rejime sahiptir (Şekil 15).

Yeşilhisar deresinin yan kollarından olan Asarcık (Soğanlı) deresi üzerinde sulama amacıyla Akköy Barajı kurulmuştur. Yeşilhisar ilçesinin 7 km. batısında Yeşilhisar-Ürgüp karayolu üzerinde kurulan baraj 1967'de hizmete girmiştir. Baraj 42 m. yüksekliğinde ve toprak - kaya dolgu tipli bir gövdeye sahiptir. 7.5 x 106 m³ depolama hacmine sahip olan barajda Asarcık deresinden gelen sularla, ancak 1.76 x 106 m³ su depolanabiliyordu. Depoladığı bu suya oranla büyük bir depolama hacmine sahip olan barajın bu kullanılmayan kapasitesinden istifade etmek için Yeşilhisar deresinin esas kolundaki sular Araplı civarından başlayan bir diversiyon ile barajın içine aktarılmıştır. Böylece tuttuğu su miktarı artan barajın Yeşilhisar birikinti yelpazesi

üzerinde suladığı alan daha da genişlemiştir. Akköy Barajı yelpaze üzerinde 755 hektarlık alanı sulamaktadır. Barajın yapılması ile yelpaze üzerindeki tarım çeşitlilik kazanmıştır. Bu alanda iklimin müsaade ettiği her türlü meyve ağacını görmek mümkündür. Elma ve kayısı bahçeleri önemli bir yer tutar. Elma ve kayısı bahçelerinin aralarında sebzeçilik yapılmaktadır. Sebzeçilik halkın kendi ihtiyacını karşılayacak miktardadır. Elma ve kayısı bahçeleri ilçe halkının önemli gelir kaynaklarıdır.

Şekil 15: Yeşilhisar Çayı Aylık Akım Grafiği (2010), (Devlet Su İşleri).

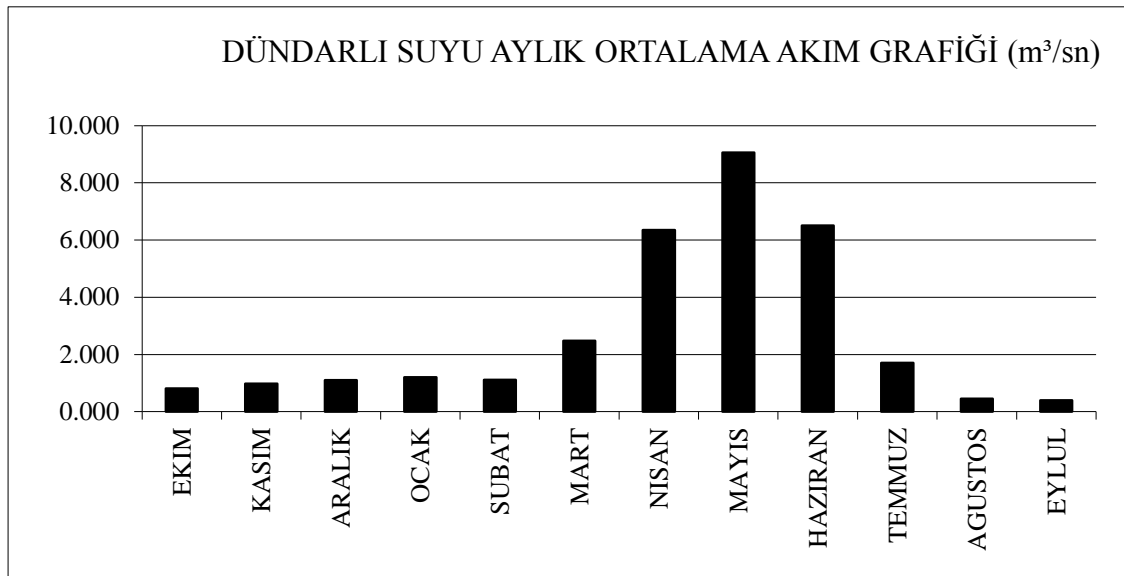
Yeşilhisar deresi vadi tabanında da bahçeler, barajdan gelen sularla sulanmaktadır. Vadi tabanı Akköy barajına kadar yeşil bir şerit halinde uzanır. Bu alanda da elma, kayısı bahçeleri önem kazanır. Meyve bahçelerinin yanında sebzeçilik yapılmaktadır.

Çalışma alanındaki diğer sürekli akarsu Dünderlı suyudur (Şekil 16). Dünderlı suyu Çobankaya ve Çiftetepe'nin kuzey eteklerinden doğar. Kuzeye doru akan dere Dünderlı civarında doğudan gelen Damlıca ve Su derelerini alır. Kuzey istikametinde, gittikçe genişleyen bir vadi içinde yoluna devam eder. Hacıbeyli köyünün daha aşağıda Dalak tepenin doğusundan geçer ve bu arada birçok pınarları da alır. Buradan sonra Develi ovasına giren ve Deliçay ismini alan dere, Ovaçiftlik köyü civarında kaybolur.

Develi projesinin I. aşamasında Dünderlı suyu (Deliçay) üzerinde yapılması öngörülen Kovalı barajı 1987 yılında hizmete girmiştir. Kovalı barajı Yeşilhisar ilçesinin 18 km. güneyinde Kovalı köyü sınırları içerisinde yer alır. 42 m. yükseklikte 25, 1 x 106 m³ hacimli sadece sulama maksatlı bir barajdır. Baraj, toprak dolgu tipinde olup yıllık ortalama 25 x 106 m³ suyu depolayarak sulamaya verebilmektedir.

Kovalı barajı Kovalı, Çadıkaya, Kuşçu ve Kayadibi köylerinde 3010 hektar araziye sulamaktadır. Barajın devreye girmesiyle sulu tarım alanları genişlemiş, meyve bahçeleri önem kazanmıştır. Baraj yapımından önce tarım alanları tahıl tarımına ayrılmışken, barajın devreye girmesinden sonra elma ve kayısı bahçeleri buğday ve arpa tarımının yerini alırken, bahçe yapılamayan alanlar ise daha çok gelir getiren şekerpancarı, fasulye ve ayçiçeği tarlalarına dönüşmüştür. Sulamanın bir diğer sonucu da nadas alanlarının azalmasıdır. Sadece kuru tarım alanlarında nadas uygulanmaktadır. İlçenin bu bölümünün en önemli özelliği geniş elma bahçelerine sahip olmasıdır. Özellikle Kovalı köyünde elma bahçeleri geniş alan kaplamakta ve giderek de

genişlemektedir. Bu köylerde elma bahçeleri halkın en önemli geçim kaynağıdır. Kovalı ve Kayadibi elmaları İstanbul ve Ankara pazarlarında aranan bir elmadır.

Şekil 16: DüNDARlı Çayı Aylık Akım Grafiği (2010), (Devlet Su İşleri).

Develi projesinin I. aşamasında yapılan barajlardan bir diğeri de Ağcaşar barajıdır. Baraj, ovanın güneydoğusunda Aladağların kuzey eteklerinde ve kısmen yamaçlarındaki kaynak ve karlarla beslenen Ağcaşar suyu üzerinde kurulmuştur. Barajın sağ sahil sulama sahası 759 hektar, sol sahil sulama sahası 743 hektar genişliğindedir. Ağcaşar barajı Yeşilhisar İlçesinde 3902 hektar araziye sulamaktadır. İlçenin güneydoğusunda yer alan Musahacılı, Ovaçiftlik ve Yeşilova köylerinde tarım alanları Ağcaşar barajı ile sulanmaktadır. Musahacılı, Ovaçiftlik ve Yeşilova köylerinde Develi Projesinin I. aşamasında açılan drenaj kanalları ile drenajın yetersiz olduğu yerlerdeki sular Sultan Sazlığına boşaltılmış ve önemli miktarda tarım arazisi kazanılmıştır. Ovaçiftlik köyünde tarım arazisi 300 hektardan 600 hektara çıkmıştır. Musahacılı köyü arazisinin drenaj durumuna yardımcı olmak üzere 1000 m. uzunluğunda bir kanal ile Musahacılı köyü civarında Yahyalı deresinin yayıldığı arazilerdeki sular Sultan sazlığına tahliye edilmiştir. Musahacılı köyünde 1500 hektar arazi ekilebilmektedir. Yeşilova köyünün doğusundaki bataklık alanın kurutulmasıyla tarım arazisi 1900 hektara çıkmıştır. Bugün bu tarım alanları Ağcaşar barajından sulanmaktadır. Drenaj kanallarının açılmasıyla tarım alanlarının genişletilmesinin yanında barajın devreye girmesiyle bu alanların sulanması tarımın canlanmasına neden olmuştur. Endüstri bitkilerinden şekerpancarı, fasulye ve ayçiçeği üretimi önemli bir yer tutar. Elma bahçeleri ise diğerköylerde olduğu gibi her yıl genişlemektedir.

3.3.2. Göller ve Bataklıklar

Develi ovası kapalı bir havzadır ve dışa akışı yoktur. Bu nedenle ovaya yönelen akarsuların ve kaynak sularının meydana getirdiği bir sürekli, diğeri geçici olmak üzere iki göl bulunmaktadır. Bu göllerin çevresinde ve akarsuların yetersiz yatakları civarında teşekkül etmiş geniş bataklık sahaları vardır.

Develi ovasında yer alan göllerden güneydeki Yay Gölü, kuzeydeki Çöl Gölü adını taşımaktadır. Her iki göl de çok sığdır ve suları çok tuzludur. Derinlikleri 0,5 – 3,0 m. civarındadır. Yağışlara ve mevsime bağlı olarak seviyeleri değişmekle beraber Yay

gölü daimi kalıcıdır. Çöl Gölü ise kurak yaz aylarında tamamen kurumaktadır. Yay Gölü takriben 1070,5 m. Çöl Gölü ise 1071 m. yüksekliğindedir. Fakat her iki göl arasında 1-1.5 m.'lik bir yükselti farkı bulunduğundan göller he zaman birbiri ile irtibat halinde değildir. Bununla beraber azami seviyede yaklaşık olarak 8000 hektarlık bir sahayı kapladıkları tahmin edilmektedir. Develi Ovasında bataklık ve sazlıklar çok geniş sahalar kaplamaktadır. Bunların sınırları da mevsim koşullarına göre değişmekle birlikte yaklaşık olarak 20000 hektarlık bir alanı kapladığı tahmin edilmektedir. (DSİ Develi Projesi Planlama Raporu, 1970). Bu sazlıklardan en büyüğü ovanın güneydoğusundaki Örtülüakar sazlığı (Sultan Sazlığı) ve Çöl Görünümünün doğusundaki Sultan Sazlığıdır.

Sultan Sazlığını besleyen başlıca su kaynağı Yahyalı deresi dir. Dünderlı deresi de havzaya katkı sağlamaktadır. Kaynaklarını Toros eteklerinden alan bu akarsu kar erimelerine paralel olarak ilkbaharda havzaya bol miktarda su taşımaktadır. Musahacılı köyü çevresinde yayılma gösteren Yahyalı deresi “Örtülüakar” sazlıklarına karışmaktadır. Adından da anlaşılacağı üzere sazlarla örtülü olan bu kesimde durgun suda bir akış olduğu hissedilebilmektedir. Kış mevsiminde yağış almış olan havzada buharlaşmanın da çok düşük olması nedeniyle ilkbahar başlangıcında toprak suya doygundur ve havzaya ulaşan sular büyük ölçüde yüzey suları haline dönüşmektedir. Bu mevsimde bol su alan Sultan sazlığı genişlemekte ve yükselmektedir. Su seviyesinin belli bir yüksekliğe ulaşmasıyla da sazlığın suları, kuzeyindeki “Yırtnak” mevkiinden Yay Gölüne boşalmaya başlamaktadır.

Yırtnak mevki sazlık tarafta, doğuda Abbas Ağılı mevkiinden 2-3 km. batıya doğru genişlemektedir. Sazlıkla göl arasında oluşan 2-3 km.'lik suşeridinin Yay gölüne doğru aktığı, ancak dikkat edilince anlaşılmaktadır. Bununla beraber bu şerit içinde suyun daha hızlı aktığı küçük dereleri andıran oluşumlar da görülmektedir. Havzanın kuzey bölümünde su rejimi çok düzgün olan Soysallı ve Çayırözü pınarları Yay gölüne doğru ovada yayılarak Kepir sazlıklarını oluşturmaktadırlar.

Kepir sazlıklarından Yay gölüne çoğu zaman doğrudan bir akıntı olmamasına rağmen kıştan çıkmış toprağın suya doygun olması ve buharlaşmanın az olması nedeniyle sazlıklardan süzülen suyun bir kısmı Yay Gölüne ulaşmaktadır. Mayıs ayı ortalarından, Haziran ayı ortalarına kadar süren bu olay sırasında olan Yay Gölünün de yükselmesi ve özellikle doğuya doğru yayılmasıyla tam bir “Sulak Alan” görünümü kazanmaktadır. Sultan Sazlığı ile Yay Gölü yer yer birleşmiş gibi görünmekte, arada kalan sahalar o dönemde yemyeşil olan kındıra çayıruları ile kaplanmaktadır. Temmuz ayı sonuna kadar bütün eko sistem bitkiler bakımından en verimli dönemini yaşamaktadır (Fotoğraf 4).

Bilindiği gibi Develi havzasının doğal boşalımı, diğer bir anlatımla, ayağı yoktur. Yay Gölü, havzadaki suların ulaşabileceği en son noktadır. Havzada Mayıs, Haziran aylarında en yüksek düzeyine ulaşan sular daha sonra su girişinin azalması, buharlaşmanın artması ile alçalmaya başlamakta ve bu alçalma ve azalma dönemi Ekim ayı ortalama kadar sürmektedir.

Temmuz ayında Yırtnak mevkiindeki su geçişi sona ermekte ve havzanın hemen tamamında bitkiler maksimum gelişme noktalarına erişmektedir. Ağustos ayı suyun gerilediğinin iyice belli olduğu bir dönemdir. Gerileme aynı hızla Eylül ayında da sürerek Ekim ayına gelmektedir. Minimum seviyenin oluşumunda havzaya düşen ilk yağışlar belirleyici olmaktadır.

Yay Gölünün alanı yaklaşık 7000 hektar, Sultan Sazlığının yaklaşık 4000 hektar, Kepir Sazlığının ise yaklaşık 2000 hektardır (Sultan Sazlığı Master Planı, 1993: 41-43).

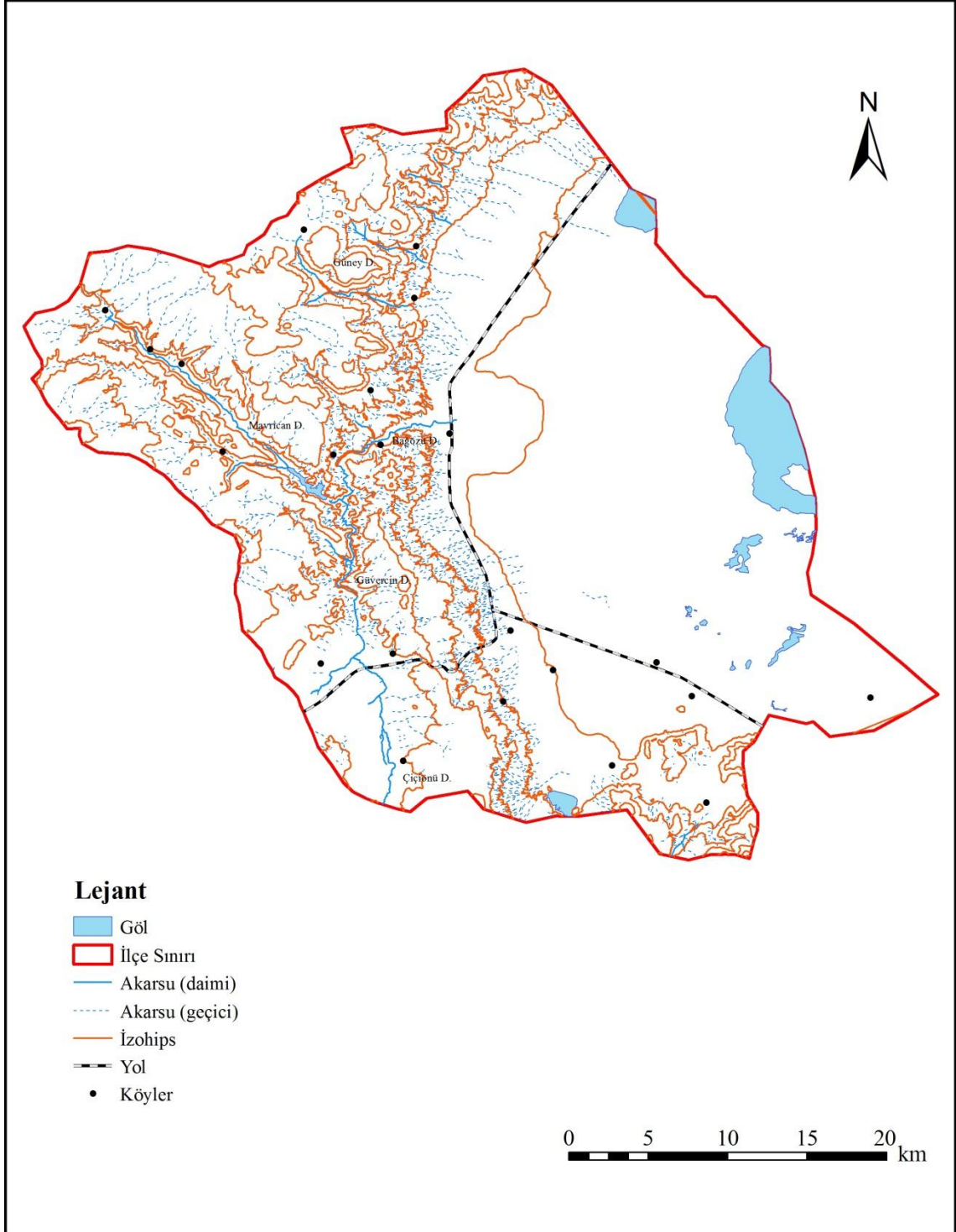

Fotoğraf 4: Sultan Sazlığının Batısından Bir Görünüm.

Develi Ovası Islah ve Sulama Projesi (DSİ Projesi):

DSİ Genel Müdürlüğü'nce, Sultan sazlığının tamamen kurutularak tarıma açılmasını öngören bir proje hazırlanmıştır. Develi projesinin 1966 yılında Master planı, 1970 yılında Planlama Raporu hazırlanmıştır. Rapora göre ovanın kendi su imkânlarından yararlanarak daha önce inşaatı tamamlanan Akköy barajı ve YAS sulamalarına ilave olarak Kovalı ve Ağcaşar barajlarının ve sulama tesislerinin yapılması öngörülmüştür. Sulamanın başarılı olabilmesi için ovanın havza dışına tahliyesinin sağlanmasının ve drenaj şartlarının düzeltilmesinin zorunlu olduğu ortaya konulmuştur. Develi Ovasının havza dışına tahliyesinin sağlanmaması halinde sulama ile birlikte tuz taşınması da artacağı ve hızlanacağı için mevcut şartların gün geçtikçe kötüleşeceği ve bu durumun zamanla tuzlu ve alkali sahaların genişlemesine neden olacağı belirtilmiştir. Develi ovasını kapak havza durumundan kurtarmak, ovanın bozuk drenaj şartlarını düzeltmek ve modern bir sulamayı mümkün kılmak için ovada tahliye kanalları açılması öngörülmüştür (DSİ Develi Projesi Planlama Raporu, 1970).

Develi sulama projesinin tasarlanması ve uygulamaya konulması esasında Sultan Sazlığının önemi henüz yeterince bilinmemekteydi. 1970 yılında orman yüksek mühendisi İsmet Özer, yöreye yaptığı bir ziyaret sırasında sahanın su kuşları yönünden önemini görmüş ve ilgililerin dikkatini çekmiştir. Daha sonra Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü ile doğayı koruma derneklerinin ortak çabaları sonunda DSİ yetkilileri projede değişiklik yapılması konusunda ikna olmuşlardır. Söz konusu projede sulak alanı kuzeyden güneye kateden alanın kurutulması amacı ile öngörülen drenaj kanalı iptal edilmiştir. Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü ile DSİ yetkilileri arasında 1976 yılında yapılan protokole göre Yay Gölündeki su seviyesinin 1071 m'de tutulması öngörülmüştür (Sultan Sazlığı Tabiatı Koruma Alanı Master Planı Raporu, 1993: 137).

Harita 5: Yeşilhisar İlçesinin Hidrografi Haritası.

Fotoğraf 5: Sultan Sazlığı Boşaltım Kanallarından Bir Tanesi (Musahacılı Köyü).

Develi projesinin 1978 yılında kesin projesi hazırlanmıştır. Kesin proje ile projenin iki aşamada tamamlanması öngörülmüştür. Birinci aşamada ovanın kendi su insanlarından yararlanarak Kovalı ve Ağcaşar barajlarının yapılması öngörülmüştür. Projeye göre sazlıkların büyük bir bölümü ve Yay Gölü kurtulmayacak, sulamadan dönen sular gölün doğu ve batısından geçen iki kuşaklama kanalı ile gölün kuzeyindeki farklı çıkışla havza dışına ve oradan da Kızılırmak'a akıtılacaktı (Fotoğraf 5).

Daha sonra doğu boşaltma kanalından vazgeçilerek bu kanalla taşınacak suyun Yahyalı Boşaltma Kanalı ile Yay Gölüne verilmesi, fazla suların gölün kuzey ucundaki akışla ve pompa ile Çalbalma tüneline Kızılırmak'a akıtılması planlanmıştır (Özesmi, Somuncu ve Tuncel 1993:283). Projenin I. aşamasında yapılması öngörülen barajların inşaatına 1976 yılında başlanmış ve 1987 yılında tamamlanarak işletmeye açılmıştır.

II. aşamada ise Seyhan havzasının Zamantı kolundan derive edilecek sularla Ağcaşar barajının takviyesi düşünülmüş ve yamaç arazilerin sulanması amaçlanmıştır.

Ağcaşar barajı ile 3902 hektar, Kovalı barajı ile ise 3010 hektar tarım arazisi sulanmaktadır. II. aşama projesindeki Zamantı diversiyon tünelinin ihalesi yapılmış ve inşaatına başlanmıştır.

Sulama sahasından dönen sular yüzeysel ve derin drenaj suları genel zirai ilaç atıkları ve Develi Saray Halı Fabrikasının kimyasal boya atıkları ile Yahyalı ilçe merkezinin kanalizasyon ve her türlü atıkları, Sindelhöyük ilçesinin kanalizasyon suları Sultan Sazlığı ve Yay Gölüne verildiğinden her türlü zehirli atık maddelerin gölü kirleteceği endişesiyle kuşaklama kanalı açılması projelendirilerek Yay Gölümün doğusundaki, açılmasından vazgeçilen kanalın tekrar açılmasına başlanmıştır. Atık maddelerin yoğun olduğu dönemlerde kuşaklama kanalından geçen sular bir kapak sistemi ile merkez boşaltım ana kanalına verilerek havza dışına tahliye edilecektir.

Çayır özü yedek boşaltım kanalından Yay Gölüne bağlantı kanalı açılacaktır. Bu kısma konulacak olan kapakla zehirli atık maddelerin göle verilmesi önlenecektir. Kuşaklama kanalı ayrıca Develi II. Aşama projesi tamamlandığında Zamantı'dan ek olarak gelen suların döner su olarak Yay Gölüne ulaşarak tuzluluk oranının azalmasına neden olmaması için gerekli görülmüştür.

Projeye göre Develi Ovasının yıllık su ihtiyacı 344216000 km³ dür. Ovada Ağcaşar ve Kovalı sulaması drenaj sistemi kısmen pompaj, kısmen de cazibeyle Yay Gölü ve Sultan Sazlığına bağlanmaktadır. Bunlardan I. Etap Sulama alanındaki Güney 1, Güney 2 ve Camız Gölü drenaj kanalları Sultan Sazlığına Yahyalı ana drenaj kanalı ise Yay Gölüne bağlanmaktadır.

Daha önce Yay Gölü doğrudan tahliye kanalına bağlanırken projeye göre doğu-batı kuşaklama ana kanalları ile ana tahliye kanalına bağlanmaktadır. Çöl Gölünü geçen ana tahliye kanalı merkez pompa istasyonuna erişmekte buradan da Çalbalma çukurluğuna ulaşmaktadır (Sultan Sazlığı Tabiatı Koruma Alanı Master Planı Raporu, 1993:137-138).

10 m³/sn kapasiteli 3.6 km. uzunluğundaki bir tünel yardımıyla havza dışına oradan da Karasu yoluyla Kızılırmak havzasına verilecektir.

DSİ İslah ve Sulama Projesinin Etkileri ve alınması Gereken Önlemler:

DSİ projesinin I. aşamasının uygulanmasından sonra sulama sistemine bağlı olarak tarım arazilerinde artış olmuştur. Sultan Sazlığının güneydoğusu sazlık vasfını kaybetmiş olup tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Ancak iki önemli noktada çözüm gerekmektedir:

1- Suyun maksimum yayılma alanı (1074 m.) içinde kalan bölge taran açısından riskli bölgedir.

2- Bu bölge içinde kalan şahıs arazilerinin kamulaştırılarak şahısların mağduriyetinin önlenmesi ve doğal su akışının gerçekleşmesinin sağlanması gerekmektedir.

Suyun maksimum yayılma alanı dışında kalan bölgelerde toprak yapışma uygun tarım ürünlerinin ve münavebe sisteminin belirlenmesi ekonomik gelişme için zorunludur. Sulamadan dönen suların bölge dışına tam deşarjı sağlanamadığından tarım alanına dönüşen bazı bölgelerdeki tarım arazilerinde çoraklaşmaya neden olmuş, tuz konsantrasyonu artmıştır. Çoraklaşmanın önlenmesi için sulamadan dönen suların tarım alanlarına geri dönüşümünü engelleyecek şekilde drenaj sisteminin çalışması sağlanmalıdır.

DSİ ıslah ve sulama projesinin I. aşamasının uygulanması, doğal ekosistemi değiştirmiştir. Özellikle Yay Gölünde ciddi olumsuz etkilere neden olmuştur. Proje ile, Yahyalı ve Dünderlı derelerinden gelen sular Ağcaşar ve Kovalı barajlarında tutulmuştur. Sultan Sazlığının dereler vasıtası ile doğal beslenimi önlenmiştir. Ayrıca, sulama ve drenaj amacı ile kanallar açılmıştır.

Bu yeni oluşumun üç temel olumsuzluğu söz konusudur:

Sultan Sazlığının (güney sazlığının) dereler (Yahyalı, Dünderlı) vasıtası ile gerçekleşen doğal su beslenimi engellenmiştir. Yay Gölüne direkt tatlı su verilmesi (Ağcaşar barajından) gölün tuz konsantrasyonunun düşmesine neden olmaktadır. Yahyalı ve Dünderlı dereleriyle taşman atık sular (kanalizasyon + sulamadan dönen sular) hiçbir önlem alınmadan baraj yolu ile gölü kirletmektedir.

Bu olumsuzlukların ortadan kalkması için; Sulamadan dönen suların ve Ağcaşar barajından gelen suların doğrudan Yay Gölüne ulaşmasını sağlayan drenaj kanalının iptal edilmesi, bu kanalın getirdiği suyun Camız gölü pompası yakınlarında uygun bir noktadan Sultan Sazlığına ulaşacak şekilde yeniden bir düzenleme yapılması,

Sulamadan dönen suların Sultan Sazlığına ulaşmadan önce taşıdığı kirlilik yükünü absorbe edecek, sazlarla kaplı 15-20 dönüm büyüklüğündeki gölcüklere yer verilmesi, uygun bir seddelemeyle doğal sazlıklardan ayrılacak olan bu gölcüklerden Sultan sazlığına su geçişinin üstten olmasının sağlanması gerekmektedir (Sultan Sazlığı Tabiatı Koruma Alanı Master Planı Raporu, 1993: 139-152).

3.3.3. Yeraltı Suyu ve Kaynaklar

Ovada yeraltı suyunun beslenimi ovaya düşen yağıştan ve drenaj alanına düşen yağışın ovaya intikal edip süzülmesiyle olmaktadır.

Ovada yüzeysel litolojiyi belirlemek amacıyla DSİ tarafından çok sayıda kuyu açılmıştır. Ova, dört ayrı kısma bölünmüştür. Ovanın orta kısmı ve kuzeyi (göl, bataklık ve sazlık alan çevresi) kille kaplı, kuzeydoğu kısmı küçük çakıl büyüklüğünde gözenekli pomza taşı, tuf; batısı da daha ziyade silt, az kum, kil, güney daha çok kil, bir miktar tuf, kum ve süten oluşmuştur. Bu durumda süzülme en yüksek kuzeydoğu ve doğu, daha az olarak batı kesimi ve en az güney kısımda olmaktadır. Ova ortasında ve kuzeyinde süzülmenin olmadığı söylenebilir.

Ovada yeraltı suyu ayrıca yeraltından da beslenmektedir. Bu beslenme kuzeydoğuda tüflerden, güneydoğuda ve güneyde kalkerlerden; batıda ise birikinti yelpazesinden olmaktadır. Her ne kadar ovanın kuzeyi Erciyes Dağının eteklerini meydana getiren volkanik kayalardan meydana geliyor ve buradan çıkan kaynaklardan da anlaşılacağı gibi, volkanik kayalar su taşıyorsa da ovanın litolojik yapısı buradan beslenmeyi engellemektedir. Zira ovanın ortası tamamen kildir ve bu kil zonu ova kuzeyinde andezit ve tüflere dayanmaktadır. Dolayısıyla yeraltı suyu kaynaklar yoluyla boşalmaktadır.

Akifer kalınlığının en fazla olduğu alanlar ovanın doğu, batı ve güneydoğu kısımlarıdır. Yeşilhisar birikinti yelpazesi üzerinde akifer kalınlığı fazlalaşır ve 150-200 m.'ye varır. Üstte kil, kum, çakıl şeklinde olan litoloji alta doğru kil oranı fazla çakıl ve kumlara geçer. Yelpaze üzerinden göle doğru gidildikçe formasyon incelerek kil ve marna geçiş gösterir. Yelpazenin kuzeyinde üstte killi, siltli, kumlu ve çakıllı zonlar yer alır.

Ovada yeraltı suyu hareketi çevreden ortaya doğrudur. Tamamen kapalı havza niteliğindeki ovada göle, sazlığa ve bataklıklara ulaşan suyun boşalımı buharlaşma ve buharlaşma terleme ile olmaktadır (DSİ Develi - Yeşilhisar Ovası Hidrojeolojik Etüd Raporu, 1970).

Yağışların bol kar erimelerinin fazla olduğu ilkbahar mevsiminde ovada taban suyu seviyesi yüksektir. Geçici göller bu dönemde su ile dolu olduğu gibi ovada geniş alanları su basmakta, bataklıkların sınırı genişlemektedir. Ancak Haziran ayından itibaren yağışların azalması, buharlaşmanın artmasıyla taban suyu seviyesi de alçalmaktadır. DSİ tarafından yapılan ölçümlerde, taban suyunun en yüksek olduğu dönem Mart, en çekik olduğu dönem ise Eylül ve Ekim aylarıdır (Somuncu, 1987: 101).

Ovada DSİ'nin yapmış olduğu sondaj çalışmalarında yıllık yağışlara göre bir yılda yeraltı suyundan çekilebilecek emniyetli su miktarı 55-65 milyon m³ / yıl'dır (DSİ -Develi, Yeşilhisar Ovası Hidrojeolojik Etüd Raporu 2008).

Gölün kuzeyinde, göl kenarlarındaki kalın kil tabakası içinde az miktarda ve göl suyu ile aynı özellikte çok tuzlu su bulunmaktadır. Bu sınır dışında açılmış sondaj kuyularının suları orta-tuzlu, az-tuzlu ve yüksek tuzlu-az sodyumlu sulama suyu sınıfındadır. En iyi kaliteli sular ovanın doğu ve güneyindedir (Sultan Sazlığı Tabiatı Koruma Alan Master Planı Raporu, 1993: 38). Sahada yeraltı suyundan yararlanma kuyular yoluyla olmaktadır:

3.3.3.1. Sığ Kuyular

Sığ kuyular genel olarak iki kısma ayrılmaktadır. Daha çok pancar tarlalarını sulamak için açılmış olan ve muhafaza altına alınmayan mevsimlik kuyular ile

hayvanları sulamak maksadıyla açılan kuyulardır. Kuyuların derinlikleri 1-25 m. arasında değişmekte, daha çok 7-10 m. civarındadır. Ovanın kenarından ortalara doğru gidildikçe kuyular statik seviye derinliğinin azalması dolayısıyla daha sıgıdır (DSİ, Develi - Yeşilhisar Ovası Hidrojeolojik Etüd Raporu, 2008).

Sıgı kuyular birikinti yelpazesinin etek bölümünde açılmıştır. Kara ağıl mevkiinde yer alan tarlalarda çiftçiler kendi imkânlarıyla kuyular açmışlardır. Bu alanda fasulye, ayçiçeği, buğday ve arpa ekilmektedir. Sıgı kuyuların bir kısmı da ovanın ortasında göl çevresine doğru ekilmeyen arazi üzerinde açılmıştır. Bu kuyulardan hayvanları sulamak için yararlanılmaktadır.

3.3.3.2. Sondaj Kuyuları

Develi ovasında bugüne kadar DSİ tarafından yeraltı suyunu araştırmak, içme ve sulama suyu ihtiyacını karşılamak için çok sayıda sondaj kuyusu açılmıştır. Sondaj kuyularının derinlikleri 9 m. ile 300 m. arasında değişmektedir. Statik seviyeler 74 m. - 47 m. arasındadır (DSİ, Develi - Yeşilhisar Ovası Hidrojeolojik Etüd Raporu, 2008).

Sondaj kuyuları Yeşilhisar birikinti yelpazesinin etek kısmında yoğunlaşmıştır. Yelpaze üzerinde 96 sondaj kuyusu vardır. Bu kuyuların 65 tanesi DSİ tarafından açılmıştır. 1968 yılında 11 adet, 1970 yılında 25 adet, 1978 yılında 12 adet, 1988 yılında 8 adet, 1995 yılında 9 adet, 2000 yılında 9 adet ve 2005 yılında 7 adet kuyu açılmıştır. 15 kuyu ise Yeşilhisar Sulama Kooperatifinin kendi imkânlarıyla açılmıştır. Yelpaze üzerinde kuyuların yoğun olmasında en önemli etken burada akifer kalınlığının fazla olması ve toprakların tarıma elverişli olmasıdır. Sondaj kuyuları birikinti yelpazesi ve toprakların tarıma elverişli olmasıdır. Sondaj kuyuları birikinti yelpazesi üzerinde 8410 hektar araziye sulamaktadır. Bu alanda tarımda sondaj kuyularının önemi büyüktür. Akköy barajı sadece bahçe ve sebze alanlarını sulamaktadır. Bu alandan sonra sondaj kuyuları açılmaya başlamıştır. Yelpaze üzerinde tahıl tarımı ve endüstri bitkilerinin sulanmasında sondaj kuyularından yararlanılmaktadır. Kuyular Nisan ve Mayıs aylarında 4000 hektar buğday ve arpa sulamaktadır. Sulama sezonu Haziran ayında bitmektedir. Buğday ve arpa hasat edildikten sonra kuyular şekerpancarı, fasulye, ayçiçeği ve patates ekili 5000 hektar araziye sulamaktadır.

Gülbayır ve Erdemli köyünün doğusunda demiryolu ile karayolu arasında kalan kesimde DSİ 1977 yılında 6 adet, 1980 yılında 6 adet sondaj kuyusu açmıştır. Etek düzlükleri üzerinde açılan 12 sondaj kuyusuyla 380 hektar arazi sulanmaktadır. Bu alanda buğday, arpa, şekerpancarı, fasulye ve patates ekilmektedir. Son yıllarda çiftçiler de kendi imkânlarıyla sondaj kuyuları açmaktadırlar. Bu arazilere ise patates ekilmektedir (Fotoğraf 6).

Birikinti yelpazesinin güneyinde Kuşçu köyünde ise DSİ tarafından açılan 5 sondaj kuyusu ile 125 hektar arazi sulanmaktadır.

Bunların dışında dağ köylerinden patates tarımıyla uğraşan çiftçiler kendi imkânlarıyla kuyular açmışlar ve bu kuyularla ürünlerini sulama yoluna gitmişlerdir. Kendi kuyusunu açacak kadar arazisi ya da imkânı olmaya aileler ise kendi tarlalarının yanında açılan komşu kuyulardan elektrik parasını karşılamak için belli bir miktar ücret vermek koşuluyla tarlalarını sulamaktadırlar. Köy halkı bu konuda bir dayanışma içerisinde.

Fotoğraf 6: Gülbayır ve Erdemli Köyünün Doğusunda Sondaj Kuyularıyla Sulanan Bir Arazi.

3.4. Toprak

Yeşilhisar ilçe merkezinin doğusunda ova tabanının tamamı alüvyal topraklarla kaplıdır. Bu topraklar akarsular tarafından taşınarak yığılmış bulunan genç sedimentler üzerinde yer alan, düz, düze yakın eğime sahip (A) C profilli, azonal topraklardır.

Topraklarda genellikle birçok yerde hafif bir horizon teşekkülü görülmektedir. Ovanın tamamında alüvyal topraklar, kumdan ağır kile kadar değişen bütün bünyeleri ihtiva etmektedir. Hafif bünyeli topraklar, ovanın batı ve kuzeybatı kısımlarında, ağır bünyeli topraklar güneybatı kısımlarında yer alır (DSİ Develi - Yeşilhisar Ovası Hidrojeolojik Etüd Raporu, 1970).

Alüvyal topraklarda taban suyu zaman zaman problem yaratmaktadır. Özellikle yağışların fazla ve buharlaşmanın az olduğu dönemde toprakta fazla su birikmesi dolayısıyla taban suyu seviyesi yüksektir. Bu nedenle, ovada geniş alanlarda drenaj yetersizliğinden kaynaklanan su basmaları olmaktadır (Somuncu, 1987: 108).

Bu topraklarda tuzluluk da sorundur. Yay gölünün civarı ve özellikle kuzeyi çorak topraklarla örtülüdür. İlkbahar mevsiminde yersuların bastığı alanlardan şiddetli buharlaşmanın meydana geldiği yaz mevsiminde sular ortadan kalkınca toprak suyu içinde eriyik halde bulunan tuzlar çözülmekte, böylece toprakta tuz birikimi meydana gelmektedir. Ayrıca yine toprağın alt katlarında birikmiş olan tuzlar da suyun buharlaşması ve kapilarite ile yüzeye gelerek birikmektedir. Toprakların renkleri gri, plastik kıvamlı, yapışkan ve blok yapılıdır. Geçirgenlikleri az olup tuz, alkali ve bor ihtiva etmektedir.

Taban suyunun yüksek olduğu, yüzeyce derin drenaj ihtiyacı gösteren tuzlu ve tuzlu-alkali alanlar mera olarak kullanılmaktadır.

Ova tabanında hiçbir problem göstermeyen en iyi topraklar Yeşilhisar'ın doğusu ve kuzeydoğusundadır. En verimli topraklar Yeşilhisar birikinti yelpazesi üzerindeki alüvyal topraklardır. Yelpazenin üstünde sebze ve meyve bahçeleri yer alır. Etek kısmında ise sulu tarım yapılmaktadır. Ekilen başlıca ürünler şekerpancarı, ayçiçeği,

fasulye, buğday ve arpadır. Yonca az olmakla beraber ekim alanı giderek genişlemektedir.

Ovanın güneyinde, Kovalı, Kuşçu ve Çadirkaya civarında da drenaj problemi yoktur. Bu alanda özellikle Kovalı köyünde elma bahçeleri çok geniş alan kaplamaktadır. Bunun yanında sulu tarım alanlarında şekerpancarı, ayçiçeği, fasulye ve buğday ekilmektedir.

Batıda ve güneyde ova tabanından dağlık araziye geçişteki hafif eğimli alanlar üzerinde dar bir şerit halinde topraklar yer alır. Kolüvyal topraklar dağlık ve tepelik arazilerden taban araziye geçişteki etek şeritlerinde eğim boyunca ve küçük akıntılarla taşınmış olup, tane büyüklüğüne göre yatay sıralanma göstermeyen, pekişmemiş materyal üzerindeki genç topraklardır. Söz konusu topraklar morfolojiye uygunluk göstererek etek düzlükleri üzerinde yer almaktadır. Bu toprakların ana maddesi batıdaki volkanik ve tortul kayaçlardır.

1°-10° arasında eğime sahiptirler. Eğim iç bükeydir ve kısadır. Dere ve yüzeysel akışlar araziye yer yer yarmıştır. Bu nedenle drenaj iyi olup topraklar ova tabanında daha kurudur. Ova tabanına doğru bazı yerlerde alüvyallerle kolüvyaller arasında belirsiz bir geçiş vardır (Somuncu, 1987: 109). Kolüvyal topraklar komşu bulunduğu alüvyal topraklardan daha eğimli, taşlı ve çakıllı oluşlarıyla ayrılırlar. Organik madde miktarı düşüktür ve tuzluluk görülmez.

Hafif eğimli kolüvyal topraklar çok çakıllı ve taşlı olmadıkları yerlerde kuru tarıma, sulama imkânlarının da yeterli olduğu yerlerde sulu tarıma alınmıştır. Yeşilhisar kasabasının kuzeyinde bu topraklar üzerinde kuru tarım yapılmaktadır. Sondaj kuyularının açılmasıyla artık yavaş yavaş sulu tarıma geçilmektedir. İlçe merkezinin güneyinde bu topraklar çok çakıllı olduğu için mera olarak kullanılmaktadır. Güneyde ise fazla çakıllı olmayan yerlerde sulu tarım yapılmaktadır (Harita 6).

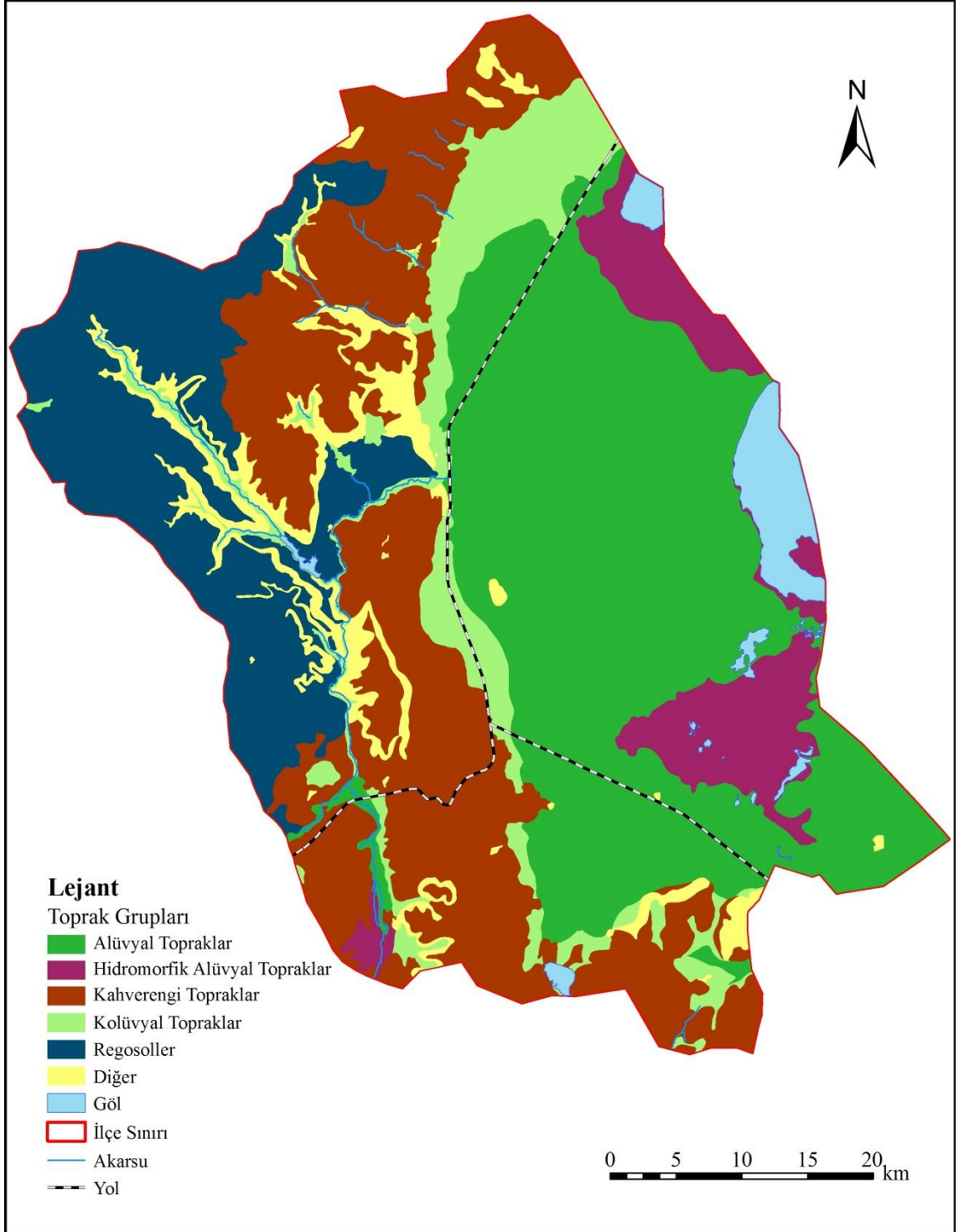
Kahverengi topraklar ilçenin batısında kuzey-güney doğrultusunda Oligo-Miosen jipsli seri ile volkanikler üzerinde oluşmuştur. Kovalı ve Çadirkaya köylerinin güneyinde de geniş bir alanda kahverengi topraklar yer alır.

Kalsifikasyon işlemine sahip olan bu topraklar ABC profilli zonal topraklardır. Kurak İç Anadolu'nun yaygın ve tipik toprağı olan kahverengi topraklarda çoğu kışın ve ilkbaharda düşen yağış, serbest kireci 40-50 cm. derinliğe kadar kısmen yıkamıştır. Yıkanan kireç, bu derinliğin altındaki bir katta birikir. Kireç yıkamını kahverengi toprakların oluşumunda en belirgin işlemdir.

Bu topraklar yamaç ve tepelik arazilerde yer aldığı için drenaj sorunu yoktur. Dik eğimli yerlerde bulunduğu için şiddetli aşınımına uğrarlar. Organik madde miktarı kısmen yüksektir (Somuncu, 1987: 110).

İlçede kahverengi toprakların yer aldığı dik ve çok dik eğimli alanlar mera olarak kullanılmaktadır. İlçenin güneyinde Doğanlı ve Araplı köylerinde daha az eğimli yerler üzerinde kuru tarım yapılmaktadır.

Regosol topraklar ilçenin batısında volkanik plato üzerinde yer almaktadır. Bütün karakterlerini diğer toprak oluşum faktörlerinden ziyade esas olarak ana materyalden alan, azonal toprak grubuna dâhildir (A) C profillidirler. Burada toprağın ana maddesi tüftür. Organik madde miktarı düşük olan bu toprakların bulunduğu yerler kuru tarım ve mera olarak değerlendirilmektedir. İlçenin batısında meralar ve kuru tarım alanları birbirine karışmış durumdadır. Kuru tarım alanlarında başta buğday olmak üzere arpa, patates, nohut ve mercimek ekilmektedir.

Harita 6: Yeşilhisar İlçesinin Toprak Haritası.

Ova tabanında sazlık ve bataklıkların bulunduğu kesimlerde hidromorfik topraklar yer alır. Yaşlık koşullarında oluşmuş, kalın, koyu renkli organik maddece zengin intrazonal topraklardır. Havalanmanın yetersiz olması organik madde çürümesini güçleştirmektedir. Oluşumda üstte organik madde birikimi ve altta gleyleşme, indirgenme işlemleri etkindir. Taban suyunun üst düzeyiyle ilgili bir katta tuz birikimi de genellikle görülür.

Hidromorfik topraklar sahada geçmiş ya da hâlihazır yaşlık koşullarında oluşmuştur. Üst toprak bazı yerlerde sürekli nemli kalmaktadır. Bu da sazlıklarda sık bitki örtüsüne neden olmuştur. Örtü üst toprağın organik maddece zenginleşmesine ve koyu bir renk almasına yol açmaktadır. Drenaj koşulları yetersiz olduğu için yaşlık özelliği her zaman vardır. Sadece Çöl Gölü yaz mevsiminde kurumaktadır (Somuncu, 1987:112).

Tuzlu - alkali olan bu topraklar tarımsal amaçlarla kullanılamamaktadır. Sazlıklarda ve Yay gölü çevresinde bataklık bitkileri olan kamış ve saz geniş yer tutmaktadır. Sazlık çevresinde ki köyler için sazlıktan faydalanma önemli bir geçim kaynağıdır. Bu köylerdeki büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar sazlık çevresinde otlatılmaktadır. Hayvanların kışın beslenmelerini temin etmek amacıyla yapıldak adı verilen genç saz sürgünleri temmuz ayında kesilmektedir. Ayrıca ticari amaçlarla yapılan saz kesimleri de önem taşımaktadır. Sultan Sazlığında yılda toplam 1500 ton kadar saz kesilmektedir. Kesilen kamışlar genellikle dam malzemesi, çiçekçilik malzemeleri ve hasır olarak değerlendirilmektedir.

İlçenin batısında volkanik kayaçların bulunduğu alanda çıplak kayalıklar yer alır. Bu alanda tüllerin aşınmasıyla meydana gelen yamaçlar görülür. Yamaçların üzeri fiziksel ufalanma sonucu kopmuş olan ignimbritlerle kaplıdır. Bu sahalar toprak ve bitki örtüsünden yoksundurlar. Tarımsal amaçla kullanılamazlar.

4. YEŞİLHISAR İLÇESİNİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

4.1. Nüfus

Yeşilhisar ilçesinde nüfus konusunu incelemeden önce, 1935 yılından günümüze ilçenin idari açıdan gösterdiği değişikliği ele almak yerinde olacaktır. Çünkü 1935 yıllı nüfus sayımına göre Yeşilhisar ilçesi Kayseri'nin İncesu kazasına bağlı bir bucak merkezidir. O dönemki adı Karahisar Nahiyesi olarak geçmektedir ve bu bucağa bağlı 11 köy bulunmaktadır (Tablo 13).

Araplı köyü 1935-1940 yıllarında varlık göstermezken 1945 yılında köy olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunda o dönemde yaşayan konargöçer ailelerin yerleşik düzene geçirilmesiyle kurulmuştur. 1940 sayımında da İncesu kazasına bağlı bucak merkezi özelliği gösteren ilçe 1945 sayımında Yeşilhisar adıyla anılmaya başlanmış ve kendisine bağlı köy sayısı da 17 ye yükselmiştir. Yeşilhisar ilçesine 5 köy Niğde ilinden bağlanırken 1 köyde o dönemde Kayseri'ye bağlı bir kaza olan Ürgüp ilçesinden geçmiştir. 1960 sayımına kadar 18 köyü bulunan ilçede bu tarihten sonra köy sayısı 19 e çıkmıştır. Kayadibi, Kuşçu köyünden ayrılarak yeni bir köy haline gelmiştir. 1990 yılına kadar 19 köyü bulunan ilçede 2000 nüfus sayımıyla birlikte köy sayısı da 21 olmuştur. Bu döneme kadar mahalle konumunda bulunan Derbentbaşı, 2000 yılı nüfus sayımında köy statüsü kazanmıştır. Buranın köy statüsü kazanmasında Başköy köyünün kurulduğu yerden taşınmak zorunda kalması etkili olmuştur. Başköy yerleşim yeri olarak tepe sırtlarına kurulmuştur, fakat son dönemde yaşanan kaya göçmeleri ve buna bağlı olarak meydana gelen kazalar sonucunda yaşanan ölüm vakası nedeniyle köy, Kayseri valiliği tarafından alınan bir kararla boşaltılmaya başlanmıştır. Bu dönemde köy statüsü kazanan diğer bir yerleşme yeri de İçmece Çiftliğidir. Burası da Kuşçu köyünden aldığı göçlerle artan nüfusu sonrasında 2000 yılında köy olarak varlık göstermeye başlamıştır (Tablo13).

Günümüzde ise ilçeye bağlı toplam köy sayısı 21 dir. İlçe yıllar içerisinde köy ve nüfus olarak değişimler geçirmiştir. Bu nedenle geçmişten günümüze Yeşilhisar ilçesindeki nüfus hareketleri incelenirken herhangi bir yanılığa meydan vermemek amacıyla günümüzdeki köyler dikkate alınarak inceleme yapılmıştır.

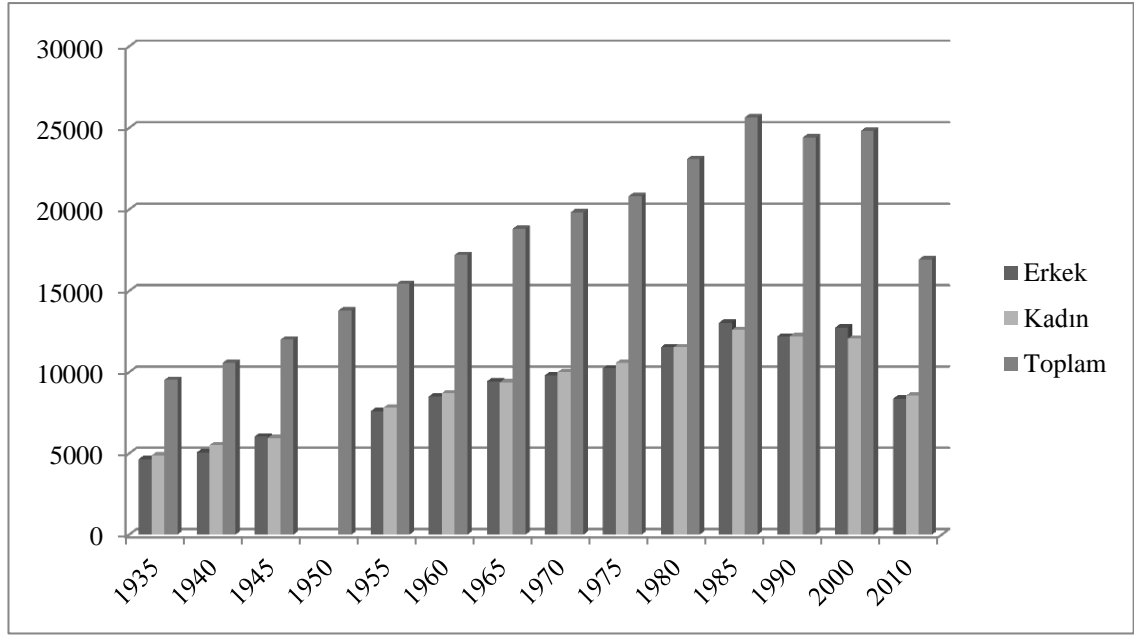
1927 yılında köy nüfusları verilmediği için nüfusla ilgili çalışmamızı 1935 yılından başlatmak zorundayız. 1935-2010 yılları arasında Yeşilhisar ilçesinin nüfus artışı düzenli değildir. Nüfus 1935 yılında 9538 kişiye, 1940 yılında 10581 kişiye, 1945 yılında 12008 kişiye ulaşmıştır (tablo 11). 1940-1945 döneminde ise artış miktarı 1427 kişidir. Bu dönemde büyüme oranı %14.96'dır. 1945-1950 döneminde nüfus %15.02 oranında bir artış göstererek 13812 kişi olmuştur. Yeşilhisar nüfusu 1955 yılına kadar 1624 kişi artarak 15436 kişiye ulaşmıştır. Başka bir ifadeyle nüfus %11.76 oranında büyümüştür. 1960 yılında 17218 kişiye ulaşan nüfus, 1955-1960 döneminde %11.54 oranında büyümüştür. 1960-1965 döneminde nüfus 1602 kişi artarak %9.3 oranında büyümüş ve 18820'ye ulaşmıştır. 1965-1970 döneminde nüfus 1008 kişi %5.36 artarak 19828'e yükselmiştir, fakat önceki yıllara göre nüfus artış hızında azalma görülmüştür. 1970-1975 döneminde ise nüfus 995 kişi artarak 20823'e ulaşmış ve %5.02'lik bir büyüme göstermiştir. 1975-1980 döneminde nüfus tekrar hızlı bir artış göstererek 23089 kişiye yükselmiş ve nüfus artış miktarı 2266 kişiyle %10.89 olarak gerçekleşmiştir. 1980-1985 dönemine geldiğimizde ise nüfusun halen artış gösterdiğini ve 25655 kişiye ulaştığını görmekteyiz. Bu dönemde ki nüfus artış miktarı 2566 kişi ve nüfus artış oranı ise %11.11 dir. Bu rakam Yeşilhisar ilçesindeki kaydedilen en yüksek artış ve en yüksek nüfusun bulunduğu dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. 1985-1990 dönemi ise

YEŞİLHİSAR İLÇESİNİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ Serkan KÖKSAL

ilçe için nüfus azalmalarının başladığı bir zaman dilimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde nüfus -1228 azalma göstermiştir ve azalma oranı %-4.79 olmuştur. Bu azalma ile birlikte ilçede nüfus 24427 kişiye gerilemiştir. 1990-2000 döneminde ise ilçede nüfus bir miktar artış göstererek 24830 kişiye çıkmıştır. Bu dönemdeki artış miktarı 403 kişi ve artış oranı da %1.65 olmuştur. 2000-2010 ise ilçenin büyük miktarda nüfus kaybettiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde ilçede meydana gelen azalma oranı %-31.74 ve azalma miktarı ise -7880 dir. Bu ciddi azalışın sonra ilçenin nüfusu 16950 kişiye gerilemiştir (Tablo 11 ve Şekil 17).

Tablo 11: Yeşilhisar ilçesinin Kır, Şehir ve Toplam nüfusu (1935-2010), (TUİK, 2012).

Yıllar	Kır Nüfusu			Şehir Nüfusu			Toplam Nüfus		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1935	2469	2606	5075	2187	2276	4463	4656	4882	9538
1940	2735	3083	5818	2329	2434	4763	5064	5517	10581
1945	3434	3381	6815	2617	2576	5193	6051	5957	12008
1950	-	-	8000	-	-	5812	-	-	13812
1955	4398	4553	8951	3208	3277	6485	7606	7830	15436
1960	4897	5221	10118	3612	3488	7100	8509	8709	17218
1965	4951	5222	10173	4483	4164	8647	9434	9386	18820
1970	4850	5426	10276	4962	4590	9552	9812	10016	19828
1975	5029	5385	10414	5214	5195	10409	10243	10580	20823
1980	6193	6384	12577	5355	5157	10512	11548	11541	23089
1985	5782	6162	11944	7270	6441	13711	13052	12603	25655
1990	6067	6456	12523	6133	5771	11904	12200	12227	24427
2000	5656	5588	11244	7096	6490	13586	12752	12078	24830
2010	3944	3955	7899	4438	4613	9051	8382	8568	16950

Şekil 17: Yeşilhisar ilçesinin nüfus grafiği (1935-2010), (TUİK, 2012).

Tablo 12: Yeşilhisar’da nüfusun büyüme oranları (1935-2010), (TUİK, 2012).

Dönemler	Kır Nüfusu		Şehir Nüfusu		Toplam Nüfus	
	Yıllar	Artış	Büyüme Oranı (%)	Artış	Büyüme Oranı (%)	Artış
1935-1940	743	14.64	300	6.72	1043	10.94
1940-1945	997	17.14	430	9.03	1427	14.96
1945-1950	1185	17.4	619	11.92	1804	15.02
1950-1955	951	11.89	673	11.6	1624	11.76
1955-1960	1167	13.04	615	9.5	1782	11.54
1960-1965	55	0.54	1547	21.8	1602	9.3
1965-1970	103	1.01	905	10.5	1008	5.36
1970-1975	138	1.34	857	8.97	995	5.02
1975-1980	2163	20.8	103	0.99	2266	10.89
1980-1985	-633	-5.03	3199	30.43	2566	11.11
1985-1990	579	4.85	-1807	-13.18	-1228	-4.79
1990-2000	-1279	-10.21	1682	14.13	403	1.65
2000-2010	-3345	-100.3	-4535	-33.38	-7880	-31.74

Tablo 13: Yeşilhisar ilçesi köylerinin gelişimi (1935-2010), (TÜİK, 2012).

Köyler	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2010
Akköy	517	533	656	736	780	838	241	277	201	305	196	151	125	52
Araplı			229	295	302	292	358	342	346	329	348	333	267	154
Başköy (Ortaköy)	389	709	782	879	891	914	991	1037	1100	1701	1277	1164	479	329
Büget	124	123	151	156	226	220	225	162	123	139	115	152	116	116
Çadırkaya	254	150	176	244	367	432	559	659	629	723	727	778	689	443
Derbentbaşı													731	487
Doğanlı (Gördeles)	262	254	307	353	420	482	559	595	684	801	872	863	576	359
Erdemli (Erdemesin)	324	355	376	445	466	448	474	393	340	419	353	280	299	149
Gülbayır (Kesteliç)	382	492	511	595	647	693	775	803	749	821	791	581	497	384
Güzelöz (Mavrican)	550	602	624	666	699	739	718	637	587	626	606	572	458	319
İçmece													138	85
Kale	445	435	480	498	501	542	349	255	209	135	151	152	167	41
Kavak	229	234	291	567	368	439	481	456	497	519	548	480	421	340
Kayadibi						350	406	491	557	650	731	811	854	861
Keşlik	287	321	334	381	397	370	322	203	191	361	169	159	223	74
Kovalı	377	339	421	345	603	725	822	905	933	1327	1329	1968	1295	1013
Kuşçu	434	371	442	549	625	454	518	544	502	501	518	473	516	359
Musahacılı	86	167	285	418	734	915	1147	1226	1390	1722	1633	1998	1916	1173
Ovaçiftlik	169	163	201	281	272	339	426	475	566	660	625	626	541	417
Soğanlı	191	230	275	324	371	457	389	383	352	349	331	365	391	328
Yeşilova (Eğriköy)	141	140	274	268	285	348	413	433	458	489	624	617	545	416
YEŞİLHİSAR	4463	4763	5193	5812	6485	7100	8647	9552	10409	10512	13711	11904	13586	9051

İlçede meydana gelen bu denli büyük azalışa bazı faktörler öncelik etmektedir. Bunların başında, bu döneme kadar yapılan nüfus sayımları niteliğinin değişmesi etkili olmuştur. Eski dönemlerde yapılan nüfus sayımları sadece bir gün içinde ve evde hazır bulunan kişilerin sayılması esasına dayanıyordu. Bu sistemle yapılan sayımlardan elde edilen sonuçlarda yanılma ve hata yapma payı olmasına karşın yapılan bu hataların sağlanması yapılamadığı için sonuçlar doğrudan ilan ediliyor ve kimse bir yerleşim yerinin gerçek nüfusunun ne kadar olduğunu tam olarak söyleyemiyordu. 2007 yılında başlatılan Adrese Dayalı Kayıt sistemiyle bu sorun ortadan kalkmaya başlamıştır. Bu sistemde nüfusa kayıtlı olunan il temel alındığı için, ortaya çıkan sonuçlarda hata ve yanılma payı daha az olmakta ve yerleşim yerlerinin gerçek nüfusları ortaya çıkmaktadır. Yeşilhisar ilçesinin nüfusunda da bu nedenle ciddi bir azalmanın meydana gelmiş olması görülmektedir (Harita 7).

1935-1950 yılları arasındaki dönemde Yeşilhisar ilçesi nüfusunda sürekli bir artış söz konusudur. 1950-1960 yılları arasında ise nüfus artışı aynı seviyelerde devam etmiştir. 1960-1975 arası dönemde nüfus artışı devam etse de bu oran önceki yıllara göre daha az olarak gerçekleşmiştir. 1975-1985 yılları arasında da nüfus artış hızı tekrar hızlanarak artmıştır. 1985-1990 dönemi ise ilçede ilk nüfus azalmasının kaydedildiği dönemdir. 1990-2000 yılları arasında nüfus artışı gerçekleşmiş fakat bu artış bu döneme kadar kaydedilen en az artış olarak kaydedilmiştir. 2000-2010 yılları arası dönem ise Yeşilhisar ilçesi için büyük oranda nüfus kaybının yaşandığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlçe nüfusunun dönemler arasındaki artış ve azalmalarının sebepleri ise şunlardır: Yeşilhisar'ın 1935-1950 dönemi arasında küçük bir tarım kasabası olması, ilçe köylerinin genelinde ise tarım yapılabilecek arazilerin varlığı nüfusun hem kırsalda hem de kasabada hızlı bir şekilde artmasına neden olmuştur. 1950-1960 döneminde görülen sabit oranda nüfus artışının sebepleri arasında yurt dışına yapılan göçlerin etkisi vardır. 1960-1975 yılları arasında görülen nüfus artış hızının azalmasında en önemli faktör, ülke içi meydana gelen göçlerden, bu dönem kırsaldan kente göçün en hızlı olduğu zaman dilimidir. Bu dönemde kırsal nüfus artış hızı neredeyse gerçekleşmezken kentsel nüfus artış ise bir anda tavan yapmıştır (Tablo 12). 1975-1985 arası dönem ilçe nüfusunun artışının belli oranda olduğu fakat kasaba ile kırsal nüfus artışının birbirini etkilediği yıllar olarak görmekteyiz. 1975-1980 yılları arasında kırsalda nüfus artışı tavan yaparken, 1980-1985 yılları arasında ise kasaba nüfusunun artışında bir aşırılık vardır. Bunda kırsalda yaşayan nüfusun öncelikle göç olarak kasaba merkezine yönelmeleri etkili olmuştur. 1985-2010 yılları arasındaki dönemde ise ilçe nüfusu ciddi oranda göçler vererek azalma göstermiştir.

Sonuç olarak, Yeşilhisar ilçesi nüfusu 1935'den belli bir döneme kadar bir büyüme göstermiş fakat daha sonra ilçe dışarıya sürekli göç vermiştir. Başka bir ifade ile ilçe kaynakları büyüyen nüfusu besleyememekte, göç etmesine engel olabilecek geçimi sağlayamamaktadır.

4.1.1. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Kombinasyonu

Nüfusta analiz edilmesi gereken bir başka değişken de, toplam nüfus içinde kadın erkek sayısı ve yaş dilimindeki nüfus sayısının eşitsiz oluşudur. Nüfusun cins bileşiminde, bir ülke geneli için kadın veya erkek nüfus miktar ve oranlarının yüksek olması, kesin demografik nedenlere bağlanamaz. Temelde sorun, doğumlarla ilgilidir. Belli bir süre içinde doğan bebek sayısının çoğunlukla kız veya erkek çocuk olması,

YEŞİLHISAR İLÇESİNİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ Serkan KÖKSAL

belli bir süre sonra nüfusun genel cins yapısını, kadın veya erkek fazlalığı yönünde etkiler (Doğanay,1997:164).

Bununla birlikte, nüfusun yaş ve cins yapısının bilinmesi nüfusa ilişkin bazı sosyal ve ekonomik amaçlı sorunların belirlenmesi ve plânlama kararları alınması ve uygulamaların başarıya ulaşması açısından büyük önem taşır. Araştırma sahası nüfusunu bu demografik belirleyiciler açısından incelediğimizde, doğal ve beşeri çevrenin özelliklerini yansıtacak şekilde bazı değişiklikler dikkati çekmektedir (Bulut,1996:287).

2010 yılı verilerine göre, Yeşilhisar nüfusunun %23'ünü 0-14 yaş grubu oluştururken, 15-64 yaş grubu %63 ve 65+ yaş grubu ise %14 oranındadır. Bu durumda Yeşilhisar'da çalışabilecek nüfus yaştaki nüfus oranı çok yüksektir (Tablo 14).

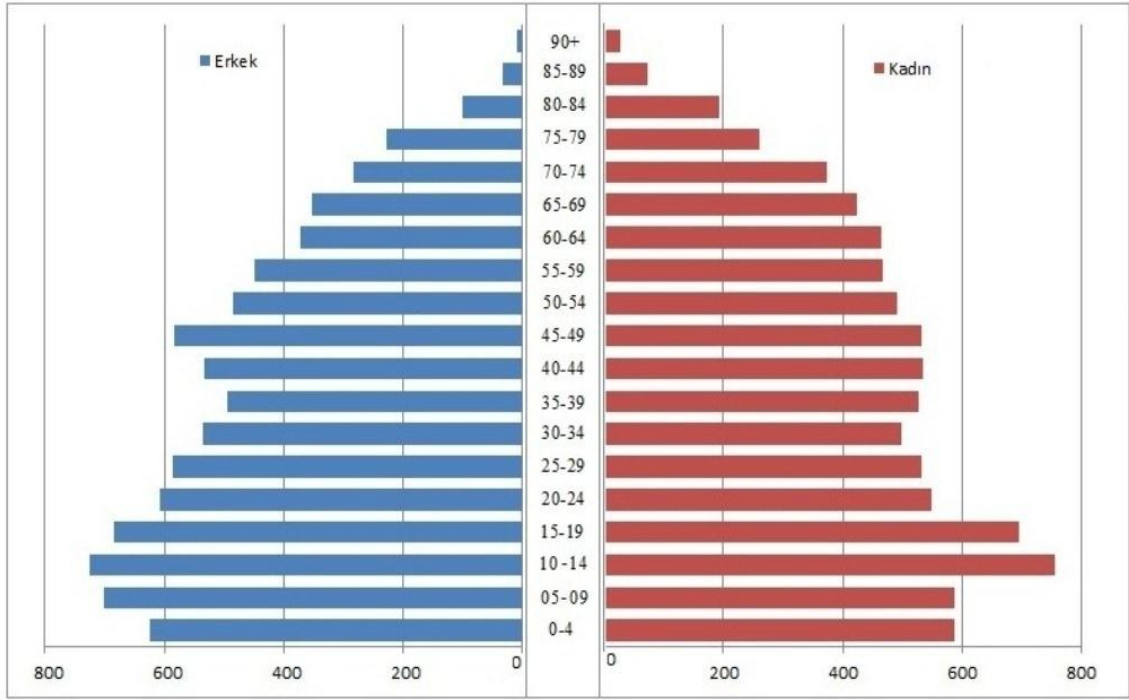
Tablo 14: Yeşilhisar da Nüfusun 3 Ana Yaş Grubuna Oransal Bölünüşü (2010), (TUIK, 2012).

	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
0-14 Yaş Grubu	2049	24	1928	22	3977	23
15-64 Yaş Grubu	5330	64	5289	62	10619	63
65+ Yaş Grubu	1003	12	1351	16	2354	14
Toplam	8382	100	8568	100	16950	100

Yeşilhisar nüfusunda 0-14 yaş grubu Türkiye ortalamasını altındadır (T. Ort. %26), 15-64 yaş grubunda da yine Türkiye ortalamasının altında yer alan ilçe (T. Ort. %67), 65+ yaş grubu da ise Türkiye ortalamasından daha fazla bir orana sahiptir (T. Ort. %7).

Tablo 15: Yeşilhisar Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2010), (TUIK, 2012).

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	623	586	1209
05-09	701	587	1288
10-14	725	755	1480
15-19	685	695	1380
20-24	608	549	1157
25-29	586	532	1118
30-34	535	498	1033
35-39	495	526	1021
40-44	533	534	1067
45-49	584	533	1117
50-54	485	491	976
55-59	448	467	915
60-64	371	464	835
65-69	352	423	775
70-74	282	374	656
75-79	227	260	487
80-84	100	192	292
85-89	33	74	107
90+	9	28	37

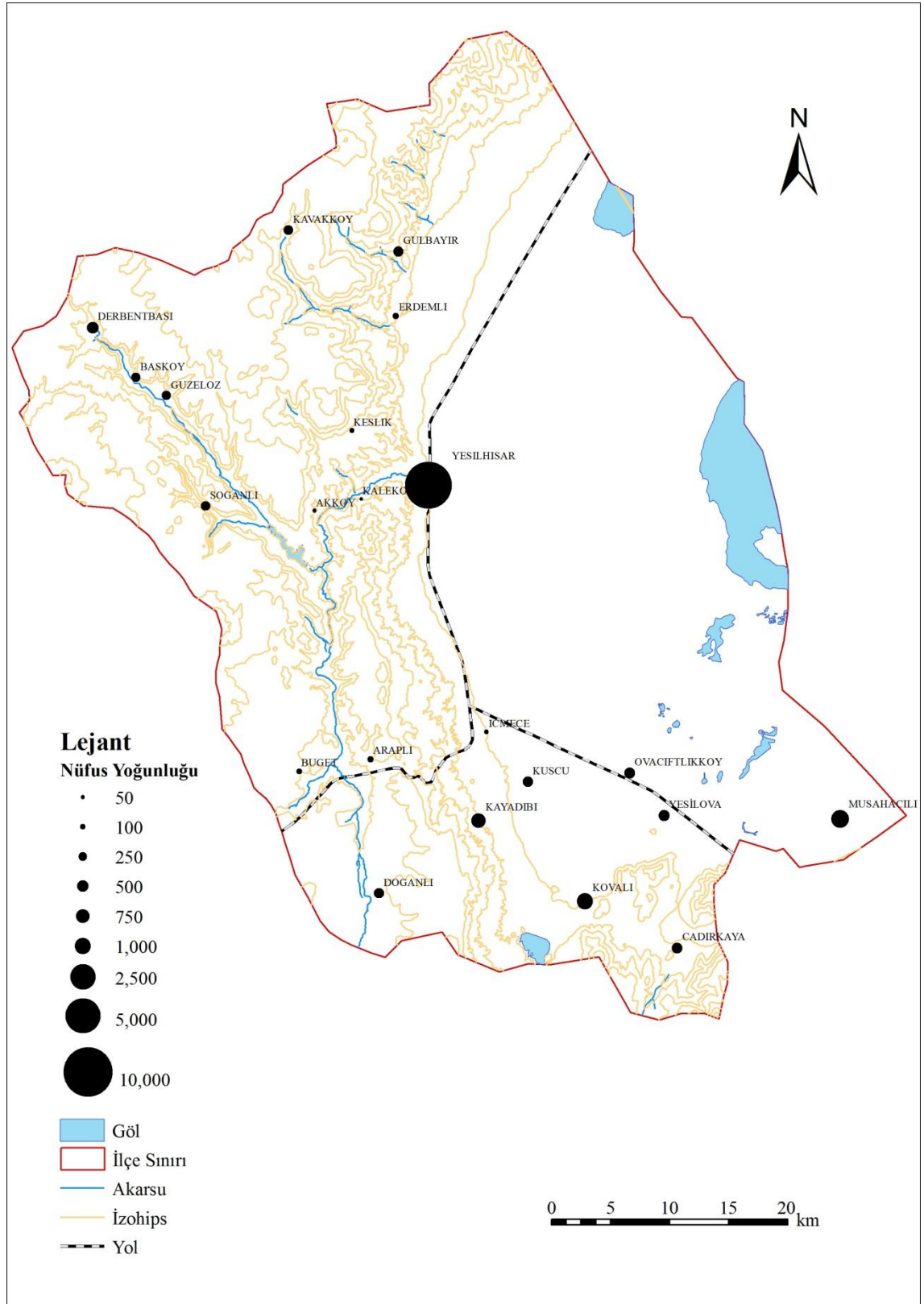
Şekil 18: Yeşilhisar Nüfusu Yaş Piramidi (2010), (TUİK, 2012).

Yeşilhisar ilçe nüfusu piramidine bakacak olursak 15-59 yaş (%58) grubunda bir yığılma görülür (Tablo 15 ve Şekil 18). 0-14 yaş grubunun Türkiye ortalamasının altında kalmasını yöreden olan göçler sonucu doğumda meydana gelen azalmaya ve eğitim yapma isteğine bağlayabiliriz. Asıl azalma 0-4 yaş grubundadır. Bunu erkek nüfusun başka şehirlerde çalışıyor olmasına, fazla çocuk istenmemesine, doğum kontrol çalışmalarına bağlayabiliriz. Nitekim çocuk sahibi olma yanında kabul edilebilecek yaş gruplarındaki kadın nüfus oranı fazladır.

Çalışabilir yaşta olan nüfusun (15-64), Türkiye ortalamasının altında olması ise hizmet sektöründe çalışan nüfus oranının fazla olmamasına, tarımsal faaliyetlerden geçimini temin edenlerin sayısının az olmasına ve çalışma çağında bulunan erkek nüfusun ilçede olmamasına bağlayabiliriz. Bu grupta 35-39 yaş arasında yer alan erkek nüfusun kadın nüfusundan fazla olması, erkek nüfusun geçimini sağlamak için ilçe dışında bulunduğu kanıtıdır.

Yaşlı nüfusun Türkiye ortalamasının üzerinde olması ise göç olayının bir sonucudur. 65+ yaş grubunda en dikkati çeken olay, 80 yaşına kadar olan dönemde eşit devam eden kadın-erkek nüfusunun bu yaş döneminden sonra birden bayan nüfusun üstünlüğü şeklinde olmasında, kadınların erkeklerden daha uzun ömürlü oldukları ilçe nüfusu için söyleyebiliriz.

Yeşilhisar ilçesi nüfusunun yaş grubuna göre dağılımına bakacak olursak (tablo 15) 35-39 yaş erkek grubunda bir azalma dikkati çekmektedir. Bu yaş grubu 1980-1985 döneminde ilçe dışına yapılan ilk ciddi göç dalgasının ve buna bağlı olarak ilçede meydana gelen ilk nüfus azalışının olduğu dönemdir. Yurt içi göçlere katılan nüfus grubu büyük oranda 20 yaş grubu olduğuna göre 35-40 yaşları arasındaki azlığı buna bağlayabiliriz. Bu göçlerin büyük çoğunluğu Kayseri, Ankara ve İstanbul'a olmuştur.

Harita 7: Yeşilhisar İlçesinin Nüfus Büyüklüğü Haritası.

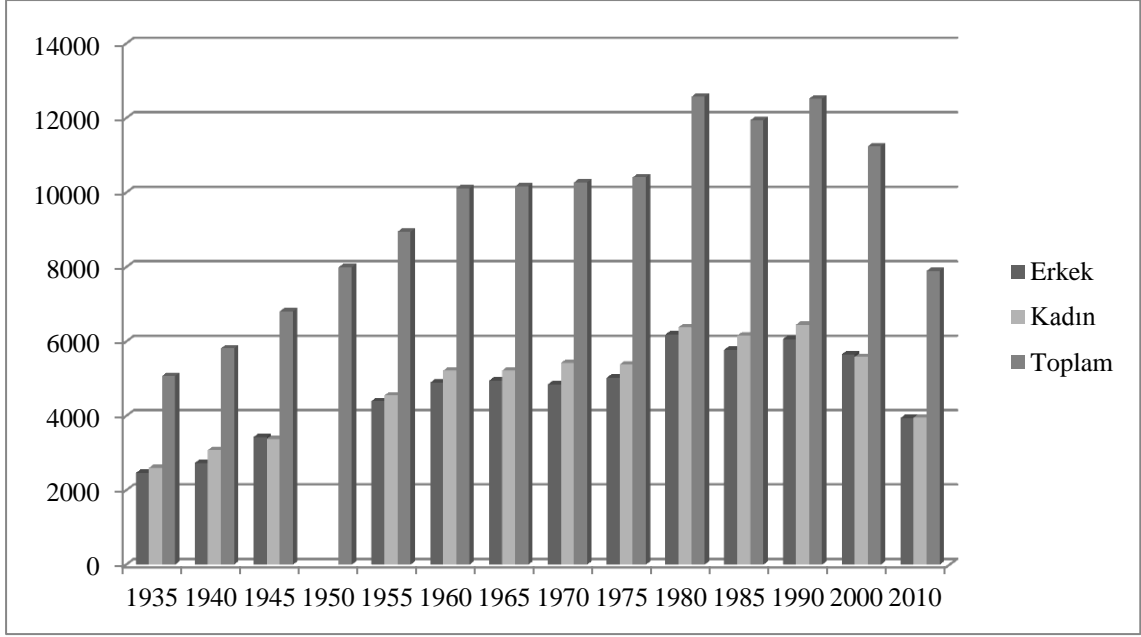
4.2. Kır Nüfusu

4.2.1. Kır Nüfusunun Gelişimi

Yeşilhisar ilçesi kır nüfusu 1935’den 2010 yılına kadar geçen dönemde çeşitli dalgalanmalar göstermiştir. Özellikle 1990 yılından sonra sürekli bir azalış dikkati çekmektedir. Yeşilhisar’da 1935 yılında 5075 olan kır nüfusu, 1960 yılına 10118 kişiye yükselmiştir. Bu yıllar Yeşilhisar için kırsal nüfusun en fazla arttığı dönem olmuştur. 1975 yılına gelindiğinde ise bu rakam ancak 10414’e yükselmiştir. 1980 yılında 12577 olan kırsal nüfus tarihinin en yüksek değerlerine ulaşmıştır, bundan sonraki dönemlerde sürekli azalan kırsal nüfus 2010 yılına gelindiğinde ise 7899 kişiye kadar gerilemiştir (tablo 16 şekil 19).

Tablo 16: Yeşilhisar Kır nüfusu gelişimi (1935-2010), (TUİK, 2012).

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam
1935	2469	2606	5075
1940	2735	3083	5818
1945	3434	3381	6815
1950			8000
1955	4398	4553	8951
1960	4897	5221	10118
1965	4951	5222	10173
1970	4850	5426	10276
1975	5029	5385	10414
1980	6193	6384	12577
1985	5782	6162	11944
1990	6067	6456	12523
2000	5656	5588	11244
2010	3944	3955	7899

Şekil 19: Yeşilhisar Kır Nüfusu Grafiği (1935-2010), (TUİK, 2012).

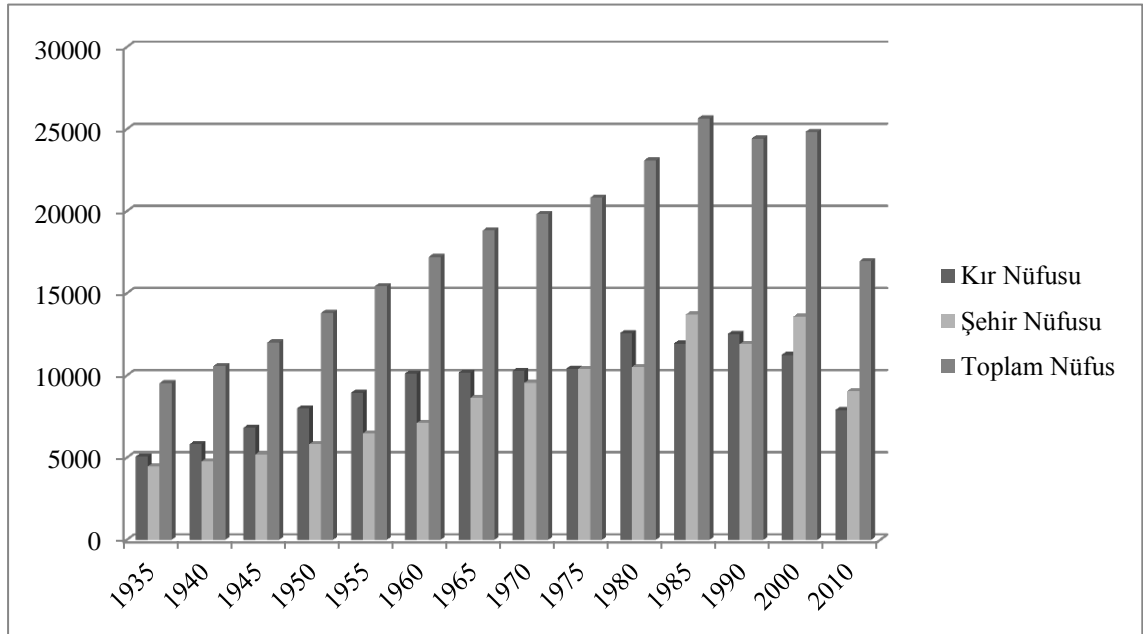
Yeşilhisar ilçesi kır nüfusunun 1935'den günümüze gelişmesi göz önüne alındığında 1935-1960 döneminde kırsal nüfus %100'e yakın bir oranda büyüme gösterirken, 1960-2010 döneminde ise kırsal nüfus %25 oranında bir azalma göstermiştir. Ancak büyüme ve küçülme her zaman aynı oranlarda değildir. 1935-1940 döneminde %14.64, 1940-1945 döneminde %17.14, 1945-1950 döneminde %17.40, 1950-1955 döneminde %11.89, 1955-1960 döneminde ise %13.04 oranında artış gösteren kırsal nüfus, 1960-1975 yılları arasında ise neredeyse artmayarak sabit kalmıştır. Bu dönemde kırsal nüfusun artmamasının temel sebebi, kırsaldan kente göçün yoğun olarak yaşandığı zaman dilimi olmasıdır. 1975-1980 döneminde %20.80'le son kez en yüksek artışı gösteren kırsal nüfusta bundan sonra azalmalar görülmüştür. Kırsal nüfusta en ciddi azalma 1990-2000 ve 2000-2010 yılları arasında meydana gelmiştir.

Kırsal nüfusta artış ve azalışların yanı sıra dikkati çeken bir diğer durumda, kadın nüfusun, son dönem hariç, her zaman erkek nüfustan fazla olduğudur. Bu durum bize kırsalda çalışabilecek yaşta olan erkek nüfusun dışarıya çalışmaya gittiğinin bir göstergesidir.

Yeşilhisar kır nüfusunun yıllar arasındaki gidişi ile Yeşilhisar şehir nüfusunun aynı dönemler içindeki durumu arasında farklılıklar vardır. Kır nüfusu 1960 yılından sonra azalma gösterirken, aynı dönemde şehir nüfusunda artışlar görülür (Tablo 17 ve Şekil 20). Bu artış Yeşilhisar şehir nüfusunun doğal artışının yanı sıra oransal değeri az da olsa kır nüfusunun kendine çekmesiyle ilgilidir.

Tablo 17: Yeşilhisar'da Kır, Şehir ve Toplam Nüfus (1935-2010), (TUIK, 2012).

Yıllar	Kır Nüfusu	Şehir Nüfusu	Toplam Nüfus
1935	5075	4463	9538
1940	5818	4763	10581
1945	6815	5193	12008
1950	8000	5812	13812
1955	8951	6485	15436
1960	10118	7100	17218
1965	10173	8647	18820
1970	10276	9552	19828
1975	10414	10409	20823
1980	12577	10512	23089
1985	11944	13711	25655
1990	12523	11904	24427
2000	11244	13586	24830
2010	7899	9051	16950

Şekil 20: Yeşilhisar'da Kır, Şehir ve Toplam Nüfusun Grafiği (1935-2010), (TUIK, 2012).

4.2.2. Göçler

Eğer bir yerde halkın temel ihtiyaçları karşılanamazsa o bölge yavaş yavaş terkedilmekte ve belli bir sayının üzerinde insan o bölgede kalamamaktadır. Ekonomik sistemlerde, koşullar ihtiyaçları belirlemekte ve halk oluşan şartlara göre hareket ederek geçimini temin etme yoluna gitmektedir.

Ekonomik faktörler güçlü itme ve çekme dürtüsünü ortaya çıkarmakta ve insanlar yoksul bölgeden yaşam standartlarının yüksek olduğu zengin bölgelere göç etmektedir. Düşük çalışma ücreti, yoksulluk ve beslenme problemlerinin bulunduğu yerlerdeki nüfusu kendine çekmektedir. İşsizlik, bölgeler arasındaki göçün önemli etkenlerinden birisi olup istihdam olanakları çok sayıdaki insanı yeni yerlere taşımaktadır (Toroğlu, 2007:76).

Yeşilhisar ilçesi köylerinde, başka şehirlerde (özellikle Ankara, İstanbul ve Kayseri) hatta başka ülkelerde çalışarak geçimlerini temin etmeye çalışanların sayısı oldukça fazladır. Arazide yaptığımız anketler sonucunda, hemen her köyden bir başka yere çalışmak üzere gitmiş olanlar bulunmaktadır. Bunların bir kısmı zaman içerisinde ailesini de çalıştığı yere götürmüş, kısa dönemli göç olayı giderek kesin göçe dönüşmüştür.

Göç olayının sosyal ve ekonomik nedenleri vardır. Yeşilhisar ilçesinde göçlerin temel sebebi ekonomiktir. İlçenin dağ köyleri olarak adlandırılan plato ve tepelik alanlarında tarım yapılabilecek arazilerin sınırlı olması, mevcut tarım alanlarının artan nüfusu besleyebilecek miktarda olmayışı nedeniyle halk geçimini başka yerlerde çalışmaya giderek temin etmektedir.

Yeşilhisar'da göçler üzerinde etkili olan ikinci faktör ise eğitimidir. Başka bir ifade ile sosyal sebeplere bağlı göçtür. Eğitim yapmak için yakınlığı nedeniyle, Kayseri tercih edilmektedir. Ancak bu tip göçlerin altında da ekonomik nedenlerin yattığını söylemek yanlış olmaz.

Belirli dönemler için göç edenlerin aileleri genellikle köyde kalmakta, burada tarım ve hayvancılıkla ilgilenmektedirler. Mevsimlik işçi göçleri ise çok büyük bir oranda Ankara ve İstanbul'a olmaktadır. Köylerdeki genç nüfusun bir kısmı bu şehirlerde genellikle inşaat işlerinde, boyacı, sıvacı, fayansçı olarak çalışmakta inşaat mevsiminin ardından da tekrar köyelerine dönerek kışı aileleriyle birlikte geçirmektedirler. Önceleri belirli bir dönem için çalışmaya gidenler, daha sonraki yıllarda kendisine daha rahat, sabit gelirli bir iş bulduğunda ailesini de çalıştığı yere götürmeyi tercih etmektedir. Böylece düzenli bir işe sahip olduğu gibi bir yandan da çocuklarını okutma ihtimali artmaktadır.

Yeşilhisar köylerinden yurtdışına çalışmak üzere gidenler de bulunmaktadır. Bu gidenlerden bir kısmı gidişlerinden bir süre sonra ailelerini de yanlarına almışlar, köyle doğrudan bağlantıları azalmıştır. Yurtdışına giden işçiler sadece yaz aylarında tatillerini geçirmek amacıyla köyelerine dönmektedirler. Yurtdışına gidişte tercihler genellikle Avrupa ülkelerine olmuştur.

Sonuç olarak Yeşilhisar ilçesinde nüfusun büyük bir kısmının geçimini yöre dışından temin ettiğini söyleyebiliriz. Bu temelli bir göç olduğu gibi (büyük oranda), mevsimlik göçler şeklinde de olmaktadır. Mevsimlik göç edenlerin aileleri köyde tarımsal uğraşlarını sürdürmekte, aile gelirine katkıda bulunmaya devam etmektedirler. Gerek yurtiçinde mevsimlik ya da daha uzun süreli göçler, gerekse yurtdışına çalışmak üzere gidenler, köylerin sosyo-ekonomik yapısı üzerinde çok fazla etkili olamamışlardır. Köylerin boşalmasının bir etkisi olarak taşınmalı eğitime geçilmiş,

birçok okul öğrenci azlığı nedeniyle kapanmıştır. Köyler adeta bazı seneler gelinen bir tatil yeri haline dönmüştür.

4.2.3. Köy Nüfusu, Dağılışı ve Yoğunluk

Yeşilhisar ilçesi köylerini, nüfus büyüklükleri açısından, 4 grupta toplamak mümkündür (2010). Nüfusu 200'den az olan köyler. 201 ile 400 kişi arasında nüfusu olan köyler. 401 ile 600 kişi arasında nüfusu olan köyler ve 600'den fazla nüfusu olan köyler (Tablo 18).

Bunlardan İlk grubu oluşturan köyler tüm köylerin %34'ünü (7 köy). 201 ile 400 nüfusu barındıranlar %33'ünü (7 köy), nüfusu 401-600 olanlar %19'unu (4 köy) ve 400'den fazla olan köyler ise %14'ünü (3 köy) oluşturmaktadırlar. Nüfusun köyler arasında bu kadar farklılıklar göstermesinde, nüfus ile köylerde yürütülen ekonomik faaliyetler arasında bir ilişki söz konusudur.

Nüfusu 600'den fazla olan köyler, ekonomik faaliyetlerin çeşitlilik kazandığı köylerdir. Bu köylerden Musahacılı (1173), ekonomik faaliyetlerin daha çok tarımsal ürünlere dayandığı ve hayvancılıktan da yararlanabilen bir köydür, Kovalı (1013) ve Kayadibi (861) köyleri ise hafif engebeli bir arazide yer almışlardır. Bu köylerde ekonomik faaliyetler daha çok sulama imkânlarından dolayı meyve bahçelerine yöneliktir. Sulanamayan araziler ise tarım alanlarına ayrılmıştır. Ayrıca bu köylerde hayvancılıktan da yararlanabilmektedirler.

Nüfusu 401-600 arasında olan köyler, genel olarak Develi ovası üzerinde veya yakınında kurulmuştur. Sadece bir köy ova üzerinde değil de plato üzerinde kurulmuştur. Bu köyün gelişmesinde ekonomik nedenlerin yanında siyasi nedenlerde vardır. Derbentbaşı köyü (487) ilk zamanlar Soğanlı köyünün bir mahallesi konumundayken zamanla Soğanlı köyünün buraya taşınmasıyla büyüyerek köy statüsünü kazanmıştır. Bu köyde daha çok kuru tarım yapılmaktadır. Ovaçiftlik köyü (417) ve Yeşilova (416) köyleri ise Develi Ovası içinde verimli bir arazi üzerinde yer almaktadır. Tarımsal faaliyetler yoğun olarak yapılan bu köylerde ayrıca hayvancılıkla da uğraşılmaktadır.

Nüfusu 201-400 arasında olan köyler, ilçede daha çok plato üzerinde veya burada akarsular tarafından açılmış olan vadiler içinde yer almakta, geçimlerini daha çok tarım ve hayvancılıktan sağlamaktadırlar. Gülbayır köyü (384), Doğanlı köyü (359), Kavakköy (340), Başköy (329), Soğanlı köyü (328) ve Güzelöz köyü (319). Bu köylerden yalnızca Kuşçu köyü (359) Develi Ovası üzerindedir.

Nüfusu 200'ün altında olan köyler ise; ilçenin batısında bulunan plato üzerinde yer alan köylerdir. Bu köylerin genellikle toprağı verimsiz yahut yüzölçümü geniş olmayan ve tarım alanı az olan yerleşmelerdir. Bunlar Araplı köyü (154), Erdemli köyü (149), Bütet köyü (116), İçmece köyü (85), Keşlik köyü (74), Akköy (52) ve Kaleköy (41) dır.

Tablo 18: Yeşilhisar ilçesinin köy büyüklükleri (2010), (TUİK, 2012).

1-200 Grubu		201-400 Grubu		401-600 Grubu		600den Fazla	
Köy	Nüfus	Köy	Nüfus	Köy	Nüfus	Köy	Nüfus
Akköy	52	Başköy	329	Çadirkaya	443	Musahacılı	1173
Araplı	154	Doğanlı	359	Derbentbaşı	487	Kayadibi	861

YEŞİLHISAR İLÇESİNİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ Serkan KÖKSAL

Büget	116	Gülbayır	384	Ovaçiftlikköy	417	Kovalı	1013
Erdemli	149	Güzelöz	319	Yeşilova	416		
İçmece	85	Kavakköy	340				
Kaleköy	41	Kuşçu	359				
Keşlik	74	Soğanlı	328				

Yeşilhisar ilçesi köylerinin dağılışında coğrafi faktörlerin etkisi de görülmektedir. Bu etki nüfusların büyüklüğü açısından olmasa da bir araya toplanma şeklinde olmaktadır. Bir jeomorfolojik yapı üzerinde yer alan köylerin hepsi aynı büyüklükte olmayabilir. Bunun sebebini dağılışı etkileyen diğer faktörler içerisinde aramak gerekir.

Yeşilhisar köylerini birde jeomorfolojik yapıya göre sınıflandırırsak, yaptığımız çalışma daha anlamlı olacaktır. Bu sınıflandırmada köylerin nüfuslarını almak yerine buldukları konumu belirterek sınıflandırmaya çalışacağız. Yeşilhisar kasabasını da yaptığımız sınıflandırma içerisinde değerlendireceğiz (Tablo 19).

Tablo 19: Yeşilhisar köylerinin Topoğrafik konuma göre dağılışı (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Araştırma Genel Müdürlüğünden alınan verilerden derlenmiştir).

	Plato Yüzeyi	Birikinti Yelpazesi	Ova Tabanı
Köyler	Akköy	Erdemli	Ovaçiftlikköy
	Araplı	Gülbayır	Musahacılı
	Büget	İçmece	Yeşilova
	Başköy	Kayadibi	
	Çadirkaya	Kovalı	
	Derbentbaşı	Kuşçu	
	Doğanlı	Yeşilhisar	
	Güzelöz		
	Kaleköy		
	Kavakköy		
	Keşlik		
	Soğanlı		

Birikinti koni ve yelpazeleri ile az yarılmış alçak tepelik alanlar ve küçük plato yüzeyleri üzerinde yerleşme yoğunluğunun bu denli fazla olmasının nedeni, söz konusu alanın tarımsal potansiyelinin yüksek olmasıdır. Özellikle birikinti koni ve yelpazeleri üzerinde yer alan köylerin tarım alanının bir bölümünü meydana getiren ova tabanı üzerinde, zengin alüvyal toprakların varlığı ve sulama olanaklarının bulunması, bu alanda şekerpancarı ve ayçiçeği endüstri bitkilerinin en uygun koşullarda yapılmasına olanak sağlamaktadır (Mutluer, 1995: 212).

4.3. Şehir Nüfusu

4.3.1. Nüfusun Gelişimi

1935 yılında Yeşilhisar'da 2276'sı kadın (%51), 2187'si erkek (%49) olmak üzere toplam 4463 kişi yaşamaktadır.

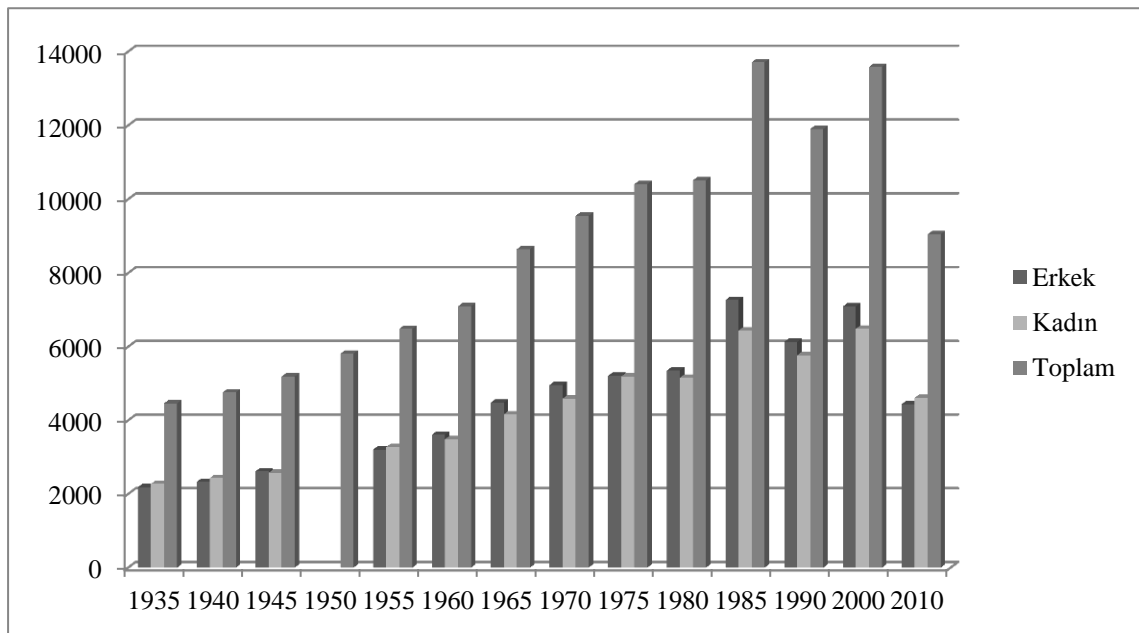
Yeşilhisar şehir nüfusunun, 1935 yılından günümüze gösterdiği gelişme göz önüne alındığında. 1935-1940 yılları arasında %6.72 oranında, bunu izleyen 1940-1945 döneminde %9.03 oranında bir büyüme vardır. 1940 yılında nüfus 4763. 1945 yılında ise 5193 kişidir. Bu dönemde 2. Dünya Savaşı olmasına rağmen Yeşilhisar'ın kasaba nüfusu artmaya devam etmiştir. 1945-1950 döneminde ise nüfusta %11.92'lik bir artış olmuştur. 1950-1955 döneminde %11.06, 1955-1960 döneminde %9.50 oranında artmıştır. 1950 yılında nüfus 5812. 1955 yılında 6485, 1960 yılında ise 7100 kişiye ulaşmıştır. 1960-1965 yılları arasında nüfus %21.80 oranında büyümüştür. Bu büyümeyi 1960 yılından itibaren hızlanan kırsaldan kente doğru gerçekleşen göç olayına bağlayabiliriz. Yeşilhisar bu hareketli dönemde az da olsa göç edilen merkezlerden olmuştur, şeklinde yorumlayabiliriz. 1965-1970 döneminde %10.50 bir büyüme gösteren Yeşilhisar şehir nüfusunun bu dönemde yurtdışına göçler verdiğini ve kırsaldan kasaba merkezine yapılan tercihlerin başka illere kaydığını söyleyebiliriz. 1965 yılında nüfus 8647. 1970 yılında ise 9552 kişi olmuştur. 1970-1975 döneminde %8.97 oranında gerçekleşen bir artış söz konusudur. 1975 yılına gelindiğinde Yeşilhisar şehir nüfusunun artış oranının iyice azaldığını görmekteyiz. 1975-1980 döneminde Yeşilhisar şehir nüfusu %0.99 oranında yok denecek kadar da olsa bir artış göstermiştir. Bu azalmanın farklı sebepleri vardır. Bunlar; kırsaldan ilk olarak kasaba merkezine gelen halkın buradan tekrar Ankara ve İstanbul gibi daha büyük şehirlere yönelmesinin yanı sıra, o dönemde İller bankasının, kırsal alanların büyüklüğüne göre verdiği kredilerden yararlanmak isteyen yöre halkının ilçe merkezinde sayılmak yerine sayım günü kendi köyünde günü birlik bulunması sonucudur. Zaten bu dönem de görülen kırsaldaki ani artış başka şekilde açıklanamaz. 1980-1985 döneminde nüfusta %30.43'lük bir artış olurken. 1985-1990 döneminde %-13.18'lik bir azalış meydana gelmiştir. 1975 yılında nüfus 10409'a çıkarken. 1980 yılında ise çok az bir artış ile ancak 10512 olmuştur. 1985 yılında nüfus 13711 kişiye ulaşarak tarihinin en yüksek nüfusuna sahip olmuştur. Daha sonraki dönemlerde ilçe bu miktar nüfusa sahip olamamıştır. 1990 yılında %-13.18 oranında azalarak 11904 kişiye gerilemiştir. Bu gerileme kasaba nüfusu için bu zamana kadar gerçekleşen ilk ciddi nüfus kaybıdır. 1990-2000 döneminde şehir nüfusu %14.13'lük bir artış göstererek 13586 ya ulaşmıştır. 2000-2010 döneminde ise şehir nüfusu %-33.38 azalarak 9051 kişiye kadar gerilemiştir. Bu denli azalmanın en önemli sebebi, ilçede yaşayan gerçek nüfusun adrese dayalı kayıt sistemiyle belirlenmesidir. Bu tarihten sonra yerleşme yerlerinden elde edilecek nüfus sayıları gerçeğe daha yakın olacaktır (tablo 20 şekil 21).

Tablo 20: Yeşilhisar'ın Şehir Nüfusu (2010), (TUİK, 2012).

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam
1935	2187	2276	4463
1940	2329	2434	4763
1945	2617	2576	5193

YEŞİLHISAR İLÇESİNİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ Serkan KÖKSAL

1950			5812
1955	3208	3277	6485
1960	3612	3488	7100
1965	4483	4164	8647
1970	4962	4590	9552
1975	5214	5195	10409
1980	5355	5157	10512
1985	7270	6441	13711
1990	6133	5771	11904
2000	7096	6490	13586
2010	4438	4613	9051

Şekil 21: Yeşilhisar'ın Şehir Nüfusu Grafiği (2010), (TUİK, 2012).

Sonuç olarak 1935-1960 döneminde kendi halinde gelişimini sürdüren ilçe merkezi, 1960 yılından itibaren köylerden aldığı göçlerle hızla büyümüştür. Şehir merkezinin hizmet sektöründe görülen gelişmeler ve iş imkânı sağlayan yeni işyerlerinin açılmasıyla kasaba nüfusu artmış ve bu artışı koruyarak gelişmeye devam etmiştir.

Yeşilhisar'da kırsal nüfusu ve şehir nüfusunun kendi içinde dağılım oranlarına bakarsak; 1975 yılına kadar köy nüfusunun kasaba nüfusundan fazla olduğunu görürüz. 1960 yılında başlayan kırsaldan göç bile şehir nüfusunun köy nüfus oranını yakalamasına yetmemiştir. Bunu takip eden yıllarda köy nüfus oranı şehir nüfusundan

YEŞİLHISAR İLÇESİNİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ Serkan KÖKSAL

fazla olsa da 2000 yılı itibariyle şehir nüfusu köy nüfusu geçmiştir. Bu da bize son dönemde göç olaylarının durmadan arttığını göstermektedir.

4.3.2. Nüfusun Okur Yazar Oranları

Yeşilhisar şehir nüfusunun 2010 yılı okuma yazma bilenlerinin oranlarına baktığımızda; erkek nüfusunun kadın nüfusuna oranla daha fazla okuryazar olduğunu görmekteyiz. İlçe merkezinde yaşayan erkeklerin %95 yani 3841 kişi okuma yazma bilmektedir. Kadınlarda bu oran 3345 kişi ile %80 dir. Okuryazarlığı hakkında bilgi sahibi olunmayan kişi ise erkeklerde 83, kadınlarda 100 kişi, oranı ise ilçe içinde %2 dir.

Tablo 21: Yeşilhisar'da Nüfusun Okuryazar Oranları (2010), (TUİK, 2012).

Cinsiyet	2010 Yılı					
	Okuma-Yazma Bilen	Yüzde	Okuma-Yazma Bilmeyen	Yüzde	Bilinmeyen	Yüzde
Erkek	3841	95	107	3	83	2
Kadın	3345	80	769	18	100	2
Toplam	7186	87	876	11	183	2

Yeşilhisar kasabasında yaşayan erkeklerin okuryazarlık oranı aynı dönem Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bu dönemde Türkiye ortalaması %94 olarak gerçekleşmiştir. Aynı durumu kadınlar içinde değerlendirecek olursak, kasabada yaşayan kadınların okuryazarlık oranı %80 ile Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. Bu dönemde Türkiye ortalaması %87 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 21).

Tablo 22: Yeşilhisar'da Okur-Yazar Nüfusun Eğitim Kurumlarına Bölünüşü (2010), (TUİK, 2012).

	Okuma yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	İlkokul mezunu	İlköğretim mezunu	Orta	Lise	Yüksek	Bilinmeyen	Toplam	
					okul veya dengi okul mezunu	veya dengi okul mezunu	okul veya fakülte mezunu			Yüksek lisans mezunu
Erkek	107	736	879	521	310	1067	317	11	83	4031
Kadın	769	814	1178	536	141	566	107	3	100	4214
Toplam	876	1550	2057	1057	451	1633	424	14	183	8245

2010 yılı verilerine göre Yeşilhisar'da okuma yazma bilmeyen kişi oranı %11 dir. Bu oran içerisinde kadın nüfus miktarı erkek nüfus miktarından daha fazladır. Okuma yazma bilen fakat bir okul mezunu olmayan kişi sayısı hiçte azımsanacak bir miktarda değildir. Yeşilhisar ilçe merkezinde %19'u yani 1550 kişi okuma yazma bildiği halde herhangi bir okula gitmemiştir. İlçede ilkokul mezunu kişilerin oranı ise

%25 dir. Bu oran Yeşilhisar ilçe merkezinde okuma yazma bilenlerin en fazla yer kapladığı alanı oluşturmaktadır. İlçe halkının büyük çoğunluğu ilkokul mezunudur. Yeni eğitim-öğretim sisteminde yer alan ilköğretim okulu mezunu kişi oranı ise ilçe merkezinde %13 dür. Yine eski eğitim sistemimizde adlandırılan ortaokul veya dengi okul mezunu oranı ilçede %5 dir.

Eğitim öğretim sisteminin zaman içerisinde değişmesi nedeniyle bugün değerlendirdiğimiz kriterler çoğalmış ve oranlar ise azalmıştır. İlkokul, ortaokul ve ilköğretimi kendi içinde değerlendirmek yerine hepsini orta öğretim olarak değerlendirseydik karşımıza ilçe merkezinde ortaöğretimden mezun kişi oranı %43 olarak çıkacaktı, fakat hepsini ayrı ayrı değerlendirdiğimiz için bu oran miktarları azalmıştır.

İlçe merkezinde lise veya dengi okul mezunu oranı %20 dir. Liseden sonra öğrenim hayatına devam etmek için merkezi sınava girilmesi ve lise öğreniminden sonra okumanın kişilerin bilgi ve becerilerine kalması sonucu devam edilen yüksekokul veya fakülte mezunu oranı ilçe merkezinde %5 dir. 2010 yılı itibariyle bir yüksekokul veya fakülte mezunu sayısı ilçede 424 tür. 1633 kişi içinde 424 rakamı yani lise mezunlarının %21 bir yüksekokul veya fakülte mezunudur. Aynı zamanda ilçe merkezinde 14 kişi yüksek lisans mezunu olarak yer almaktadır. İlçede herhangi bir okul mezunu olup olamadığı bilinmeyen 183 kişi bulunmaktadır (Tablo 22).

Okuryazarlık oranlarını kadın ve erkek olarak karşılaştırdığımızda ilçe merkezinde ilginç sonuçlara rastlamaktayız. Okuma yazma bilmeyenlerin karşılaştırılmasında kadınların 769'a 107 gibi erkeklere karşı okuryazarlıkta ciddi bir üstünlüğü vardır. Bu üstünlüğün 65 yaş üstü kadın nüfus miktarına denk geldiğini söyleyebiliriz. Bu durumu da belli bir zaman dilimi içerisinde yetişen kadın nüfusunun okuryazarlığının olmamasına bağlayabiliriz. Fakat bu üstünlük sadece okuryazarlık bilmeyenlerle sınırlı kalmamaktadır. İlköğretime devam döneminin neredeyse hepsinde kadınların okula katılma oranı erkeklerden fazla olmuştur. Lise öğrenimi ve sonrasında ise bu oran değişmekte ve bu seferde erkeklerin üstünlüğü başlamaktadır. Buradan şu sonucu çıkarabiliriz, Yeşilhisar ilçe merkezinde ailelerin büyük çoğunluğu kızlarını sadece ilköğrenimlerini bitirene kadar okutmakta, bundan sonraki dönemde ise kızlarını okula göndermemektedirler. Kapalı aile yapısına sahip olunan toplumlarda karşılaşılan genel bir durumdur. Burada olay kızların lise veya yükseköğrenimi okuyamaması değil tam tersine ailelerin buna izin vermemesi şeklinde gerçekleşmektedir.

Sonuç olarak, Yeşilhisar ilçesi nüfusu belli bir dönemden sonra ciddi miktarlarda göç vermiştir. Köylerinin birçoğu geçim sıkıntısından dolayı terk edilmiş, geriye ise sadece yaşlı nüfus kalmıştır. İlçede tarımdan geçimini sağlayan köyler bile belli bir nüfustan sonrasını kaldıramamış ve köy halkı önce kasabaya yerleşmiştir. Bu hareket ilk olarak 1960 yılında başlamıştır, daha sonraki dönemde ise kasabada yeterli iş gücü ve istihdamın olmamasından dolayı burasıda Kayseri, Ankara ve İstanbul gibi şehirlere göç vermiştir. İlçede kadın-erkek nüfus oranları birbirine yakın olsa da erkek nüfusun dışarıya çalışmaya gitmesinden dolayı kadın nüfus miktarından az olmuştur.

Kasabada geline son dönem içerisi de dâhil olmak üzere ciddi oranda yatırıma ihtiyaç duymaktadır. Sadece yatırım yapmak değil aynı zamanda yapılan yatırımların korunup geliştirilmesi de önemlidir. Yeşilhisar kasabasının tekrar nüfusunun artması isteniyorsa yeni yatırımların yapılması ve ilçe halkına geçim kaynaklarının açılması şarttır. Yoksa ilçe nüfus kaybetmeye devam edecektir.

4.4. Yeşilhisar'da Yerleşme

Yerleşme, insanların oturduğu yer ile bunların yakın çevresinden faydalandığı topraklardır. Mesken ve meskenlerin bir araya gelmesinden köyler, kasabalar ve şehirler meydana gelir. Yerleşme yerlerinin seçilmesinde, teşekkülünde, gelişmesinde ve yapı tarzında coğrafi şartların etkisi önemli rol oynar (Tanoğlu, 1966: 200).

Develi ovasında bataklık, sazlık ve bunların doğurduğu sıtma tehlikesi nedeniyle yerleşmeler ova kenarlarındaki daha yüksek ve sivrisinekten uzak olan yamaçlara çekilmiştir. Bu nedenle Develi ovasında yerleşmeler azdır (İzbırak, 1953:17-18).

4.4.1. Kır Yerleşmeleri

Kır yerleşmeleri; “kırsal alanda yer alan, şehir ve kasabalara göre fonksiyonları gelişmemiş, doğal ortam içerisinde yalın özelliğe sahip olan yerleşmeler” (Özçağlar, 2003:74), “yalnızca hayvancılık veya sadece rençperlik ile, ya da bu her iki faaliyeti bir arada, lâkin değişik şekillerde yürüten ve böylece geçinen iskân noktaları” (Yücel, 1995:473) şeklinde tanımlanmıştır.

4.4.1.1. Kır Yerleşmelerinin Tarihçesi

Yeşilhisar in kuruluşu kesin olarak bilinmemekle beraber, tarihin kaydedilebildiği zamanlarda Hititlerle meskûn olduğu bilinmektedir. Hititlerden sonra Perslerin, Perslerden sonra da İskender in emrine geçmiştir. Roma Komutanı; Komutanlarından birini, Kapadokya meselesini halletmek üzere buraya göndermiş ve böylece bu bölge Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyetine geçmiştir. Kapadokya bölgesinin sekiz büyük şehri içinde adı geçen Kbıstra veya Siyiera bugünkü Yeşilhisar'dır.

M.Ö. 256 yılında İran'ın, sonra tekrar Bizans İmparatorluğu'nun hâkimiyetine giren Kbıstra, 672 yılında Battal Gazi'nin fethi ile ilk defa Müslümanların eline geçmiştir. M.S. 20 yılında Yeşilhisar, Romalıların eline geçti. Adı Kuvistra olarak değiştirildi. Halk 313 yılında ilan edilen Milano Fermanı'na kadar, Roma döneminin zulmünden çok çekti. İmparatorun Hıristiyanlığı kabulü ile birlikte Yeşilhisar, Ürgüp'ün Göreme'siyle birlikte önemli bir dini merkez haline geldi.

Roma Kralı I. Teodesyos, imparatorluğu iki oğlu arasında paylaştınca Yeşilhisar, Bizans'ın hissesine düştü ve doğrudan İstanbul'a (Konstantinopolis) bağlandı. Halen Yeşilhisar'da bu döneme ait yazılı taşlara ve diğer tarihi eşyalara rastlanmaktadır. Yeşilhisar zaman içerisinde iki defa daha Bizans hâkimiyetine girmişse de önce Abbasi'ler sonra Danişmentler tarafından geri alınmıştır. 1114 yılında Selçuklulara, sonra İlhanlılara, daha sonra da 1324 yılında Melik Ertana Devleti'ne geçmiştir.

Sultan Alparslan; Malazgirt'te Bizans İmparatoru Romen Diyojeni büyük bir yenilgiye uğrattınca bütün Anadolu ile birlikte Yeşilhisar da Selçukluların eline geçti. Bu dönemde Yeşilhisar, Develi-Karahisar olarak anıldı. Karahisar anlamına gelen Zencibar'ın Türkçe'ye tercüme edilmesi ve Derevliye'nin Develi şeklinde okunmasıyla bu isim elde edilmiştir. Ayrıca, yol üzerinde bulunması, halkın devecilik ve kervancılıkla uğraşması da bu ismin verilmesinde etkili oldu. Bu tarihe kadar ırk, dil, sanat ve kültür açısından tarihin akışına uyarak, galip tarafın hüküm ve etkisi altında kalmış olan yerli halk 1071 tarihinden itibaren Müslüman olup Türkçe konuşmaya başladı; sanat ve kültür bakımından da tamamen doğuya bağlandı. Bir süre

Karamanoğulları egemenliğine giren Yeşilhisar (Karahisar) Yıldırım Beyazıt zamanında Osmanlıların hâkimiyetine geçmiş fakat Timur'un Anadolu'ya istilası ile tekrar Karamanoğulları'nın hâkimiyetine girmiştir. Osmanlı döneminde Yeşilhisar'ı yöneten Karamanoğlu Ahmet Bey buraya çok hizmet etti. Şehrin güneyindeki Dünderlı Suyunun Yeşilhisar Ovası'na dökülmesini sağlayarak kendi adıyla anılan Karamanoğlu Harkını açtı ve şehrin batısında da Karaman Yolu'nu inşa etti.

Bu dönemde Yeşilhisar'dan Osmanlı Sarayı'na damat olarak giren Hamza Paşa devlet hizmetinde büyük yararlılıklar gösterdi. Hamza Paşa 1724 yılında Yeşilhisar'da doğdu, 1740 yılında İstanbul'a giderek Saray'da Silahtarlığa ve daha sonra da Vezir-i Azamlığa kadar yükseldi. İlçede onun adını taşıyan tarihi bir cami halen ibadete açıktır.

Karamanoğlu Ahmet Bey in 1463 yılında ölümünden sonra Fatih Sultan Mehmet, bu beyliği ortadan kaldırıp Yeşilhisar'ı Sultan Mustafa'ya verdi. Ayrıca ordunun değerli komutanlarından biri olan Karacabey, konaklama sırasında vefat etmiş ve kendisi Köşk Tekkesi diye anılan makama defnedilmişti. Bugün Karacabey adı ile anılan mahalleye bu isim, o büyük komutandan dolayı verilmiştir.

Damat İbrahim Pasa, doğum yeri olan Muşkara Köyü'nü yeni bir şehir yapmak için etrafta bulunan önemli merkezlerin askeri ve mali güçlerini ferman ile Nevşehir'e kaldırırken Yeşilhisar'ın Zencibar kalesinde mevcut olan 39.000 akçe tımar ile otuz üç neferlik muhafız birliğini de Nevşehir'e götürdü. O tarihten sonra Yeşilhisar eski önemini kaybetti. Osmanlı döneminde Yeşilhisar da fıkıh, tasavvuf, felsefe ve edebiyat alanlarında ünlü kişiler yetişmiştir. Koyunlu Baba, Mir Atı Dede, Kocabeyoğlu Hacı Ali Rıza, Koçumzade Mehmet Efendi ve Ömer Gülşani Dede bunlardan bazılarıdır. Osmanlı Padişahlarından III. Mustafa zamanına kadar Karaman Eyaleti'nin Niğde Sancağı'na bağlı bir kaza merkezi olan Yeşilhisar 1856 yılında Nahiye olarak Kayseri'ye, 1902 yılında İncesu İlçesi'ne bağlandı.

O zamana kadar Develi-Karahisar adıyla anılırken isim benzerliği olan yerlerle karıştığı için 1945 yılında Yeşilhisar olarak değiştirildi. 1945 yılında yapılan müracaatla Kayseri'ye bağlanan Yeşilhisar, 11.06.1947 tarih ve 5071 sayılı kanun ile ilçe olmuştur (Yeşilhisar Kaymakamlığı).

4.4.1.2. Kır Yerleşmelerini Etkileyen Faktörler

Kır yerleşmelerini etkileyen faktörlerin başında, doğal faktörler öncelik taşır. Çünkü yerleşme yerinin seçilmesi ve devamlılığında en önemli etkiyi yükseltti, iklim şartları, su varlığı ve morfolojik yapı gibi doğal koşullar belirlerler. Ancak kuruluşu takip eden yıllarda ise bu defa beşeri faktörler yerleşmenin özellikleri üzerinde etkili olmaya başladılar.

Yeşilhisar ilçesinin yerleşmelerinin kuruluşunda doğal faktörlerden yükseltti çok etkili olmuştur. Çünkü yükseltiyle birlikte eğim artmakta, tarım yapılabilecek arazi azalmakta ve topoğrafya verimsizleşmektedir. Ayrıca kış koşulları Yeşilhisar da şiddetlidir. Sıcaklık daha düşük, kar yağışları daha fazladır, dolayısıyla sürdürülen faaliyetler zorlaşmaktadır.

Fotoğraf 7: Kovalı Köyü Yerleşimi ve Develi Ovasının Görünümü.

Çalışma alanında yerleşmelerin büyük bölümü 1500 m. den daha alçak olan kesimlerde kurulmuştur. İlçeye bağlı sadece bir köy (Kavakköy) 1530 m. yükseltide kurulmuştur. Bu yükseltinin üzerinde başka bir köy yerleşmesi bulunmamaktadır (Tablo 23).

Yüksekliği 1500 m. den daha aşağıda olan köyleri de iki gruba ayırmak mümkündür. Yüksekliği 1250 m. nin altındaki yani Develi Ovası ve çevresinde kurulan köyler ve yüksekliği 1250-1500 m. lerde, aşımın düzlükleri üzerinde yer alan köyler.

Tablo 23: Yükselti Basamaklarına Göre Yeşilhisar Köyleri (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Araştırma Genel Müdürlüğünden alınan verilerle düzenlenmiştir).

Yükseltisi	1000-1250 m.	1251-1500 m.	1500 + m.
Adı	Çadirkaya	Akköy	Kavakköy
	Erdemli	Araplı	
	İçmece	Başköy	
	Kaleköy	Büğet	
	Kayadibi	Derbentbaşı	
	Kovalı	Doğanlı	
	Kuşçu	Gülbayır	
	Musahacılı	Güzelöz	
	Ovaçiftlikköy	Keşlik	
	Yeşilova	Soğanlı	

Çalışma alanında suyun varlığı yerleşmelerin kuruluşu açısından en önemli faktördür. Ancak su, olumlu ve olumsuz olmak üzere iki türlü etki yapmıştır. Yerleşmeler suyun varlığına göre kurulabilmiş ya da kurulamamıştır. Şöyle ki, tepelik arazilerde su kaynakları köylerin kuruluşu üzerinde olumlu etki yaparken, ovada yeraltı suyunun çok yüzeysel oluşu köy kuruluşuna engel olmuştur. Ancak köylerin kuruluşunda etkili olan tek faktör elbette sadece su değildir. Yerleşme yerinin etrafında uygun tarımsal (tarla tarımı ya da hayvancılık yapılabilecek) alanların varlığı da gereklidir. Kısaca yerleşme ekonomik bir çevreye sahip olmalıdır. Çünkü yerleşme ve ekonomik faaliyet sahaları sebep ve mekân itibarıyla daima birbirine sıkı sıkıya bağlıdır (Tanoğlu 1966; 201). İşte bu sebeple bu ikisinin birlikte bulunduğu yerlerde yerleşmeler kurulabilmiştir (Fotoğraf 7).

YEŞİLHISAR İLÇESİNİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ Serkan KÖKSAL

Su kaynakları ile tarımsal arazinin yetersiz olduğu tepelik alanlarda yerleşmelerin ya sayısal olarak daha az, ya da küçük parçalara, bölünmüş oldukları dikkati çeker. Bunun örneklerini ilçenin batısında yer alan arazilerde görmek mümkündür (Fotoğraf 8).

Fotoğraf 8: Tarımsal Arazilerden ve Su Kaynaklarından Yoksun Keşlik Köyünden Bir Görünüm.

İlçenin bu kesiminde yerleşmeler su kaynakları etrafında yani vadi içlerinde kurulmuştur. Ancak tarla tarımı yapılabilecek arazinin azlığı sebebiyle yerleşmeler fazla gelişmemişlerdir. Bu köylere örnek olarak; Güzelöz, Akköy, Soğanlı, Kaleköy ve Başköy' ü gösterebiliriz. Fakat Başköy de kaya düşmesi vakasının yaşanması nedeniyle bu köy valiliğin aldığı bir kararla taşınmaya başlamıştır.

Suyun, yerleşmelerin oluşumunda olumsuz açıdan etkili olduğu yerler de vardır. Develi Ovası'nda Yay gölü çevresindeki sazlık ve bataklık alanın sınırlarının sabit olmayışı, yaz sonu ile bahar ayları arasında büyük farklılıklar göstermesi, buna bağlı olarak topraktaki yıkanmanın yetersizliği sebebiyle oluşan tuzlanma, yerleşmelerin ovanın iç kesimlerinde değil sadece ova çevresinde kurulmasına neden olmuştur.

Yerleşme yerlerinin seçilmesinde doğal faktörlerin payı büyüktür. Ancak bunların büyüme ve gelişmelerinde, şekillenmelerinde, tiplere ayrılmalarında ise beşeri faktörler etkili olmaktadır. Yerleşmelerin kuruluşuna etki eden faktörlerden birisi ulaşım imkânlarıdır. Köylerin ana yollara ve pazara olan uzaklığı bunların kurulmalarında, büyüüp gelişmelerinde, hatta yer değiştirmelerinde etkili olmuştur.

İlçeye bağlı köylerin bazıları günümüzdeki ya da yakın dönemlerdeki yollar üzerinde kurulmuşlardır Örneğin Ovaçiftlik ve Yeşilova köyleri Kayseri-Niğde-Adana yolu üzerinden geçerek İç Anadolu ile Çukurova'yı birbirine bağlayan ana yollardan biri üzerinde kurulmuştur.

Yerleşmelerin kurulduğu yerler açısından konu incelenirse, ekonomik çevrenin de gözetildiği dikkati çeker. Ancak yerleşmelerin kuruluşunda (Osmanlı İmparatorluğu döneminde aşiretlerin yerleştirilmeleri gibi) zorlayıcı bir takım faktörler söz konusu olmuş ise ekonomik şartlar pek gözetilmemiştir.

Bu şekilde adeta zorlamayla oluşturulan yerleşmelerde, yeterli ekonomik faaliyet alanı mevcut değilse, yerleşme yeri gelişmemiş ve köylünün geçimi, tarım ve hayvancılık dışı faaliyetlerden sağlanmaya çalışılmıştır. Çünkü ekonomik çevre belirli bir nüfusu besleyebilmektedir.

Böyle yerlerdeki fazla nüfus, başka bir ifadeyle taşan nüfus, göçlerle ya tümüyle buradan ayrılmakta, ya da başka yerlerde belirli dönemlerde çalışarak geçimini temin etmek sorunda kalmaktadır. Göçlerle nüfus kaybı, Yeşilhisar'daki köylerin birbirlerinden çok farklı büyüklükte olmaları sonucunu doğurmuştur.

Köylerin büyüklükleri ile konumları arasında da sıkı bir ilişki vardır. Toprağı dar yahut verimsiz, tarımsal çeşitlenmeye uygun olmayan kesimlerde kurulmuş olan köylerde barınabilen nüfus ve hane sayıları azdır.

Köylerin bir kısmının nüfusları 100'ü bile bulmazken, nüfusu 1000'i geçen köyler de vardır, Ancak yerleşmelerin büyük kısmının nüfusu 300 ile 500 arasındadır (tablo 18).

Nüfusu 400'den az olan köyler genellikle toprağı verimsiz yahut sınırları dar olan, dağlık kesimlerde yer alan Keşlik, Kale, Akköy, Erdemli, Bütet, Araplı gibi yerleşmelerdir. Bu yerleşmelerde doğal olarak hane sayıları da azdır. Hatta bunların bir kısmındaki toplam mesken sayısı diğer bazı köylerin toplamından daha azdır.

Nüfusu 300 ile 500 arasında olan yerleşmeler kuru tarım yanında sulu tarım ve meyve tarımı da yapılabilen, mera olarak kullanılan topraklara sahip olan, tarımsal faaliyetlerin yoğun olarak yapıldığı köylerdir. Buralar aynı zamanda yollar üzerinde, ya da çok yakınında kurulmuş olan yerleşmelerdir. Bu tip yerleşmelere örnek olarak Ovaçiftlik, Yeşilova, Kuşçu, Çadirkaya, Kayadibi ve Musahacılı köyleri örnek olarak verilebilir.

Yeşilhisar ilçesi köylerinin geçim kaynaklarını genel olarak tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Köylerde geçimini işçilikten kazanan nüfus sayısı fazla değildir. Artan nüfus miktarı ve buna bağlı olarak tarla tarımından geçimini sağlayamayan, ekonomik kaynakları kısıtlı olan köylerde yaşayan nüfusun bir kısmının göç etmesi sonucunu doğurmuştur. Bunda kentlerdeki hızlı büyüme sebebiyle iş bulma şansının fazla oluşu düşüncesi etkili olmuştur. Böyle yerleşmeler, göçlerle sürekli nüfus kaybına sahne olmuşlar ve gelişmemişlerdir.

Sonuç olarak, Yeşilhisar ilçesinde yerleşmelerin dağılışında birinci derecede fiziki, ikinci derecede beşeri ve ekonomik faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. Bu dağılış tepelik ve ovalık alanların topoğrafik hatlarına uyum göstermektedir.

Yerleşmelerin dokuları dikkate alındığında hemen tümünün toplu haldeki konut gruplarından meydana geldikleri görülür. Ancak ulaşım imkânları sebebiyle köylerin bir kısmında bu görünüm değişmiştir. Ana karayolu yakınında bulunan köylerde eski köy merkezinden ayrı olarak köy yolunun iki yanına yeni evler yapılmaya başlanmıştır. Bu tip yerleşmelere örnek olarak Ovaçiftlik köyü verilebilir.

4.4.1.3. Kır Yerleşme Tipleri

4.4.1.3.(1). Köyler

Yeşilhisar İlçesi'ne bağlı 21 köy yerleşmesi vardır. Ovadan kaçma ve kenarlara çekilme nedeniyle köyler yamaçlarda gelişmiştir. Su bulma şartlarının elverişli olduğu ve yeterli tarım arazisinin olduğu yerlerde köyler toplu bir şekilde gelişmişlerdir.

Çadirkaya, Kovalı, Kayadibi ve İçmece köyleri Ovanın güneyinde, Musahacılı, Ova çiftlik, Yeşilova ve Kuşçu köyleri ovada, Gülbayır ve Erdemli köyleri ovanın

batisındaki yamaçlarda, Araplı, Doğanlı, Bütet köyleri ovanın güneybatisındaki yamaçlarda, Soğanlı, Akköy ve Kale köyleri vadi yamacında, Başköy, Güzelöz ve Kavak köyleri ise plato yamacında kurulmuştur.

Fotoğraf 9: Başköy'den Taş Yapılı Evlere Bir Örnek.

Uzun bir gelişmenin ve tarihsel geçmişin izlerini taşıyan kır meskenlerinin sürekliliğinde, gelenek ve göreneklerin yanı sıra, psikolojik, etnik, tarihsel faktörlerin ve ekonomik etkinliklerin önemli bir payı vardır. Ancak bunların da ötesinde, bölgeye göre değişen ve her bölgenin belirgin özelliklerini yansıtan kır meskenlerinin biçimlenmesinde; rölyef, iklim, jeolojik yapı, litoloji ve bitki örtüsü gibi coğrafi çevre faktörlerinin de büyük etkisi vardır. Bu nedenle, coğrafyacıyı ilgilendiren meskenler, yapı malzemesi, şekli ve çeşitli bölümlerinin düzenlenmesi ile içinde bulunduğu coğrafi çevrenin etkisini taşıyan ve bu etkiyi yansıtabilen meskenlerdir. Başka bir anlatımla, meskenler çevre koşullarını yansıtabildikleri ölçüde, coğrafi açıdan anlam ve önem kazanırlar. Bununla birlikte, çevre ile kır meskenleri arasındaki ilişkileri açıklama amacına yönelik araştırmalarda, incelenen alanın coğrafi özelliklerinin bilinmesi yanında, ele alınan meskenlerin bölgede en çok rastlanan, bölge meskenlerini en iyi şekilde temsil eden, basit ve coğrafi koşullara uymuş olması gerekir (Işık,1992:101).

Konutların yapı malzemesine baktığımızda plato yamacında kurulan köylerde yapı malzemesi olarak taş kullanılırken (Fotoğraf 9) ovada kurulan köylerde kerpiç kullanılmıştır. Konutlar genelde iki katlıdır. Üst katta odalar yer alır. Alt kat ise tahıl ülgerinin depolandığı ve kış için hazırlanan yiyeceklerin saklandığı ambar olarak kullanılmaktadır. Konutların bitişiğinde ahır ve samanlıklar yer alır.

Yeni yapılan konutlarda yapı malzemesi olarak briket, tuğla ve taş kullanılmaktadır. Briket Develi'den, Tuğla ise Kayseri'den getirilmektedir. Plato yamacında kurulan köylerde taş köyün kendi taş ocaklarından sağlanmakta, ovada ve ovanın güney ve batisında kurulan köylerde ise taş Nevşehir'den getirilmektedir. Konutlar düz damlıdır. Damlarda ağaç ve toprak örtü kullanılmıştır. Çatı ve beton damlara da az da olsa rastlanmaktadır.

İlçeye bağlı köylerin hepsine kara yolu ile ulaşım sağlanabilmektedir (Harita 11). Bunun yanında köylerdeki hayatı daha modern hale getirmek için bazı çalışmalar

yapılmıştır. Bu çalışmalar arasında köylerin neredeyse tamamına kanalizasyon sistemi getirilmiştir. Birkaç köyde, özellikle ova köylerinde, bu sistem kurulamamıştır. Bunun en önemli nedeni ise bu köylerde yükselti basamağının olmamasıdır. Buna bağlı olarak kurulacak sistemde akış probleminin oluşacak olması nedeniyle vazgeçilmiştir.

Bunun yanında bütün köylere 5000m² kadar bordur taşları gönderilmiş ve bu taşlar köylerin ana yollarına döşenerek köy içi yollar düzenlenmeye çalışılmıştır. Fakat bazı köylerin büyüklüğü nedeniyle bu taşlar tam olarak yetmemiş ve bazı yollar eskisi gibi kalmıştır.

Köy yaşantısı arasında da yerleşme yerine göre bazı farklar oluşmuştur. Plato yüzeyinde yerleşilen köylerin yaşam tarzları ile ova üzerinde yerleşen köylerin yaşam tarzları bazı noktalarda birbirinden ayrılmaktadır. Bu farklardan en bariz şekilde ortaya çıkan ise ekmek kullanımındadır. Plato üzerinde yer alan köylerin büyüklüğüne hepsinde sayısı 1 ile 5 arasında değişen ve köylülerin ortaklaşa yaptırdıkları küçük fırınlar bulunmaktadır. Bu fırınlarda köy halkı evde hazırladığı hamurunu buraya getirmekte, yine evinden getirdiği odunlarla ateşi yakmakta ve ekmeğini pişirmektedir (Fotoğraf 10). Bu uygulamanın daha ekonomik olması için birkaç aile birleşmek ve ekmeğini pişirmektedirler. Ova üzerinde kurulan köylerde ise bu durum tamamen farklıdır. Köy halkı kendi ekmeğini yapmak yerine bu ihtiyacını bakkaldan satın alarak karşılama yoluna gitmektedir.

Fotoğraf 10: Kavak Köyde, Köylüler Tarafından Yapıtılan Fırınların Birinde Halk Kendi Ekmeğini Pişirirken.

4.4.1.3.(2). Mahalle

Kır iskanı içerisinde oldukça geniş bir yeri olan “mahalle” köy altı iskan şekillerinin en karakteristiği olmak gibi bir özelliğe sahip bulunur (Tunçdilek, 1967; 107).

Mahalleyi tarif etmek gerekirse, ister bir ailenin fertleri veya ayrı kökten gelen akrabalar olsun, isterse tam ters olarak fertler arasında herhangi bir akrabalık bağı mevcut olmasın. Ancak birbiri ile sosyo-ekonomik bağlar kurmuş, karşılıklı bir dayanışma sistemine ulaşmış, birbirleri arasında tecrit faktörlerini yıkmış kimselerin,

birbirlerinden uzak veya yakın mesafede tesis etmiş oldukları meskenlerin meydana getirdiği toplumu “mahalle” olarak tarif etmek mümkündür (Tunçdilek. 1967; 108).

Araştırma alanında 1 mahalle yerleşmesi vardır. Bu Soğanlı köyüne bağlı Yukarı Soğanlı Mahallesi'dir.

4.4.1.3.(3). Çardaklar

Develi Ovasında geniş alanların göl ve bataklık, sazlıklarla kaplı olması nedeniyle tarım ovanın kenarlarında yapılmaktadır. Geniş alanlarda drenaj yetersizliğinden kaynaklanan su basmaları ve topraklarda tuzlanma sorunu olduğu için ovanın büyük bir bölümü çayır ve mera durumundadır. Ovanın bu durumu hayvancılığın gelişmesine neden olmuştur.

Yay Gölü ve Sultan Sazlığının batısında kuzey-güney doğrultusunda çardak yerleşmeleri yer almaktadır. Reşat İzbirak'ın Coğrafya Terimleri Sözlüğü'ne baktığımızda “çardak: Üstüne sarmaşıldı ağaç, ya da çiçek sarılarak yapılmış bir çeşit kafesli çatı. Böyle bir yer, ağaç dallarından çatılmış gölgelik bir yerde olabilir.” şeklinde tanımlanmıştır (İzbirak, 1992: 66).

Develi Ovasında çardaklar; küçükbaş hayvancılıkla uğraşan ailelerin Mart ile Ekim arasında kaldıkları geçici yerleşmelerdir. Kışı Yeşilhisar ilçesinde ağıllarda geçiren hayvanlar ilkbahar başında çardaklara taşınırlar ve otlar kuruyana kadar burada kalırlar.

Develi Ovasının ortalama yükseltisi 1075 m. olduğuna göre çardaklar da bu yükseltide yer almaktadır. Çardaklarda daha önceden çadırlarda kalınırken bugün kerpiç veya briketten inşa edilmiş konutlarda kalınmaktadır. Konutlar tek katlı ve düz damlı olup, örtü olarak ağaç ve toprak kullanılmıştır. Konutlar genelde tek odalıdır ve aydınlanma küçük bir pencereden sağlanmaktadır. Bazı konutların yan tarafında kuzuların bulunduğu küçük bir bölme yer almaktadır. Konutların uygun bir yerinde topraktan yapılmış ocaklar bulunmaktadır. Konutların dışı genelde toprakla sıvanmıştır. Her çardak yerleşmesinde bir de ağıl bulunmaktadır. Briket veya kerpiçten inşa edilmiş ağılların önu çalılarla çevrilmiştir.

Çardaklarda kalan aileler aynı zamanda tarla tarımı yaptıkları için Haziran ayında ilçeye geri dönmektedirler. Haziran-Ekim ayı arasında çardaklarda nöbetleşe kalınmaktadır. Çardaklardaki ailelerden 2 erkek 1 aylık sürelerle hayvanları otlatmaktadır. Bazı çardaklarda kış mevsimini de hayvanlar burada geçirmektedirler. Hayvanların yiyeceği yaz mevsiminde hazırlanmakta ve yine ailelerin bireyleri nöbetleşe olarak kış mevsimini çardaklarda geçirmektedirler.

Çardaklarda elde edilen süttten yoğurt, peynir ve yağ yapılmakta ve bu ürünler Yeşilhisar pazarı başta olmak üzere Develi pazarında da satılmaktadır. İhtiyaç fazlası yünler de pazarda satılmaktadır.

Çardakları kuzeyden güneye doğru sıralayacak olursak: Aliyelerin Çardağı, Emirin Çardağı, Güdüklerin Çardağı, Kocaoğlu Çardağı, Bekir Dağlıoğlu Çardağı, Hüsnü Güney Çardağı, Koçunun Çardağı, Mehmet Ayhan Çardağı, Şükrü Yalçın Çardağı, Sadıgın Çardağı, Dağılgan Çardağı, Hacıoturak Çardağı, Veysel Kılıç Çardağı, Cumali Kılıç Çardağı, Mustafa Kocaoğlu Çardağı, Kümbet Çardağı, Bekirbeyinoğlunun Çardağı, Osman Beddikli Çardağı, İslamoğlu Çardağı ve Şükrü Tamar Çardağı'dır.

Yukarda da belirtilen çardaklardaki konutların büyük bir kısmı boştur veya kullanılmamaktadır. Daha önceki yıllarda her çardakta belli bir miktar koyun varken bugün hem çardaklardaki aile sayısı, hem de hayvan sayısında bir azalma görülmektedir. Bu gerilemenin nedenleri arasında besi hayvancılığının daha kârlı olması

ve eski çardak sahiplerinin vefat etmesi sonucu evlatlarının bu işi yürütmek yerine ya arazilerini satma yoluna gitmeleri ya da buraları terk ederek kasabaya veya büyük şehirlere göç etmeleridir.

4.4.1.3.(4). Yaylalar

Yayla kelimesinin geniş coğrafi anlamını Hermann Wenzel toparlamıştır. Ona göre: “Yayla, yazın insanların ve hayvanların çekilebileceği iyi iklimli bir yerdir. Burada iklim kelimesiyle anlatılmak istenen sakin olmayan hareketli bir hava, serin su, sulak meradır. Şehirli yazın şehir dışındaki bahçeli evine yahut da dağlardaki yazlığına (sayfiye) hava değişimi için gider. Sürüsü ile dağ meralarını arayan gezgin çoban da yaylaya çekilir. Bunlardan başka, hayvan sahiplerinin yazın sürüleriyle birlikte vakit geçirdikleri kışlık köye yakın yer ya da yayladır.” Bu durumda yayla deyince hiçbir zaman yalnızca dağlardaki otlaklar anlaşılmalıdır. Daha açık olarak anlatım için gerçekte intikal şekilleri bulunsa bile çeşitli yayla tiplerini birbirinden ayırmak gerekir.

Demek oluyor ki yayla:

1. Yazlık (sayfiye) anlamı taşır. Yazın şehir boşalır, herkes dağlara çekilir.
2. Pınar, kuyu yahut ırmak kenarında çobanlarca makbul bir çadır yeridir.
3. Yalnız yazın oturlan ve etrafında sürüyü otlatmak için bulunan bir ev veya ev grubudur.
4. Bütün zirai imkânlarla sahip ve köyün bir kısmının veya tamamının göçtükleri etrafı otlak ve tarla halinde bir saha, çiftlik yahut sadece bir köydür.
5. Köy sürülerinin yazın en sıcak devresinde çıkıp uzun süre kaldıkları dağ merasıdır (Alagöz, 1993. 3-4).

Araştırma alanındaki yayla yerleşmeleri yukarıdaki tanımlardan 3. ve 5. gruba girmektedir. Develi Ovasının doğusunda yer alan köylerin yaylaları Erciyes’in güney yamacında iken ovanın batısındaki köylerin yaylaları batıda bulunan plato üzerinde yer almaktadır.

Kurak ve yarı kurak iklim şartlarında otsu bitkiler yılın yağışlı döneminde gelişir ve kurak devresinde hızla kurur. Önemli yükselti farklarının bulunduğu bölgelerde alçak ve yüksek alanların otsu bitki örtüsü farklı tarihlerde geliştiğinden, mera hayvancılığı yapanlar bu farklı vejetasyon kuşakları arasında yer değiştirmek zorunda kalır (Sandal ve Toroğlu, 2007:117).

Doğal bitki örtüsünün mera hayvancılığı için kullanılmasında esas belirleyici olan faktör sahanın ağaç örtüsü değil, sahanın otsu bitki türleri ve bunların yoğunluğudur (Sandal ve Toroğlu, 2007:127).

Araştırma alanında Soğanlı, Başköy, Erdemli, Gülbayır ve Araplı köylerinin yaylaları plato üzerinde yer almaktadır. Ancak yaylacılık faaliyeti eski önemini kaybetmiştir. Bugün bazı yaylalara hiç çıkılmazken, bazı yaylalara sadece 1 aile çıkmıştır.

Gülbayır köyünün batısında Oluk Yaylası ve Eski Kestelic Yaylası yer almaktadır. Bu yaylalara 50 yıldır çıkılmamaktadır. 50 yıl önce yaylaya çıkış 15 Mayıs’ta, iniş 15 Haziranda yapılmaktaydı. Yaylaya çıkan ailelerin köyde tarlaları olduğu için hasat döneminde köye inmekteydiler. Yaylada 1 bayan peynir yapmak için sürekli kalırdı. Yayladaki faaliyet Ekim ayma kadar bu şekilde aileler arasında nöbetleşe devam ettirilirdi. Yaylada taştan yapılmış basit kulübelerde kalmıyordu.

Erdemli Köyünün 5 km. batısında, plato üzerinde Yazlak Yaylası, İkikuyu Yaylası ve Yenibeyli Yaylası yer almaktadır. Bu yaylalara 50 yıldır çıkılmamaktadır. Yaylalarda mağaralarda kalınmaktaydı.

Başköy Köyünün kuzeybatısında, Berçene Dağının güney eteklerinde Berçene Yaylası yer almaktadır. Yaylaya 25 yıldır gidilmemektedir. 25 yıl önce yaylaya Mayıs ayında çıkılır, Kasım ayına kadar kalınırdı. 50 yıl önce ise yayladan kar düşmeden inilmezdi ve hatta yaylada kışlayanlar bile olurdu.

Soğanlı Köyünün güneyinde, plato üzerinde Ballıkbaşı Yaylası, Kayakışla Yaylası ve Boğadıç Yaylası yer almaktadır. Yaylaya Mayıs ayında çıkılmakta 15 Haziranda inilmektedir. Yaylaya eskiden eşeklerle çıkılırken bugün traktörlerle çıkılmaktadır. Yaylada kaya oyması mağaralarda kalınmaktadır. Hayvanlar ise “argaç” denilen taşlardan basit bir şekilde örülmüş ağıllarda kalmaktadır. Ballıkbaşı Yaylasında 5 mağara, Kayakışla Yaylasında 6-7 mağara ve Boğadıç Yaylasında 20 kadar suni mağara bulunmaktadır.

Araplı Köyünde Araplı Dağının eteğinde Gökcün Yaylası yer almaktadır. Yaylada kayadan oyma suni mağaralar bulunmaktadır.

4.4.2. Kasaba

Köyle şehir arasında geçiş özelliği gösteren yerleşmelere kasaba denilmektedir. Bir yerleşmenin kasaba olup olmadığını anlamak için her şeyden önce fonksiyon özelliklerine bakmak gerekir (Tanoğlu, 1969: 51).

Kasabalar, köy yerleşmesi ile şehir arasında köprü oluşturan yerleşmelerdir. Kasabalar, fonksiyonları itibarıyla şehirler kadar gelişmemiş, fakat köy yerleşmelerine oranla bir hayli gelişmiş yerleşmelerdir. Bu nedenle, kasabalarda hem köyün, hem de şehrin hayat tarzını bir arada bulmak mümkündür. Birkaç istisna dışında kasabaların hemen hepsinin bünyesinde belediye örgütü bulunmaktadır. Diğer fonksiyonel özellikleri dikkate almadan sadece nüfus miktarını esas alarak genel bir sınıflandırma yapmak gerekirse, ülkemizin bugünkü nüfus şartlarına ve gelişmişlik düzeyine göre genci olarak nüfusu 20000 ve altında olan belediye Örgütlü yerleşmeleri kasaba yerleşmesi olarak nitelendirebiliriz. Nüfus miktarlarına göre kasabaları ayrıca şu şekilde isimlendirmek mümkündür. Nüfusu 1000’in altında olan küçük kasabalar, nüfusu 5001-10000 arasında olanlar orta büyüklükte kasabalar, nüfusu 10001-20000 arasında olanlar büyük kasabalardır (Özçağlar, 1996: 7-8).

Kasabalar ekonomik fonksiyonlarına göre; ekonomik bakımdan faal, nüfus içerisinde birincil (tarım, ormancılık, balıkçılık v.s.), ikincil (maden çıkarımı, imalat, inşaat işleri) ve üçüncül (ticaret, mali işler ve diğer sosyal ve kişisel hizmetler) sektöründe çalışan nüfusun oranlarına göre kasaba yerleşmeleri; tarım, tarım endüstri, tarım-hizmet-endüstri kasabaları gibi adlandırılabilirler (Özgür, 1996: 27).

Ülkemizdeki kasabaları üstlendikleri idarî fonksiyonlara göre de şekillendirmek mümkündür. Her şeyden önce, ülkemizdeki kasabalar yerel yönetim bakımından belediye Örgütlü oldukları için “belediye örgütlü” unvanına sahiptirler. Ayrıca, kasabalarda mülk, idare kapsamında bucak merkezliği, ilçe merkezliği, hatta il merkezliği görevleri bulunmaktadır (Özçağlar, 1996: 8-9).

Kasabalarda halkın (tarım dışı faaliyetlerinden de geçimini sağlamaya başlaması, esnaf ve zanaatkarların (birkaç bakkal, fırın, tuhafiyeci, demirci, oto tamircisi v.s.) görülmeye başlaması kasabaları köylerden ayıran özelliklerdir (Koday, 2005: 120).

Bilindiği gibi değişik alanlardaki birçok bilim mensubu, insanların topluca yaşadığı yerleşmeleri fonksiyonlarına, nüfuslarına ve diğer özelliklerine bakarak şehir, kasaba ve köy olarak sınıflandırmaktadır. Coğrafya bakımından yerleşmelerin fonksiyonel sınıflandırmadaki yerinin köy, kasaba veya şehir olarak tespitinde, başta

nüfus kriteri olmak üzere, yönetim, ekonomik faaliyetlerin türü, şekli ve çeşitliliği, yerleşmenin fizyonomisi ve dokusu gibi birçok ölçüt esas alınmaktadır (Toroğlu, 2007. 108).

Araştırma alanında kasaba özelliğini gösteren tek yerleşim yeri, Yeşilhisar ilçe merkezidir. Yeşilhisar kasabası Develi ovasının batısında Yeşilhisar birikinti yelpazesinin kök kısmında kurulmuştur.

Osmanlı padişahlarından III. Mustafa zamanına kadar Karaman Eyaleti'nin Niğde Sancağı'na bağlı bir kaza merkezi olan Yeşilhisar, 1856 yılında Nahiye olarak Kayseri'ye, 1902 yılında İncesu İlçesi'ne bağlanmıştır. Ankara vilayeti Kayseri sancağına bağlı İncesu kazasının bir nahiyesidir. O zamana kadar Develi Karahisar adıyla anılırken önceleri 1945 yılında yapılan bir müracaatla Kayseri'ye bağlanan Yeşilhisar 11.06.1947 tarih ve 5071 sayılı kanun ile ilçe olmuştur. (Yeşilhisar Kaymakamlığı 2010).

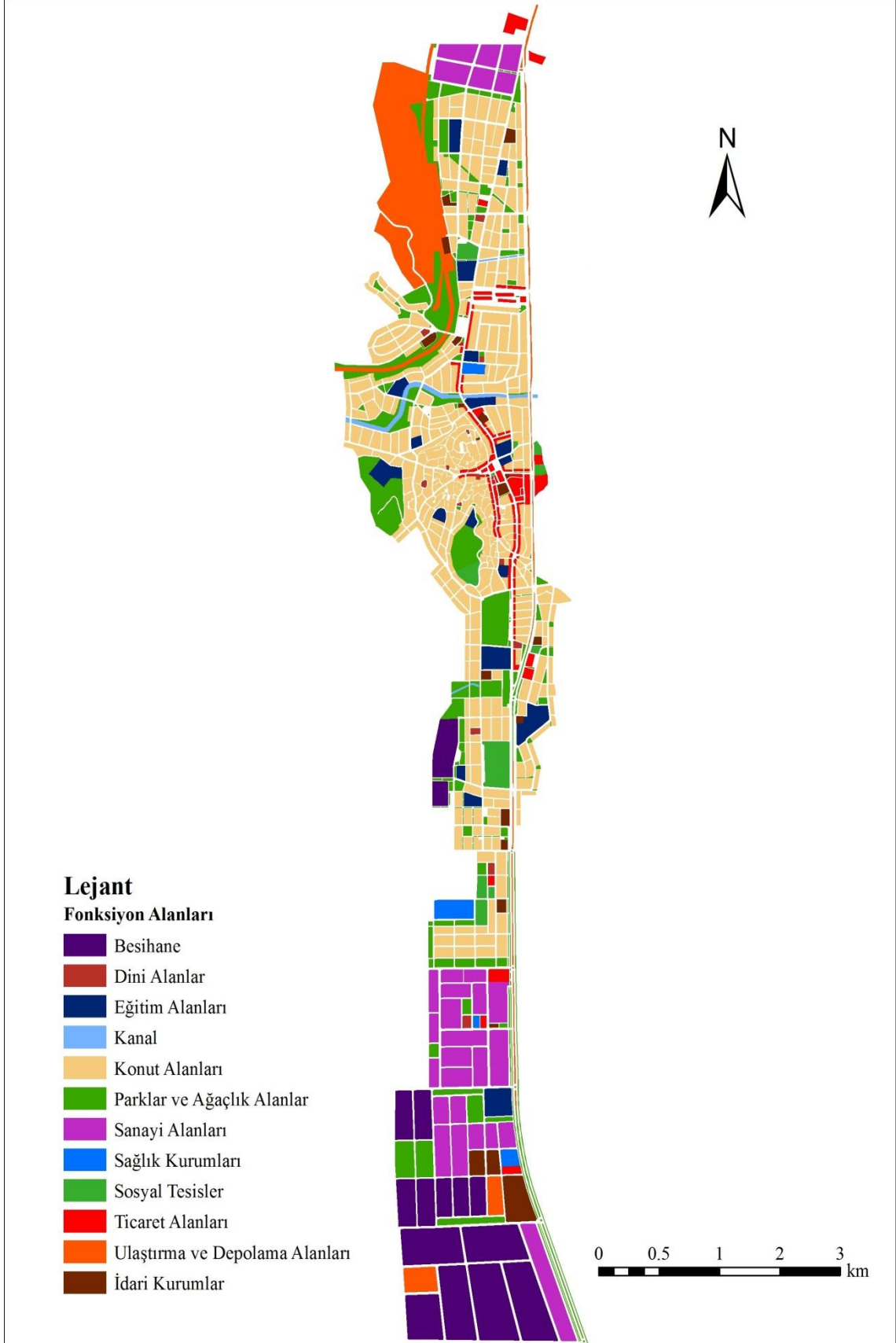
4.4.3. Fonksiyonel Yapısı

Kasaba'nın ilk kuruluş yeri Yeşilhisar deresinin güneyinde yer alan Hızır İlyas Tepesi ve Topal Ömer Tepesidir. Konutlar bu iki tepenin yamacında ve etrafında gelişmişlerdir. Nüfusun artışına bağlı olarak yeni konut alanları Yeşilhisar Deresi'nin en kuzeyinde bağ ve bahçelik alanda ve mezarlığın güneyindeki düz alanda gelişmeye başlamıştır. Birikinti yelpazesinin üzerindeki verimli tarım alanlarının varlığı kasabanın Adana-Kayseri karayolunun batısındaki yamaçlarda gelişmesine neden olmuştur. Doğuda Adana-Kayseri karayolu sınır oluşturmakta ve kasabaya kuzey ve güneye doğru gelişmektedir. Bugün karayolunun doğusunda küçük bir alanda yer alan konutlar karayolunun batısına doğru genişlemiştir (Harita 8).

Yeşilhisar'da ilk kurulan mahalle Hızır İlyas Tepesinde kurulan Camii Kebir Mahallesi'dir. Bugün kasabada mahalle sayısı 14'e yükselmiştir. Bunlar: Yavuz Selim Mahallesi, Beyleryukarı Mahallesi, Camikebir Mahallesi, Cumhuriyet Mahallesi, Fatih Mahallesi, Fevzioğlu Mahallesi, Güney Mahallesi, İdris Mahallesi, Karacabey Mahallesi, Keler Mahallesi, Köşk Mahallesi, Kuzey Mahallesi, Mahmudiye Mahallesi, Yenişehir Mahallesi'dir. Bu mahallelerden Fatih, Cumhuriyet, Yenişehir mahalleleri yeni kurulmuştur.

İş ve ticaret alanları, kasabanın merkezinde İsmet İnönü Caddesi boyunca ve Adana-Niğde-Kayseri karayolu arasında uzanmaktadır. Küçük sanatlar sitesi kasabanın kuzeyinde, Köşk Mahallesinin ikinci bölümünde eski karayolu ile yeni karayolu arasında doğu-batı doğrultusunda uzanmaktadır. Sanayi alanları ilçenin kuzeyine doğru gelişerek eski ve yeni karayollarının birleşim noktasına kadar ki üçgen alanın tümünü kaplayacak şekilde kurulmuştur. Resmi kurumlar kasabanın merkezinde İsmet İnönü Caddesi üzerinde bulunan meydanın etrafında (Fotoğraf 11) ve kuzeyde demiryolu boyunca uzanmaktadır.

Kasabada bulunan Yeşilhisar devlet hastanesi de yine ilçenin kuzey kesiminde sanayi yolu üzerinde yer almaktadır (Fotoğraf 12). Hastanenin çevresinde ise eczaneler bulunmakta ve halkın sağlık ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır.

Harita 8: Yeşilhisar Kasabası Fonksiyon Alanları Haritası (Yeşilhisar Belediyesinden alınan verilerle düzenlenmiştir).

Fotoğraf 11: Yeşilhisar Kasaba Meydanından Bir GÖrÖnÖm.

Fotoğraf 12: Yeşilhisar Kasabasındaki Devlet Hastanesinden Bir GÖrÖnÖm.

YEŞİLHISAR İLÇESİNİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ Serkan KÖKSAL

İsmet İnönü Caddesi üzerinde ayrıca iki tane farklı bankanın şubesi bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi devlet bankalarından Ziraat Bankasıdır. Diğer hizmet veren banka şubesi ise özel sektör kuruluşudur.

Meskenlerin yapı malzemesine baktığımızda konutları eski ve yeni konutlar olmak üzere ikiye ayırabiliriz. Eski konutlarda kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Kasabada bulunan en eski konutlar, genelde iki katlı ve yapı malzemesi kerpiçtir. Konutlar düz damlı olup ağaç ve toprak örtü kullanılmıştır. Konutların üst katında odalar yer alır, alt kat ise tahıl ürünlerinin ve yiyeceklerin saklandığı ambar olarak kullanılmaktadır (Fotoğraf 13). Bu konutlara bitişik ahır ve samanlıklar yer alır. Ahır ve samanlıklar da tek katlı, kerpiç, üzeri ağaç ve toprak örtülüdür.

Fotoğraf 13: Yeşilhisar Kasabasındaki Eski Taş Yapılı Konutlara Bir Örnek.

Yapı tekniğinin yavaş yavaş değişmeye başladığı dönemde yapılan konutlarda ise yapı malzemesi olarak briket, tuğla ve taş kullanılmaktadır. Briket Develi'den, tuğla Kayseri'den, taş ise Nevşehir'den getirilmektedir. Konutlar tek katlı ve iki katlı olup bahçe içerisindedir (Fotoğraf 14). Konutların bir kısmı beton, düz damlı, bir kısmı ise çatılıdır. Hayvancılıkla uğraşan ailelerde bahçe içerisinde ahır ve samanlık yer alır.

Kasabada son dönem içerisinde yapılan konutlar ise, betonarme olup daha çok 3-4 katlı ve her katta en az iki daire olacak şekilde yapılmaktadır. Binaların çatıları bulunmakta ve düz dam kavramı giderek unutulmaktadır. Bu dönem yapılan konutlarda bahçe kavramı da ortadan kalkmaya başlamıştır (Fotoğraf 15).

Fotoğraf 14: Yeşilhisar Kasabasında Yeni Dönem Yapılara Bir Örneđ.

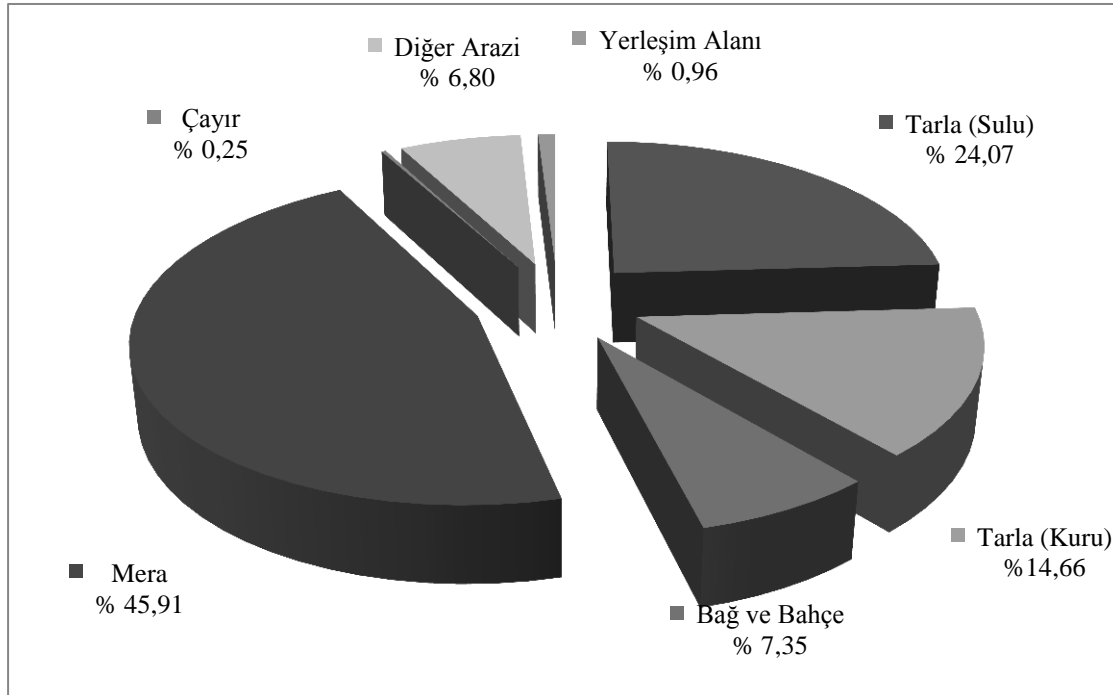
Fotoğraf 15: Yeşilhisar Kasabasında Son Dönem Yapılara Bir Örneđ.

5. ARAZİDEN FAYDALANMA VE EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Yeşilhisar İlçesinin yüzölçümü 89303 hektardır. Bu alanın %14.67'si yani 13096 hektarı kuru tarım(nadaslı) alanı, %6.80'i yani 6070 hektarı sazlık-kayalık alanı, %24.07'si yani 21497 hektarı sulu tarım alanı, %45.91'i yani 41000 hektarı mera alanı, %7.35'i yani 6560 hektarı bağ(kuru)-bahçe alanı,%0.25'i yani 220 hektarı çayır alanı, %0.96'sı yani 860 hektarı yerleşim alanıdır (Tablo 24 ve Şekil 22) (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

Tablo 24: Yeşilhisar'da Toplam Arazi Varlığının Dağılımı (2010), (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

Arazinin Dağılımı	Miktarı	
	Hektar	%
Tarla (Sulu)	21497	24,07
Tarla (Kuru)	13096	14,67
Bağ ve Bahçe	6560	7,35
Tarım Arazisi Toplamı	41153	46,08
Mera	41000	45,91
Çayır	220	0,25
Diğer Arazi (Sazlık, Kayalık vs.)	6070	6,80
Yerleşim Alanı	860	0,96
Genel Toplam	89303	100,00

Şekil 22: Yeşilhisar'da Toplam Arazi Varlığının Oransal Dağılımı (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

Kuru tarım alanları batıda plato üzerinde geniş bir alan kaplamaktadır. İlçenin güneybatısında Doğanlı, Araplı ve Büğet köyleri, ilçenin kuzeybatısında Derbentbaşı, Başköy, Güzelöz, Soğanlı ve Keşlik köyleri tarım alanlarının plato kısımlarında kuru tarım yapılmaktadır. Ova tabanında kuru tarım alanlarına birikinti yelpazesinin doğusunda dağınık bir şekilde rastlanmaktadır. Gülbayır ve Erdemli köylerinin doğusunda etek düzlükleri üzerinde kuru tarım alanları yer almaktadır.

İlçede sazlık-kayalık alanlar ilçeni bağ-bahçe ve fundalık alanları kadar yer kaplamaktadır. İlçenin batısında dağ köylerinin bulunduğu bölgede akarsular tarafından yarılmış platoların yamaçları tarım bakımından faydalanılamayan alanları oluşturmaktadır (Harita 9).

İlçede sulu tarım alanları ilçede kullanılan tarım alanlarının yarısı kadar bir alan kaplamaktadır. Tarım alanlarının sulanmasında barajlar ve sondaj kuyularından yararlanılmaktadır. Kovalı köyü sınırları içerisinde, Dünderlı suyu üzerinde kurulan Kovalı barajı ilçenin güneyinde 3010 hektar araziye sulamaktadır (DSİ). Kovalı barajı, Yeşilhisar II. Merhale alanı içerisinde kalan köyler tarafından kullanılmaktadır. Bu köyler ise; Kuşçu köyünün bir kısmı, tarlalarını bir defaya mahsus sulamak koşuluyla veya su fazlası olan dönemlerde alabiliyorlar, Kayadibi, Kovalı ve Çadirkaya köyleri ise barajın suyundan yararlanan diğer köylerdir. Bu köylerde salma sulama yöntemi kullanıldığı için barajın suyu yıl içerisinde tam olarak yetmemektedir. DSİ bu sorunu çözmek amacıyla damla sulama yöntemine geçiş için bütün hazırlıklarını yapmıştır. Tahmini olarak 2015 yılında Kovalı barajından yararlanan köylere baraj suyu sadece damlama sulama yöntemiyle verilecektir.

Daha doğuda Ağcaşar suyu üzerinde kurulan Ağcaşar barajı ilçe de Musahacılı, Ovaçiftlik ve Yeşilova köylerinde 3902 hektar araziye sulamaktadır.

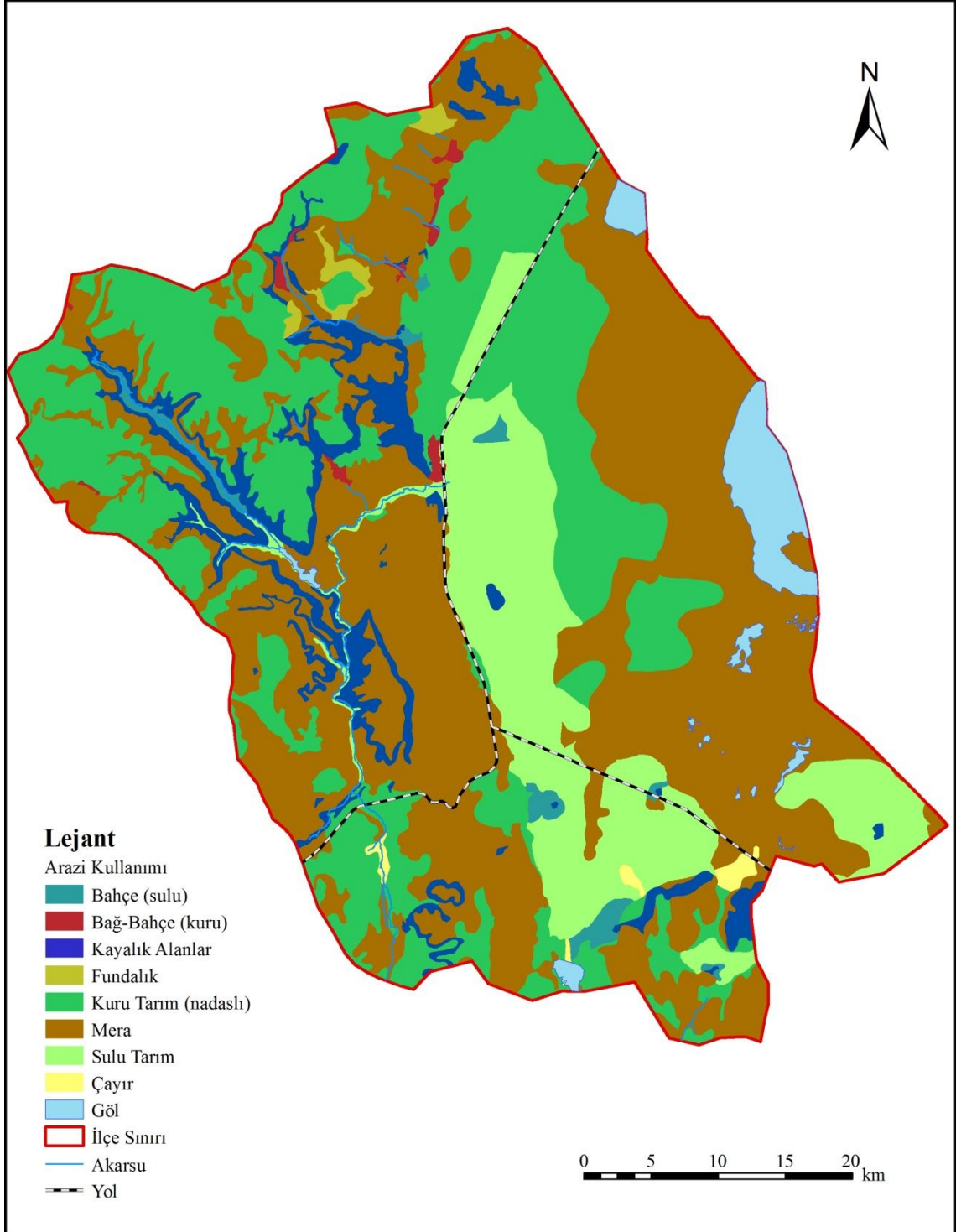
Yeşilhisar birikinti yelpazesi üzerindeki 6560 hektarlık bağ ve bahçelik alanları ise Yeşilhisar Deresinin yan kollarından olan Asarcık (Soğanlı) Deresi üzerinde kurulmuş olan Akköy barajı sulamaktadır. Akköy barajı 755 hektar araziye sulama kapasitesine sahiptir. Akköy barajı ilk yapıldığında bu bölgede bulunan bağ-bahçe alanlarının tamamını sulanmak amacıyla faaliyete geçmiştir. Fakat bölgenin fazla yağış alamaması nedeniyle barajın yıllık su toplama miktarı bağ-bahçe alanlarının tamamının sulanmasına yetmemektedir. Geriye kalan bağ-bahçe alanı ise su eksikliği nedeniyle atıl durumda kalmıştır.

İlçenin doğusunda, ova tabanında kuzey-güney doğrultusunda bir şerit gibi uzanan tarım alanlarının sulanmasında sondaj kuyularından yararlanılmaktadır. İlçede DSİ tarafından 210 adet sondaj kuyusu açılmıştır. Bu kuyular kasabada 840 hektar, Gülbayır, Erdemli ve Kuşçu köyünde ise 500 hektar araziye sulamaktadır.

İlçede Musahacılı, Ovaçiftlik ve Yeşilova köylerinin arazilerinin bir kısmını sazlık ve bataklıklar kaplamaktadır. Sultan Sazlığı ilçenin idari sınırları içerisinde kalmaktadır.

İlçede çayır alanları 220 hektar alan kaplamaktadır. Çayır alanları ilçenin doğusunda yer alan Yay Gölü ve Sultan Sazlığı sınırları içindedir. Çayır alanları ile iç içe yer alan Yay Gölü'nün ortalama su toplama alanı ise 1913 hektardır. Bu bölgede Yay Gölü'nün kenarında yer alan sazlık ve bataklıkların kapladığı alan ise 565 hektardır. Çayır alanları ilçenin batısında da sulu tarım alanları arasında dağılmıştır.

İlçede mera alanları da 41000 hektar alan kaplamaktadır. Özellikle ilçenin batısında bulunan dağlık kısımlar ile ilçenin doğusunda, sultan sazlığının batı kısımlarını kaplayan alan içerisindedir. İlçenin batısında yer alan dağlık kesim yerleşme ve tarım faaliyetleri açısından uygun değildir. Sultan Sazlığının bulunduğu alan koruma altına alınmadan önce çayır olarak adlandırılmışken, koruma programıyla bu bölge

Harita 9: Yeşilhisar İlçesinin Arazi Kullanım Haritası.

mera alanlarına yani kullanılmayan araziler konumuna dönüşmüştür. Bu nedenle mera alanları ilçede tarım alanlarının tamamı kadar bir alan kaplamaktadır.

İlçede yer alan bağ-bahçe ve fundalık alanlar ise 6560 hektar alan kaplamaktadır. İlçede yer alan bağ alanları ise Akköy, Soğanlı arasında yer alan vadi içerisinde, Kavakköy ve Gülbayır köylerinin bulunduğu vadi içlerinde yapılmaktadır. Gülbayır köyünde yer alan bağ alanları eski önemini kaybetmiş ve bu bölgede yer alan bağlar sökülerek yerine patates ekilmeye başlanmıştır. Halk patates tarımını daha karlı bulduğu için böyle bir dönüşüm meydana gelmiştir. Gülbayır köyünde hala daha bağ alanları bulunsa da bunlar eskisi kadar çok değildir. Bağlarıyla ünlü bu köyde artık bağcılık neredeyse bitme noktasına gelmiştir.

İlçede yer alan bahçeler ise düzenli bir dağılışı göstermez. Derbentbaşı köyünden başlayarak Soğanlı köyüne kadar devam eden vadi boyunca bahçe alanlarını görmek mümkündür. Vadi tabanları alüvyal ve kolüvyal topraklar açısından zengindir ve bu toprakların bulunduğu alanlar verim açısından son derece zengindir. Vadi içlerinin ikliminin de korunaklı bir yapıda olması nedeniyle bahçe tarımına son derece uygundur.

Gülbayır köyünden başlayarak erdemli köyüne kadar olan vadi içleri de bahçe alanları arasındadır. İlçede yer alan diğer bahçeler ise Kuşçu, Kayadibi, Kovalı ve Çadirkaya vadilerinin iç kısımlarında yer almaktadır. İlçede az da olsa bulunan fundalık alanlar Kavakköy vadisi içerisinde yer almaktadır.

5.1. Tarım Ürünleri

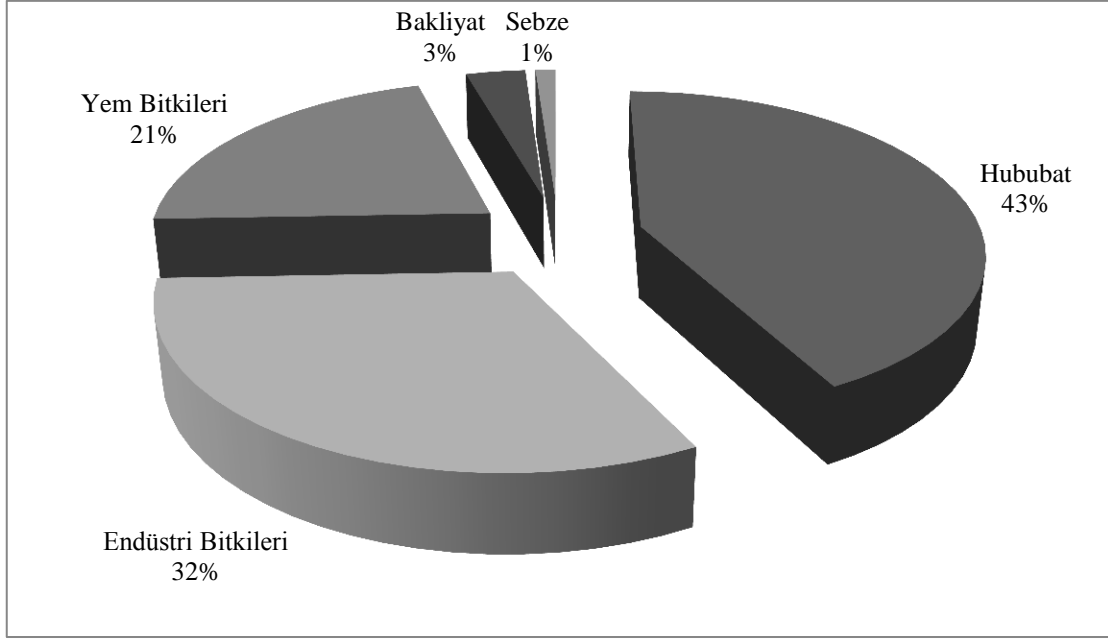
Tarımsal faaliyetler geçmişten günümüze kadar önemini her zaman korumuştur. Temel olarak beslenme ihtiyacı devam ettiği sürece de tarım sektörü her zaman gündemde kalacak bir sektör olacaktır. Günümüzde tarım sektörü özellikle sanayi sektörünün gerisinde kalmış gibi görünmekle birlikte, sektörler içindeki önemini muhafaza etmekte, kendi içinde gelişmeyi sürdürmekte, stratejik önemini korumaktadır (Akova, 2002: 1).

5.1.1. Tahıllar

Yeşilhisar ilçesinde 30129 hektarlık ekilebilir arazinin %42.38'i yani 12770 hektarı hububat tarımına, %32.03'ü yani 9650 hektarı endüstri bitkilerine, %21.14'ü yani 6370 hektarı yem bitkilerine, %3.32 yani 1000 hektarı bakliyata, %1.13 yani 339 hektarı da sebze bitkilerine ayrılmıştır (Tablo 25 ve Şekil 23).

Tablo 25: Yeşilhisar'da Tarla Ürünleri Ekilişinin Oransal Dağılımı (2010), (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

Ürün	Alan (da)	%
Hububat	127.700	42,38
Endüstri Bitkileri	96.500	32,03
Yem Bitkileri	63.700	21,14
Bakliyat	10.000	3,32
Sebze	3.393	1,13
TOPLAM	301.293	

Şekil 23: Yeşilhisar'da Tarla Ürünleri Ekilişinin Oransal Dağılımı (2010) (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

5.1.1.1. Buğday

Tahıllar içerisinde ekim alanı bakımından ilk sırada yer alan buğday tarımı üretim bakımından gerilerde kalmaktadır. Buğday, hububat ekim alanlarının yarısını kaplamaktadır.

Buğday en fazla ilkbaharda yağışa ihtiyaç duymaktadır. Yıllık yağışın 300-400 mm.'nin altına düştüğü yerlerde ya nadas - buğday ikili ekim nöbeti uygulanır ya da sulanarak yetiştirilir. Yeşilhisar'da yıllık ortalama yağışa baktığımızda en fazla yağış ilkbaharda düşmektedir. Ancak yağış miktarı düşük olup 270,3 mm. dir. Bu nedenle buğday ovada sulanarak yetiştirilir ve tarlalar nadasa bırakılmadan üst üste ekim yapılır. Ancak plato yüzeyindeki kuru tarım alanlarında tarlalar nadasa bırakılır. Son yıllarda bazı köylerde tarlalar nadasa bırakılmamakta ve buğdaydan sonra tarlaya nohut ekilmektedir. Baklagiller, toprağı organik madde ve azot bakımından zenginleştirdiğinden buğday için çok iyi ön bitki olmaktadır.

Son verilere göre buğday ortalama dekara 350 kg. ürün vermiştir. 1980-2010 yılları arasında geçen 30 yılda buğday üretiminde genelde bir artış olmakla birlikte üretimde dalgalanmalar görülür. Üretimdeki bu dalgalanma tamamen yağışlara bağlıdır. Geneldeki artış ise yağışlara, iyi cins tohum kullanmaya, yeterli gübrelemeye bağlıdır. Üretimdeki artış ekim alanları ve verim artışıyla ilgilidir.

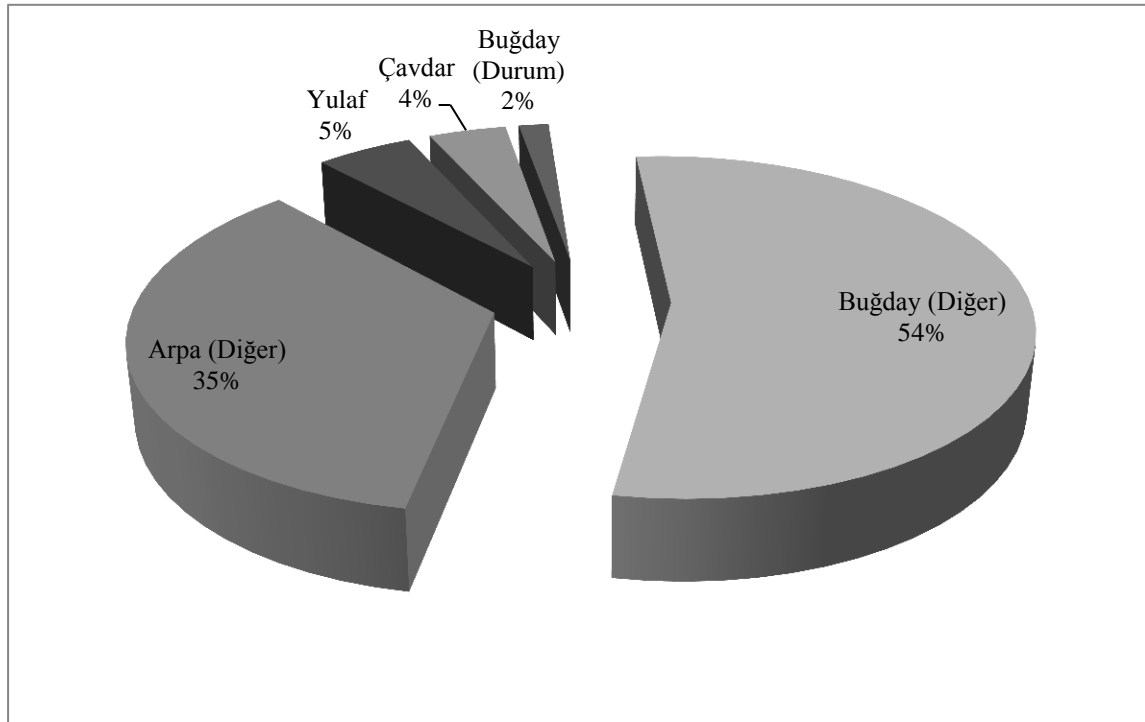
Hububat ürünlerinin 2010 yılı ekim alanı ve üretim miktarlarına baktığımızda, buğdayın ekim alanının 69000 dekar, üretim miktarının 24150 ton ve ortalama verim ise dekara başına 350 kg. dır (Tablo 26 ve Şekil 24).

Yeşilhisar da buğday daha çok ilçe merkezi, Gülbayır, Musahacılı, Başköy ve Güzelöz köylerinde yetiştirilmektedir. Bu köylerdeki halkın temel geçim kaynağını buğday oluşturmaktadır. Buğday bu bölgede bazen nadas usulüyle bazen de münavebeli olarak yetiştirilir. Buğday tarımının fazla yapıldığı bu bölgelerin genel karakteristik özelliği, arazilerinin engebeli ve yürütülen buğday tarımı faaliyetinin ise kuru tarım metodu olmasıdır. Bu bölgede kuru tarım bir zorunluluktan dolayı yürütülmektedir. Bu köylerin dışında az miktarda da olsa buğday tarımı Kavakköy, Erdemli, Doğanlı,

Soğanlı, Kuşçu ve Araplı köylerinde yürütülmektedir. Bu köylerde buğday halkın temel geçim kaynağının dışında kışlık ihtiyaçları karşılamak amacıyla az miktarda üretilmektedir.

Tablo 26: Hububat Ürünleri Ekiliş ve Üretim Durumu (2010), (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

Ürünler	Ekilen Alan (da)	Ortalama Verim (kg/da)	Üretim (ton)
Buğday (Durum)	2000	550	1100
Buğday (Diğer)	69000	350	24150
Arpa (Diğer)	45000	350	15750
Yulaf	6500	300	1950
Çavdar	5200	350	1820
Hububat	127700	1900	44770

Şekil 24: Yeşilhisar'da Hububat Ürünleri Ekilişinin Oransal Dağılımı (2010), (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

5.1.1.2. Arpa

Tahıl tarımı içerisinde %35'lik bir ekim alanına sahiptir. Arpa bütün Dünya'da ve ülkemizde olduğu gibi hayvan yemi olarak üretilmektedir. Arpa üretiminde yıllar arasında bir artış görülmektedir. Asıl büyük gelişme ise 1980'den sonra olmuştur. Bu artışta besi hayvancılığının gelişmesi etkilidir.

Arpa ekim alanının 45000 dekar, üretim miktarının 15750 ton ve ortalama verim ise dekar başına 350 kg. dır (Tablo 26 ve Şekil 24).

Arpa tarımı ilçede en çok Musahacılı köyünde yapılmaktadır. Musahacılı köyünde arpa tarımı ticari amaçlı üretilmektedir. Bunun dışında az miktarda da olsa Başköy, Güzelöz, Gülbayır, Kovalı, Soğanlı ve Doğanlı köylerinde yürütülmektedir. Musahacılı köyü dışında üretimi yapılan alanlarda arpa tarımı ticaretinden daha ziyade halkın kendi büyükbaş ve küçükbaş hayvanlarını beslemek için yetiştirilmektedir.

5.1.1.3. Yulaf- Çavdar

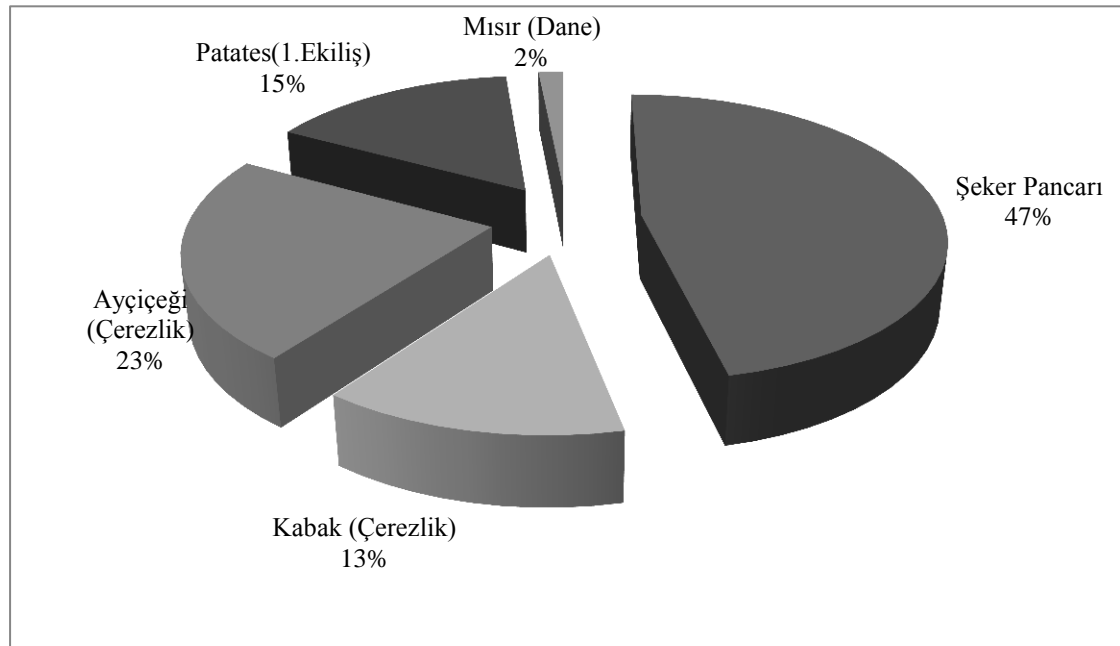
İlçede az miktarda da olsa yulaf ve çavdar tarımı yapılmaktadır. Yulaf ekim alanı 6500 dekar, üretim miktarı 1950 ton ve dekar başına ortalama verim ise 300 kg. dır. Çavdar ekim alanı 5200 dekar, üretim miktarı 1820 ton ve dekar başına ortalama verim 350 kg. dır (Tablo 26 ve Şekil 24).

Yulaf-Çavdar tarımı ilçenin Başköy ve Güzelöz köylerinde yürütülmektedir. Bu köylerde Yulaf-Çavdar tarımı arpa tarımıyla münavebeli olarak yapılmaktadır, zaten ilçede buralar yulaf ve çavdarın ekildi tek yerleşme alanlarıdır.

5.1.2. Endüstri Bitkileri

Tarım sektörü sadece insanlar için besin temin etmekle kalmamakta, ayrıca sanayi faaliyetleri için de hammadde sağlamaktadır. Sanayi faaliyetleri içinde gıda sektörü en yaygın olanıdır. Diğer taraftan nüfusun önemli bir kısmını istihdam etmekte, ikincil hatta üçüncül sektörlerin oluşumunda kaynak rolü oynamaktadır. Tarımsal faaliyetlere bağlı olarak gelişen sanayi sektörü ve ticaret sektörünü, bunlar arasında saymak mümkündür (Akova, 2002: 1).

Yeşilhisar İlçesinde tarım alanlarının %32.03'ü endüstri bitkilerine ayrılmıştır. Bunlarda kendi içlerinde belli bir dağılışı gösterirler. %47 Şekerpancarı, %23 ayçiçeği, %15 patates, %13 kabak ve %2 mısır' dır (Tablo 27 ve Şekil 25).

Şekil 25: Yeşilhisar'da endüstri bitkilerinin oransal dağılışı (2010), (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

5.1.2.1. Şeker Pancarı

Endüstri bitkileri içinde birinci sırada %47'lik bir paya sahip olan şeker pancarı gelmektedir (Şekil 25). Şekerpancarının büyüme devresinde toplam 360 mm. yağış isteği vardır. Güneşlenme ve sıcaklığın gelişme devresi içinde yüksek oluşu şeker oranını artırır. Yeşilhisar'da yıllık yağışın düşük olması nedeniyle şekerpancarı sulanarak yetiştirilmektedir. Şekerpancarı verimin düşmesi, hastalık ve zararların çoğalması nedeniyle üst üste ekilmemektedir ve ekimde münavebe uygulanmaktadır. Pancar nöbeti Türkiye Şeker Fabrikaları A. S. Ziraat Servisinde mecburi olarak uygulatılmaktadır. 4 yılda bir aynı bölgeye gelecek şekilde ekim yapılmaktadır. Şeker pancarı için en iyi ön bitkiler baklagillerdir (Fasulye ve nohut).

Yeşilhisar İlçesinde şekerpancarı üretimi buradaki küçük iniş ve çıkışlar bir tarafa bırakılırsa genelde bir artış görülmektedir. Bu da sulu tarım alanlarının genişlemesine bağlı olarak şekerpancarı ekim alanlarının genişlemesinden dolayıdır.

Şekerpancarı ilçede sürdürülen tarımsal faaliyetler içinde önemli bir yere sahiptir. 2010 yılı verilerinde baktığımızda şekerpancarı üretimi 270000 ton olarak gerçekleşmiştir. İlçede en fazla üretimi yapılan ürün olma özelliğine sahiptir. Bunda üretiminin yapıldığı bölgelerin barajlar tarafından sulanabiliyor olmasının büyük bir etkisi vardır.

Şekerpancarının 2010 yılı ekim alanı 45000 dekar, üretim miktarı 270000 ton ve dekar başına ortalama üretim miktarı ise 6000kg. dır (Tablo 27 ve Şekil 25).

İlçede şekerpancarı yetiştirilen alanlar içerisinde, merkez ilçenin kuyularla sulanabilen düzlük alanları yoğunluktadır. Bu bölge Yeşilhisar ilçesinin ova tabanı üzerinde yer almaktadır. İlçenin en geniş düzlük alanları ve sulanabilir tarım arazileri buradadır. Bu nedenle ekim alanı ve üretim miktarı fazladır. Bunun yanında Musahacılı köyünün düzlükleri de en fazla tarımının yapıldığı alanlar arasındadır. Bunların dışında az da olsa ziraati yapılan köyler; Gülbayır, Kovalı, Doğanlı, Erdemli ve Yeşilova'dır. Bu köylerinin sulanabilen arazilerinde şeker pancarı tarımı yapılmaktadır.

5.1.2.2. Ayçiçeği

Endüstri bitkileri ekim alanları içerisinde ikinci sırada %23'lük bir oranla ayçiçeği yer almaktadır.

Ayçiçeği, tohumlarında %40-60 arasında ham yağ bulunan bir kültür bitkisidir. Sıcaklık ve yağış isteği (500-600 mm.) fazladır. Türkiye'de ayçiçeği ekim alanlarının yaygınlaşması ülkemizde yağ tüketiminin artmasına bağlı olarak 1950 yıllarından sonra gelişme göstermiştir.

Yeşilhisar'da yıllık ortalama yağışın düşük olması nedeni de ayçiçeği sulanarak yetiştirilmektedir. İlçede ayçiçeği üretimi 1973 yılında sulama imkânlarının artırılmasıyla birlikte ziraatine başlanmıştır. Tarımının ilçede ilk başladığı yıllarda fazla önemi anlaşılmayan ve ziraati az olan ayçiçeği, sulanabilen alanların genişlemesiyle birlikte üretiminde de bir artış meydana gelmiştir.

İlçede ayçiçeği sadece yağ sanayisinin ham maddesi olarak yetiştirilmemektedir. Aynı zamanda çerezlik olarak da yetiştirilmektedir. 2010 yılı üretim miktarına baktığımızda 4180 tondur. Ekim alanının 2200 hektar olduğunu düşündüğümüzde elde edilen ürün miktarı çok fazla olmasa da ilçede ziraati yapılan endüstri bitkileri içinde ilk sıralarda yer almaktadır (Tablo 27 ve Şekil 25). Ayçiçeğinde verimin az olmasında yıllık yağış miktarı ve sulama olanaklarının durumu belirleyici olmaktadır.

İlçede ayçiçeği merkezde sulanabilen ova arazisi üzerinde yoğunlaşmıştır. Merkez ilçenin sınırları Develi (Yeşilhisar) Ovası içerisinde yer almaktadır. Bu bölge tarımsal verimlilik açısından en zengin alandır. Bu nedenle getirisi fazla olan endüstri bitkileri burada her yıl münavebeli olarak ekilmekte ve tarımı yapılmaktadır. Ayçiçeği merkez ilçe dışında Musahacılı, Ovaçiftlik, Yeşilova ve Kuşçu köylerinde sürdürülmektedir.

Tablo 27: Endüstri Ürünleri Ekiliş ve Üretim Durumu (2010), (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

Ürünler	Ekilen Alan (da)	Ortalama Verim (kg/da)	Üretim (ton)
Şeker Pancarı	45.000	6.000	270.000
Kabak (Çerezlik)	13.000	70	910
Ayçiçeği(Çerezlik)	22.000	190	4.180
Patates(1.Ekiliş)	15.000	4.000	60.000
Mısır (Dane)	1.500	900	1.350
Endüstri Bitkileri	96.500		

5.1.2.3. Patates

Endüstri bitkileri ekim alanları içerisinde patates %15'lik bir oranla üçüncü sırada yer almaktadır. Bu kültür bitkisi 3.5 - 4 aylık gelişme süreci içinde 15-21 °C sıcaklık 300-400 mm. yağış ister. Yeşilhisar'da yıllık ortalama yağışların düşük olması nedeniyle patates sulanarak yetiştirilmektedir. Patates ekim alanları özellikle son yıllarda gerek DSİ. gerekse özel sondaj kuyularının sayısının artmasıyla büyük bir artış göstermiştir. 2010 yılı patates üretimine baktığımızda ekim alanı 15000 dekar, üretim miktarı 60000 ton ve dekar başına ortalama üretim miktarı ise 4000kg. dır (Tablo 27 ve Şekil 25).

Fotoğraf 16: İlçe Köylerinde Bulunan Patates Depolarından Bir Görünüm.

Erdemli ve Gülbayır köylerinin doğusunda etek düzlükleri üzerindeki kuru tarım alanlarında özel sondaj kuyuları açılarak sulama yoluyla patates ekilmektedir. Özellikle Merkez ilçe, Derbentbaşı, Başköy, Güzelöz, Erdemli, Gülbayır ve Soğanlı köylerinde yoğun olarak tarımı yapılmaktadır. Yetiştirilen ürünler eğer alıcı bulunabilirse hemen hasat edildikten sonra satılmakta, eğer satılamazsa köylülerin kendi imkânlarıyla kayaların içlerine açtıkları depolarda saklanmakta ve bir yıl içerisinde satışı yapılmaktadır (Fotoğraf 16). Bir yıl içerisinde satışı yapılamayan ürünler ise çöpe atılmakta ve halkın zarar etmesine neden olmaktadır. Halk satışı yapılamayan patatesten zarar etse bile tarlalarının boş kalmaması için yeni yılda tekrar ekim yapmakta ve ürünü yetiştirmeye devam etmektedir.

5.1.2.4. Mısır

İlçede mısır tarımı sulanabilen ova köylerinde yapılmaktadır. İlçeye düşen yağış miktarının çok fazla olmaması nedeniyle mısır tarımı ancak taban suyu seviyesinin yüksek olduğu köylerde az miktarda üretilmektedir. 2010 yılı mısır üretimine baktığımızda ekim alanı 1500 dekar, üretim miktarı 1350 ton ve dekar başına ortalama üretim miktarı ise 900kg. dır (Tablo 27 ve Şekil 25).

Mısır tarımı az miktarda da olsa merkez ilçe, Musahacılı ve Kovalı köylerinde yapılmaktadır.

5.1.2.5. Kabak

İlçede kabak tarımı sebzeçilikten daha ziyade çerezlik olarak yetiştirilmektedir. Kabak ziraati diğer endüstri bitkileri gibi genel olarak ova üzerinde ve vadi tabanlarında yetiştirilmektedir. 2010 yılı kabak üretimine baktığımızda ekim alanı 1300 dekar, üretim miktarı 910 ton ve dekar başına ortalama üretim miktarı ise 70 kg. dır. İlçe merkezi, Başköy, Gülbayır, Kavakköy ve Güzelöz köyleri başta olmak üzere ilçenin diğer köylerinde de tarımı yapılmaktadır (Tablo 27 ve Şekil 25).

5.1.3. Sebze Üretimi

İlçede sebzeçilik Yeşilhisar Deresi ve kollarının vadi tabanında gelişmiştir. Meyve ağaçları arasında tarım yapılmaktadır. İlçede birikinti yelpazesi üzerinde, vadi tabanlarında ve meyve bahçeleri arasında yoğun bir şekilde sebze tarımı yapılmaktadır. Sebze üretimi her ailenin kendi ihtiyacını karşılayacak kadardır. Akköy ve Kale köylerinde ihtiyaç fazlası sebzeler Yeşilhisar pazarında satılmaktadır. Üretilen sebzelerin başında domates, salatalık, patlıcan, karpuz, fasulye, biber ve soğan gelmektedir.

Tablo 28: Sebze Ürünleri Ekiliş ve Üretim Durumu (2010), (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

Ürünler	Ekilen Alan (da)	Ortalama Verim (kg/da)	Üretim (ton)
Karpuz	118	1500	177
Domates (Sofralık)	2800	4000	11200
Domates (Salçalık)	30	5000	150
Salatalık (Sofralık)	180	2000	360
Salatalık (Turşuluk)	85	1200	102

Biber (Sivri)	25	525	13
Kavun	15	1000	15
Fasulye (Taze)	20	1500	30
Patlıcan	120	1000	120
Sebze	3393	17725	12167

İlçede önceki yıllarda sebze üretimi içerisinde karpuzun çok önemli bir yeri vardı. Özellikle Gülbayır köyü geniş ekim alanlarına sahipti. Karpuz volkanik ve kum oranı yüksek arazide ekildiği için çok tatlı ve suludur. Bu yörede üretilen karpuz “Yeşilhisar karpuzu” olarak Kayseri, Develi ve Yeşilhisar pazarlarında aranan bir karpuzdu. Ancak ekim alanları giderek daralmış ve bu yıl Gülbayır köyünde sadece 5 aile karpuz ekmiştir. Karpuz ekilen alanlarda sondaj kuyuları açılarak karpuzla daha karlı olan patates ekilmektedir (Tablo 28).

İlçede en yoğun üretimi yapılan sebze domatestir. Merkez ilçede ticari amaçlı olarak salçalık domates yetiştirilirken, Gülbayır, Kovalı, Soğanlı köylerinin vadi tabanlarında ve Yeşilova köyünün arazilerinde ise sofralık domatesler yetiştirilmekte ve halkın geçim kaynakları arasında yer almaktadır.

İlçede fasulye; Başköy, Merkez, Gülbayır, Erdemli başta olmak üzere neredeyse bütün köylerde ziraati yapılmakta ve halkın kışlık besin ihtiyacını karşılamak amacıyla yetiştirilmektedir.

İlçede az miktarda olsa soğan, salatalık, patlıcan ve biber; ilçe merkezi, Başköy, Gülbayır, Ovaçiftlikköy ve Gülbayır köylerinde yetiştirilmektedir.

5.1.4. Meyve Üretimi

İlçe merkezinde ve ilçeye bağlı Kovalı, Kuşçu, Çadırkaya, Kayadibi, Yeşilova, Ovaçiftlik, Keşlik, Kale ve Akköy köylerinde meyvecilik gelişmiştir. Sulanan alanlarda iklimin müsaade ettiği her türlü meyve yetişmektedir. Bunların başında elma (Fotoğraf 17) ve kayısı gelmektedir. İlçede ve köylerde halkın en önemli geçim kaynağını oluşturmaktadır.

Yeşilhisar birikinti yelpazesi üzerinde Akköy barajının suladığı 755 hektarlık alanı tamamen elma ve kayısı bahçeleri oluşturmaktadır. Bu meyvelerin yanında ceviz, armut, erik, badem, dut ve vişne ağaçlarını da görmek mümkündür.

Tablo 29: Meyve Ürünleri Ekiliş ve Üretim Durumu (2010), (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

Ürünler	Alan (da)	Ortalama Verim (kg/da)	Üretim (ton)
Elma	17050	2500	42625
Kayısı	5300	1500	7950
Üzüm	4500	400	1800
Badem	68	120	8
Kiraz	180	450	81
Ceviz	84	300	25
Şeftali	84	1000	84

Fotoğraf 17: İlçede Son Yıllarda Tarımında Büyük Artış Gözlenen Elma Bahçelerinin Birinden Görünüm (bu bahçeler büyük kar getirmesinden dolayı yeni kurulmuştur. Bunu ağaçların boyundan anlayabiliriz).

İlçede 2010 yılında kayısı üretimi yaklaşık 7950 ton civarında gerçekleşmiştir (Tablo 29). Bunun 5000 tonu meyve suyu fabrikalarına gönderilmiş, geri kalan kısmı ise başta Kayseri hali olmak üzere Ankara, İstanbul, İzmir ve Sivas hallerine gönderilmiştir. Üretimde yıllar arasında değişiklikler olmaktadır. Bunun en önemli nedeni, ağaçların çiçek açma dönemlerinde görülen don olayları üretimi düşürmektedir.

İlçede 2010 yılı elma üretimi ise 42625 ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 29). Kovalı, Kayadibi ve Kuşçu köyleri ilçede en çok elma yetiştirilen alanlar içerisindedir. Bu köylerde daha çok starking, golden ve Amasya tipi elmalar yetiştirilmektedir. Elmaların olgunlaşmaya başladığı dönemde İstanbul, Ankara ve İzmir'den gelen tüccarlar ağaç başına fiyat vererek elmaları satın almakta ve halde satışa sunulmaktadır. Bu bölgenin elmalarının kaliteli olması nedeniyle elmalar bekletilmeden satılmaktadır.

1987 yılında Kovalı, Kayadibi ve Kuşçu köylerinde başlayan elma bahçeleri büyük oranda genişlemiş ve hala genişlemektedir.

Yeşilhisar'da bağ alanları giderek azalmaktadır (Fotoğraf 18). İlçede birikinti yelpazesi üzerinde önceki yıllarda geniş bir alan kaplayan bağlar bugün ortadan kaldırılarak elma ve kayısı bahçesi haline getirilmiştir. Bağ alanlarının azalmasında bakımının zorluğu, elma ve kayısının daha kârlı olması etkili olmuştur. İlçede bağ alanları demiryolu ile karayolu arasında, Hacıbektaş mevkiinde yoğunluk kazanmıştır. Gülbayır ve Erdemli köyleri de önemli bağ alanlarına sahiptir. Üzüm üretimi ilçenin kendi ihtiyacını karşılayacak kadardır. İhtiyaç fazlası Yeşilhisar pazarında satılmaktadır.

Fotoğraf 18: İlçede Giderek Yok Olmaya Başlayan Bağ Alanlarından Bir Görünüm.

5.2. Hayvancılık

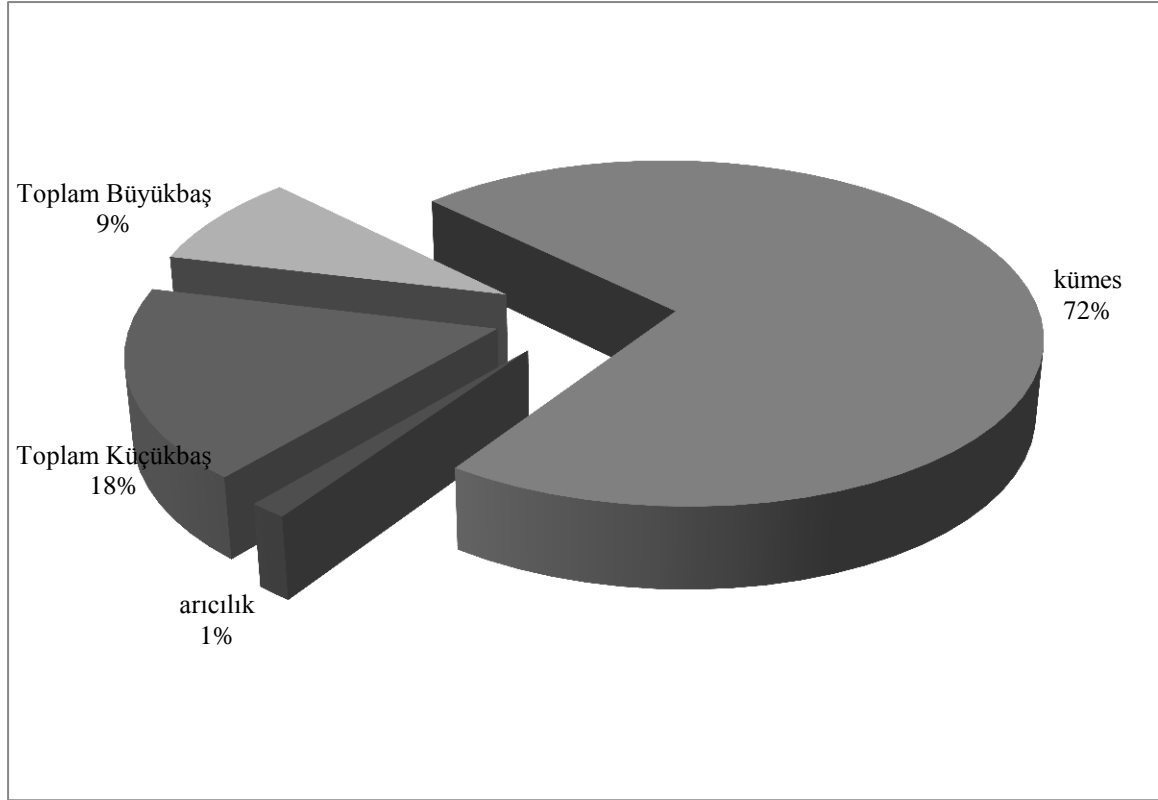
Yeşilhisar ilçesinde hayvancılık faaliyeti daha çok kümes hayvancılığı şeklinde yapılmaktadır. Kümes hayvancılığında ise daha çok etlik olarak yetiştirilmekte bunu yumurta yetiştiriciliği takip etmektedir. İlçede bulunan büyük büyükbaş hayvan sayısı ise küçükbaş hayvan sayısının yarısı kadardır (Tablo 30 ve Şekil 26).

Tablo 30: Yeşilhisar'da Hayvan Varlığı (2010), (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

Hayvanın Cinsi	Miktarı (adet)
Toplam Küçükbaş	24300
Toplam Büyükbaş	12000
Kümes	99360
Arıcılık	2050

5.2.1. Küçükbaş Hayvancılık

Araştırma alanında Yay Gölü ve Sultan Sazlığı çevresinde çayır ve mera alanlarının geniş yer kaplaması nedeni ile küçükbaş hayvancılık önem kazanmıştır. İlçede toplam hayvan sayısının %18'ini küçükbaş hayvanlar oluşturmaktadır. İlçede toplam küçükbaş hayvan sayısı 24300 dür. Bunların 22501'i koyun ve 1799'u ise kıl keçisidir (Tablo 31). Özellikle sazlık çevresindeki ova köylerinde küçükbaş hayvancılık önem kazanmıştır.

Şekil 26: İlçede Hayvan Varlığının Oransal Dağılımı (2010), (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

Tablo 31: İlçede Küçükbaş Hayvanlarının Türlerine Göre Dağılımı (2010), (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

Küçükbaş Hayvanın Cinsi	Miktarı (adet)
Koyun	22.501
Keçi (Kıl)	1.799
Toplam Küçükbaş	24.300

İlçede küçükbaş hayvancılıkla uğraşan aileler Mart-Ekim ayları arasında Yay Gölünün batısında yer alan çardaklarda kalmaktadır. Burada beslenen küçükbaş hayvanların büyük bölümü tüccara satılmaktadır.

Hayvanlardan elde edilen süttten peynir, yoğurt, yağ yapılmakta ve Yeşilhisar pazarı başta olmak üzere Develi pazarında da satılmaktadır. Hayvanlardan elde edilen yünlerin ihtiyaç fazlası da Yeşilhisar pazarında satılmaktadır.

5.2.2. Büyükbaş Hayvancılık

İlçede büyükbaş hayvancılık sazlık çevresinde yer alan ova köylerinde önem kazanmıştır. Diğer köylerde ve kasabada her ailenin kendi ihtiyacını karşılayacak kadar iki ya da üç ineği bulunmaktadır. İlçede toplam hayvan sayısının %9'unu büyükbaş hayvanlar oluşturmaktadır. İlçede toplam 12000 büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Büyükbaş hayvanlarda kendi içinde farklı cins olarak yetiştirilmektedir. Bunlar saf

kültür ırkı büyükbaş 4512, kültür melezi büyükbaş 6008 ve yerli büyükbaş 1480 olarak yetiştirilmektedir (Tablo 32), (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü 2010).

Tablo 32: İlçede Büyükbaş Hayvanlarının Cinslere Göre Dağılımı (2010), (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

Büyükbaş Hayvanın Cinsi	Miktarı (adet)
Saf Kültür İrki Büyükbaş	4.512
Kültür Melezi Büyükbaş	6.008
Yerli Büyükbaş	1.480
Toplam Büyükbaş	12.000

İlçede özellikle son yıllarda besi ve süt hayvancılığı gelişmiştir. İlçe halkı büyük baş hayvan olarak daha çok kültür melezi ırkları ile saf kültür ırkı büyükbaş hayvan beslemekte ve sütünden yararlanmaktadır. Yerli büyükbaş hayvan türleri ise giderek azalmaktadır. Kültür ırkı büyükbaş hayvanların yaygınlaşmasında en önemli etmen bu türlerin yerli ırklara nazaran daha fazla süt vermesidir. İlçe halkı elde ettiği ihtiyaç fazlası sütleri mandıraya satmaktadır.

İlçe merkezine 5 km mesafede Niğde yolu üzerinde kurulan Saray Halıya bağlı çiftlikte büyük baş hayvancılık faaliyeti yapılmaktadır. Burada sadece hayvan yetiştiriciliği yapılmamaktadır, aynı zamanda burada kurulan mandırada çiftlikte elde edilen sütler işlenmekte yoğurt, ayran ve tereyağı yapımında kullanılmaktadır.

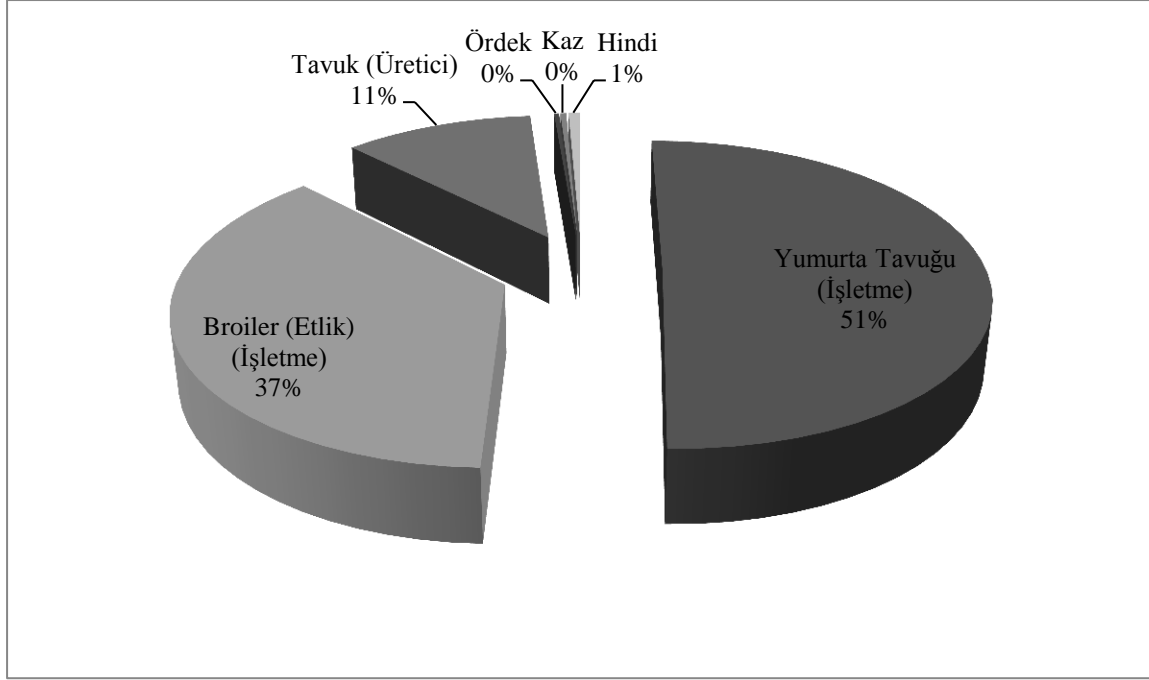
5.2.3. Kümes Hayvancılığı

İlçede toplam hayvan sayısının %72'sini kümes hayvanları oluşturmaktadır (Şekil 26). Kasabada bahçesi olan bazı ailelerde ve köylerde birçok ailenin kendi ihtiyacını karşılayacak kadar kümes hayvanı vardır. İlçede toplam 99360 kümes hayvanı bulunmaktadır. Kümes hayvanlarından elde edilen ürünler aileler ve ticari amaçlı olarak tüketilmektedir.

İlçede kümes hayvancılığının dağılımına bakacak olursak; Yumurta Tavuğu (İşletme) 50100, Broiler (Etlik) (İşletme) 36900, Tavuk (Üretici) 11050, Ördek 290, Kaz 350 ve Hindi 670 adettir. İlçede ördek, kaz ve hindi yetiştiriciliği bazı aileler tarafından hobi olarak beslenmektedir (Tablo 33 ve Şekil 27).

Tablo 33: İlçede Kümes Hayvanlarının Cinslere Göre Dağılımı (2010), (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

Kümes Hayvanının Cinsi	Miktarı (adet)
Yumurta Tavuğu (İşletme)	50.100
Broiler (Etlik) (İşletme)	36.900
Tavuk (Üretici)	11.050
Ördek	290
Kaz	350
Hindi	670

Şekil 27: İlçede Kümes Hayvanlarının Cinslere Göre Dağılımı (2010), (Yeşilhisar İlçe Tarım Müdürlüğü).

5.2.4. Arıcılık

Yurdumuz; farklı iklim tiplerine, dolayısıyla da çok zengin bir tür çeşitliliği olan, zengin bir flora (bitki örtüsü) topluluğuna sahiptir. Bu nedenle arı yetiştiriciliği ve bal üretimine uygun bir ülkedir. Yurdumuzun bu uygun doğal potansiyeli nedeniyle, hemen her bölgemizde, an yetiştiriciliği ve bal üretimi yapılır. Soğuk ve yüksek bölgelerimizde arıcılık, seyyar yani gezici arıcılık biçiminde yapılır. Doğu Anadolu'nun geniş bölgelerinde arıcılık daha çok gezici arıcılık şeklinde yapılmaktadır (Doğanay, 1998,257).

Son yıllarda ülkemizde fenni kovan sayısının artışına bağlı olarak, özellikle bal üretiminde de artışlar söz konusudur. Zaman zaman bal üretiminde görülen dalgalanmalar, coğrafi şartların gösterdiği değişiklikler, arıcılığa yeni başlayanların acemilikleri, arı hastalıklarıyla mücadelenin yeterince yapılmaması ve tarım ürünlerinin ilaçlanmasında zarar görmeleriyle alâkalıdır. Ülkemiz bal üretici ülkeler arasında ilk sıralarda yer almaktadır (Tuncel, 1992, 101).

Kasabada arıcılık faaliyetleri gelişmemiş olmasına rağmen köylerle birlikte ilçede bulunan toplam kovan sayısı 2050 tanedir. İlçede arıcılığın dağılımı düzenli değildir. Arıcılık faaliyeti daha çok köylerde bazı aileler tarafından yapılmaktadır. Özellikle ova köylerinde meyve bahçelerinin kenarlarına kovanlar konulmakta ve böylece hem bal üretimi gerçekleştirilmekte hem de meyve ağaçlarının doğal yollarla döllenişi sağlanarak meyve üretim miktarları artırılmaya çalışılmaktadır (Fotoğraf 19). Böylece halk bir yandan bal üretirken diğer taraftan da sürdürdüğü tarımsal faaliyetlerde en yüksek verimi alma yoluna gitmektedir.

Fotoğraf 19: İlçede Bulunan Arı Kovanlarının Birinden Görünüm.

5.3. Turizm

“Turizm, boş zamanını geçirmek için yada rekreasyon amacıyla seyahat eden kimselerin yolculukları ve geçici süreyle konaklamaları sonucu ortaya çıkan olaylar ve ilişkiler bütünüdür. Turizm Coğrafyası da söz konusu olan ve ilişkilerin mekânsal açıklamasıyla ilgilenen bilim dalıdır” (Özgüç, 1994: 8).

“Turizm bir ticaret faaliyetidir ve bu yüzden de ekonomik coğrafyanın konusudur. Dünya toplam ticaret hacminde turizm en önemli madde olan petrolden sonra ikinci sırayı almaktadır” (Özgüç, 1994: 11).

“Ülkeler turizm faaliyetlerini ülke sathına yayabilmek, turizmin bölgesel, sosyo-ekonomik gelişmeye sağlayabileceği katkılardan yararlanabilmek için çevre bilinci gelişen turistlerin doğaya yönelme isteğini göz önünde bulundurarak turizm arzını çeşitlendirmeyi hedeflemektedirler” (Akova, 1995:394).

5.3.1. Turizm Değerleri

Turistik mekânın oluşmasında Fiziki Coğrafya şartları birinci derecede önemlidir. Deniz, göl ırmak, baraj, kaplıca alanları ile dağlık alanlarda ki çeşitli şekiller, su, yükseklik ve doğal bitki örtüsünün mevcut olduğu alanlar birer turistik mekândır.

Tarihi ve beşeri değerler de turistik mekânın oluşmasında önem taşımaktadır. Tarihi beşeri değerler; geçmiş devirlerin veya zamanımız insanların meydana getirdiği çeşitli kültürel izlerdir. Sanat Tarihi ve arkeoloji eserleri; örf, âdet ve ananelerin oluşturduğu değerler, kültür-spor ve sanat şenlikleri, çeşitli ticari faaliyetler bunlardandır.

Turistik mekânın oluşmasında altyapı hizmetleri de önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; su, kanalizasyon, ulaşım, haberleşme gibi yatırımlarla ilgili hizmetlerin dışında park, otopark, spor, eğlence, konaklama ve kültürel tesislerdir. (Güngördü, 1993:9).

Yeşilhisar İlçesi oldukça yüksek bir turizm potansiyeline sahiptir. Ancak gerekli altyapı ve tanıtım yetersizliği nedeniyle turizmin ilçe ekonomisi içindeki payı çok

düşüktür. Yukardaki açıklamalara bağlı olarak Yeşilhisar'daki turizm değerlerini iki başlık altında toplayabiliriz (Harita 10).

5.3.2. Doğal Değerler

5.3.2.1. Peribacaları

Erciyes dağının volkanik faaliyetleri esnasında çıkardığı küller yüzlerce metre kalınlığında tuf örtülerini meydana getirmiştir (Sür, 1989,54). İlçenin batısında neojen gölleri Erciyes'in Alt Pliyosen tüfleri ile örtülmüştür. Bunun üzeri Erciyes'in Üst Pliyosen volkanizmasının andezit lavları ile örtülmüştür.

Bu alandaki tuf ve ignimbritler yer yer derince yarılmıştır. Pliyosen ve Kuaterner de oluşan vadilerin, bunları parçalaması sonucu sert ignimbritlerin bulunduğu yerlerde kornişler ve bunların altında tüflerin ortaya çıktığı yerlerde hafif eğimli yamaçlar ve yamaçlar üzerinde peribacaları meydana gelmiştir (Somuncu, 1987: 36), (Fotoğraf 20).

Fotoğraf 20: Keşlik Köyünde Bulunan Peribacalarından Bir Görünüm.

İç Anadolu'da özellikle Ürgüp ve Göreme çevrelerinde en güzel örneklerine rastlanan peribacalarının bir devamı da Soğanlı vadisinde yer almaktadır.

Soğanlı'dan başka Güzelöz, Erdemli, Keşlik ve Araplı köylerinde de peribacalarını görmek mümkündür.

Manzara güzellikleri arasında sayılan bu doğal güzelliklere karşı turistler büyük ilgi göstermektedirler.

5.3.2.2. Sultan Sazlığı

Kuzeyde Erciyes Dağı ve güneyde Aladağlarla çevrelenen Develi Ovasının ortalama yükseltisi 1075 m.'dir ve yaklaşık 1000 km² lik bir alana sahiptir. Develi Ovasının orta bölümünde derinliği 1-1.5 m. arasında değişen ve yüzölçümü 30-35 km² olan Yay Gölü bulunmaktadır. Bu göl ve çevresindeki sazlık, bataklık alanların tümü "Sultan Sazlığı" olarak adlandırılmaktadır (Türkiye'nin Sulak Alanları, 1993:163-164).

Sultan Sazlığı'nı besleyen en önemli akarsular Aladağlardan kaynağını olan Dündarlı ve Yahyalı Dereleridir (Fotoğraf 21).

Güneyden gelen tatlı suların toplandığı ve tüm sahaya adını veren Sultan Sazlığı'nın suları, su seviyesi yüksek olduğu mevsimlerde kuzeyinde Yırtnak denilen dar bir akaktan Yay Gölü'ne akmaktadır. Göle kuzeyden giren Soysallı pınarları ile Yay Gölü kış ve ilkbahar aylarında çok geniş bir alanı kaplar. Yaz aylarında suları çekilen gölün tuzluluğu artar. Yay Gölü'nün kuzey doğusunda yer alan ve Sazdamları ve Devedamları diye bilinen sazlıklar tatlı su bataklıklarındandır (Fotoğraf 24).

Kuzeyde ve güneyde yer alan tatlı su bataklıklarının arasında kalan ve suyu tuzlu olan Yay Gölü'nde birkaç ada bulunmaktadır. Bu adalar önemli kuluçka yerleridir.

Tatlı su bataklıklarının büyük bir kısmı kamışla kaplıdır. Göl tabanında büyüdüğü gibi yüzen adalar halinde de kamış topluluklarına rastlanır. Geniş kamışlık ve sazlıklar arasında bir hektar hatta daha küçük birçok gölcük, su aynası yer alır. Bu açık su alanlarında ördeklerin severek yediği ve ördek otu denilen su içi bitkilerden *Myrophyllum* türleri bulunur. Sultan Sazlığı'nın kuzey kesiminde ve Yay Gölü'nün kuzeyinde ki Sazdamları (Kepir) sazlığında *Carex* (kındıra), *Thypha* (saz), *Juncus* ve *Scirpus* türlerine rastlanır. Sazlıları ve Yay Gölü'nü çevreleyen çoraklarda tuza dayanıklı *Salicornia* türleri, daha az tuzlu yerlerde *Depidium*, *Limonium*, *Astragalus* ve *Cynodon* gibi step bitkileri bulunmaktadır (Fotoğraf 23).

Tatlısu bataklıkları ve sazlıklarında tatlı su kaplumbağası, su yılanları, yeşil kurbağa, su kurbağası, gece kurbağasına rastlanır. Memelilerden bataklık sivri faresi (*Neomys anomalus*) sazlıklarda bulunur (Türkiye'nin Sulak Alanları, 1993: 164-165).

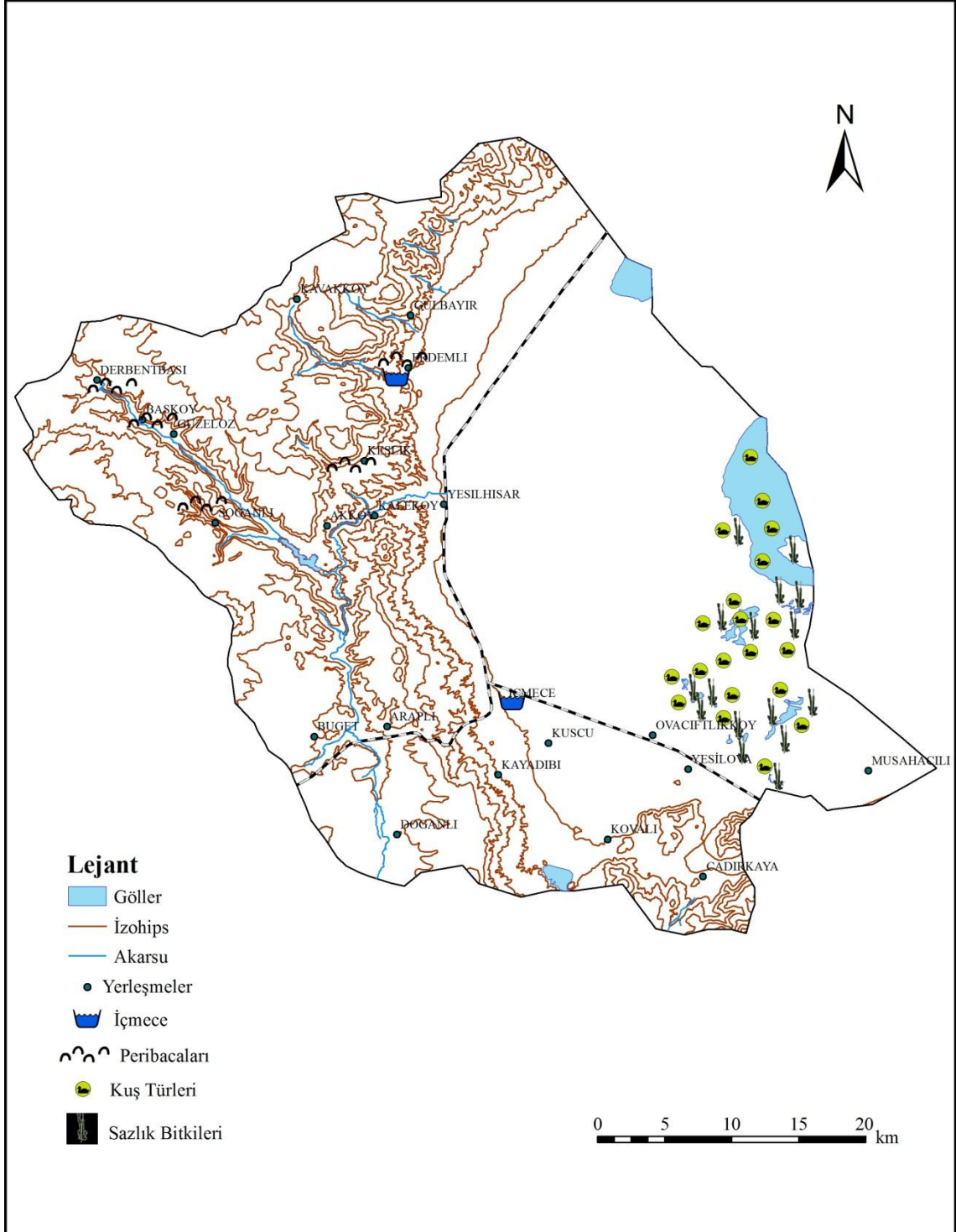
Sultan Sazlığı barındırdığı canlılar ve bunlar arasındaki sayısız bağlarla dev bir doğal laboratuvarıdır. Sultan Sazlığı'nın ülkemizin olduğu kadar Avrupa ve Ortadoğu'nun da en önemli sulak alanlarından biri olmasının nedenleri; çift ekosistem, jeomorfolojik özellikler ve sahanın genişliği, yüksekliği, göç yolları ile coğrafi konumudur.

Sultan Sazlığı'nın tatlı su ekosistemi ile (Sultan ve Kepir Sazlıkları) tuzlu su ekosistemine (Yay Gölü) sahip olması sahada kaydedilen kuş türü sayısını artırmıştır. Kuluçkaya yatan, kışlayan ve konaklayan kuş türlerinin sayısı yırtıcı ve ötücü kuşlar dâhil olmak üzere 301'dir.

Develi havzası adıyla bilinen Sultan Sazlığı jeomorfolojik yönden son derece düz bir yapı göstermektedir. Havzada bazı yerlerde 10 km. mesafe içinde yükseklik farkı sadece 1 m. dolayındadır. 1/10.000 mertebesinde olan eğim sahanın çok geniş oluşu ve ağaç yapısı vb. gibi fiziki engellerden yoksun bulunmasıyla da birleşince kuşlar için uçuş kolaylığı ve emniyet anlamına gelmektedir (Fotoğraf 22).

Sultan Sazlığı Afrika, Asya ve Avrupa kıtaları arasında süregelen göç hareketinin ana yolları üzerinde bulunmaktadır. Sonbaharda güneye göç eden kuşlar batıda Trakya'dan, doğuda Çoruh vadisinden ülkemize girmektedir. Sultan Sazlığı esasen batıdan gelip Çukurova ve Hatay üzerinden yurdumuzdan çıkan göç yolu üzerinde bulunmaktadır. Bununla birlikte zaman zaman doğu göç yolundan geçen kuşlar da Sultan Sazlığı'nda kaydedilmektedir.

Sultan Sazlığı'nda kaydedilen kuşların büyük bir kısmı (%90'ın üzerinde) göçmendir. Sultan Sazlığı'nda kaydedilen kuşları geliş nedenlerine göre yaz göçmeni, kış göçmeni ve geçit kuşları olarak üç grupta toplamak mümkündür.

Harita 10: Yeşilhisar İlçesinin Turizm Haritası.

Fotoğraf 21: Sultan Sazlığı ve Burada Konaklayan Kuş Türlerinden Bir Görünüm.

Fotoğraf 22: Sultan Sazlığının Kuş Gözlem Kulesinden Görünümü.

Sultan Sazlığı kuşlar için kuluçka alanı, beslenme yeri, sığınma ve barınma sahası ve toplanma mekânı işlevlerine sahiptir. Özellikle, sonbahar mevsiminde yüzbinlerce kuş Yay Gölü'nün tamamen açık olan ortamına toplanmaktadır. Bu durumun iki önemli nedeni vardır. Sultan Sazlığı, Tuz Gölü, Seyfe Gölü ve Ereğli Sazlıkları gibi önemli sulak alanlara uzaklığı 100-150 km. arasında değişmektedir. Bu mesafe birçok kuş türü için birkaç saatlik uçuş anlamına gelmektedir. Diğer taraftan Sultan Sazlığı'nın Akdeniz'e olan mesafesi 200 km. kadardır. Böylelikle göçe başlayan kuşlar aynı gün Akdeniz'e inebilme şansına sahip olmaktadır (Sultan Sazlığı Tabiatı Koruma Alan Master Planı Raporu, 1993: 70-71).

Yaz göçmeni kuşlar; kış mevsimini güneydeki ülkelerde geçirmiş olan kuşlar ilkbahar başlangıcı ile kuzey enlemlere doğru göçlerine başlarlar. Yola çıkış zamanları genellikle Şubat ayı sonlarına rastlar. Ulaşacakları yerin uzaklığına ve hava koşullarına

göre göç yolculukları 2 hafta ile 7 hafta arasında değişebilir. İlkbahar ve yaz mevsimlerini geçirecekleri alana varduktan sonra yuva kurup kuluçkaya yatarlar.

Fotoğraf 23: Sultan Sazlığına Panoramik Bir Bakış.

Sultan Sazlığı Özellikle Ekim ve Kasım aylarında kış göçmeni durumundaki kuşlar için önemli bir kışlama alanıdır ve havaların aşırı soğumaması halinde bu statüsünü devam ettirir. Bu nedenle kış mevsimi başlangıcında, Sultan Sazlığı'nda toplanan kuşların oluşturduğu popülasyonlar olağanüstü sayıya ulaşmaktadır. Her yıl yarım milyonu geçen, bazı senelerde de 700.000'e ulaşan kuş topluluklarının %80'ini yaban ördekleri, %8'ini Flamingolar (40000 bugüne değin en yüksek kayıt 60000 - 80000 kadardır) kalanını da Balıkçılar, Leylekler, Yağmurcunlar, Karabataklar, Pelikanlar, Yırtıcılar ve Ötücüler oluşturur. Sultan Sazlığı bazı yaban ördeği türlerinin yurdumuzda en fazla kaydedildiği yerdir. Macar Ördeği (*Netta rufina*) ve Angıt (*Tadorna ferruginea*) bu duruma iki iyi örnek oluştururlar. Angıtlar havza çevresinde üremekte ve merkezde toplanmaktadır. Angıtlar sonbahar ve kış aylarında daha çok Yay Gölü çevresinde görülürler. Sultan Sazlığı Angıtlar için yurdumuzun olduğu kadar Dünya'nın da en önemli alanlarından biridir. Avrupa kıtasındaki bütün Angıt popülasyonunun 2000 civarında olduğu dikkate alındığında Sultan Sazlığı'ndaki 1000 Angıtlık bir popülasyon önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Kış göçmeni olarak en geç gelen kuşlar yaban kazlarıdır. Boz kazların (*Anser anser*) Ekim-Kasım aylarında gelmelerine karşılık Sakarca kazları (*Anser albifrons*) Aralık ayında görülürler.

Fotoğraf 24: Sultan Sazlığı Sulak Alanından Bir Görünüm.

Sultan Sazlığı için; Yağmurcunlar, Turnalar, Yırtıcı ve Ötücü kuşların bir bölümü başlıca geçit kuşlarıdır. (Sultan Sazlığı Tabiatı Koruma Alan Master Planı Raporu, 1993: 72-75). Sultan Sazlığı'nda kuluçkaya yatan türler; Flamingo, Kaşıkçı, Ak Kutan, Çeltikçi, Külrenge Balıkçıl, Küçük Ak Balıkçıl, Büyük Ak Balıkçıl, Sığır Balıkçılı, Alaca Balıkçıl, Gece Balıkçılı, Tepeli Batağan, Kızılboyunlu Batağan, Küçük Karabatak, Küçük Balaban, Ak Leylek, Bozkaz, Angit, Suna, Bozördek, Çamurcun, Yeşilbaş, Kıl ördek, Çıkrıkçın, Macar Ördeği, Boz Dalağan, Pasbaş Dalağan, Dikkuyruk, Su Klavuzu, Benekli Yelve, Küçük Yelve, Saztavuğu, Sakarmeke, Turna, Poyraz Kuşu, Uzunbacak, Kılıçgaga, Kocagöz, Batak Kırlangıcı, Büyük Cılıbit, Mahmuzlu Kızkuşu, Su Çulluğu, Kızılacak, Karabaş Martı, İncegagalı Martı, Gülen Sumru, Bıyıklı Sumru, Küçük Sumru, Akkanatlı Sumru ve Çorak alanlarda Bağirtlak.

Kışlayan ve Konaklayan Türler: Küçük Batağan, Tepeli Batağan, Kızılboyunlu Batağan, Karaboyunlu Batağan, Karabatak, Küçük Karabatak, Tepeli Kutan, Balaban, Büyük Ak Balıkçıl Küçük Ak Balıkçıl, Külrenge Balıkçıl, Kara Leylek, Flamingo, Kuğu, Bozkaz, Sakarca kazı, Angit, Suna, Fiyo, Bozördek, Çamurcun, Yeşilbaş, Kılördek Çıkrıkçın, Kepçel, Yaz ördeği, Macar Ördeği, Boz Dalağan, Pasbaş Dalağan, Tepeli Dalağan, Sütlabi, Dikkuyruk, Sakarmeke, Saztavuğu, Uzunbacak, Kılıçgaga, Küçük Halkalı Cılıbit, Halkalı Cılıbit, Altın Yağmurcun, Gümüş Yağmurcun, Kızkuşu, Kum Kuşları, Doğuşken Kuş, Bataklık Çulluğu, Kervan Çulluğu, Düdükçünler, Akdeniz Martısı, Küçük Martı, Kara Sırtlı Martı, Gümüş Martı (Türkiye'nin Sulak Alanları, 1993:166).

Develi Sulama Projesinin tasarlanması ve uygulamaya konulması esnasında Sultan Sazlığı'nın önemi henüz yeterince bilinmemekteydi. 1970 yılında orman yüksek mühendisi İsmet Özer, yöreye yaptığı bir ziyaret sırasında sahanın su kuşları yönünden önemini görmüş ve ilgililerin dikkatini çekmiştir. Daha sonra Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü ile doğayı koruma derneklerinin ortak çabaları sonucu Sultan Sazlığı'nın önemi DSİ yetkililerine anlatılmıştır. Bu çabalar olumlu sonuçlanmış ve alanın bir kısmı 1972 yılında "Su Kuşları Koruma ve Üretme Sahası" olarak ayrılmıştır. Ayrıca DSİ ile Milli Parklar Genel Müdürlüğü arasında su seviyeleri üzerinde bir protokol imzalanmıştır. Bu protokole göre Yay Gölü'ndeki su seviyesinin 1071 metrede tutulması öngörülmüştür (Özesmi ve Ark., 1993: 283).

1982 yılından beri av yasağı konulan yörenin 17200 hektarı 21.4.1988 tarihinde Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından "Tabiatı Koruma Alanı" ilan edilmiştir (Türkiye'nin Sulak Alanları, 1993:169).

Ancak bu koruma bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Sulak alanlar etrafında yaşayan ve çok farklı yaşam tarzına sahip olan "yerel" unsurlar ile bu alanları küresel biyo-çeşitliliğe yaptığı katkı nedeniyle korumak isteyen "yerel olmayan" unsurlar arasındaki çatışma, bu alanların korunmasını isteyen herkes için çözümü zor bir problem ortaya koymuştur (Arı 2006: 282).

Bu bölgede yaşayan köylüler, koruma programından dolayı turizm faaliyetleri için yeni yerler yapamadıklarından ve bu bölgenin turizm potansiyelinden gereği gibi yararlanamadıklarından şikayetçi olmuşlardır.

Fotoğraf 25: Sultan Sazlığı Kuş Gözlem Kulesi (Ovaçiftlik Köyü).

Bölgede ekosistemin devamlılığını sağlamak, aynı zamanda ekonomik kalkınmayı geliştirmek amacıyla ornito-turizm; tarım, hayvancılık, saz kesimi ve el sanatlarının yanında önemli bir gelir kaynağı olacaktır. 1976 yılından sonra Ovaçiftlik Köyü ve sazlık kenarında Koruma Sahası İdare Binası, ufak bir Su Kuşları Müzesi ve gözetleme kuleleri yapılmıştır (Fotoğraf 25, Fotoğraf 26). Bugün Ovaçiftlik köyünde, 18 yataklı bir pansiyon, 3 restoran ve gezinti yapmak amacıyla 6 kayak bulunmaktadır. Ovaçiftlik Köyü sulak alana yakınlık mevcut giriş noktasında olması, sazlığın en güney ucunda yer alması ve ayrıca halen mevcut olan kuş halkalama istasyonu gibi tesislerin mevcut olması nedeniyle öncelikle geliştirilecek köyler arasında belirlenmiştir.

Fotoğraf 26: Sultan Sazlığı Kuş Gözlem Kulesi Ve Kuş Müzesi.

Sultan Sazlığı çevresindeki en önemli problemlerin başında bölgede yapılan kaçak avcılık gelmektedir. Kaçak avcılığı önleme noktasında yapılan uygulamalar yetersizdir. Bölgede güvenliği sağlama işini yürütecek kişiler mevsimlik olarak çalışmaktadırlar. Yazın sazlığın çevresinde görev yapan korumalar sonbaharın gelmesiyle merkeze Kayseri'ye çekilmekte ve sazlık çevresi kışın korumasız kalmaktadır. Bu dönem ise sazlıkta sürekli kalan kuşların avlanmasına ve korkutulup kaçırılmasına neden olmaktadır.

Bu bölgeyi yöneten mühendislerin burada kurulan idari binada 12 ay boyunca kalmaları sağlanmalı ve Sultan Sazlığının sadece yazın değil aynı zamanda kışında koruma altında tutulması gerekmektedir.

Tekne turları düzenlenirken yuvaların çok olduğu alanlar yerine kuşları ürkütmeden izlenebilecek daha az yoğunlukta mekânlar seçilmeli ve kuşlar tedirgin edilmemelidir.

Tabiatı Koruma Alanına giriş çıkışın kontrollü olmasını, ziyaretçilerden düzenli gelir elde edilmesini ve sağlıklı istatistik veri oluşturulmasını sağlamak amacıyla giriş kontrol noktaları düzenlenmeli ve bölgenin bir rehber eşliğinde gezdirilerek bu bölgede kuluçkaya kalan türlerin yuvaları koruma altında tutulmalıdır.

Ovaçiftlik Köyü Sultan Sazlığının ornito-turizmin ziyaretçi ve danışma merkezidir. Köyde bir ziyaretçi merkezi kurulmalıdır. Bu merkez Sultan Sazlığı'na ilk defa gelen ziyaretçilere genel olarak yörenin tanıtıldığı, tabiatı koruma alanının doğal, kültürel ve rekreasyonel değerlerinin detaylı olarak anlatıldığı bir merkez özelliğinde olmalıdır.

Ovaçiftlik Köyü civarında tespit edilecek bir alan tabiatı koruma alanı işletmesine ait olan bir kamp alanı olarak düzenlenmelidir.

Sultan Sazlığı gerek tür çeşitliliği, gerekse barındırdığı kuş varlığı, yönünden önemli rekreasyonel zenginlikler arasında yer almaktadır. Yukarıda belirtilen altyapının da tamamlanmasıyla ornito turizm faaliyetleri büyük bir gelişme gösterecektir.

5.3.2.3. İçmeceler

Yeşilhisar İlçesinin 11 km. güneyinde İçmece köyünde ki Dutluk içmesi önemli bir mineral kaynaktır. Dutluk içmesi Araplı istasyonunun 7.5 km. doğusunda dut, iğde, söğüt ve diğer meyve ağaçları bulunan 25.000 dönümlük bir bahçe içerisinde yer almaktadır. Özellikle dutu bol olduğu için "Dutluk içmesi" adı verilmiştir (Fotoğraf 27).

Su; kum, taş, barsak parazitleri ve safra hastalıklarını iyileştirmekte ve kaynak kısmında meydana gelen çamurlar cilt hastalıklarına iyi gelmektedir.

Kaynağın bulunduğu yerin ortalama yükseltisi 1140 m. dir. Araba ile kolaylıkla çıkabilmektedir. Sıcaklığı 20 °C olan içme suyu litrede 484 mg. CO₂ gazı ihtiva edip, hidrokarbonat klorür ve sülfatlı kalemli ve toprak kalemli sular grubuna girmektedir. Terkibinde ayrıca bir miktar arsenikle bromür ve iyodür bulunmaktadır. Reaksiyonu nötr ve radyoaktivitesi 5.1 Eman'dır (Çağlar, 1961: 732).

2000 yılında köylülerle belediye arasında yaşanan bir olaydan sonra içmece kullanıma kapatılmıştır. Kapatılma sebebi olarak ise, içmece suyunda bulunan arsenik miktarının yapılan testlerde fazla miktarda bulunmasıdır. Halk yapılan testlerin gerçeği yansıtmadığını belirtmekte ve suyu hala kaynak noktasına giderek kullanmaktadırlar.

İçmecenin kapatılma sebebini halk şu şekilde anlatmaktadır; Yeşilhisar belediyesi içmece suyunu kasabaya götürmek istemiş fakat köy halkı buna müsaade etmemiştir. Aralarında yaşanan krizden sonra belediye suyun halkın sağlığını tehdit ettiğini söylemiş ve yapılan testlerle bunu kanıtlayarak işletmeyi kapatmıştır.

Fotoğraf 27: İçmece Köyünde Bulunan Dutluk İçmecesini Ve Dut Ağaçları.

İçmece kapatılmadan önce 150 odalı bir pansiyon, 25 yataklı bir otel 2 bakkal, 2 kahvehane, 1 fırın, 1 kasap ve 1 pastane bulundurmaktaydı ve buraların işletilmesini köylüler ile belediye beraber yürütüyordu (Fotoğraf 28).

2010 yılında ise halk içmecenin tekrar açılacağı söylentisi üzerine içmecenin bulunduğu arazinin karşısına pansiyonlar yaparak buranın tekrar kullanıma açılması durumunda işletmeye hazır hale getirmeye çalışmaktadırlar. Aradan geçen süre zarfında herhangi bir gelişme olmamıştır ve içmece hala kapalı durumdadır.

Fotoğraf 28: Dutluk İçmecesinde Bulunan Pansiyonun Son Hali.

Yeşilhisar İlçesinde diğer bir maden suyu, İlçenin 6 km. kuzeyinde, Kayseri-Adana Karayolunun 3 km. batısında Erdemli deresi içinde yer almaktadır. Dere içinde

300 metrelik yerde 10 kadar küçük kaynak vardır. Suyun çıktığı yerin yükseltisi 1140 m. dir. Su sadece köy halkı tarafından hazım için sofraya suyu gibi içilmektedir.

Erdemli suyu asit karbonikçe zengin oligometalik maden sularındandır. Halojenler grubu ile birlikte bir miktar hidroarsenat iyonu da ihtiva etmektedir. Reaksiyonu hafif asit, radyoaktivitesi 5.9 Eman'dır. (Çağlar, 1961: 733-734).

Köyde hiçbir tesis bulunmamaktadır. Sadece köy halkı tarafından kullanılmaktadır. Gerekli altyapı ve tanıtımın yapılması halinde önemli bir rekreasyon alanı haline gelecektir.

5.3.3. Tarihi Değerler

Tarihsel ve kültürel özellikler pek çok turist için oldukça güçlü bir çekici kaynaktır. Ülkemizde Ürgüp-Göreme yöresinde yer alan kaya kiliseleri de bunlardan biridir. Ürgüp Göreme yöresindeki peribacaları ve kaya kiliselerinin bir devamı da Soğanlı vadisinde yer almaktadır. Tüflerin kolayca işlenebilmesi ve çok eski çağlardan beri bu alanlarda ağacın azlığı kilise, manastır ve sığınakların meydana getirilmesine neden olmuştur.

Soğanlı vadisine Roma döneminden itibaren sürekli yerleşilmiştir. Bizans çağında kayalar oyularak işlenmiş, kiliselerin duvarları boyalarla süslenmiştir.

III. yy. dan itibaren önemli bir inziva yeri ve manastır haline geldiği anlaşılan bu bölgede ilk manastırların kurucusu St. Basileios'dur (Lat. Basilius). Onun zamanında (330-379) aşağı yukarı IV yy. ortalarında Kapadokya tamamen Hristiyanlaşmış ve Kayseri piskoposluk merkezi olmuştur. Bölgede keşişlik devamlı olarak gelişmiş, tahminlere göre nüfusu 300 bin kadar olan Kapadokya ahalisinin 30000 kişisi manastırlarda ve inzivada yaşayan rahip ve keşişlermiş.

Kaya kiliseleri ve manastırları Bizans mimarlığı ve resim sanatı için büyük önem taşırlar. Kilise mimarisinde genel olarak haç-şema tatbik edilmiş; kolonlar ve apsis önündeki merkezde bir kubbe vücudu getirilmiştir. Freskler üç devre gösterir.

Arkaik Devre (IV-VIII yy.): Kiremit renginde toprak boyası ile geometrik çizgi ve desenler haçlar ve basit hayvan motifleri yapılmıştır.

Oldukça sağlam kalan ve bize kadar gelebilen kiliselerin çoğu IX. ve XII. yy. lar arasında yapılmış fresklerle süslüdür. Bunlarda renk olarak yeşil ve kiremit kırmızısı hâkimdir.

Geç devirlerde yapılmış olanlardır ki bunlarda koyu mavi ve siyah renkler çok kullanılmıştır (Kayseri II. Yıllığı, 1973).

Soğanlı vadisinde 50'ye yakın kilise ve mağara bulunmaktadır. Bunlardan sadece 15 kilise gezilebilmektedir. Bunlar: Gök, Tokalı, Karabaş(Fotoğraf 29), Yılanlı, Kubbeli(Fotoğraf 31), Saklı, Geyikli, Tahtalı, Ballık Kilisesidir. Diğerlerinin ismi bilinmemektedir. Kiliselerin içindeki freskler İsa'nın doğumundan çarmıha gerilişine kadar olan sahneleri içermektedir. Kiliselerin yakınındaki tüllerin oyulmasıyla oluşturulan sığınaklarda şarap yapılan bölümler, ocaklar, oturulan ve şarap içilen masalar bulunmaktadır (Fotoğraf 30).

Soğanlı vadisinde yer alan kiliselerden en çok ilgi gören Kubbeli Kilisedir. Kubbeli Kilise Bizanslıların son döneminde, 15. yy. da Ermeni mimarisi ile yapılmıştır.

Fotoğraf 29: Soğanlı Köyünde Bulunan Kaya Kiliselerinden Bir Görünüm (Karabaş Kilisesi).

Fotoğraf 30: Soğanlı Köyünde Bulunan Kaya Kiliselerinden Bir Görünüm.

Açık müze olarak ziyarete açık bulunan Soğanlı vadisi Yeşilhisar kasabasına 15 km. uzaklıkta bulunmaktadır. 1955 yılında kiliselere kapı yapılmış ve gelen turistlere bilet kesilmeye başlanmıştır. Şuanda Yukarı Soğanlı Köyüne turistik gezi için giriş ücreti 5 TL. dir. Soğanlı Köyünde 3 restoran, 1 çay bahçesi, 1 kahvehane ve 1 gazino bulunmaktadır. Yukarı Soğanlı Mahallesi girişinde Turizm Danışma Bürosu bulunmaktadır. Ürgüp-Göreme yöresine gelen turistler günübirlik olarak Soğanlı vadisini ziyaret etmektedirler. Yapılan turistik faaliyetin günübirlik olması nedeniyle ilk zamanlar herhangi bir pansiyona ihtiyaç duyulmayan bölgede zamanla bazı turist gruplarının buranın güzelliğini gördükten sonra Soğanlı Köyünde kalmak istemeleri nedeniyle pansiyonlar yapılmıştır.

Fotoğraf 31: Soğanlı Köyünde Bulunan Kaya Kiliselerinden Bir Görünüm (Kubbeli Kilise).

Yukarı Soğanlı Köyünde 2 adet pansiyon bulunmaktadır. Bu pansiyonlardan biri 6 odalı ve yatak kapasiteleri her oda için farklıdır. Bazı odalar 2 yataklı iken bazıları ise 4-5 yataklıdır. Odaların yatak kapasitesini, turistlerin istek ve ihtiyacına göre ayarlamışlardır. Köyde bulunan diğer pansiyon ise 4 odalı olup her oda 5-6 yatak kapasitesine sahiptir.

Turizm, Soğanlı'da el sanatlarının gelişmesine neden olmuştur. Soğanlı bebekleri turistlere satılan hediyelik eşyaların başında gelmektedir (Fotoğraf 32). Bebeklerin satıldığı küçük bir çarşısı bulunmaktadır (Fotoğraf 33). Soğanlı köyü kadınları ev ve tarla işlerinden arta kalan zamanda bebek yapmakta ve bu yapılan bebekleri gelen turistlere satmaktadırlar. Turistin yoğun olduğu zamanlarda günlük 5-6 arası bebek satan bayanlar, satılan bebeklerin yerine yenisini yaparak geçimlerini sürdürmektedirler.

Soğanlı'dan sonra ilçenin en önemli kaya yerleşme alanı Erdemli vadisinde bulunmaktadır. Çok sayıda kilise ve bir manastır bulunmaktadır. Gülbayır köyünün batısındaki yamaçlarda da kaya kiliseleri bulunmaktadır.

Soğanlı vadisi, Başköy, Güzelöz, Keşlik, Erdemli ve Gülbayır köylerinde yer alan kaya kiliseleri ve suni mağaralar aynı dönemde yerleşmeye sahne olmuştur.

Derinkuyu'daki yeraltı şehrinin bir benzeri Doğanlı Köyü'nde tesadüfen bulunmuş, turistik değeri anlaşılacak restorasyon çalışmalarına başlanmıştır. Kayseri Valiliği konu ile ilgilenerek yeraltı şehri için ödenek ayırmış, çevre düzenlemesi ve ışıklandırma çalışmaları başlamıştır. Doğanlı yeraltı şehri, Kayseri Adana Karayolu üzerindedir. Kayseri'den Niğde yönüne giderken 80. km.'de (Araplı Yokuşu'nu çıktıktan sonra) sola dönülerek üç km. daha gidilerek ulaşılır. Yer altı şehri Kayseri'ye 80 km; Niğde'ye 50 km, Nevşehir'e 75 km, Ürgüp'e 70 km., Derinkuyu'ya 50 km. uzaklıktadır. Soğanlı dışında diğer tarihi kalıntılar turizme açılmamıştır.

Fotoğraf 32: Köylülerin Geçim Kaynaklarından Birini Oluşturan Soğanlı Bebekleri ve El İşlemeleri.

Fotoğraf 33: Soğanlı Köyü El Sanatları Pazarı.

Turizmde Alınması Gereken Önlemler: Yeşilhisar İlçesi oldukça yüksek bir turizm potansiyeline sahiptir. Doğal çekiciliklerin yanında tarihi ve kültürel zenginlikler turizmin çeşitlenmesine neden olmuştur. Sultan Sazlığı ornito turizm açısından, Dutluk İlçesi sağlık turizmi açısından, Soğanlı vadisi, Keşlik ve Erdemli vadisi, peribacaları ve kaya kiliseleri ile hem doğal güzellikler hem de tarihi eserler açısından turist çekecek kapasitededir. Ancak alt yapı yetersizdir.

Soğanlı vadisi 1955 yılında turizme açılmış ve halen ziyaret edilen bir açık hava müzesidir. Buradaki kaya kiliselerinin duvarlarındaki freskler gerek yerli halk gerekse yerli yabancı turistler tarafından tahrip edilmiştir. Gerekli önlemler alınmalı ve kiliselerin korunması için bekçiler görevlendirilmelidir.

Soğanlı'da turizm için bir altyapı hazırlanmıştır, ancak yetersizdir. Ulaşım yönünden hiçbir problem olmayıp kiliselere giden yollar asfalttır. Köyde 3 restoran, 1 çay bahçesi ve 1 kahvehane bulunmaktadır. Fakat bu işletmeler ihtiyaca cevap verecek nitelikte değildir. Günübürlük gelen ziyaretçilerin ihtiyacını karşılamak için bu tesislere ek olarak kafeterya, büfeler yapılmalıdır.

Soğanlı'da en büyük problem çevre temizliğine önem verilmeyişidir. Konutların etrafının temizlenmesi, düzeltilmesi gerekmektedir.

Turizm faaliyetine önem veren Soğanlı köyü halkının yaşadığı problemlere yetkililer tarafından çözümler sunulmalı ve onların sorunlarına çözüm önerileri bulunmaya çalışılmalıdır. Köy halkının en çok şikâyetçi olduğu konu; "Kültür ve Turizm bakanlığının buradan para kazandığı, fakat hiçbir yatırım yapmadığı" noktasındadır. Halk bazı kaya kiliselerinin tahrip olmaya başladığını gördükleri halde bunu düzeltmek için ellerinden hiçbir şey gelmediğinden yakınmaktadırlar. Burada yaşayan halkın sorunları dinlenmeli ve çözüm önerileri sunulmalıdır.

5.3.4. Ticaret ve Sanayi

İlçe halkının büyük bir kısmı tarımla uğraşmaktadır. Ticaretle meşgul olanlar genelde kasabada toplanmıştır. Gerek kasabada gerekse köylerde tarım ürünlerinin ticareti yapılmaktadır. Ticarete konu olan ürünlerin başında Şekerpancarı, ayçiçeği, fasulye ve buğday gelmektedir. Bunun yanında kayısı ve elma da tüccara satılmaktadır.

Kasabada iş ve ticaret alanları Cumhuriyet Caddesi boyunca uzanmakta ve çeşitli iş kollarında çalışan 250 dolayında iş sahibi bulunmaktadır. Bunlar kasaba ve köy halkının temel ihtiyacını karşılayacak bakkal (20), fırın (7), pastane (2), manav (5), lokanta (3), konfeksiyon (8), tuhafiyeye (5), sarraf (3), kırtasiye (2), büyük market (2) büyük ekmek fabrikası (1) ve tamircilerden oluşmaktadır (Fotoğraf 34).

Kasabada önemli ve büyük bir sanayi mevcut değildir. 2 un fabrikası, 2 mandıra ve 2 un değirmeni bulunmaktadır. Kasabanın kuzeyinde küçük bir sanayi sitesi yer almaktadır. Kasaba ve köylerin küçük çaptaki tamir ihtiyaçlarını karşılayan oto tamircisi (4), oto boyacısı (2), oto elektrikçisi (3) lastik tamircisi (2), marangoz (6), sıcak demirci (1), soğuk demirci (5), pvc kapı pencere (2) ve hızarıcı (1) atölyelerinden ibaret küçük bir sanayi sitesidir (Fotoğraf 35).

Hisar Seramik Fabrikası: Yeşilhisar Kasabasının 5 km. güneyinde, Kayseri-Adana karayolu üzerinde 42.000 m²'lik bir alan üzerine kurulmuştur. Fabrikanın 1993 yılında temeli atılmış 1995 yılında üretime başlamıştır. Ancak bir yıl kadar çalıştıktan sonra fabrika yönetimi buradaki üretimini durdurma kararı almıştır. Üretim yapan makinalarını sökerek Kayseri'ye taşımıştır. Burada çalışan işçilerine ise Kayseri'ye taşınmaları durumunda işlerine devam edebilecekleri teklifinde bulunarak işletmenin kapısına kilit vurmuştur. O güne kadar üretilen ve satılmak için bekletilen ürünler hala fabrikanın bahçesinde birçoğu parçalanmış şekilde durmaktadır.

Kayseri-Adana karayolu üzerinde kurulan besi çiftliği ve bunun yanında yer alan mandıra da kasaba halkının süt, yoğurt, peynir ve tereyağı ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Kasaba merkezine yakın konumda olması sayesinde ticaret hayatına devam eden mandıra aynı zamanda köylerden de süt olarak üretimine devam etmektedir.

Fotoğraf 34: Yeşilhisar Küçük Sanayi Sitesinden Bir Görünüm.

Fotoğraf 35: Sanayi Sitesinde Bulunan Küçük İşletmelerden Birkaçı.

5.4. Ulaşım

Develi Ovasının en önemli karayolu, ovayı kuzey-güney istikametinde kateden ve İç Anadolu Bölgesinden Akdeniz Bölgesine geçişi sağlayan Kayseri-Niğde-Adana karayoludur. Bu yol karayollarını E-23 ağına dâhildir. Yeşilhisar İlçesi bu karayolunun üzerinde kurulmuştur. Bu nedenle ulaşım yönünden önemli bir yere sahiptir.

İlçenin bütün köylerle karayolu bağlantısı vardır. Bütün köylerin yolu asfalttır. Sadece İlçenin kuzeybatısında Kavak köyü ile Erdemli köyü arasındaki yol stabilize edilmiştir. Bu da kış şartlarında köylerin birbirleriyle olan bağlantısını güçlendirmektedir.

İlçeyi Kale, Akköy ve Güzelöz köylerine bağlayan karayolu aynı zamanda Güzelöz köyünde ikiye ayrılarak kuzeye giden yol Ürgüp, doğuya giden yol ise Derinkuyu ile ulaşımı sağlamaktadır. İlçe ile köyler arasında nakliye kamyon, otobüs, minibüs ve römorklu traktörlerle sağlanmaktadır. İlçe ile köyler arasında günlük minibüs seferi, İlçe ile Kayseri arasında da her yarım saatte bir minibüs seferi bulunmaktadır (Harita 11).

Devlet Demiryollarına ait Haydarpaşa-Bağdat yolu Yeşilhisar İlçesinin içinden geçmektedir. Develi Ovası'nda yer alan yerleşmelerden sadece Yeşilhisar İlçesi'nden geçen demiryolunun ilçe ekonomisinde önemli bir yeri vardır.

Yeşilhisar istasyonu Demiryollarının en çok gelir getiren istasyonlarından biridir. Demiryolu ile yılda yaklaşık 1,5 milyon ton demir cevheri taşınmaktadır. Taşınan yükün büyük bir kısmını İskenderun, Ereğli ve Karabük demir-çelik fabrikalarına gönderilen demir cevheri oluşturmaktadır. Bunun yanında Yeşilhisar, Develi ve Yahyalı Tarım Kredi Kooperatiflerinin gübre nakliyatı demiryolu ile yapılmaktadır. Gübre nakliyatı yılda 1000 ton civarındadır (Yeşilhisar Gar Şefliği Sözlü Bilgi).

Yahyalı İlçesi ile Adana'nın Feke ilçesi mücavir alan şuurları içerisinde Aktepe demir madeni ocağı, aynı bölgede Kızılmenteş demir madeni ocağı, Aladağ bölgesinde çinko madeni ve Yahyalı Karamadazı'da manyetit ocağı bulunmaktadır. Bu ocaklardan çıkarılan cevherler karayolu ile Yeşilhisar İstasyonuna getirilmektedir.

Harita 11: Yeşilhisar İlçesinin Ulaşım Ağı Haritası

6. SONUÇ VE TARTIŞMA

Tez konusunu oluşturan Yeşilhisar, Kayseri iline bağlı bir ilçedir. İlçe sınırları. İç Anadolu Coğrafi Bölgesinin, Orta Kızılırmak Bölümü'nde yer almaktadır. İklim ve bitki örtüsü bakımından tipik bir İç Anadolu Bölgesi özelliğini gösteren bir alanda bulunmaktadır.

Yeşilhisar'da 1935 yılında 9535 olan nüfus günümüze kadar çok az bir artış göstermiştir. 2010 yılında ilçenin toplam nüfusu 16950 kişi olmuştur. Yeşilhisar ilçesinin 1935 İle 2010 yılları arasındaki büyüme oranı %5 civarındadır. Yeşilhisar'ın yıllık nüfus artış hızı hem il hem de ülke genelinde daha azdır, ilçe genelinde kadın nüfus, erkek nüfustan arada birkaç dönem hariç hep fazla olmuştur. Başka bir ifade ile ilçe kaynakları artan nüfusu besleyememekte, göç etmesine engel olabilecek geçimi sağlayamamakta, sonuçta ilçeden dışarıya sürekli göçler olmaktadır.

İlçede kır nüfusu 1935 yılında 5075 iken. 2010 yılında 7899'a çıkmıştır. Yeşilhisar kır nüfusu. 1935'ten 1960 yılına kadar belirgin bir artış gösterirken, 1960 yılından 1990 yılına kadar geçen sürede bu artış hızı azalmış ve 2000 yılından itibaren ise belirgin olarak düşmeye başlamıştır.

Yeşilhisar şehir nüfusu 1935 yılında 4463 iken 2010 yılında 9051'e yükselmiştir. Yeşilhisar şehir nüfusu 1935-1960 yılları arasından sadece 2637 kişi artmıştır. Oysa 1960 yılından 1985 yılına kadar belirgin bir artış göstererek %163 oranında büyümüştür (13711) kişi. Bu dönemden sonra 1990 yılında bir azalma, 2000 yılında eski nüfusa tekrar çıkma ve 2010 yılında ise kesin bir düşüş yaşanmıştır.

Yeşilhisar ilçesi köylerinde, başka şehirlerde (Özellikle Kayseri, Ankara ve İstanbul) çalışarak geçimlerini temin etmeye çalışanların sayısı az değildir. Araziye yaptığımız anketler sonucunda hemen her köyden bir başka yere çalışmak üzere gitmiş olanlar bulunduğunu görmekteyiz. Bunların bir kısmı zaman içerisinde ailesini de çalıştığı yere götürmüştür. Kısa dönemli göç olayı giderek kesin göçe dönüşmüştür. Belirli dönemler için göç edenlerin aileleri genellikle köyde kalmakta, burada tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadırlar. Mevsimlik işçi göçleri de yine çok büyük bir oranda Ankara ve İstanbul'a olmaktadır. İlçedeki göçlerin temel sebebi ekonomiktir. Etkili olan ikinci faktör ise eğitimidir.

Ortalama köy nüfusu 375 olan ilçe köylerinde nüfus miktarları değişik değerler göstermektedir. Köylerin bir kısmının nüfusları 100'ün altında iken, nüfusu 1000'in üstünde olan köylerde vardır. Nüfusu 1000'den fazla olan köyler, ekonomik faaliyetlerin çeşitlilik kazandığı köylerdir. Bu köylerde tahıl tarımının yanında hayvancılık ve meyve yetiştiriciliği de yapılmaktadır. İlçenin bazı köylerinde üretilen meyveler İstanbul ve Ankara pazarında özellikle aranmaktadır.

Yeşilhisar ilçesinde yerleşmeye ilişkin en eski bulguların Hititlilere dek olduğu düşünülmektedir. Bu dönemden sonra bir süre Perslerin hâkimiyeti altında kalan bölge daha sonra Roma ve Bizans'ın eline geçmiştir. Bizans'tan sonra bu bölgeye Selçuklular ve Osmanlılar hâkim olmuştur. Bu bölgede Roma dönemine ait eski yerleşim yerinin bugünkü Soğanlı Köyü nünde içinde bulunduğu bir alanda olduğu, burada bulunan kaya kiliselerinden anlaşılmaktadır.

Anadolu'nun Türk hâkimiyetine girmesinden sonra ise buraya Oğuz boylarından yerleşenler olmuştur. Cumhuriyet döneminde ise Kayseri'ye bağlı İncesu ilçesinin bir nahiyesi konumundayken 1948 yılında, yine Kayseri'ye bağlı bir ilçe haline gelmiştir.

Yeşilhisar ilçesinde, büyük bölümü Develi ovası üzerinde yer alan yerleşmelerin kuruluşunda doğal faktörlerden düz alanlar etkili olmuştur. Bu alanlarda kurulan

köylerin nüfusları plato üzerinde kurulan yerleşmelere göre daha fazladır. Yerleşmelerin kuruluşuna etki eden faktörlerden bir diğeri de ulaşım imkânlarıdır.

Yeşilhisar ilçesi kır yerleşmeleri açısından ele alındığında, köy yerleşmelerinin yanı sıra, mahalle ve yayla gibi köyden küçük birimlerin varlığı da mevcuttur. Mahalleler sürekli oturlan yerleşmelerdir ve ilçede sadece bir tane mahalle yerleşmesi vardır. İlçede bulunan diğer mahalle ise aldığı göçlerle köy statüsü kazanmıştır. Yayla gibi yerleşmeler ise sürekli oturulmayan yerleşmelerdir. Yeşilhisar'da en az 50 yıldır yaylalara çıkılmamaktadır.

Yeşilhisar ilçesi köylerinde meskenlerde kullanılan malzeme çeşitlilik göstermektedir. İlçenin batı kısmında bulunan, Plato üzerinde yer alan meskenlerde taş yapı malzemesi olarak kullanılmıştır. Bu bölgede ayrıca eski dönemlerde oyulan mağaralarda, hayvanların barındıkları alanlar olarak kullanılmaktadır. Evlerin damları çatılı ve iki katlıdır. Develi ovasının bulunduğu alana geldiğimizde ise konutlarda yapı malzemesinin değiştiğini görürüz. Yapı malzemesi olarak da konutlarda kerpiç kullanılmaktadır. Yeni dönemde ise bu ayırım ortadan kalmış ve hem plato üzerinde yer alan köylerde hem de ovada yer alan yerleşimlerde betonarme yapılar yükselmeye başlamıştır.

İlçenin kuzeybatısından başlayarak batı ve güneybatısında bulunan plato sahasının temelini Miyosen yaşlı kayalar oluşturmaktadır. Bu dönemde yer alan kayalar ignimbrit yoğunluktadır, bundan dolayı bu bölge fazla su tutamamasından dolayı tarım açısından fazla gelişmemiştir. İlçenin batı kısmında ise Kuvaterner'e ait alt, eski ve yeni alüvyonlarda, hem kalınlık hem de yayılış alanları bakımından önemli bir yer tutar. Gerek bu alüvyonlar, gerek bu alüvyon sahalarına yakın yerler nüfusun, özellikle kır nüfusunun, beşeri ve ekonomik faaliyetlerinin yoğunlaştığı kısımlardır.

İlçenin batısında bulunan Sultan Sazlığı su toplama alanı içerisinde çayır ve meralar göze çarpmaya başlar. Bu bölgede yer alan meraların büyüklüğü yaz ve kış olmak üzere değişkendir. Her durumda da buralardan faydalanmak mümkündür. Ancak son dönemde bu bölge yer alan Sultan Sazlığını korumak amacıyla, buranın sit alanına dönüştürülmesi bu bölgeden tam faydalanmayı kısıtlamıştır.

Tarım yapılan arazinin büyük bir kısmını kuru tarım arazileri oluşturur. Yeşilhisar ilçesinde tarla tarımı sulamanın yapılamadığı alanlarda büyük oranda nadas sisteminde yapılır ve tahıl üretimi söz konusudur. Kuru tarım arazileri eğimin fazla olmadığı, dalgalı alanlarda yapılmaktadır.

Develi ovası boyunca ise hemen her kesimde sulu tarım arazilerine rastlanmaktadır. Ayrıca ilçede bulunan barajlar sayesinde ve bu barajlara yakın sahalarda da sulu tarım yapılmaktadır. Sulu tarım arazileri daha çok meyve bahçelerine ayrılmıştır.

İlçe toprakları içerisinde mera olarak kullanılacak alanların yeterli olmasına rağmen. Yeşilhisar'da hayvancılığın gelişmiş olduğu söylenemez. Hayvancılıkla geçinen köy neredeyse bulunmamaktadır. Halk genel olarak hayvancılığı ikincil veya üçüncül faaliyet olarak yapmakta, daha çok kendi günlük ihtiyacını karşılayacak kadar hayvan beslemektedir. Plato üzerinde yer alan yerleşmelerde küçükbaş hayvan yoğunken, ova üzerinde yer alan yerleşmelerde ise büyükbaş hayvancılık vardır. Yeşilhisar ilçesinde besi hayvancılığı yok denecek kadar azdır. Oysa arazinin düz olduğu ova tabanında, bu tip hayvancılık yapılabilir. Hayvancılığı teşvik etmek suretiyle yeni iş sahaları açılabilir ve buradan olan göçler kısmen önlenir.

Yeşilhisar ilçesi arıcılık bakımından da uygun şartlar taşımaktadır. Özellikle ilçenin güneyinden geçerek uzanan Aladağlar'ın yükselti basamaklarının olması, vejetasyonda çeşitliliğe ve bunların çiçek açma dönemlerinde farklılıklar doğmasına

neden olmaktadır. Arıcılığın fazla işgücü gerektirmeyen, fakat karlı bir uğraş olduğu göz önüne alınırsa Yeşilhisar'da bu konuda önemli adımlar atılabilir. İlçede yer alan meyve bahçeleri ve bunların çiçeklenme, dölllenme dönemlerinde verimi artırmak için arılara ihtiyaç duyulması, arıcılığın geliştirilmesi için önemli bir etkidir.

Yeşilhisar ilçesinde hayvancılık faaliyetleri açısından ele alınması ve değerlendirilmesi gereken bir başka konu ise kümes hayvancılığıdır. Kümes hayvancılığı Yeşilhisar köyleri için önemli bir gelir kaynağı ve iş bulma sahası olabilir. Çünkü elde edilen et ve yumurta gibi ürünler Ankara gibi büyük bir şehirde pazarlanabilir. Böylece köylerden büyük yerleşme birimlerine doğru olan göçler kısmen engellenebilir.

Yeşilhisar turizm açısından zengin değerlere sahip olmasına rağmen, bu turizm değerlerini yeterince değerlendirememektedir. Yeşilhisar'da turizm açısından değerlendirilebilecek doğal değerleri ise; Sultan Sazlığı Milli Parkı ve bu park içerisinde yer alan kuş gözlem istasyonudur. Bunların yanı sıra doğal güzellikleri ve tarihi değerleri de turizm açısından değerlendirilmesi gereken önemli değerlerdir. Tarihi değerleri içerisinde Soğanlı Köyünde yer alan kaya kiliseleri ve peribacalarıdır. Roma ve Bizans dönemine ait bu yerleşmeler, tarihi değeri yüksek alanları oluşturmaktadır.

Turizm açısından ilçenin önemli problemleri vardır. Bunlar, turizm alt yapısının olmayışı ve turizm değerleri açısından öneminin anlaşılmamış olmasıdır. Bunun için ilçenin tanıtıma ihtiyacı vardır. Hazırlanacak afiş, harita, broşür ve kitap gibi tanıtıcı belgeler özellikle Ankara ve diğer şehirlerde dağıtılmalıdır. Ayrıca turizm organizasyonu yapan şirketlerle ilişkiye geçilerek yerel ve yabancı grupların Yeşilhisar'a gelmeleri sağlanmalıdır. Turizm açısından bir diğer sorunda kalacak yer problemi. Özellikle Soğanlı köyündeki tarihi mekânları görmeye gelen yabancı turistler burada kalacak yer olmadığı için geri dönmekte ve bu durumdan şikâyetçi olmaktadırlar. Soğanlı köyünün sit alanı olarak ilan edilmesiyle bu bölge içerisinde herhangi bir yapılaşmaya izin verilmemektedir. Mevcut bulunan apart otel tarzı yerlerin ise oda sayılarının azlığı burada yaşanan en önemli problemlerden biridir. Bu ve bunun gibi sorunların ortadan kaldırılmasıyla Yeşilhisar ilçesi gerilemeye başlayan durumunu gelişme yönünde değiştirme potansiyeline sahip olacaktır.

KAYNAKLAR

- AKALAN, İ., 1988. Toprak Bilgisi, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 347s.
- AKOVA, BALCI, S., 2002. Ergene Havzasında Mekânsal Kullanımlar, Çantay Kitabevi, İstanbul, 146s.
- AKOVA, BALCI S., 2009. Doğu Akdeniz Kıyılarında Nüfus, Çantay Yay, İstanbul, 272s.
- AKOVA, İ., 1995. “Akarsu Turizmi”, Türk Coğrafya Dergisi ,(30), ss. 393-408
- ALAGÖZ, C. A., 1993. “Türkiye’de Yaylacılık Araştırmaları”, Türkiye Coğrafyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Dergisi, (2), ss. 1-52.
- ARI, Y., 2006. “Ramsar Sözleşmesi’nin Doğa Koruma Yaklaşımına Eleştirel Bir Bakış”, Doğu Coğrafya Dergisi, (15), ss. 275-302.
- ARDEL, A., 1973. Klimatoloji, İstanbul Üniversitesi yayını, İstanbul, 146s.
- ARDOS, M., 1985. Türkiye Ovalarının Jeomorfolojisi, C: 2, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- ATALAY, İ., 2010. Uygulamalı Klimatoloji, Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri. İzmir, 600s.
- ATALAY, İ., 1991. Türkiye Coğrafyası, Ankara, 248s.
- ATALAY, İ., 1982. Toprak Coğrafyası, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayını, No: 8, İzmir, 584s.
- AVCI, M., 1993-1996. “Göller yöresi batı kesiminde iklim ile bitki örtüsü arasındaki ilişkiler”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi (4), ss. 143–215.
- BULUT, İ., 1996. “Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Nüfusun Miktarı ve Yapısal Özellikleri”, Ege Coğrafya Dergisi, (9), ss. 283-312.
- ÇAĞLAR, K.Ö., 1961. “Türkiye Maden Suları ve Kaplıcaları”, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Yayını, 107, 4, Ankara.
- DOĞANAY, H., 1998. Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Atatürk Üniversitesi, K.K Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Bölümü, Erzurum, 654s.
- DOĞANAY, H., 1997, Türkiye Beşeri Coğrafyası, M.E.B., Ankara, 510s.
- DÖNMEZ, Y., 1990. Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları, İstanbul Üniversitesi yayını, İstanbul, 431s.
- ERİNÇ, S., 1996. Klimatoloji ve Metodları, İstanbul Üniversitesi yayını, İstanbul, 538s.
- ERLAT, E., 1999. “El Nino ve güneyli salınımı”. Ege Coğrafya Dergisi, (10), ss. 195-218.
- ERLAT, E., 2009. İklim Sistemi ve İklim Değişmeleri, Ege Üniversitesi yayını, İzmir, 313s.
- EROL, O., 1992. Klimajeomorfoloji I. Genel Koşullar, İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul, 53s.
- EROL, O., 1993. Sultan Sazlığı ve Çevresinin Jeomorfolojisi Hakkında Rapor. TÜSTAŞ Sanayi Tesisler A.Ş. Ankara, s. 45.
- EROL, O., 2004. Genel Klimatoloji, Çantay Kitabevi, İstanbul, 445s.
- GÜNGÖRDÜ, E., 1993. Doğal ve Tarihi Coğrafya Açısından Türkiye’nin Turizm Coğrafyası, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Eğitim Bölümü Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı Yayını, Ankara, 88s.
- IŞIK, Ş. 1992., “Ezine-Bayramiç Çevresinde Kır Meskenleri”, Ege Coğrafya Dergisi, (6), ss. 101-117.

- İZBIRAK, R., 1992. Coğrafya Terimleri Sözlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 466s.
- İZBIRAK, R., 1953. Develi Ovası ve Ekonomik Gelişmesi, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Yay. No: 91, Coğrafya Enstitüsü, Ankara, s.41.
- KESKİN, H., DÖNMEZ, M. ve AKÇAY, A.E., 2010. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara, s.36.
- KOÇMAN, A. 1993., Türkiye'nin İklimi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, 83s.
- KODAY, S. 2005., "Murgul Çayı Havzasının Coğrafyası", Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum.
- KÜÇÜK, M., 2000. "Yeşilhisar (Develi) Ovası ve Çevresinin İklimi", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- MUTLUER, M., 1995. "Edremit Yöresinde Kırsal Yerleşmelerin Coğrafi Dağılışı ve Nüfus Büyüklüklerini Etkileyen Faktörler", Ege Coğrafya Dergisi, (8), ss. 207-224.
- ÖZÇAĞLAR, A., 1996. "Türkiye'nin İdari Coğrafyası Bakımından Köy, Bucak, İlçe, İl Ve Belde Kavramları Üzerine Düşünceler", Coğrafya Araştırmaları Dergisi, (12), ss. 7-24.
- ÖZGÜR, E. M., 1996. "Yeni ilçe Merkezlerinin Fonksiyonları Bakımından Gösterdiği Özellikler." Ankara Üniversitesi DTCF Coğrafya Araştırmaları Dergisi, ss. 25-33.
- ÖZESMİ, U., SOMUNCU, M., ve TUNCEL, H., 1993. "Sultan Sazlığı Ekosistemi", Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, (2), ss. 275-288.
- ÖZGÜÇ, N. ve TÜMERTEKİN, E., 1997. Ekonomik Coğrafya, Çantay Kitabevi, İstanbul, 759s.
- ÖZGÜÇ, N., 2003. Turizm Coğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul, 591s.
- SANDAL, E. K. ve TOROĞLU, E. 2007. "Döngel Yaylaları'nda (Kahramanmaraş) Keçi Yetiştiriciliğine Bağlı Yaylacılık", DOA Dergisi, (13), ss. 113-140.
- SOMUNCU, M., 1987. "Develi Ovasının Kuzey ve Batı Bölümünde Rüzgar Erozyonu Sorunu ile Alınması Gereken Önlemler Üzerine Bir Araştırma", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- SÜR, Ö., 1972. Türkiye'nin Özellikle İç Anadolu'nun Genç Volkanik Alanlarının Jeomorfolojisi Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 120s.
- TANOĞLU, A., 1947. "Türkiye'nin İrtifa Kuşakları", Türk Coğrafya Dergisi, (9-10), ss. 37-63.
- TANOĞLU, A., 1969. "Türkiye'nin Coğrafi Mevkii ve Bu Mevkii ile İlgili Bazı Meseleler", Coğrafya Enstitü Dergisi, (13), ss. 50-63.
- TANOĞLU, A., 1966. Beşeri Coğrafya Nüfus ve Yerleşme, İstanbul.
- TIRAŞ, M., 2003. Türkoğlu İlçesinin Coğrafi Etüdü, Çantay Kitabevi, İstanbul, 116s.
- TIRAŞ, M., 2002. "Ulaşımın Yerleşmeye Etkilerine Bir Örnek: Pozanti" Türk Coğrafya Dergisi, (38), ss. 121-132.
- TIRAŞ, M., 2002. "Yusufeli İlçesinde Köy Yerleşmeleri", Türk Coğrafya Dergisi, (38), ss. 133-148.
- TOROĞLU, E., ALAEDDİNOĞLU, F. ve ELİBÜYÜK, M. 2007. Gevaş Kasabası ve Fonksiyonları, Marmara Coğ. Dergisi, (15), ss. 85-114.
- TOROĞLU, E., 2006. Niğde ili Yerleşmeleri ve Lokasyon Planlaması, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- TOROĞLU, E., 2007. “Niğde İli’nde Göç Faktörleri ve Göçler”, Coğrafi Bilimler Dergisi, 5, (1), ss. 75-98.
- TUNCEL, H., 1992. “Türkiye’de (1966-1986 Yılları Arasında) Arıcılığa Genel Bir Bakış”, Türkiye Coğrafyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Dergisi, (1), ss. 97-126.
- TUNCEL H., 1994. Develi İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- TUNÇDİLEK, N., 1985. Türkiye’de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 192s.
- TUNÇDİLEK, N., 1967. Türkiye İskan Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul,
- TÜRKEŞ, M., 2010. Klimatoloji ve Meteoroloji, Kriter Yayınevi, İstanbul, 672s.
- YALKI, H., 2007. “Türkiye’deki Güneş ve Rüzgâr Enerjisi Potansiyelinin İncelenmesi ve Bu Enerjilerden Faydalanılması” Yıldız Teknik Üniversitesi Makine Tasarımı (3) ss.1-47.
- YÜCEL, T., 1996. “Türkiye’de Kır Yerleşmeleri ve Tipleri Üzerine Yeni Görüşler”, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, (1-2), ss. 447-469
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, 1970. Develi Projesi Planlama Raporu, DSİ Gen. Müdürlüğü, Ankara.
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, 1970. Develi Yeşilhisar Ovası Hidrojeolojik Etüd Raporu, DSİ Gn. Müdürlüğü, Yeraltı Sulan Daire Bşk. Genel Yayını, No: 709, Grup No: 111. Özel No: 17/3, Ankara.
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, 2008. Develi - Yeşilhisar Ovası Hidrojeolojik Etüd Raporu, Ankara.
- Kayseri II. Yıllığı, 1973, Kayseri.
- T.C. Çevre Bakanlığı, 1994. Türkiye’nin Kuş Cennetleri, Yeşil Seri: 4, Ankara.
- T.C. Çevre Bakanlığı Çevre Koruma Genel Müdürlüğü Yayını 1998.
- T.C. Orman Bakanlığı, 1993. Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü Milli Parklar Daire Başkanlığı, Sultan Sazlığı Tabiatı Koruma Alanı Master Planı Raporu, Ankara.
- Türkiye Çevre Vakfı Yayını, 1993. Türkiye’nin Sulak Alanları, Ankara.
- TUİK,: <http://TUİK.app.TUİK.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul> Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, Ankara.
- Yeşilhisar Kaymakamlığı

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı – Soyadı : SERKAN KÖKSAL
Doğum Yeri ve Tarihi : Develi-07/11/1979

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : İstanbul Üniversitesi
Yüksek Lisans Öğrenimi : Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Doktora Öğrenimi :
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri : Niğde İlinde Elma Üretiminin Kültürel ve Ekolojik Şartları (Sunum) 1. Uluslararası Niğde Dil, Kültür ve Tarih Sempozyumu 3-6 Mayıs 2012.

İş Deneyimi

Stajlar : İstanbul Büyükşehir Belediyesi CBS Müdürlüğü (gönüllü staj) 2007.
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar : Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Araştırma Görevliliği, 2010-2012

İletişim

E-Posta Adresi : serkan_koksal@hotmail.com
Tel. : 0 535 798 93 73
Tarih : 17.09.2012